

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ละอองดาว ชาทองยศ

6430831132015

311 หน้า (5 เล่ม)

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ละอองดาว ชาทองยศ

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567

DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS

LAONGDAO CHATONGYOTS

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DOCTOR DEGREE OF POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF SOCIAL SCIENCE
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2024

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	:	**พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**
ชื่อนักศึกษา	:	**ละอองดาว ชาทองยศ**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	**2567**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**ดร.วีรนุช พรมจักร์**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....

(พระมหาสุรไกร ชินพุทฺธิสิริ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์)

คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม) .....

(ดร.วีรนุช พรมจักร์)

กรรมการ .....

(ดร.อาทิตย์ แสงเฉวก)

กรรมการ .....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรมกุล)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Dissertation Topic	:	Democratic active citizenship of mahamakut buddhist university students
Student's Name	:	Laongdao chatongyoty
Degree Sought	:	Doctor of Political Science
Anno Domini	:	2024
Advisor	:	Assoc. Prof. Dr. Sukhapat Anonjarn
Co-Advisor	:	Dr. Weeranuch Promjak

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Political Science.

Dean of Faculty of Social Sciences .....

(Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri, Asst.Prof.)

Dissertation Committee:

Chairman .....

(Assoc. Prof. Dr. Chaiwat Phuakkhong)

Member (Advisor) .....

(Assoc. Prof. Dr. Sukhapat Anonjarn)

Member (Co-Advisor) .....

(Dr. Weeranuch Promjak)

Member .....

(Dr. Artit Saengchawek)

Member .....

(Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	:	**พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**
ชื่อนักศึกษา	:	**ละอองดาว ชาทองยศ**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	**2567**
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	**รองศาสตราจารย์ ดร. สุขพัฒน์ อนนท์จารย์**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**ดร. วีรนุช พรมจักร์**

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 3) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่น 0.960 กับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (ภาคปกติ) สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 จำนวน 397 คน การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ได้แก่ 1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความเสมอภาค

2. วิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.98) และเมื่อพิจารณาตามความคาดหวังโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.34)

3. แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 5 ด้าน ดังนี้ ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา มีแนวทางในการเสริมสร้างได้แก่ การเรียนรู้นอกห้องเรียน การมีหลักสูตรที่หลากหลาย และการสร้างเครือข่าย ด้านเคารพสิทธิ ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และด้านการมีส่วนร่วม มีแนวทางในการเสริมสร้าง ได้แก่ การมีหลักสูตรที่หลากหลาย การสร้างเครือข่าย และการมีสภาพแวดล้อม ที่

เหมาะสม และด้านหลักความเสมอภาค มีแนวทางในการเสริมสร้างได้แก่ การมีหลักสูตร ที่หลากหลาย และการสร้างเครือข่าย

องค์ความรู้ใหม่ได้แก่ คู่มือการจัดกิจกรรม พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

คำสำคัญ: พลเมืองตื่นรู้, ระบอบประชาธิปไตย, นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ABSTRACT

Dissertation Topic	:	Democratic Active Citizenship of Mahamakut Buddhist University Students
Student's Name	:	Laongdao Chatomgyots
Degree Sought	:	Doctor Political Science
Anno Domini	:	2024
Advisor	:	Assoc. Prof. Dr. Sukhapan Anonjarn
Co-Advisor	:	Dr. Weeranut Promjak

The objectives of the research were 1) to study the democratic active citizenship of Mahamakut Buddhist University (MBU) students, 2) to analyze the behaviors and roles of democratic active citizenship of MBU students, and 3) to recommend the enhancement guidelines on the democratic active citizenship of MBU students. The study was conducted in the mixed method research (MMR): quantitative and qualitative approaches. The research tool used for data collection was the five-level rating scale questionnaire with 0.960 reliability. The sample group was a total of 397 MBU students (Regular Enrollment) in Governance Program, in the academic year 2023. The descriptive statistics used for data analysis comprised frequency distribution, percentage, arithmetic mean, and standard deviation. The content analysis and the descriptive explanation were utilized to analyze the qualitative data, collected from ten key informants with the in-depth interview.

The research findings were as follows:

1. The democratic active citizenship of MBU students were 1) responsibility to society and volunteering spirit, 2) respects of the others' rights, 3) acceptance of the differences between individuals, 4) participation 5) principles of equality.

2. The analysis of behaviors and roles of democratic active citizenship of MBU students was totally found at a high level. Considered in reality, it was totally found at a high level ($\overline{X}$ =3.98). Considered by expectation, it was totally found at a high level ($\overline{X}$ =3.34).

3. The enhancement guidelines on democratic active citizenship of MBU Students consisted of five 5 areas: 1. The social responsibility and volunteerism was

fulfilled by beyond schooling, a variety of courses, and networking. 2. The respect for others' rights was based on acceptance of differences between people. The public participation was developed through a variety of courses, networking and the appropriate environment. The equality was enhanced through a variety of courses and networking.

The new knowledge base comprised the activity manual on Democratic Active Citizenship of Mahamakut Buddhist University, which was utilized as a guideline to enhance democratic active citizenship of MBU students in the future.

Keywords: Active Citizen, Democracy, Mahamakut Buddhist University

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความกรุณาอย่างสูงยิ่ง จาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้เมตตาให้ความรู้ ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และตรวจแก้ไขงานตลอดเวลาในการดำเนินการจัดทำ อีกทั้งยังช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง ให้มีความชัดเจนและให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่าสูงยิ่ง พร้อมทั้งให้กำลังใจในการทำงาน ผู้วิจัยซาบซึ้งและถือเป็นพระคุณอย่างสูงยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขารัฐศาสตร์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้และให้คำแนะนำด้วยดีเสมอมา ขอขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ เผือกคง ประธานกรรมการ, รองศาสตราจารย์ ดร. สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ ที่ปรึกษาหลัก, ดร. วีรนุช พรมจักร ที่ปรึกษาร่วม, ศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ พวงงาม, ศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, รองศาสตราจารย์ สมชัย ศรีสุทธิยากร, รองศาสตราจารย์ ดร. จุมพล หนิมพานิช, รองศาสตราจารย์ ดร. ภาสกร ดอกจันทร์, รองศาสตราจารย์ ดร. ธงชัย สิงอุดม, ผศ.ดร. สุรพงษ์ พันชะโก, ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ, ผศ.ดร. วรเชษฐ์ โทอื้น, ผศ.ดร. ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี, ผศ.ดร.ธุวพล ทองอินทราช, พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร., พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร., พระเมธีวชิราภิรัต, ผศ.ดร., พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร., ดร. กรรณิกา ไวโสภา, ว่าที่ ร.ต.ดร. สัมพันธ์ แสงคำเลิศ, ดร.กรุณา มธุลาภสังสรรค์, และ พระครูสมุห์-ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร. ซึ่งเป็นผู้ทรงคุณที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง เป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ให้คำแนะนำในการจัดทำแบบสอบถาม เก็บข้อมูล และเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการทำวิจัย

ขอขอบคุณนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วนในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ พี่น้องในหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือให้คำปรึกษาและให้กำลังใจผู้วิจัยด้วยดีเสมอมาและขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวถึง ณ ที่นี้

คุณงามความดีและประโยชน์อันพึงมีจากดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่พระคุณของบิดา มารดา และครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ ตลอดจนพี่น้องและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ทุกท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งในการทำดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ละอองดาว ชาทองยศ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... **จ**

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... **ช**

กิตติกรรมประกาศ ..... **ฌ**

สารบัญ ..... **ญ**

สารบัญตาราง ..... **ฐ**

สารบัญภาพ ..... **ฒ**

บทที่ 1 บทนำ **1**

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

1.2 คำถามการวิจัย 4

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 4

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 5

1.5 ขอบเขตของการวิจัย 5

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ 6

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง **8**

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตย 9

2.1.1 ความหมายของประชาธิปไตย 9

2.1.2 หลักการสำคัญของประชาธิปไตย 12

2.1.3 ลักษณะและความสำคัญของประชาธิปไตย 19

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ 21

2.1.5 ความหมายและคุณลักษณะของพลเมืองตื่นรู้ 40

2.1.6 องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย 41

2.2 แนวคิด ทฤษฎีพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย 48

2.2.1 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 48

2.2.2 ด้านเคารพสิทธิ 53

2.2.3 ด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล 56

2.2.4 ด้านการมีส่วนร่วม 60

2.2.5 ด้านหลักความเสมอภาค 64

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.3 บริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 68
2.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 68
2.3.2 วิสัยทัศน์ / นโยบาย / พันธกิจ 76
2.3.3 ปรัชญา /อัตลักษณ์ / เอกลักษณ์ของสถานศึกษา 77
2.3.4 แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 77
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 81
2.4.1 งานวิจัยในประเทศ 81
2.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ 87
2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย 89

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 91
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 91
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 93
3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 94
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล 97
3.5 ขั้นตอนการวิจัย 98
3.6 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล 105

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 106
4.1 ศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา 107
4.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 109
4.3 ผลการสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 122

บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 140
5.1 สรุปผลการวิจัย 141
5.2 อภิปรายผลการวิจัย 144
5..3 ข้อเสนอแนะ 155

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บรรณานุกรม **158**

ภาคผนวก **170**

ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 171

ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 173

ภาคผนวก ค รายนามหน่วยงานที่ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถาม 179

ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถาม 181

ภาคผนวก จ รายนามผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ 187

ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอสัมภาษณ์ 190

ภาคผนวก ช แบบสอบถาม 201

ภาคผนวก ซ แบบสัมภาษณ์ 209

ภาคผนวก ฌ ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 214

ภาคผนวก ญ ความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) 220

ภาคผนวก ฎ ผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน 223

ภาคผนวก ฏ คู่มือกิจกรรม 225

ประวัติผู้วิจัย **295**

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย 46
2.2 องค์ประกอบด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา..... 52
2.3 องค์ประกอบด้านเคารพสิทธิ..... 55
2.4 องค์ประกอบด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 59
2.5 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม..... 63
2.6 องค์ประกอบด้านหลักความเสมอภาค..... 67
3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภาคปกติ สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 จำแนกตามภาค..... 92
3.2 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามของตัวแปรพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “ความเป็นจริง” 95
3.3 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามของตัวแปรพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “ความคาดหวัง”..... 95
3.4 ขั้นตอนกระบวนการสร้างแบบสอบถาม..... 96
4.1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปี และวิทยาเขต..... 108
4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมและรายด้าน 109
4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านมีความรับผิดชอบ โดยภาพรวมและรายด้าน..... 110
4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านเคารพสิทธิ โดยภาพรวมและรายด้าน 112

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่ **หน้า**

4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมและรายด้าน 114

4.6 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมและรายด้าน 116

4.7 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านหลักความเสมอภาค โดยภาพรวมและรายด้าน..... 118

4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม 120

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและจิตอาสา	53
2.2	องค์ประกอบด้านเคารพสิทธิ	56
2.3	องค์ประกอบด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	60
2.4	องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม	64
2.5	องค์ประกอบด้านหลักความเสมอภาค	68
2.6	กรอบแนวคิดการวิจัย	90
3.1	ขั้นตอนการวิจัยโดยผู้วิจัย	97
3.2	สังเคราะห์พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	100
5.1	ต้นไม้พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	154

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อระบบการเมือง แบบประชาธิปไตยมีความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากพลเมืองมีบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมสำคัญหลายประการ ตลอดจนกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญ เช่น การเลือกตั้งเป็นต้น ดังนั้นการทำให้พลเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ไม่ใช่เพียงแค่ให้ผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการทางการเมืองเท่านั้น (ถวิลวดี บุรีกลุ และคณะ, 2563, หน้า 95) นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเป็นระยะเวลากว่า 90 ปี มีรัฐธรรมนูญ 20 ฉบับ เกิดการรัฐประหารสำเร็จถึง 13 ครั้ง (จำนวนรัฐประหารในประเทศไทยมีการนับแตกต่างกัน ในที่นี้ผู้วิจัยขอยึดตาม ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์, “ข้ออ้าง” การปฏิวัติ-รัฐประหารในการเมืองไทยสมัยใหม่ พิมพ์ครั้งที่ 2, 2561) นอกจากนี้ยังมีปัญหาปัญหาการต่อต้านรัฐบาลและการทุจริตทำให้เกิดความเสียหายทางการเมืองและสังคม การปฏิรูปการเมืองในอดีตเน้นโครงสร้างอำนาจ ทางการเมืองแต่ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น เพื่อให้การเมืองมีเสถียรภาพควรคำนึงถึง พลังของพลเมืองที่มีความรู้และเข้าใจการเมืองในภาคพลเมืองร่วมด้วย (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2557, หน้า 55-57) เพราะภาพในอดีตที่สังคมไทยเสื่อมศรัทธาต่อนักการเมืองและทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ขาดความน่าเชื่อถือในรัฐบาลและบุคคลที่มีอำนาจ พลเมืองที่เฉื่อยชาจึงไม่สนใจเข้าร่วมการเมือง (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2556, หน้า 72) และในปัจจุบันประชาชนมองการเมืองเป็นเรื่องผลประโยชน์ ของชนชั้นสูง ทำให้เบื่อหน่ายและไม่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง สภาวะดังกล่าวเป็นอุปสรรค ต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในอนาคต (นริศ จันทวรรณ, 2559, หน้า 112)

สถานการณ์การเมืองการปกครองของไทยได้ปรากฏให้เห็นเชิงประจักษ์หลายครั้ง ต่อบทบาทและกิจกรรมของความเป็นพลเมืองของการศึกษาที่แสดงออกทางการเมืองนับตั้งแต่ พ.ศ. 2516 เหตุการณ์ พ.ศ. 2519 เหตุการณ์ พ.ศ. 2535 จนกระทั่งถึงเหตุการณ์ พฤษภาคม 2557 เกิดรัฐประหารครั้งที่ 13 โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร รัฐประหารเกิดขึ้นหลังวิกฤตการณ์การเมืองเริ่มต้นในปี พ.ศ. 2556 เพื่อคัดค้านร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมฯ และอิทธิพล ของนายทักษิณ ชินวัตร หลังรัฐประหาร พ.ศ. 2549 ประกาศให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 สิ้นสุดลง ในปี พ.ศ. 2557 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ทำให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่แทนรัฐสภา ต่อมาเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม

2557 มีการเลือกตั้ง และพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ความต่างในการรับรู้และตอบสนองต่อรัฐประหารนี้มีทั้งการยินดีและการต่อต้านในประเทศไทย และถูกประณามจากประเทศอื่น ส่งผลให้สิทธิพลเมืองและสิทธิการเมืองถูกระงับ กองทัพมีอำนาจการเมืองมากขึ้น ธุรกิจขนาดใหญ่รับผิดชอบทางด้านเศรษฐกิจ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เกิดขึ้น พรรคการเมืองมีความยากลำบากในการครองเสียง นำมาสู่ระบบการวางแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ทำให้ประเทศเข้าสู่ยุคที่กองทัพนำประชาธิปไตย เกิดวิกฤตในรัฐสภา เนื่องจากรัฐธรรมนูญมีบทบัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาและเสนอแต่งตั้งโดย**คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)** อยู่ในวาระเริ่มแรก 5 ปี ต่อมาในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้น อย่างไรก็ตาม สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชนและ สิทธิทางการเมืองยังถูกจำกัด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ถูกวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับอำนาจของ**คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)** ในการควบคุมอำนาจประชาธิปไตยซึ่งมีผลบังคับใช้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

หลังรัฐประหาร พ.ศ. 2557 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการเมืองไทย จนถึง พ.ศ. 2563 มีการจัดการเลือกตั้งขึ้น คสช. สร้างรัฐธรรมนูญใหม่ ที่ไม่เป็นไปตามวิถีทางของประชาธิปไตย และ ตัดสิทธิยุบพรรคการเมืองที่ไม่พอใจ ทำให้เกิดการชุมนุม โดยกลุ่มนิสิตและนักศึกษา กระจายไปยังนักเรียนระดับมัธยมศึกษา การเคลื่อนไหวนี้ส่งผลกระทบทั้งในสถาบันการศึกษาและสังคมอย่างแพร่หลาย (ทิวาวรรณ อายุวัฒน์, 2563, หน้า 215-225) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเริ่มมี การเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น กลุ่มเยาวชนปลดแอก กลุ่มให้มันจบที่รุ่นเราเกิดขึ้น เป็นต้น โดยใช้กิจกรรมทางเมืองเป็นเครื่องมือในการเรียกร้องปฏิรูปการศึกษา แสดงความเท่าเทียมทางเพศ สิทธิมนุษยชน และขจัดระบอบอำนาจนิยม การเคลื่อนไหวของเยาวชน นายรูปแบบนี้ถือเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่ (New social movements) เป็นปรากฏการณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง และถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งเป็นการแสดงออกที่แตกต่างจากอดีตและมีความสำคัญอย่างมาก การประท้วงเพื่อปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพ แสดงความเห็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพในสถาบันการศึกษา พยายามเผยแพร่แนวคิดการปฏิรูปเพื่อช่วยเพิ่มความตื่นรู้ทางการเมืองและสิทธิของนักเรียนภายในสถาบันศึกษาในประเทศไทย การเคลื่อนไหวของกลุ่มนักเรียนเลว ส่งผลให้คนรู้ถึงความสำคัญของประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน ระบอบอำนาจนิยม และความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งเป็นแนวคิดเดียวกับผู้ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวนี้ถูกต่อต้านจากผู้มีผลประโยชน์ในระบอบอำนาจนิยม ด้วยการข่มขู่คุกคามและลดค่าในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครองที่ไม่เห็นด้วย จึงกดดันและตัดขาดกับสมาชิกกลุ่ม ทำให้ การเคลื่อนไหวชะงัก ขาดทุนทรัพย์ในการดำเนินกิจกรรม การเรียกร้องของกลุ่มดังกล่าวไม่ได้รับ การตอบสนองจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่ได้รับการแก้ไขปัญหา กลุ่มเริ่มเคลื่อนไหวเพื่อเป้าหมายและเพิ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ (คมชัดลึก.ออนไลน์, 2563)

สถาบันการศึกษาจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับกลุ่มเยาวชนเหล่านี้ โดยส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะที่ดี ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม สร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองตื่นรู้และเป็นพลเมืองโลกเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ฉบับที่ 13 กำหนดเป้าหมายพลเมืองไทยที่พึงปรารถนาว่า การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ โดยพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ทั้งทักษะในด้านความรู้ ทักษะทางพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เตรียมพร้อมกำลังคนที่มีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งพัฒนาหลักประกันและความคุ้มครองทางสังคมเพื่อส่งเสริมความมั่นคงในชีวิต (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2566-2570) การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเพื่อเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ มีความรู้ความเข้าใจ และเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในภารกิจของประเทศร่วมกัน การพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ในนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีความสำคัญ เพราะพวกเขาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศและสังคมโลกในอนาคต (สมชาย รัตนทองคำ, 2556) การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องเชื่อมโยงกับสังคมและส่งเสริมการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ซึ่งมุ่งเน้นจิตสาธารณะและเสียสละเพื่อส่วนรวม (Rothstein, R. 2000) นอกจากนี้ การบ่มเพาะนิสัยให้พร้อมเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนานักศึกษาในมหาวิทยาลัย (พิทักษ์ ปิ่นใจ และสุนทรพจน์ ดำรงพานิช, 2563) อย่างไรก็ตาม นักศึกษายังมีปัญหาในเรื่องความเป็นพลเมืองบางแง่บางประการ ซึ่งต้องแก้ไขเพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม (รศสุคนธ์ มกรามณี, 2556) อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในการเตรียมพร้อมก่อนจบการศึกษาเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้เป็นสิ่งสำคัญในสังคมประชาธิปไตยเพื่อพัฒนาประเทศ ในกระบวนการนี้ควรเน้นพัฒนาทุนมนุษย์และบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของสังคม ในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและการพัฒนาประเทศชาติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มีวิทยาเขตและวิทยาลัยตั้งอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ นักศึกษามีทั้งพระภิกษุและฆราวาส ซึ่งถือว่ามีความแตกต่างหลากหลายในทุกด้าน เช่น สังคมที่แตกต่างกัน วัยที่แตกต่างกัน เข้ามาเรียนรู้อยู่ในสถาบันเดียวกัน ใช้ชีวิตร่วมกัน จัดกิจกรรมด้วยกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยไม่มีปัญหา อุปสรรคใด ๆ เข้าใจซึ่งกันและกัน อยู่บนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย โดยประยุกต์หลัก**พระพุทธศาสนา**ให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ นับว่าเป็นการผสมผสานประโยชน์ทั้งด้านการศึกษาและการพัฒนาจิตวิญญาณได้เป็นอย่างดี เน้นการฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติเพื่อให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้นักศึกษาอยู่ในศีลธรรม ตามหลักพระพุทธศาสนา ถือเป็นเครื่องมือทางการเมืองการปกครองของไทยในสมัยปัจจุบันได้เป็นอย่างดี มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก หลากหลายสาขาวิชา มีหลักสูตรที่สอนเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม สอนให้นักศึกษา มีบุคลิกลักษณะอันเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป คือ การปฏิบัติตนตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด เข้าใจ เข้าถึง เท่าทันความจริง เข้าใจในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีส่วนร่วมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รู้จักใช้หลักเหตุผลในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหา อุปสรรคในการเรียนรู้ มีน้ำใจ

ให้คำแนะนำกับผู้อื่น รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น พัฒนาความเป็นผู้นำและให้ความสำคัญในการที่จะพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นไปตามสาขาวิชาที่เปิดสอน คือ สาขาวิชาการปกครอง นับว่าเป็นการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา การพัฒนาสังคม หรือส่วนอื่น ๆ ช่วยให้นักศึกษาเติบโต และก้าวข้ามอุปสรรคในชีวิตได้อย่างมีความสำเร็จ ส่งผลให้มีนักศึกษามาเรียนเป็นจำนวนมากทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้บริการทางการศึกษาที่ไม่เน้นธุรกิจทางการศึกษา แต่มีเป้าหมายในการให้โอกาสทางการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง จะเรียนเก่งหรือไม่เก่งไม่สำคัญ ขอให้มีอุดมการณ์ที่จะเรียน มีความตั้งใจจริง มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาและตามหลักวิชาการสากล ทั้งในมิติการเมืองในประเทศและการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อเป็นกำลังที่สำคัญของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม เป็นไปตามวิสัยทัศน์ (Vision Statements) คือ “ร่วมพัฒนาพลเมืองโลก ด้วยการผสานแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ที่มั่นคง ให้ดำรงอยู่ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของมนุษย์ในอนาคต” (วิสัยทัศน์/นโยบาย/พันธกิจ. 2564) การมีผู้สำเร็จการศึกษาที่ทรงความรู้ความสามารถอย่างสูงทั้งทางปริยัติ ปฏิบัติ การสั่งสอนและการทำหน้าที่การงานทั่ว ๆ ไป การบำเพ็ญศาสนกิจ หรือสาธารณประโยชน์จนปรากฏคุณค่าอย่างสูง ความมีพระภิกษุ สามเณร นิสิตนักศึกษาที่งดงามด้วย ศีลวัตร ระเบียบวินัยและใฝ่ศึกษา พร้อมทั้งศรัทธาของประชาชน นำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามแนวพระพุทธศาสนา จึงถือได้ว่าน่าสนใจที่จะเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์และเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยต่อไป

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นอย่าไร

1.2.2 พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นอย่างไร

1.2.3 มีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.3.3 เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ผลการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของนักศึกษาให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย เสริมสร้างการเมืองภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็งและกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนรวมในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้นต่อไป

1.4.2 เป็นแนวทางในการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อการเสริมสร้างบทบาทของความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ในระบอบประชาธิปไตยที่รู้หน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบของตัวเอง และการแสดงออกทางการเมือง กระตุ้นและสร้างจิตสำนึกให้เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมก็จะสามารถสร้างสรรค์และผลักดันให้เป็นสังคมอุดมการณ์ที่แท้จริงได้

1.4.3 เป็นแนวทางให้กับสถาบันการศึกษาที่จะนำไปส่งเสริม พัฒนาและจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองตื่นรู้และเป็นพลเมืองโลกอย่างสมบูรณ์ ในการร่วมกันพัฒนาประเทศปฏิรูปภาครัฐ พัฒนาประเทศด้วยการเสริมสร้างบทบาทของการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ ซึ่งเป็นรากฐาน ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี พลเมืองตื่นรู้ประชาธิปไตย โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วย 1. มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2. เคารพสิทธิ 3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4. การมีส่วนร่วม 5. หลักความเสมอภาค

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ วิทยาเขตอีสาน วิทยาเขตล้านนา วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ซึ่งมีประชากรเป็นจำนวน 1,894 คน จึงคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 และความคลาดเคลื่อน .05 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 330 คน เพื่อให้การเก็บข้อมูลของแบบสอบถามครอบคลุมสมบูรณ์ จึงเพิ่มขนาดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 397 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ประธานหลักสูตรหรืออาจารย์ผู้สอนในสาขารัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 5 ท่าน และนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมและบทบาทพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 แห่ง ได้แก่ วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตอีสาน จังหวัดขอนแก่น วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2566 - มกราคม 2567

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

พลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรม มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพความแตกต่างหลากหลาย ความเสมอภาค เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรู้ที่จะคิดวิเคราะห์กระทำในสิ่งดีที่สังคมของตนและทั่วโลกยอมรับ ปฏิบัติตนภายใต้กฎระเบียบของสังคม มีสำนึกในสันติวิธี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ

ประชาธิปไตย หมายถึง หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างมีเหตุผล แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยเสียงข้างมาก โดยยึดหลักอำนาจอธิปไตย หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักความ เสมอภาค หลักภราดรภาพ หลักเหตุผลและหลักนิติธรรม

หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างมีเหตุผล แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยเสียงข้างมาก โดยยึดหลักอำนาจอธิปไตย หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพ หลักเหตุผล และหลักนิติธรรม

พลเมืองตื่นรู้ หมายถึง บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความรับผิดชอบ เคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และเคารพหลักความเสมอภาค

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา หมายถึง สิ่งที่บุคคลแสดงออกถึงการทำหน้าที่ของตนและงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียด รอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตรงต่อเวลา ไม่ละเลย

ทอดทิ้งงานหรือหลีกเสี่ยงจนกว่างานจะแล้วเสร็จ ยอมรับผลของการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีและผลเสีย พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถและทำงานร่วมกับผู้อื่นไปเป็นอย่างดี

2. ด้านเคารพสิทธิ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย เพื่อให้คนทั่วไปได้รับประโยชน์จากสิทธิเหล่านั้น การให้ความสำคัญและการปกป้องสิทธิมีความเป็นสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นอย่างดีและยั่งยืน

3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล หมายถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้เราเข้าใจเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้นและเข้าใจธรรมชาติของแต่ละคนไม่เหมือนกันในหลายด้าน เช่น การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และรู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

4. ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจเพื่อกำหนด เป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความเต็มใจและมีอิสระ

5. ด้านหลักความเสมอภาค หมายถึง การแบ่งประชากร ทรัพย์สิน และโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม ที่เชื่อว่าความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสและทรัพย์สินจะช่วยให้มีสังคมที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ หมายถึง กระบวนการศึกษามุ่งปลูกฝังให้พลเมืองมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่เสรีภาพและหน้าที่แห่งพลเมือง รู้จักเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ภาคปกติ) สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ ภาคเหนือ วิทยาเขตล้านนา ภาคกลาง วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาเขตอีสาน และภาคใต้ วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตย

2.1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

2.1.2 หลักการสำคัญของประชาธิปไตย

2.1.3 ลักษณะและความสำคัญของประชาธิปไตย

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้

2.1.5 ความหมายและคุณลักษณะของพลเมืองตื่นรู้

2.1.6 องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2.2 แนวคิด ทฤษฎีพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2.2.1 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา

2.2.2 ด้านเคารพสิทธิ

2.2.3 ด้านความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.2.4 ด้านการมีส่วนร่วม

2.2.5 ด้านหลักความเสมอภาค

2.3 บริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.3.2 วิสัยทัศน์ / นโยบาย / พันธกิจ

2.3.3 ปรัชญา /อัตลักษณ์ / เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

2.3.4 แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยในประเทศ

2.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตย

2.1.1 ความหมายของประชาธิปไตย

อริสโตเติล ได้เปรียบเทียบแบ่งรูปแบบการปกครองออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การปกครองโดยบุคคลเพียงคนเดียว (สมบูรณาญาสิทธิราช/ทรราช) การปกครองโดยคณะบุคคลส่วนน้อย (อภิชนาธิปไตย/คณาธิปไตย) และการปกครองโดยคนส่วนใหญ่ (โพลิตี/ประชาธิปไตย) ซึ่งรูปแบบที่กล่าวมานั้น อริสโตเติลได้จัดรูปแบบการปกครองออกเป็นรูปแบบที่ดีและเลวตามลำดับและเขาได้พิจารณาว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ไม่ดี เมื่อเทียบกับการปกครองโดยชนชั้นกลาง เขาเชื่อว่า รากฐานของระบอบประชาธิปไตยนั้น มาจากเสรีภาพซึ่งมีการปกครองแบบดังกล่าวเท่านั้นที่พลเมืองสามารถแบ่งปันเสรีภาพร่วมกันได้ ซึ่งเขาได้โต้แย้งว่า นี่เป็นวัตถุประสงค์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยทิศทางหลักของเสรีภาพ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำและผู้ตามที่ดี เนื่องจากทุกคนมีความเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเหลื่อมล้ำทางฐานะ ความสามารถ ชาติกำเนิดและอาศัยอยู่ร่วมกันได้ (Ethridge and Handelman, 2012, p.11)

จอห์น ล็อค นักปรัชญาชาวอังกฤษ ในยุคคริสศตวรรษที่ 17 “ผู้ปกครองที่ได้รับจากผู้ใต้ปกครอง” ล็อคเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีสภาวะในธรรมชาติเท่าเทียมกัน ย่อมมีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์และมีความเสมอภาคกัน หมายความว่า มนุษย์แต่ละคนมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ รวมทั้งการจัดการกับทรัพย์สมบัติและกับตัวของเขาเอง ตามที่เห็นสมควรภายใต้ขอบเขตของกฎธรรมชาติโดยไม่ขึ้นอยู่กับความเป็นทาสของเจตจำนงผู้อื่น จากแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เสรีภาพไม่ใช่การกระทำอะไรตามอำเภอใจ แต่กระทำภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์ โดยมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ มีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ภายใต้กรอบของกฎเกณฑ์ที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน สังคมการเมืองมีกำเนิดขึ้นจากการที่ทุกคนตกลงที่จะร่วมมือกัน ข้อตกลงระหว่างมนุษย์นี้เรียกว่า ปฐมสัญญา (Original compact) หรือเป็นที่รู้จักกันในภายหลังว่า “สัญญาประชาคม” (Social contract) ซึ่งแก่นของทฤษฎีการเมืองอยู่ที่สัญญาประชาคมนี้ (Ethridge and Handelman, 2012, p. 56)

ศัพท์ “ประชาธิปไตย” ในภาษาไทย คงบัญญัติขึ้นประมาณไม่เกิน 100 ปีที่ผ่านมา โดยได้มีการเทียบกับภาษาอังกฤษ จึงออกมาในรูปของการสมาส (ผสม) กันระหว่างสองศัพท์ ได้แก่ ประชา และ อธิปไตย ศัพท์ “เดมมอคคระซี” (Democracy) (Oxford University Press. สืบค้นเมื่อ 24 February 2021)

ศาสตราจารย์ ปรีดี พนมยงค์ ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ในงานเขียน “ประชาธิปไตย” เบื้องต้นสำหรับสามัญชน ไว้ว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึงหมู่คนคือปวงชนกับคำว่า “อธิปไตย” หมายถึง “ความเป็นใหญ่” คำว่า “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน” (ศาลรัฐธรรมนูญ, สืบค้นเมื่อ 26 ธันวาคม 2566)

ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตย” ไว้ในหนังสือพจนานุกรมของทางราชการว่า “แบบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่” (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พุทธศักราช 2525)

รากฐานของการปกครองแบบประชาธิปไตย นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับว่า เริ่มต้นมาจากประเทศกรีกโบราณและพัฒนากันมาในบรรดาประเทศยุโรป ตลอดจนสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้แพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยนับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ซึ่งพอจะประมวลลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยได้เป็น 5 ประการ ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในรัฐ

2. ประชาชนทุกคนในรัฐ มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมายตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพในขอบเขตของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

3. การดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐนั้น ถือเอามติของเสียงข้างมาก เป็นเครื่องตัดสิน แต่ในเวลาเดียวกันเสียงข้างน้อย ก็จะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย เพื่อป้องกันมิให้ประชาชนส่วนใหญ่ข่มเหงอย่างผิดทำนองคลองธรรม

4. กระบวนการของประชาธิปไตย คือ สื่อวิธีการปกครอง ซึ่งได้รับความยินยอมพร้อมใจของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงออกในรูปของการเลือกตั้ง การอภิปราย การออกเสียงประชามติ การเสนอร่างกฎหมายของประชาชน เป็นต้น

5. มีการแบ่งแยกอำนาจออกเป็น 3 สาขา คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ

ระบอบประชาธิปไตย มิได้จำกัดรูปแบบของการปกครองว่า จะต้องเป็นไปในรูปของการปกครองแบบรัฐสภา หรือการปกครองแบบประธานาธิบดี แบบระบบกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภา และระบบผู้นำร่วม ตราบเท่าที่มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ของการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้น ก็นับได้ว่าเป็นรัฐประชาธิปัตย์

อย่างไรก็ตาม มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของประชาธิปไตยไว้หลากหลาย ดังนี้

โรเบิร์ต เอ ดาห์ล ได้โต้แย้งหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย เพื่อเป็นการตัดสินใจร่วมกันอย่างผูกมัดแล้ว พลเมืองแต่ละคนในชุมชนก็สมควรจะได้รับประโยชน์ตามที่ตนได้กำหนดไว้ให้เป็นการพิจารณาอย่างเท่าเทียมกัน จึงไม่จำเป็นที่ประชาชนทุกคนจะมีความพึงพอใจอย่างเสมอกันในการตัดสินใจของส่วนรวมนั้น เขาได้ใช้คำว่า “โพลีอาร์ซี” (Polyarchy) เพื่อใช้แทนสังคม ซึ่งมีรูปแบบขนบธรรมเนียมและการปฏิบัติอันจะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่ถูกต้อง แต่สิ่งแรกที่ต้องมาก่อนขนบธรรมเนียมปฏิบัติเหล่านี้ คือ การเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม เพื่อเลือกผู้แทนที่จะทำหน้าที่บริหารนโยบายส่วนรวมทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดของสังคม (Ethridge and Handelman, 2010, p. 60)

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (2543, หน้า 67) กล่าวว่า “ประชาธิปไตย” มาจากภาษาอังกฤษว่า “Democracy” มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำคือ “Demos” แปลว่า ประชาชน และ “Keratein” แปลว่า “อำนาจ” เมื่อรวมเข้ากันแล้วมีความหมายว่า “อำนาจของประชาชน หรือ

ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ” เพราะฉะนั้น หลักการขั้นบนฐานของระบอบประชาธิปไตยก็คือ การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคลความเสมอภาค และเสรีภาพในการดำเนินชีวิต

Abraham Lincoln (1863, p. 6) ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวสุนทรพจน์ไว้ ณ เมืองเกตติสเบอร์ก ในมลรัฐเพนซิลวาเนีย ในวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ. 1863 (พ.ศ. 2409) ตอนหนึ่งความว่า “รัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน จะไม่มีวัน สูญสลายไปจากผืนพิภพนี้” (Government of the people, by the people, for the people, shall not perish from the Earth.) (Lewis Copeland and Lawrence Lamm eds. 1985, p. 315) วลีนี้ได้ถูกอ้างถึงหลายครั้งโดยนักวิชาการว่า “เป็นความหมายของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย” ที่กระชับและคมคาย

Harold Laski (1893, p. 5) เนื้อแท้ของประชาธิปไตยก็คือ ความปรารถนาของมนุษย์ที่จะยอมรับนับถือ และรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของตนเอง รวมตลอดถึงความเสมอภาคระหว่างบุคคลในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2518, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของ “ประชาธิปไตย” ว่า หมายถึงระบอบการปกครองประเทศระบอบหนึ่ง ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน คำว่า “ประชาชน” หมายถึง ปวงชนเหล่านี้ย่อมมีสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบในการปกครองแผ่นดินอย่างเสมอภาคกัน ระบอบประชาธิปไตยมีรากฐานเคารพในด้านการเคารพในความเป็นธรรม (Justice) เหตุผล (Reason) เมตตาธรรม (Compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (faith in man) และเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชน (Human dignity)

สุขุม นวลสกุล และวิศิษฐ์ ทวีเศรษฐ (2524, หน้า 12-14) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การปกครองที่เป็นประชาธิปไตย คือ รูปการปกครองที่ยึดอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ถ้าอำนาจสูงสุด ในการกำหนดการปกครองอยู่ที่ประชาชนแล้วก็เป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยจำเป็นต้องมีรัฐธรรมนูญซึ่งอาจเป็นรัฐธรรมนูญแบบลายลักษณ์อักษร หรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ได้ เพราะประชาธิปไตยถือการปกครองโดยกฎหมาย (Rule by law) อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญนั้นเป็นเพียงกติกาการปกครองไม่ใช่เครื่องหมายแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นการที่ใดมีรัฐธรรมนูญ จึงมิได้หมายความว่า รูปแบบการปกครองของประเทศนั้นเป็นประชาธิปไตย เพราะบางประเทศ เช่น สหภาพโซเวียตสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่า มีระบบการปกครองแบบเบ็ดเสร็จต่างก็มีรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกับประเทศเสรีนิยมอื่น ๆ เหมือนกัน การที่จะพิจารณาว่า ประเทศใดเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ จึงต้องดูว่ารัฐธรรมนูญของประเทศนั้น กำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยหรือไม่

Lipset (1964, p. 45) ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการเมืองที่เปิดโอกาส โดยใช้วิธีทางปกติธรรมดาทางรัฐธรรมนูญ ที่จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ปกครองได้ อีกทั้งยังเป็นกลไกทางสังคม ที่ช่วยให้มีการแก้ไขปัญหาในสังคม อันเกิดจากการตัดสินใจ ที่ขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงเท่ากับเปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้ใช้อิทธิพลของตน เข้ามากำหนดการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ โดยการเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ดิเรก กุลสิริสวัสดิ์ (2541, หน้า 54-55) ได้ให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย คือ รัฐบาลโดยประชาชน รัฐบาลตามระบอบนั้น ซึ่งอำนาจของกษัตริย์ตกอยู่กับประชาชนทั้งมวล และ (ประชาชน) มีอำนาจจัดการโดยตนเองได้โดยตรง (เช่น ในสาธารณรัฐเล็ก ๆ ของสมัยโบราณ) หรือโดยเจ้าหน้าที่ (คือ ผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน) ในปัจจุบันนี้ มักใช้การรวบรวมว่าหมายถึง รัฐสังคม ซึ่งพลเมืองทั้งหลายมีสิทธิเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการสืบ (สิทธิ) มาจากบรรพบุรุษหรือข้อแตกต่าง (ความเหลื่อมล้ำ) ในอำนาจบาตรใหญ่ ตามฐานันดรศักดิ์ หรืออภิสิทธิ์อันใด

การปกครองระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพ ขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตยอันไดแก เสรีภาพ ความเสมอภาค และความยุติธรรม สนใจที่จะใชสิทธิทางการเมืองลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และเลือกผู้แทนราษฎรที่ดีเขาสู่สภา บทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมือง และกลุมการเมืองต่าง ๆ ก็จะตองพัฒนาดีขึ้นเรื่อย ๆ และสามารถแกไขปญหาของประเทศชาติได้ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก ราชกิจจานุเบกษา 24 สิงหาคม 2550 หน้า 20)

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง รูปแบบการปกครองที่ให้อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล มุ่งส่งเสริมคุณภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน ได้แก สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และความยุติธรรม สนใจที่จะใชสิทธิทางการเมืองในการดำเนินชีวิต รวมถึงมีหลักการคานอำนาจที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.1.2 หลักการสำคัญของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย มีนักรัฐศาสตร์ให้ความหมาย และสนใจไว้หลากหลาย พอสรุปเป็นหลักการสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

Beetham and Boyle (1995, pp. 30-33) ได้ให้หลักการของประชาธิปไตย ที่เห็นว่ามีความสำคัญ ดังนี้

1. การเลือกตั้งที่เสรีและเป็นธรรม การเลือกตั้งที่มีลักษณะเช่นนี้ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถควบคุมการปฏิบัติงานของกลไกทางการเมืองและอำนาจรัฐได้ การที่จะมีการเลือกตั้งแบบนี้ได้ ทั้งระบบการเลือกตั้งและกระบวนการเลือกตั้งจะต้องมีความสมบูรณ์ชัดเจนทุกขั้นตอน

เช่น จะเลือกตำแหน่งใดบ้าง จะลงทะเบียนการเลือกตั้งอย่างไร จะหาเสียงอย่างไร จะนับคะแนนอย่างไร และรวมถึงมาตรการต่าง ๆ จะป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในการเลือกตั้ง ทั้งมวล

2. รัฐบาลที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ การตรวจสอบมีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ด้านกฎหมาย คือ การทำหน้าที่โดยอิสระของศาล และด้านที่ 2 ด้านการเมือง คือ การทำหน้าที่ผ่านร่างกฎหมาย แล้วครอบคลุมรัฐสภา นอกจากการตรวจสอบที่เป็นทางการดังกล่าวนี้แล้ว รัฐบาลประชาธิปไตย ยังควรตอบสนองต่อมติมหาชนในรูปแบบต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด

3. สิทธิทางการเมืองและพลเมือง สิทธิดังกล่าวครอบคลุมถึงเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การรวมกันเป็นสมาคม การเดินทาง เลือกถิ่นที่อยู่และอื่น ๆ เป็นต้น

4. สังคมที่เป็นประชาธิปไตยหรือประชาสังคม คือ รูปแบบของการสมาคมทุกชนิดที่จัดตั้งขึ้น โดยเป็นอิสระจากการชี้นำหรือบงการของรัฐ ประชาสังคมจะเป็นองค์กรอิสระที่ช่วยจำกัดอำนาจของรัฐให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม ทำให้มติสาธารณะเกิดขึ้นจากประชาชนอย่างแท้จริง และทำให้สังคมมีความมั่นใจในตัวเองที่จะต่อต้านการใช้อำนาจปกครองโดยพลการจากรัฐและรัฐบาลซึ่งหลักการดังกล่าวของประชาธิปไตย จะทำให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้อย่างมั่นคงและต้องมีความสัมพันธ์กัน

ชาตรี จันทรพิทักษ์ (2544, หน้า 44-45) ได้ให้หลักการของประชาธิปไตย ที่เห็นว่ามีความสำคัญ ดังนี้

1. ประชาธิปไตย เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด

2. รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน

3. ประเทศขนาดใหญ่ ในสมัยที่ต้องใช้ประชาธิปไตยทางอ้อม จะต้องมีการเลือกตั้งผู้แทนและพนักงานของรัฐอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม โดยประชาชนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างอิสระ

4. สถาบันทางการเมือง ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมือง หรือวางนโยบายสาธารณะตั้งขึ้นด้วยวิถีทางแห่งการแข่งขันเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบจากประชาชน

5. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ตลอดเวลาผ่านกลไกต่าง ๆ หรือใช้สิทธิ์ที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้โดยตรง

6. รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ประชาชนมีสิทธิติชม ควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดเวลา และมีสิทธิ์เปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนด

7. อำนาจในการปกครองประเทศ ต้องไม่อยู่ในกำมือของคน ๆ เดียวหรือกลุ่มเดียวต้องมีการแบ่งอำนาจปกครองประเทศอย่างน้อยในระดับหนึ่ง

8. รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัด มีการแบ่งและกระจายอำนาจ มีการตรวจสอบและถ่วงดุลหรือคานอำนาจซึ่งกันและกัน

9. หน้าที่หลักของรัฐบาล คือ การส่งเสริมปัจเจกชนเสรีภาพความเสมอภาคภราดรภาพของพลเมือง

10. การตัดสินใจสำคัญต้องเป็นไปตามเสียงฝ่ายข้างมากโดยคำนึงถึงสิทธิของฝ่ายข้างน้อย

11. ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคในทางกฎหมาย และความมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ทุกคนมีศักดิ์ศรีและไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น

12. ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยรัฐบาลให้หลักประกันและคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพเหล่านั้น อย่างน้อยในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่สำคัญ

13. ประชาชนต้องมีอิสระในการพูด การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น การร่วมชุมนุมการตั้งพรรคการเมือง เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้จริงและอย่างมีข้อมูลข่าวสาร

14. รัฐบาลต้องใช้หลักการปกครองโดยออกกฎหมายหรือหลักเนติธรรม ไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ เช่น บุคคลจะถูกจับกุมคุมขังหรือถูกลงโทษได้ก็เฉพาะเมื่อมีกฎหมายกำหนดว่ามีความผิดและจะต้องได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วเปิดเผย โดยคณะตุลาการที่ไม่ลำเอียง

กมล สมวิเชียร (2540, หน้า 7) ได้ให้หลักการของประชาธิปไตยที่เห็นว่ามีความสำคัญ คือ การยึดมั่นว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีที่สุด เพราะเป็นการปกครองที่เห็นความสำคัญของประชาชน ไม่ใช่บุคคลคนเดียวหรือกลุ่มเดียว ขณะเดียวกันก็มีความเชื่อมั่นในสติปัญญาเหตุผลและความสามารถของมนุษย์ในการตัดสินใจเลือกผู้นำ เปลี่ยนตัวผู้นำและเลือกแนวทางพัฒนาสังคมของตนได้อย่างถูกต้อง ไม่ว่าจะได้รับการศึกษามากน้อยต่างกันเพียงใด แต่ขณะเดียวกัน ต้องมีหลักการที่ระบุการใช้อำนาจต้องมีเงื่อนไข เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจไปในทางที่ผิด หรือไปลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ จึงให้สิทธิแก่ประชาชนที่จะเรียกอำนาจกลับคืนได้

คำนึง ชัยสุวรรณรักษ์ และธีระพล บุญสร้าง (2546, หน้า 9-10) การปกครองในระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองที่อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ สำหรับหลักการที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยสรุป ดังนี้

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน ประกอบด้วย อำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ ซึ่งประชาชนสามารถใช้อำนาจเหล่านี้ได้ทั้งโดยตรงและทางอ้อมผ่านการเลือกตั้ง ทั้งนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ

2. หลักสิทธิ (Rights) เสรีภาพ (Liberty) ความเสมอภาค (Equality) และภาราดรภาพ (Fraternity) กล่าวคือ ประชาชนทุกคนต้องมีสิทธิ มีเสรีภาพ มีความเสมอภาคตามกฎหมายและขนบประเพณี (discrimination) ในฐานะประชาชนของรัฐ อย่างไม่แบ่งแยก ด้วยเหตุผลเรื่องชนชั้น เชื้อชาติ ศาสนา หรือสีผิว ทุกคนในสังคมต้องอยู่ร่วมกันฉันท์พี่น้อง

สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่บุคคลพึงมีภายใต้กฎหมายในฐานะพลเมืองของประเทศ เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการอยู่อาศัย สิทธิในการเลือกตั้ง เป็นต้น

เสรีภาพ หมายถึง อิสระในการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลภายใต้กรอบของกฎหมายและไม่รุกล้ำ สิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

ความเสมอภาค หมายถึง ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกัน ความแตกต่างของชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา สถานะทางสังคม ไม่มีผลต่อการปฏิบัติที่แตกต่างกัน

ภราดรภาพ หมายถึง ความเป็นพี่น้องกัน คือ การมองมนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกันและปฏิบัติต่อกันดุจพี่น้อง ไม่แบ่งแยกกันด้วยผิวพรรณหรือเผ่าพันธุ์

3. หลักนิติธรรม (Rule of Law) การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องยึดกฎหมายเป็นหลักในการกระทำการต่าง ๆ ทุกคนจะต้องเสมอกันต่อหน้ากฎหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมอย่างสงบสุข

4. หลักการถือเสียงส่วนมากเป็นเกณฑ์ โดยคุ้มครองเสียงส่วนน้อย (Majority Rules, Minority Rights) หมายถึง หลักการยอมรับมติของคนในสังคมส่วนใหญ่ ไม่ใช้การตัดสินใจโดยคนหรือกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียว อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อยด้วย กล่าวคือต้องเปิดโอกาสให้เสียงส่วนน้อยแสดงความเห็น หรือสงวนความเห็นต่างได้โดยเป็นธรรม

5. หลักการมีส่วนร่วม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องไม่นิ่งเฉย และต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ เช่น ใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความเห็นและกฎหมาย เป็นต้น

นอกจากหลักการข้างต้นแล้ว ยังมีหลักการที่สำคัญอื่น ๆ อีก เช่น หลักการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และหลักการประนีประนอม เพราะในสังคมย่อมประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่มีความแตกต่างทางความคิด ขณะที่บางครั้งเสียงส่วนใหญ่ไม่ได้ถูกต้องเสมอไป การตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งจึงควรตั้งอยู่บนหลักของเหตุผลและข้อมูล ดังนั้น การนำหลักประนีประนอมการพูดคุยกันมาใช้ในการทำกิจการต่าง ๆ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

จากหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยข้างต้น สะท้อนให้เห็นความสำคัญของ “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดีว่า พลเมือง คือ ผู้ถือครองอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง พวกเขาจึงมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการปกครองได้อย่างเต็มที่ภายใต้กรอบของกฎหมาย อย่างไรก็ตามด้วยหลักแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการเคารพสิทธิของผู้อื่น จึงทำให้พลเมืองในระบอบนี้มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อความคิดเห็นของตนและความเป็นไปของเพื่อนร่วมชาติอันเนื่องมาจากการกระทำของตน รวมไปถึงปัญหาของบ้านเมือง

อมร รักษาสัตย์ (2539, หน้า 32 – 34) ได้กล่าวถึงลักษณะของประชาธิปไตยไว้ ดังนี้

1. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เป็นผู้ทรงอำนาจสูงสุด

2. รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน

3. ในประเทศขนาดใหญ่ ในสมัยก่อนที่ต้องใช้ประชาธิปไตยทางอ้อมนั้น จะต้องการเลือกตั้งผู้แทนและพนักงานของรัฐอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมโดยประชาชนสามารถใช้สิทธิ์เลือกตั้งอย่างอิสระ

4. สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมืองหรือวางนโยบายสาธารณสุขต้องตั้งขึ้นด้วยวิถีทางแห่งการแข่งขันเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบจากประชาชน

5. ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ ตลอดเวลาผ่านกลไกต่าง ๆ หรือใช้สิทธิ์ที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้โดยตรง

6. รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ประชาชนมีสิทธิ์ควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดเวลา และมีสิทธิ์เปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดไว้

7. อำนาจในการปกครองประเทศต้องไม่อยู่ในกำมือของคน ๆ เดียวหรือกลุ่มเดียวต้องมีการแบ่งอำนาจการปกครองประเทศอย่างน้อยในระดับหนึ่ง

8. รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัด มีการแบ่งและกระจายอำนาจมีการตรวจสอบและถ่วงดุลหรือคานอำนาจซึ่งกันและกัน

9. หน้าที่หลักของรัฐบาล คือ การส่งเสริมปัจเจกชน เสรีภาพ ความเสมอภาค ภราดรภาพของพลเมือง

10. การตัดสินใจสำคัญต้องเป็นไปตามเสียงฝ่ายข้างมากโดยคำนึงถึงสิทธิของฝ่ายข้างน้อย

11. ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคในสายตาของกฎหมายและความมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่าง ๆ ทุกคนมีศักดิ์ศรีและไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น

12. ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ อย่างกว้างขวางโดยรัฐบาลให้หลักประกัน และคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพเหล่านั้นอย่างน้อยในสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่สำคัญ

13. ประชาชนต้องมีอิสระในการพูด การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น การร่วมชุมนุม การตั้งพรรคการเมือง เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้จริงอย่างมีข้อมูลข่าวสาร

14. รัฐบาลต้องใช้หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรมไม่ใช้อำนาจตามอำเภอใจ

จิรโชค (บรรพต) วีระสัย. (2538, หน้า 282) หลักการของประชาธิปไตยตามทัศนะของ เฮนรี เมโย (Henry Mayo) 4 ประการ คือ

1. การควบคุมผู้วางนโยบายโดยประชาชน

2. ความเสมอภาคทางการเมือง

3. เสรีภาพทางการเมืองหรือประสิทธิผลในการควบคุมโดยประชาชน

4. หลักแห่งเสียงข้างมาก

ประสาร ทองภักดี (2525, หน้า 118 – 119) การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่เจริญอยู่ในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกาตามหลักการ มีหลักการสำคัญ ดังนี้

1. การยึดถือเหตุผล

2. การเน้นความสำคัญของปัจเจกบุคคล

3. การถือรัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน

4. การอาศัยความสมัครใจเป็นใหญ่

5. การยึดถือกฎเหนือกฎ

6. การเน้นความสำคัญของวิธีการ

7. การถือความเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักมนุษยสัมพันธ์

8. การถือสมภาพ หรือความเท่าเทียมกันขั้นมูลฐานของมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2558, หน้า 10 – 11) ประชาธิปไตย (The Democracy) เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน มีหลักการพื้นฐาน 6 ประการคือ

1. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน คือ เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

2. หลักสิทธิและเสรีภาพ

2.1 สิทธิ คือ ประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับตามกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาลมีสิทธิในทรัพย์สินของตน

2.2 เสรีภาพ คือ ทุกคนมีอิสระในการทำอะไรก็ได้ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมายและไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมโดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น

3. หลักความเสมอภาคในสังคมประชาธิปไตยแม้จะแตกต่างกันเรื่อง เพศ ผิวพรรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่อาศัย ศาสนาหรืออุดมการณ์ทางการเมือง แต่ทุกคนจะมีความเท่าเทียมกันโดยกฎหมาย โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

3.1 ความเสมอภาคทางการเมือง ทุกคนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมาย และทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมกัน

3.2 ความเสมอภาคทางโอกาส คือ ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล การประกอบอาชีพ การงาน และการรับการบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

4. หลักภราดรภาพ คือ การที่มนุษย์มีความรักความผูกพันกันฉันพี่น้องไม่แบ่งแยกภูมิภาค ถิ่นที่อยู่อาศัยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชั้น เพศ ผิวพรรณ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน

เมื่อประชาชนยึดถือและปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตย หมายความว่า ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และเสรีภาพ ความสงบสุข ปลอดภัย และมีอิสระที่จะกระทำการใด ๆ ภายใต้ขอบเขตกฎหมาย โดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นนั่นคือ การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

5. หลักเหตุผล คือ คนในสังคมต้องรู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น ไม่ดื้อดึงเอาความคิดเห็นของตนจนคนอื่นมองเราเป็นคนมีมิจฉาทิฐิ

6. หลักนิติธรรม คือ การปกครองโดยกฎหมายทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกใช้กฎหมายกับคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

7. การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ หรือหลักการคานอำนาจเป็นหลักธรรมชาติที่มีเป้าหมายในการรักษาความสมดุลและการควบคุมอำนาจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและความเสรีภาพของประชาชน หรือการที่อำนาจจะถูกใช้ในทางที่ไม่เหมาะสมและเป็นอันตรายต่อสังคมหรือประชาชน หลักการนี้มักถูกใช้เพื่อควบคุมอำนาจของรัฐบาลหรือผู้มีอำนาจใดๆ โดยการใช้กฎหมาย สถาบันรัฐ หรือการกระทำของสื่อมวลชน เพื่อให้มีการใช้อำนาจอย่างเหมาะสมและไม่เป็นอันตรายต่อสังคมและประชาชน หลักการคานอำนาจมีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบการปกครองที่มีความเป็นธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ดำเนินการประกาศใช้ภายใต้หลักการใหม่เพิ่มเติมจากรัฐธรรมนูญฉบับก่อนหน้าในหลายประเด็น เช่น กลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา และแบ่งแยกองค์กรผู้ใช้อำนาจหลักออกเป็น 3 องค์กร อันได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ด้วยการค้านอำนาจและตรวจสอบการใช้อำนาจระหว่างกันทั้งสามองค์กร กล่าวคือ ฝ่ายนิติบัญญัติมักจะตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารด้วยการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจหรือการตั้งกระทู้ถามการทำงานของฝ่ายบริหารพร้อมกับการลงมติไม่ไว้วางใจ ในขณะที่ฝ่ายบริหารก็สามารถยุบสภาเพื่อให้ประชาชนลงมติเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาเข้าไปใหม่ ส่วนอำนาจตุลาการนั้นพบว่าในส่วนของตุลาการก็ถูกตรวจสอบและคานอำนาจด้วยการที่ไม่มีอำนาจในการออกกฎหมายใช้ได้เอง แต่ต้องตัดสินคดีด้วยหลักกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น ทั้งนี้ ฝ่ายตุลาการยังสามารถตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารด้วยการตรวจสอบการใช้อำนาจว่าเป็นไปโดยชอบด้วยหลักกฎหมายหรือไม่ จากที่กล่าวถึงรูปแบบการตรวจสอบและคานอำนาจระหว่างองค์กรทางการเมืองหลักทั้งสามองค์กรแล้ว ประเทศไทยยังมีการจัดตั้งองค์กรทางการเมืองและองค์กรอื่น ๆ เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไทยอย่างแท้จริง

กลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐมักจะมี 4 แนวทาง ได้แก่

1. การควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยทางการเมือง

2. การควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐผ่านองค์กรตามรัฐธรรมนูญ

3. การควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐผ่านองค์กรตุลาการและกระบวนการยุติธรรม

4. การควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชน

หากศึกษาเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญจากคำปรารภจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มุ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น และมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อให้เจตนารมณ์ดังกล่าวของรัฐธรรมนูญบรรลุความมุ่งหมายรัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปจึงได้จัดตั้งองค์กรใหม่ขึ้นหลายองค์กร เช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา รวมทั้งศาลปกครองและศาลรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้วย เช่น การเข้าชื่อถอดถอนบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2562)

การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 อาจแยกการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐออกเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ

1. การควบคุมตรวจสอบโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการริเริ่มการควบคุมตรวจสอบโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการริเริ่มอาจแยกออกได้ 2 กรณี คือ

1.1 การเข้าชื่อถอดถอนให้ออกจากตำแหน่ง และ

1.2 การเสนอเรื่องไปยังผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

2. การควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรของรัฐ การควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรของรัฐอาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

2.1 การควบคุมโดยองค์กรศาล และ

2.2 การควบคุมตรวจสอบโดยองค์กรอื่น ๆ

2.1.3 ลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย

ปัจจุบันคำว่า ประชาธิปไตยได้ถูกนำมาใช้ในลักษณะต่างต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงขอกล่าวถึงประชาธิปไตยในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2529 อ้างใน พงษา สังข์มุขรินทร์, 2544 หน้า 43) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง หมายถึง การจัดรูปแบบทางการเมือง โดยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันการเมือง บทบาท อำนาจและหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง ตลอดจนวิธีการที่จะใช้ในการตัดสินใจ เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งตามแนวทางประชาธิปไตยจากหลักการหรืออุดมการณ์ของประชาธิปไตยดังกล่าวได้ก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองดังนี้

1.1 จากหลักแห่งเหตุผลที่เชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้ที่มีเหตุผลและสามารถใช้เหตุผลที่ตนมีอยู่ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ตนเผชิญอยู่ และทุกคนมีความสามารถใช้เหตุผลเท่าเทียมกันได้ ก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองที่ต้องอาศัยหลักการของการประชุมปรึกษาหารือร่วมอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อหาข้อยุติตามเหตุผลที่ถูกต้องซึ่งสถาบันทางการเมืองที่ใช้ทำหน้าที่ตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นได้แก่รัฐสภาคณะรัฐบาล เป็นต้น

1.2 จากหลักแห่งการยินยอม ที่ประสงค์จะให้บุคคลมีเสรีภาพและเป็นตัวของตัวเองสามารถตัดสินปัญหาต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของตนเอง โดยปราศจากการบังคับใด ๆ ทั้งสิ้นได้ก่อให้เกิดรูปแบบการปกครอง โดยออกกฎหมายเพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลในอันที่จะแสดงความคิดเห็นในการที่จะสนับสนุนในแนวความคิดที่ตนเห็นว่าถูกต้องเหมาะสมหรือการที่จะคัดค้านในสิ่งที่ตนเห็นว่าไม่ถูกต้องเหมาะสม การเคารพในสิทธิที่กล่าวมานี้ ได้แก่ ให้เกิดกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้โอกาสฝ่ายค้านในอันที่จะคัดค้านนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาล ที่จะก่อให้เกิดผลเสียต่อประเทศชาติหรือการให้โอกาสแก่สื่อมวลชนมีอิสระเต็มที่ที่จะวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลโดยไม่ถูกคุกคาม เป็นต้น

1.3 หลักแห่งความเสมอภาคกัน โดยไม่คำนึงถึงชนชั้น วรรณะใดขอให้เกิดการพิทักษ์คุ้มครองต่อบุคคลทางด้านกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติมีการให้สิทธิเสรีภาพภาพในเรื่องต่าง ๆ เช่นสิทธิทางการเมืองการศึกษาการนับถือศาสนาการประกอบอาชีพสิทธิในร่างกายหรือการครอบครองทรัพย์สินเป็นต้น

1.4 จากหลักศีลธรรมที่เชื่อว่า มนุษย์มีศีลธรรมประจำใจและจะทำอะไรมักคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเสมอ ได้ก่อให้เกิดความเชื่อถือในบุคคลและอิสระอย่างเต็มที่ในอันที่จะประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเชื่อว่า คนเราจะกระทำเฉพาะกิจกรรมที่สร้างสรรค์มากกว่าทำลาย

1.5 จากหลักแห่งการพัฒนาตนเองที่ชื่อว่า มนุษย์นั้นจะมีความสามารถในอันที่จะปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้าซึ่งบางครั้งอาจต้องใช้ระยะเวลาบ้าง จากหลักดังกล่าว ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีขั้นตอนและใช้ความพินิจพิจารณาอย่างรอบคอบหลายขั้นตอนเป็นต้นนอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้บุคคล มีอิสระที่จะคิดหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นมา

1.6 จากหลักแห่งการปกครองตนเองได้ก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชน ทุกคนที่มีความสามารถและมีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมายกำหนดได้มีสิทธิที่จะเข้าร่วมในการบริหารประเทศโดยเท่าเทียมกัน ซึ่งสมัยก่อนอาจเข้าร่วมโดยตรง แต่ปัจจุบันเนื่องจากคนมีจำนวนมากขึ้นฉะนั้นจึงออกมาในรูปของการเลือกหาบุคคลที่เหมาะสมเข้าไปทำหน้าที่ตามอำนาจอธิปไตยที่ตนมีอยู่เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นของปวงชน

1.7 จากหลักแห่งเสรีภาพ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชน มีสิทธิเสรีภาพอย่างทั่วถึง ได้เกิดวิธีการปกครองที่กำหนดขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อจะพิทักษ์คุ้มครอง สิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อเกิดความเป็นระเบียบและมีความยุติธรรมในสังคมเช่นการให้เสรีภาพในเรื่องการนับถือศาสนาการพูดการพิมพ์และการโฆษณาการประกอบอาชีพเป็นต้นและได้รับสิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย เช่นสิทธิในทรัพย์สินสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนเพื่อชดเชยจากการที่ทางรัฐบาลได้เวนคืนทรัพย์สินของเอกชนไปเป็นของรัฐ เป็นต้น

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างมีเหตุผล แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยเสียงข้างมาก โดยยึดหลักอำนาจอธิปไตย หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพ หลักเหตุผลและหลักนิติธรรม ผู้วิจัยจะได้นำไปใช้เป็นกรอบแนวคิด และหลักคิดของการกำหนดกิจกรรมส่งเสริมให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป

2.1.4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้

ความหมายของพลเมือง

หลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) ค่ายเสรีนิยมนำโดยสหรัฐอเมริกากับค่ายสังคมนิยม นำโดยสหภาพโซเวียตในเวลานั้น สร้างความตึงเครียดที่หวาดระแวงต่อกัน กลายเป็นสงครามเย็น (Cold War System) แต่เมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลายสิ้นสุดลงเมื่อปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) เกิดแนวคิดสังคมโลกสมัยใหม่ (New World Society) คือ สังคมยุคหลังสงครามเย็น (Post-Cold War) เป็นสังคมที่มีลักษณะเปิดกว้าง มีการสร้างความสัมพันธ์แบบร่วมมือระหว่างกันเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารความรู้ (Information Societies) แบบโลกไร้พรมแดน เสมือนเป็นโลกเดียวกัน เรียกว่า “กระแสโลกาภิวัตน์” ก่อให้เกิดความความแตกต่างและสร้างความขัดแย้งระหว่างกัน กระทบต่อสิทธิและความเสมอภาค ความเท่าเทียมแห่งความเป็นพลเมือง จึงเกิดแนวคิดการสร้างความเป็นพลเมืองเพื่อการอยู่ร่วมกัน (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2547)

Abowitz & Harnish. (2006) คำว่า พลเมือง มาจากภาษาลาตินว่า cives (พลเมือง ซึ่งเคยใช้ในยุคโบราณซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบประชาธิปไตยในกรีกและโรมัน ต่อมาในยุคสมัยกลางไม่ได้นำมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า พลเมืองก็มีการนำกลับมาใช้อีกในช่วงของการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ 18 การเป็นพลเมืองมีหลายมิติ ซึ่งการที่จะเป็นพลเมืองได้นั้นจะต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้ (1) มีเอกลักษณ์ที่มาจากความเป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมือง (2) ยึดถือค่านิยมเฉพาะและอุดมคติ (3) มีสิทธิและหน้าที่ (4) มีส่วนร่วมทางการเมือง (5) มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

คำว่า “พลเมือง” มาจากภาษาลาตินว่า cives (พลเมือง) (ถวิลวดี บุรีกุล, รัชวดี แสงมะหะหมัด. 2555. หน้า 292) อาจจะเป็นคำที่ไม่คุ้นหูมากนักสำหรับคนส่วนใหญ่ ต่างจากคำว่า “ประชาชน” และ “ราษฎร” ซึ่งมาจากคำว่า Citizen ในภาษาอังกฤษ หรือ citoyen หรือ bourgeois ในภาษาฝรั่งเศส หรือ Burger ในภาษาเยอรมัน พลเมืองมีความหมายและความเป็นมายาวนานตามที่เข้าใจกันมาในยุโรปตั้งแต่สมัยกลางง (กิตติศักดิ์ ปรกติ, (อัดสำเนา), หน้า 6) ที่มักจะใช้หรือได้ยินกันนักโดยทั่วไป ในความเป็นจริง คำว่าพลเมืองใช้เพื่อสื่อให้เห็นถึงสมาชิกของชุมชน ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ในฐานะสมาชิกชุมชนการเมือง ที่สำนึกไปกว่าการเป็นเพียงประชาชนผู้รอรับประโยชน์ภาครัฐ

Rogers M. Smith. (2002, pp. 105-106) อธิบายความหมายของพลเมืองใน 3 ประเด็น คือพลเมือง หมายถึง บุคคลที่มีสิทธิทางการเมืองในการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการตนเอง

ซึ่งรวมถึงสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การมีบทบาทต่อหน่วยงานภาครัฐ การเข้าเป็นหนึ่งในคณะลูกขุนและการมีส่วนร่วมในการอภิปรายทางการเมืองในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของชุมชน ในโลกสมัยใหม่พูดถึงความเป็นพลเมืองในแง่ที่เกี่ยวกับสถานะทางกฎหมาย โดยพลเมือง หมายถึง คนที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสมาชิกตามกฎหมาย มีอำนาจทางการเมืองในชุมชน มีสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐบาลท้องถิ่นไม่ว่าสิทธินั้นจะรวมไปถึงสิทธิทางการเมืองด้วยหรือไม่ก็ตาม และ “พลเมือง” ในปัจจุบันหมายถึง ผู้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนทางการเมืองหรือกลุ่มในลักษณะอื่น ๆ เช่น เป็นพลเมืองของกลุ่มเพื่อนบ้าน ของสโมสร หรือของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ในปัจจุบันเราใช้คำว่า ความเป็นพลเมือง ว่าไม่ได้หมายถึงเพียงแต่การได้รับสมาชิกภาพในทางสังคมเท่านั้น แต่จะต้องมีการดำเนินการบางอย่างในระดับที่เหมาะสม เช่น การมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นให้แก่ชุมชนศาสนา ชมรม หรือสมาคมใดๆ โดยกระทำ อย่างต่อเนื่องมีคุณค่า และบางส่วนก็เป็นทุนตนเอง

Webster's Encyclopedic Unabridged Dictionary of the English Language Citizen ได้ให้ความหมายของคำว่าพลเมืองไว้ว่า พลเมือง (Citizen) คือ สมาชิกพื้นเมืองของรัฐหรือชาติ ซึ่งมีความจงรักภักดีต่อรัฐบาล และมีสิทธิได้รับความคุ้มกัน ส่วนความเป็นพลเมือง (Citizenship) คือสถานะของการมีสิทธิ สิทธิประโยชน์และภาระหน้าที่ของพลเมือง (J.A. Banks. 2004 p.3) สอดคล้องกับ Encyclo- pedia Britanica ที่ให้นิยาม “พลเมือง” ว่า หมายถึง ผู้ที่มีทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อรัฐ ขณะที่พลเมืองต้องมีความจงรักภักดีกับรัฐ รัฐก็ต้องให้การคุ้มครองพลเมือง ในแง่การเมือง พลเมืองมีสิทธิออกเสียงและรับตำแหนางสาธารณะ ในแง่สังคม พลเมืองได้รับความคุ้มครองจากปัญหาเศรษฐกิจด้วยระบบสวัสดิการสำหรับหน้าที่พลเมืองประกอบด้วยกาเป็นทหาร การจ่ายภาษีและการปฏิบัติ เป็นต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการการเมือง, 2553, หน้า 9)

คำว่า “พลเมือง” ปรากฏมาตั้งแต่สมัยกรีก และมักเกี่ยวโยงกับอำนาจอธิปไตย (sovereignty) ของรัฐ (State) ซึ่งลักษณะรัฐสมัยใหม่ (Modern State) ที่ว่านี้ ต้องมีองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบ คือ (1) ประชาชน (2) ดินแดน (3) รัฐบาล และ (4) อำนาจอธิปไตย (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2547) จวบจนกระทั่งในยุคหลังสงครามเย็น (Post-Cold War) ทำให้เกิดพลังพลเมืองในสังคมยุคใหม่ที่มีมิติความอิสระและเสรีภาพมากขึ้น คนสามารถแสดงพลังอธิปไตยในตนเองให้ประจักษ์แก่การดำรงชีวิตของตนเอง หรือเรียกว่า ความเป็นประชาธิปไตย นั่นหมายถึง ประชาชนมีความพร้อมจะปกป้องและเรียกร้องความเสมอภาคและยุติธรรมต่อการดำรงอยู่จนเกิดเป็นพลังแห่งความเป็นพลเมือง จนนำไปสู่ความเป็นชาตินิยม (nationalism) สร้างเงื่อนไขเรียกร้องความเป็นตัวตน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในสังคมร่วมสมัย

เมื่อระบอบคอมมิวนิสต์ล่มสลายสิ้นสุดลงเมื่อปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ. 1991) สังคมยุคหลังสงครามเย็น (Post-Cold War) ที่สหรัฐอเมริกาก้าวขึ้นมาเป็นผู้โดดเด่นทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง มีความพยายามสร้างระเบียบโลกใหม่ จนทำให้เกิดระบบสังคมโลกสมัยใหม่ (New World Society) มีระเบียบโลกใหม่ที่เน้นความสำคัญ 5 ประการ (ภณ ใจสมัคร, ม.ป.ป., หน้า 3 - 4) คือ

1. การเคารพสิทธิมนุษยชน
2. การปกครองระบอบประชาธิปไตย
3. การค้าเสรี
4. การรักษาสภาพแวดล้อม
5. การใช้หลักธรรมาภิบาล

แต่มุมมองบางประเทศยังเห็นว่า แนวคิดดังกล่าว อาจเป็นช่องทางให้เกิดการแทรกแซงกิจการภายในของประเทศต่าง ๆ ได้ง่าย เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศกลุ่มตะวันออกกลาง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือของสังคมยุคใหม่ไม่ได้ปิดกั้น แต่มีลักษณะเปิดกว้าง พยายามสร้างความสัมพันธ์แบบร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น โดยใช้การพัฒนาสังคมสู่สังคมข้อมูลข่าวสารความรู้ (Information Societies) เปิดสังคมโลกให้ไร้พรมแดน เสมือนเป็นโลกเดียวกัน หรือเรียกว่า “โลกาภิวัตน์” ซึ่งจะเห็นว่าปรากฏการณ์ดังที่กล่าวค่อนข้างนำไปสู่การกระทบกระทั่งอารมณ์และความรู้สึกของบุคคลและสังคมแต่ละสังคมได้โดยง่าย ก่อให้เกิดความความแตกต่างและสร้างความขัดแย้งระหว่างกัน กระทบต่อสิทธิและความเสมอภาค ความเท่าเทียมแห่งความเป็นมนุษย์ สร้างความขุ่นเคืองระหว่างกันได้ง่ายขึ้น ดังนั้น แนวคิดการสร้างความเป็นพลเมือง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จึงเป็นวิธีการที่องค์การสหประชาชาติให้ความสนใจมากขึ้น เพื่อทำให้การอยู่ร่วมกัน มีความมั่นคง ปลอดภัยและเป็นสุขต่อกัน สำหรับสังคมตะวันตกจะให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมืองเป็นอย่างมาก และพลเมืองก็รู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเองภายใต้ขอบเขตของสิทธิและเสรีภาพที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจน และมีความก้าวหน้าเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน แต่ในสังคมตะวันออกให้ความสนใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองภายหลังยุคสิ้นสุดสงครามเย็น ที่ยังเคลือบแคลงด้วยความหวาดระแวงของอำนาจอธิปไตย โดยมีปัจจัยทางจิตสังคมและกระแสโลกาภิวัตน์เป็นตัวขับเคลื่อนให้เกิดความสนใจภายใต้สังคมประชาธิปไตยสมัยใหม่

อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2551) กล่าวว่า การให้ความหมายของพลเมือง มีการพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ 4 ประเด็น คือ ประเด็นแรก พลเมือง เป็นคำที่คู่กับคำว่าชุมชนการเมือง ซึ่งภาษากรีกเรียกว่า polis แต่ปัจจุบันเรียกว่า รัฐ (states) พลเมืองเป็นสมาชิกของชุมชนการเมืองหรือรัฐที่ใด ที่มนุษย์อยู่รวมกัน มีการใช้อำนาจบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชนการเมือง มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อาศัยอยู่รวมกัน ก็เป็นสัตว์การเมือง ความเป็นพลเมืองก็คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนการเมือง ประเด็นที่สอง ว่าด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ คือ การใช้สิทธิและการปฏิบัติภาระหน้าที่ต่าง ๆ ให้แก่ชุมชนการเมือง คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะนั่นคือ พลเมืองเป็นผู้ใช้สิทธิและปฏิบัติภาระหน้าที่เหล่านั้นด้วย ประการที่สาม พลเมืองในทัศนะของเพลโต้ จะต้องมีคุณธรรม นั่นคือ มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะมีพลเมืองที่สมบูรณ์ความรับผิดชอบเกิดได้โดยการปลูกฝัง หรือเรียกว่า การศึกษาที่ทำให้เกิดคุณธรรม ประการที่สี่ การเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ต้องรู้ทั้งวิธีการเป็นผู้ปกครองและเป็นผู้ถูกปกครอง

ดาลตัล (Dalton, 2008, p. 24) ได้ศึกษาถึงความเป็นพลเมืองโดยมีหลักการว่า พลเมืองเป็นเรื่องบรรทัดฐาน (norm) ของแต่ละสังคม พลเมืองดีเป็นคนเช่นไรนั้น ถูกกำหนดโดยบรรทัดฐานของสังคมแต่ละสังคมที่มีบรรทัดฐานเกี่ยวกับคนดีแตกต่างกัน และบรรทัดฐานก็เปลี่ยนแปลงได้ตามยุคสมัย ดังนั้น ความเป็นพลเมืองแต่ละสังคมในแต่ละยุคสมัยจึงเปลี่ยนไปได้ ดาลตัลได้ทำการสำรวจบรรทัดฐานทางสังคมของอเมริกาและยุโรปในช่วงปี 2000-2008 พบว่า ความเข้าใจในความหมายของพลเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่มีความหมายกว้างขึ้นไปจากเดิม ที่มองแต่เพียงว่าพลเมืองดีคือ คนที่ทำหน้าที่ต่อรัฐ เช่น เสียภาษีไปลงคะแนน เข้ารับการเกณฑ์ทหาร ต่อมาขอบเขตแต่ละบรรทัดฐานของคนในช่วงทศวรรษ 2010 ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยมองว่า พลเมืองดี หมายถึงพลเมืองที่มีความผูกพัน (engaged citizen) ในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และมีแนวโน้มที่จะขยายขอบเขตความรับผิดชอบทางสังคมกว้างขึ้นไป เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ส่วนฟูกูยามา (Fukuyama, 2006, p. 20) มีความเห็นที่สอดคล้องกับผลการสำรวจของดาลตัลที่เกี่ยวกับประเด็นพลเมืองดีนั้นหมายถึง พลเมืองที่มีความผูกพันในการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในชีวิตสาธารณะ (public life)

“พลเมือง” เป็นคำสำคัญที่บันทึกไว้ในยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย “ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง” ในปี พ.ศ. 2554 ทำให้เห็นว่าในสังคมไทยนั้น มีความชัดเจนที่จะสร้างคนในทิศทางที่นำไปสู่การเป็น “พลเมือง” คำว่า“พลเมือง” นั้น มีปรากฏอยู่ในทุกระบอบการปกครองของแต่ละประเทศ แต่จะมีบทบาทหน้าที่และบุคลิกภาพอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับระบอบทางการเมืองของรัฐนั้น ๆ (ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554, หน้า 4-5) ความเป็นพลเมืองเป็นเรื่องของการมีสิทธิ เสรีภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในชีวิตของชุมชน ในทางกฎหมายยังเป็นเรื่องที่เชื่อมระหว่างปัจเจกชนกับรัฐอีกด้วย (ถวิลวดี บุรีกุล, 2554 หน้า 3) จึงทำให้ทุกสังคมต้องการให้มีความเป็นพลเมืองเกิดขึ้นเพื่อจะได้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาความเจริญก้าวหน้า ความมั่นคงให้กับประเทศชาติ ขณะที่พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยนั้นมีลักษณะเป็นเจ้าของประเทศที่มีอิสรภาพในการเลือกวิถีชีวิต มีสิทธิ เสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน โดยจะต้องคำนึงถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และการใช้อิสรภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555, หน้า 30) พลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจะต้องเป็นผู้ที่มีสำนึกรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ มีจิตสาธารณะ มีเหตุผล ใช้สิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม ไม่ละเมิดผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคม มีความกระตือรือร้นและให้ความสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

เพื่อความเข้าใจความหมาย ความเป็นพลเมือง ขอนำเสนอความหมายของความเป็นพลเมือง ที่มีผู้ให้ความหมายมากมาย ในความหมายเหล่านั้นสามารถสรุปประเด็นได้คือ

1. สร้างความเป็นพลเมือง หมายถึง พลเมืองมีส่วนเป็นผู้กระทำ มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวม มีความรับผิดชอบ และพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ

2. ความเป็นพลเมือง หมายถึง สมาชิกที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและมีจิตสาธารณะ

3. ความเป็นพลเมือง หมายถึง พลเมืองที่มีส่วนเป็นผู้กระทำ มีจิตสาธารณะ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมีความรับผิดชอบและพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทุกระดับ ยอมรับว่าการมาเป็นเรื่องที่ทุกคนภายใต้สังคมพลเมืองต้องรับผิดชอบ

4. ความเป็นพลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีคุณธรรม มีความรู้ที่จะคิดวิเคราะห์กระทำในสิ่งดีที่สังคมของตนและทั่วโลกยอมรับ ปฏิบัติตนภายใต้กฎระเบียบของสังคม และมีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความเป็นพลเมือง คือคำว่า “พละ” ที่เข้ามาสมาสกับคำว่า “เมือง” อันแปลความได้ว่าเป็นเรื่องของบุคคลที่เป็นพลังของเมือง โดยการที่พลเมืองจะกลายเป็นพลังของเมืองได้นั้น ต้องอาศัยความกระตือรือร้น ในการที่จะเข้าร่วมตามระบอบประชาธิปไตยในทุกระดับ ตามสิทธิที่ตนเองมี บนพื้นฐานของการเคารพกติกาของสังคม

6. ความเป็นพลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา มีส่วนร่วมแก้ปัญหาโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

7. ความเป็นพลเมือง หมายถึง การเป็นคนที่รับผิดชอบได้ด้วยตนเอง มีความสำนึกในสันติวิธี มีการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

8. ความเป็นพลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีทั้งสิทธิและหน้าที่ต่อรัฐ ขณะที่พลเมืองต้องมีความจงรักภักดีกับรัฐรัฐก็ต้องให้การคุ้มครองพลเมือง ในแง่การเมือง พลเมืองมีสิทธิ์ออกเสียงและรับตำแหน่งสาธารณะ ในแง่สังคม พลเมืองได้รับการคุ้มครองจากปัญหาเศรษฐกิจโดยระบบสวัสดิการจากรัฐ ประกอบด้วย การเป็นทหาร การจ่ายภาษีและการปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น

9. ความหมายพลเมือง หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ ควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง การเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน มีส่วนร่วมและการแก้ปัญหาสังคมของตนเอง (ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์, 2550, หน้า 15; วิชัย ตันศิริ, 2551, หน้า 1; ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555, หน้า 9-10; ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, 2554, หน้า 6; วราภรณ์ สามโกเศศ, 2554} หน้า 8 ;วรวุฒิ เจริญศรีพรพงศ์, 2555, หน้า 34; ภัสยกร เลาสวัสดิกุล, 2558, หน้า 12; กฤษฎา แก้วเกลี้ยง, 2559, หน้า 178; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559, หน้า 22-23; Turner, 1993, p.13; UNESCO, 2015, p. 14)

อย่างไรก็ตาม ความเป็นพลเมืองนั้นมีหลายระดับด้วยกันดังที่ อเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2554, หน้า 10-11) ได้กล่าวไว้ว่า ในสมัยโบราณนั้นประชาชนมีสถานะเป็นไพร่หรือทาสเกือบทั้งหมด การเมืองสมัยใหม่ได้ปลดปล่อยพวกไพร่หรือทาสให้กลายเป็นราษฎรซึ่งหมายถึง ผู้ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐและต้องปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมือง คำว่า “ประชาชน” จะสื่อถึงการเป็นเจ้าของประเทศและเจ้าของอำนาจอธิปไตยมากกว่า “ราษฎร” ส่วน “พลเมือง” นั้น หมายถึง ประชาชนที่มีสิทธิหน้าที่อย่างพร้อมบูรณ์ เป็นบุคคลที่ปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง มีสิทธิไปเลือกตั้ง เสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางการ สามารถเรียกร้องกฎหมาย นโยบาย และกิจการของรัฐตามที่ตนเห็นพ้อง สอดคล้องกับ วิชัย ตันศิริ (2556,

หน้า 29-30) กล่าวว่า พลเมืองนั้นมีหลายระดับ ได้แก่ พลเมืองทั่ว ๆ ไป เรียกว่า “ราษฎร” หมายถึง ผู้ที่รับทราบว่ารัฐจะทำอะไรให้บ้าง และตนเองมีหน้าที่เคารพกฎหมายและเสียภาษี และพลเมืองที่มีส่วนร่วมมากขึ้นในกิจกรรมสาธารณะ เป็นผู้นำระดับชุมชน เข้าร่วมในองค์กรทางสังคมต่าง ๆ และร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจการสาธารณะ

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2548, หน้า 68-72) กล่าวว่า เพลโต เป็นนักคิดรุ่นแรก ๆ ของโลกที่กล่าวถึงคำว่า “พลเมือง” โดยเสนอแนวคิดเรื่องพลเมืองที่สมบูรณ์ (Perfect Citizen Concept) ว่า การให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน ควรเริ่มปลูกฝังคุณธรรมทางการเมืองในวัยเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาล - ประถมให้มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ มีความรู้ทั้งวิธีการปกครองและวิธีการเป็นผู้ถูกปกครองผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “การให้การศึกษา” ส่วนอย่างอื่นที่แตกต่างจากการปลูกฝังคุณธรรมทางการเมืองถือว่า เป็นการฝึกอบรมโดยทั่วไป ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองของ อริสโตเติล จะมองว่า มนุษย์จะไปถึงศักยภาพเต็มที่ของชีวิตได้ด้วยการเป็นพลเมืองที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนการเมืองหรือกิจกรรมสาธารณะ โดยใช้สิทธิเข้าร่วมในหน่วยงานที่กำหนดนโยบายหรือตัดสินคดีความ (enjoys the right of sharing in deliberative or judicial office) ในเวลาที่กำหนดตายตัวหรือไม่ก็ได้ (fixed or unfixed) การเข้ามามีส่วนในชีวิตพลเมืองมีทั้งการปกครองและการถูกปกครองโดยสลับกันไป (share in the civic life of ruling and begin ruled in turn) เป็นพลเมืองดีที่ต้องมีความรู้และความสามารถในการปกครองและถูกปกครอง (good citizen must possess the knowledge and the capacity requisite for rule as well as being ruled) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นพลเมืองที่มีความรู้ในการปกครองเหนือเสรีชนทั้งหลายและความรู้ที่จะถูกพวกเสรีชนทั้งหลายปกครองเรา (a knowledge of rule over free man from both points of view)

ฤชุตา เทพยากุล (2554) กล่าวว่า ความเป็นพลเมือง (citizenship) หมายถึงฐานะของความเป็นพลเมือง (citizen) ที่เป็นสมาชิกของชุมชนทางการเมืองหรือรัฐ มีสิทธิและความรับผิดชอบที่ถูกกำหนดโดยกฎหมาย ในฐานะที่เป็นพลเมือง มีการแสดงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจสาธารณะภายใต้กฎหมาย กฎเกณฑ์ทางสังคมและศีลธรรม

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า พลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรม มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนหรือกิจกรรมสาธารณะ เคารพความแตกต่างหลากหลาย ความเสมอภาค เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรู้ที่จะคิดวิเคราะห์กระทำในสิ่งดีที่สังคมของตนและทั่วโลกยอมรับ ปฏิบัติตนภายใต้กฎระเบียบของสังคม มีสำนึกในสันติวิธี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปใช้ เป็นแนวทางในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ต่อไป

การสร้างพลเมืองในต่างประเทศ

ในต่างประเทศได้ทุ่มเททรัพยากร เวลาและความรู้เพื่อเสริมสร้างพัฒนาความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนของตนเองตั้งแต่เยาว์วัยอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง โดยเชื่อว่าเมื่อประชาสังคมเข้มแข็งความแข็งแกร่งของระบอบประชาธิปไตยก็จะเกิดมา (Carothers, Borksowski, Whitman. 2006)

การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในต่างประเทศสามารถแบ่งกว้าง ๆ ได้ เป็น 2 ระยะโดย สิริพรรณ นกสวน สวัสดี (2561, หน้า 6) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่เน้นให้หลักสูตรที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนเป็นเครื่องมือหลักโดยพยายามสร้างหลักสูตรที่มีเนื้อหาสาระเพียงพอและเหมาะสมต่อการสร้างพลเมือง

2. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่เน้นฐานคิดในการให้ขยายออกไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมวิถีชีวิตประจำวัน ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เพียงหลักสูตรในโรงเรียนเท่านั้น

จากที่กล่าวมาเป็นแนวทางกว้าง ๆ ของแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในต่างประเทศโดยจะขอยกตัวอย่างประเทศที่ได้รับการจัดอันดับด้านความเป็นประชาธิปไตย (Democracy Ranking) ปี 2015 (Campbellc et al, 2015, p. 1 ในอันดับต้น ๆ ของโลก จำนวน 3 ประเทศโดย เลิศพร อุดมพงษ์ (ม.ป.ป) ดังต่อไปนี้

ในประเทศนอร์เวย์ ซึ่งเป็นประเทศที่มีพัฒนาการของความเป็นประชาธิปไตยสูงมากที่สุดในโลก รากฐานที่เข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยมีส่วนสำคัญจากการที่ผู้นำของประเทศให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ชัดเจนมีการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาแต่ปี 1970 เป็นต้นมา รวมทั้ง 1997 ได้มีพะราชบัญญัติกาศึกษาแห่งชาติของนอร์เวย์ได้ประกาศหลักการสำคัญไว้หลายส่วนเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านพลเมือง วิชาการศึกษาเพื่อความเป็นศึกษาได้บรรจุลงในการเรียนวิชาการศึกษาภาคบังคับ แนวทางการปฏิบัติสำหรับวิชาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองของประเทศนอร์เวย์ เน้นการสอนน้อยและนำประเด็นสังคมที่อยู่ในสถานการณ์ปัจจุบันจากหนังสือพิมพ์มาใช้เป็นสื่อการสอน ใช้ประเด็นการอภิปรายและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผลลัพธ์จากกรสอนโดยกระบวนการนี้ครูจะได้รับผลงานจากนักเรียนวันละ 1 ชิ้นงาน นอกจากนี้ยังมีการการจัดการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบที่ต่างไปจากเดิมร่วมด้วย อาทิ Student debate, student project, group based teaching, project based teaching เป็นต้น (เลิศพร อุดมพงษ์, ม.ป.ป)

ในส่วนกิจกรรมหนึ่งที่มีความโดดเด่นและเป็นกิจกรรมที่เป็นแรงขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่เชื่อมต่อมาจากหลักสูตรคือ สภานักเรียน (student councils) เป็นตัวอย่างของประชาธิปไตยในโรงเรียน ซึ่งนอร์เวย์น่าจะเป็นประเทศเดียวในโลกที่มีการเพิ่มเติมเรื่องของสภานักเรียนให้บรรจุในหลักสูตรการศึกษาระดับชาติ ซึ่งเท่ากับการให้กระบวนการนี้กระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายและทุกโรงเรียนต้องจัดตั้งโดยบทบาทสำคัญคือ อิทธิพลต่อการวาง

แผ่นทุก ๆ แง่มุมของการใช้ชีวิตในโรงเรียนของนักเรียนกระบวนการผ่านสภานักเรียนจะช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจและนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นทางการเมืองในอนาคต

ราชอาณาจักรสวีเดนมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของสวีเดนได้ระบุชัดถึงบทบาทของการศึกษากับความเป็นพลเมืองว่า “การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้รับและพัฒนาความรู้และค่านิยมที่ดี และควรจะสอนให้รู้และปลูกฝังการเคารพในสิทธิมนุษยชนและค่านิยมพื้นฐานของประชาธิปไตยที่เป็นรากฐานของสังคมสวีเดน” แต่เรื่องพลเมืองไม่ได้ถูกจำแนกเป็นรายวิชาสำหรับการศึกษาในระบบโรงเรียน แต่ถูกบรรจุเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในรายวิชาต่าง ๆ เช่น หน้าที่พลเมืองและประวัติศาสตร์ เป็นต้น เป็นการการปลูกฝังโดยให้ความเป็นพลเมืองซึมซับเข้าสู่ตัวเยาวชนผ่านกิจกรรมทั้งหลายในโรงเรียน (เลิศพร อุดมพงษ์, ม.ป.ป)

หลักสูตรอนุบาลศึกษาการศึกษาภาคบังคับระดับประถมและมัธยมศึกษา จะร่วมมือกับศูนย์การใช้เวลาว่าง (leisure-time centers) ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดกิจกรรมวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ได้แก่ เรื่องการละเมิดไม่ได้ซึ่งชีวิตของมนุษย์ความมีอิสระและความเป็นส่วนตัวของบุคคล ความเท่าเทียมในคุณค่าความเป็นคนและความเท่าเทียมทางเพศ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดคือคุณสมบัติพื้นฐานของความเป็นพลเมืองทั้งสิ้น

ในประเทศสหพันธรัฐเยอรมันถือเป็นแม่แบบและประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการสร้างชาติด้วยการใช้กระบวนการ การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองเพราะได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนความเข้าใจในการเมือง การปกครอง และวิถีประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาด้านการเมือง ในระดับประเทศและระดับมลรัฐ กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของระบบต่อเนื่องของรัฐ มีแหล่งความรู้มีความหลากหลายวิธีการให้ความรู้เหมาะสม กับกลุ่มเป้าหมายต้องมีการสนับสนุนและความร่วมมือกันของหลายฝ่ายทั้งองค์การภาครัฐและ ภาคเอกชน มูลนิธิหรือสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองที่ได้รับกรสนับสนุนด้านการเงินจากฝ่ายการความเป็นกลาง มีการจัดตั้งศูนย์การศึกษาการเมืองเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการเมือง การปกครองกลุ่มเป้าหมายหลักคือเยาวชน โดยมีเนื้อหาการศึกษาประกอบด้วย สถาบันทางการเมือง รัฐธรรมนูญมาย เศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์ คุณค่าประชาธิปไตย จริยธรรม แนวคิดทางสมานฉันท์และการป้องกันการใช้ความรุนแรง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ประชาคมยุโรป โลกาภิวัฒน์ และสมรรถนะด้านองค์การและการสื่อสาร (ภัสยกร เลาสวัสดิกุล, 2558, หน้า 23)

การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองในประเทศไทย

ในประเทศไทยการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองนั้นเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2475 ที่มีการปฏิรูประบอบการปกครองในประเทศไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชเป็นระบอบประชาธิปไตยนับจากนั้นเป็นต้นมา การใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างพลเมืองจึงเกิดขึ้นเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องประชาธิปไตยเพราะการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้นั้นประชาชนต้องมีการศึกษาและมีความรู้เป็นพื้นฐาน ได้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติในปี พ.ศ. 2475 มีจุดมุ่งหมายในตอนหนึ่งว่าพลเมือง

แห่งสยาม คือ เป็นพลเมืองผู้สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้ที่รู้จักสิทธิและหน้าที่แห่งพลเมือง นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองให้เกิดในประเทศไทย

นอกจากนี้ การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในประเทศไทย เริ่มเปลี่ยนแปลงภายหลังการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อิทธิพลจากการปฏิรูปการเมืองส่งผลให้กรอบแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น การจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 12 ปี การเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามาส่วนร่วมในการให้การศึกษามากขึ้น พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีเนื้อหาให้การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองสัมพันธ์กับแนวคิดทางการปกครองและระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ มีการระบุในพระราชบัญญัติฯ ว่ากระบวนการให้การศึกษามุ่งปลูกฝังให้พลเมืองมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ รู้จักเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, 2548, หน้า 8)

การศึกษาในระบบในประเทศไทยนับว่าเป็นจุดศูนย์กลางในการให้การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองมาช้านาน แนวทางการจัดการศึกษาในประเทศไทยแบ่งออกเป็นระดับชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษากำหนดให้โรงเรียนสอนความรู้พื้นฐานประชาธิปไตย ใช้กิจกรรมเป็นช่องทางสอดแทรกเรื่องวิถีประชาธิปไตย กำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยควบคู่กับการจัดกิจกรรมการสอนตามหลักสูตร และให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง

ระดับมัธยมศึกษาเน้นการเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองมุงทำประโยชน์ให้คมและยึดมั่นวิถีประชาธิปไตย เกิดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย เช่น ชมรม กลุ่มชุมนุม กิจกรรมสหกรณ์ การเลือกตั้งกรรมการนักเรียน กิจกรรมค่าย

ระดับอุดมศึกษา การเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองกระทำผ่านกลุ่ม ชมรมหรือการรวมตัวของนักศึกษาซึ่งไม่มีรูปแบบและไม่มีการบังคับไว้ในหลักสูตรหรือการเรียนการสอน

การศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในสังคม มุ่งเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาชุมชน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำงานโดยกระบวนการกลุ่มในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชนมีความรับผิดชอบและเสียสละเพื่อส่วนรวม (ศรัณยุ หมั้นทรัพย์, (ม.ป.ป.)) แต่ในระยะหลังเริ่มมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ส่วนหนึ่งเน้นผลมาจากนโยบายรัฐ อีกส่วนหนึ่งเน้นผลมาจากการขยายตัวของภาคประชาชนและสื่อมวลชน โดยหน่วยงานที่สนับสนุนในเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองมีจำนวนมากขึ้นได้แก่ สถาบันพระปกเกล้า ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมือง สภาพัฒนาการเมือง คณะกรรมการเลือกตั้ง หรือเครือข่ายประชาสังคม องค์กรเอกชนต่าง ๆ รวมถึงสื่อมวลชน เป็นต้น (สิริพรรณ นกสวน สวัสดี, 2553, หน้า 11-14)

ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษา

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ (2556, หน้า 16) กล่าวถึง ยุทธศาสตร์ที่ไว้ว่า 1 การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษานั้นมียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ดังนี้

1. สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ส่งเสริมหรือกำหนดให้มี วิชาพลเมืองหรือปรับวิชาที่มีอยู่แล้วให้เป็นวิชาพลเมือง เพื่อสร้างนิสิต นักศึกษาให้เป็นพลเมืองที่เคารพกติกา มีความรับผิดชอบต่อสังคม และเข้าใจเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยการปฏิบัติ เพื่อการเป็นพลเมืองในมหาวิทยาลัย การเลือกตั้งและการปกครองตนเองของนิสิต/นักศึกษาทั้งในรูปสภานักเรียน/องค์กรนิสิตนักศึกษา อันจะส่งผลให้เป็นพลเมืองของชุมชนและของประเทศต่อไป

ทั้งนี้ให้สถาบันการศึกษามีอิสรภาพในการเลือกใช้วิธีการสอนเพื่อสร้างพลเมืองโดยหน่วยงานต้นสังกัด จะไม่ใช่ผู้กำหนดวิธีการเรียนการสอน แต่จะทำหน้าที่อำนวยการและให้การสนับสนุน ได้แก่ การจัดทำคู่มือเพื่อเป็นคำแนะนำและแนวทางสำหรับเลือกมาใช้ ตลอดจนจัดอบรมให้โดยในการติดตามผลจะมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้และการประเมินผลจะมุ่งเน้นไปที่ผลที่เกิดกับตัวนิสิต/นักศึกษาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสถาบันการศึกษาเมื่อมีพลเมืองเพิ่มมากขึ้น

2. สถาบันอุดมศึกษาเปลี่ยนการเรียนการสอนให้เป็น Service Learning หรือการเรียนเพื่อนำไปบริการสังคมและการบริการสังคมเพื่อนำมาเรียน โดยการทำวิชาจริยธรรมวิชาชีพหรือวิชาจริยธรรมของแต่ละคณะ ให้เป็น Service Learning โดยการใช้ปัญหา เป็นตัวตั้ง (Problem Based) มีการให้นักศึกษาลงชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยโดยให้ประมวลความรู้ตามสาขาวิชาที่ได้เรียนมานำมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุเสนอวิธีแก้ไขและลงมือปฏิบัติ โดยให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ หนึ่งจังหวัด-หนึ่งมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดจริยธรรมในการประกอบอาชีพ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการเป็นพลเมือง โดยการลงมือปฏิบัติ

โดยหลักการของการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ในระดับอุดมศึกษา (คณะทำงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนความเป็นพลเมือง สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ม.ป.ป.) มีดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นประธาน (Subject) หรือเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Student Center) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไม่อาจเกิดได้จากการสั่ง หรือบังคับให้เป็นสถานศึกษาจะเป็นผู้จัดกระบวนการให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง

2. เรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไม่เน้นความรู้ แต่เน้นความคิดหรือการทำให้เกิดการคิดเป็นการเรียนการสอนโดยใช้ กิจกรรมและการเรียนโดยลงมือปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

3. สร้างกระบวนการเชื่อมโยงความคิดให้เห็นว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา การแก้ปัญหาจึงต้องเริ่มที่ตัวเรา ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ปัญหา (Problem-based Learning) ผู้เรียนได้ตระหนักถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น และมีกิจกรรมการลงมือแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ Problem-based Learning หรือการทำโครงงานแก้ปัญหา

จากแนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระดับอุดมศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ รูปแบบที่สำคัญเพื่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองไม่เน้นในเรื่อง

การสอนด้วยการ บรรยาย แต่ผู้สอนต้องพัฒนาการสอน ผ่านการทำกิจกรรม /การลงมือปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจความเป็นพลเมือง นอกจากนี้รูปแบบในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองนั้นสิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ การจำเป็นต้องมี เครือข่ายหรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมถึงภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชน เข้ามาทำงานร่วมกันในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นในสังคม กระบวนการทางการศึกษามุ่งปลูกฝังให้พลเมืองมีจิตสำนึกเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้อง รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพและหน้าที่แห่งพลเมือง รู้จักเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความหมายของพลเมืองตื่นรู้

พลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) คือ พลเมืองของประเทศที่มีความตระหนักรู้ กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในภารกิจของประเทศร่วมกัน เป็นพลังที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเกิดเป็นกระแสขับเคลื่อนสังคมมาตลอดทั้งในอดีตและชัดเจนมากในปัจจุบัน

Active Citizen คือ คนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีบทบาทในชุมชน มีจิตอาสา (กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่หวังผลตอบแทนแก่ตนเอง) และมีจิตสาธารณะ (มีจิตที่เห็นแก่ประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก) ศรัทธาในการรีไซเคิลทรัพยากรเพื่อถนอมสิ่งแวดล้อม รักสันติภาพ ร่วมบริจาคทรัพยากรเพราะตระหนักดีว่าเป็นความรับผิดชอบของตน (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558)

Active Citizen คือ ความเป็นพลเมือง การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย สังคมโลก และสังคมออนไลน์ ความรับผิดชอบต่อสังคม การต่อต้านการทุจริต การมีส่วนร่วมกับชุมชน และการมีจิตสาธารณะ (Citizenship; awareness of changes in Thai society, global society and online society; social responsibility; anti-corruption; community engagement; public spirit.)

Active Citizen หรือ “พลเมืองตื่นรู้” นอกจากจะเป็นคนที่มีจิตอาสาแล้ว ยังต้องพร้อมเรียนรู้อยู่เสมอ รู้บทบาทหน้าที่ของตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีจิตสาธารณะ โดยหวังว่า การเป็นพลเมืองที่แอคทีฟจะทำให้เราใช้ชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ และเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันสังคมให้ก้าวไปข้างหน้า (พรชนก ปรีปาน, 2561)

“พลเมืองตื่นรู้” หมายถึง ความสมัครใจของพลเมืองและชุมชนที่ทำงานร่วมกันทั้งโดยตรงหรือผ่านการเลือกตั้งตัวแทน เพื่อใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในการแสวงหาเป้าหมายร่วมกัน การเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจ การเมืองประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลชุมชนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือและอาสาสมัคร เช่น การช่วยเหลือสวัสดิการสาธารณะ โดยการดูแลผู้สูงอายุเด็กหรือคนพิการ การร่วมมือและการใช้ชีวิตกับผู้อื่น การพูดคุยและรับฟังผู้อื่น การใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำ และการลงมือกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่เห็นพ้องร่วมกัน พลเมืองตื่นรู้จะตระหนักถึงเรื่องของสิทธิและความรับผิดชอบ ความสมดุลระหว่างสองสิ่งนี้เป็นสิ่งพึง

ปรารถนา เพราะจะช่วยให้เกิดความยั่งยืนของสังคม พลเมืองตื่นรู้นี้ จะเกี่ยวข้องกับค่านิยมเหล่านี้ คือ ประชาธิปไตย หลักนิติธรรม เสรีภาพส่วนบุคคล การเคารพซึ่งกันและกัน รวมถึงการยอมรับความศรัทธาและความเชื่อที่แตกต่างกัน การเป็นสมาชิกของชุมชนและการสนับสนุนชุมชนและประเทศ การลงคะแนนเลือกตั้ง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการดูแลตัวเอง ดูแลชุมชนของตนและโลกของเราล้วนเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นพลเมือง (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558) การเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสำคัญยิ่งในระบอบประชาธิปไตยในการร่วมกันพัฒนาประเทศ ปฏิรูปภาครัฐ พัฒนาประเทศด้วยการเสริมสร้างบทบาทของการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ พลเมืองเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อการเสริมสร้างบทบาทของความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ในระบอบประชาธิปไตย การเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่รู้หน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบของตัวเอง จึงเป็นสิ่งที่ทุกประเทศพึงปรารถนา สังคมไทยมีจารีตประเพณีแบบดั้งเดิมของโครงสร้างของไทยอาทิ เช่น ระบบอุปถัมภ์ ระบบศักดินา อภิสิทธิ์นิยม และอำนาจนิยม เพราะระบบเหล่าครอบงำประชาชนส่วนใหญ่จนนำไปสู่พลเมืองที่เฉื่อยชา ดังนั้นจากสังคมจารีตสู่สังคมสมัยใหม่ คือ พลเมืองที่ตื่นรู้ มีอุดมการณ์ จิตสำนึกต่อส่วนร่วม ความเข้มแข็งและความเป็นอิสระของภาคประชาชน และสังคมควบคุมสังคม และสังคมควบคุมรัฐในการทำหน้าที่ของ พลเมือง จึงต้องให้ความสำคัญกับกระบวนเรียนรู้และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่เยาว์วัย โดยเริ่มจากการทำหน้าที่ดีของสถาบันครอบครัว เป็นแบบอย่างที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเป็นคนที่ดี มีคุณธรรมต่อสังคม ประกอบกับสถาบันต่าง ๆ ก็ทำตามหน้าที่และบทบาทของตนอย่างเต็มที่ ก็จะสร้างการตื่นรู้ของคนให้กลับมาทบทวนปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของชีวิตได้เพิ่มมากขึ้น และพลเมืองที่ดีของสังคมก็จะสามารถสร้างสรรค์และผลักดันให้เป็นสังคมอุดมการณ์ที่แท้จริงได้

แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ (active citizenship) หมายถึง การที่ประชาชนเกิดการตระหนักในสิทธิและหน้าที่ประชาชน ต่อการมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง ตระหนักในบทบาทของการเมืองภาคพลเมือง ที่ควบคู่ไปกับการเมืองของนักการเมือง (politician politics) โดยการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองให้มีประสิทธิผล มีการสนับสนุนการติดตามและตรวจสอบกระบวนการปฏิรูปการเมือง การเกิดองค์กรประชาชน การรณรงค์เพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชน การสร้างสำนึกพลเมือง เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้ง และการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทั้งนี้ ต้องมีการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม เช่น กฎหมายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หรือการเมืองภาคพลเมือง เพื่อให้ประชาชนสามารถทำกิจกรรมการเมืองภาคพลเมืองได้อย่างเต็มที่ เข้มแข็งต่อเนื่อง อิสระ มีต้นทุนต่ำ แบบไม่เป็นภาระแก่ตนเองมากเกินจำเป็น (ฐานข้อมูลการเมืองสถาบันพระปกเกล้า, 2557) การเมืองภาคพลเมืองนั้น หมายถึง การเมืองหรือสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น ภายใต้กรอบกฎหมาย

โดยกิจกรรมในทางนโยบายที่อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชน ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรกและประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองได้ด้วยตนเอง

ญาศินี เกิดผลเสริฐ (2558, หน้า 16-17) บทความวิชาการ เรื่อง การพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ (Active Citizenship) กล่าวว่า การเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสำคัญยิ่งในระบอบประชาธิปไตย ในการปฏิรูปภาครัฐ พัฒนาประเทศด้วยการการเสริมสร้างบทบาทของการเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้พลเมืองเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ เพื่อการเสริมสร้างบทบาทของความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ในระบอบประชาธิปไตย

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2560, หน้า 52-54) ได้กล่าวว่า พลเมืองตื่นรู้ คือ ฐานรากที่แท้จริงของระบอบประชาธิปไตย ประเทศไม่ได้อยู่ได้เพราะประชาธิปไตย ไม่ได้อยู่ได้เพราะรัฐธรรมนูญ ไม่ได้อยู่ได้เพราะกฎหมายแต่ประเทศจะยั่งยืนอยู่ได้ด้วยกำลังของพลเมืองดี หัวใจสำคัญของโมเดล "ประเทศไทย 4.0" คือ การสร้างคนไทย 4.0 และหนึ่งในคุณลักษณ์สำคัญของคนไทย 4.0 คือ การเป็น "พลเมืองตื่นรู้" ในหน้าที่และสิทธิของตนเอง มีความปรารถนาดีต่อชาติบ้านเมืองและยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การปรับเปลี่ยนจาก "พลเมืองที่เฉื่อยชา" (Passive Citizen) ไปสู่การเป็น "พลเมืองตื่นรู้" จึงเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญที่ต้องขับเคลื่อนในประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้เพราะ "พลเมืองตื่นรู้" ต่างหากไม่ใช่ “การเลือกตั้ง” ที่เป็นฐานรากของระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง พลเมืองดีจึงต้องยืนหยัดรักษาบ้านเมืองไว้ให้มั่นคงเพื่อลูกหลานรุ่นต่อไป การศึกษาสร้างคนแต่สร้างคนแบบไหนที่สังคมต้องการ ในปี พ.ศ. 2555 บริษัทนานมีบุ๊คส์ เชิญ Dr. Peter Fauser มาแลกเปลี่ยนในประเด็นโรงเรียนที่ดีควรเป็นอย่างไร ท่านบอกว่าโรงเรียนที่ดีควรสามารถสร้างนักเรียนให้เป็นคนเก่ง มีความรับผิดชอบ และอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตยการสร้างพลเมือง ตื่นรู้ในสถาบันการศึกษา มีเป้าหมายส่งเสริมให้จัดการตัวเอง เรียนรู้อย่างเต็มที่อย่างเข้าใจ มีความรับผิดชอบและใฝ่ความสำเร็จ ต้องใส่ใจเรื่องการพัฒนาศักยภาพเป็นรายบุคคลกระบวนการเรียนรู้ ในโรงเรียนเสมือนกำลังเป็น Active Citizen ในชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกติกาการอยู่ร่วมกัน การยอมรับและชื่นชมในความแตกต่างระหว่างคนในโรงเรียน สิทธิซึ่งมาพร้อมหน้าที่และความรับผิดชอบ

นภาพร แสงนิล (2561) กล่าวว่าพลเมืองตื่นรู้ว่า หมายถึง พลเมืองที่ปฏิบัติตามกฎหมาย ขนมธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และหลักธรรมของศาสนา แสดงออกถึงความสานึกรับผิดชอบต่อส่วนร่วม ลดละความเห็นแก่ตัวลงและมีจิตสาธารณะ

ลิขิต ธีรเวคิน (2529, หน้า 25-28) กล่าวถึง “ความตื่นรู้ทางการเมือง” ต้องขึ้นกับตัวแปรที่สำคัญ คือ

1. วุฒิภาวะทางการเมืองของผู้สมัครและผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ข่าวสารข้อมูล ความรู้และจิตสำนึกของการที่จะพยายามจรรโลงระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

2. วัฒนธรรมทางการเมืองที่เน้นสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรม และน้ำใจนักกีฬา โดยปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งของการเลือกตั้ง

3. การจัดหลักสูตรวิชาเกี่ยวกับระบอบปกครองแบบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้น ในการบ่มเพาะจิตสำนึกเรื่องอุดมการณ์ จริยธรรมทางการเมือง มารยาททางการเมือง กระบวนการ ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มุ่งประสงค์ โดยนำตัวอย่างการเมืองที่ดีจากประเทศต่าง ๆ รวมทั้งในส่วนดีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวมาแล้วเป็นหลักสูตรในการสอนต่อไป ตั้งแต่ชั้นประถม มัธยม จนถึงขั้นมหาวิทยาลัย รวมทั้งตลอดจนโรงเรียนการเมืองทั้งหลาย ซึ่งควรจัดขึ้นโดยสภาพัฒนาการเมือง โดยเฉพาะการอบรมเรื่องความรู้ ค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือเรียกว่า “อาตมัน ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย” (Democratic political self) นั้น สามารถพัฒนาให้เกิดความตื่นรู้ทางการเมือง ดังลักษณะอาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยปัจเจกบุคคล ดังนี้

3.1 ตนเป็นบุคคลที่มีสิทธิเสรีภาพ มีศักดิ์ของความเป็นมนุษย์ มีสิทธิ์ที่จะดำรงตนภายใต้กรอบกฎหมายของบ้านเมือง ไม่มีใครจะมาแสดงอำนาจบาตรใหญ่กับตนได้

3.2 ตนเป็นบุคคลที่มีความเสมอภาคในทางการเมืองและความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมายกับผู้ร่วมชาติ กรณีเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ตนไม่ยอมให้เกิดขึ้น

3.3 สิทธิเสรีภาพของตนในฐานะประชาชนได้ถูกรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ ตนมีสิทธิที่จะทวงสิทธิ์ดังกล่าว ถ้าถูกละเมิดโดยใครก็ตาม

3.4 ตนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น มีสิทธิที่จะประท้วงคัดค้านการกระทำอันใด ก็ตามที่มาจากหน่วยราชการหรือรัฐบาล ที่มีต่อสิทธิขั้นมูลฐานของตนที่เป็นประชาชนผู้เสียภาษ

3.5 ตนมีสิทธิการเมืองที่จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง เลือกผู้แทนของตน ให้รัฐสภามีสิทธิในการที่จะกำหนดว่าต้องการให้ใครทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร

3.6 มีความเชื่อมั่นว่าทุกอย่างในสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น สามารถที่จะทำให้ ดีขึ้นได้ถ้าร่วมแรงร่วมใจกัน ผลักดันให้สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นโดยผ่านกลไกของรัฐ และรัฐมีภาระ หน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของชุมชนของตนที่เรียกร้องอย่างสมเหตุสมผล

3.7 ในฐานะเป็นประชาชนของประเทศที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้น ตนมีสิทธิ์ที่จะมี ข่าวสารข้อมูล แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อตกลงอันใดก็ตามที่ประเทศของตนกำลังจะทำกับ ประเทศอื่น ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่สนธิสัญญาทางการค้า ภาษีอากร พันธมิตรในทางการเมือง พันธมิตร ในการสงครามข้อตกลงแลกเปลี่ยนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมีผลบวกและผลลบ ในฐานะประชาชน จึงมีสิทธิที่จะติดตามข้อมูลและแสดงความคิดเห็น

3.8 ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนการเมือง ตนมีสิทธิที่จะได้เห็นสื่อมวลชนที่มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่เสนอข่าวที่ถูกต้อง เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชน และสร้างมาตรฐานที่ถูกต้องและยุติธรรมให้กับสังคม

3.9 ในฐานะที่เป็นสมาชิกและประชาชนผู้ซึ่งมีความพร้อมในแง่คุณวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ตนย่อมมีสิทธิที่จะเปลี่ยนแปลงฐานะจากประชาชน ผู้มีส่วนร่วม

ทางการเมืองตามที่ได้กล่าวมาแล้ว มาสู่การเป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมืองโดยการลง เลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภา หรือแม้แต่การทำ หน้าที่ในฝ่ายบริหาร หรือทำหน้าที่อื่นใดที่ตนสามารถจะกระทำได้ตามครรลองของกฎหมาย

3.10 ในฐานะประชาชนของชุมชนการเมืองตนมีสิทธิที่จะเรียกร้อง คาดหวัง และต่อสู้ให้ตนและสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งเพื่อนร่วมชาติทุกคนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ โดยมีปัจจัยสี่ มีสิทธิเสรีภาพโดยประกันกฎหมายและบังคับโดยกฎหมาย และมีโอกาสเข้าถึงการศึกษา การประกอบอาชี เพื่อยกฐานะของตนในทางสังคมและเศรษฐกิจ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

พลเมืองตื่นรู้หรือพลเมืองใส่ใจสังคม คือ บุคคลที่เข้าใจถึงหน้าที่ และการกระทำด้วยความรับผิดชอบ ในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคมมีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย ประกอบด้วย สามแนวคิดคือ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาของสังคม และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมของชุมชน ค่อนข้างมีบทบาทสำคัญทางสังคมเป็นอย่างมาก ส่วนการเป็นผู้ที่เข้าใจปัญหาของสังคม และพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น เป็นพลเมืองตื่นรู้ในอุดมคติ การเป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) คือบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตอาสา จิตสาธารณะที่ไม่หวังผลตอบแทน มีความตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนทำประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ คำว่า Citizen แปลว่า “พลเมือง” ซึ่งหมายถึง “กำลังของเมือง” (พละ+เมือง) เมื่อทุกคนคือพลเมืองของประเทศนั้น ๆ การเป็นพลเมืองตื่นรู้ ที่รู้หน้าที่ สิทธิ ความรับผิดชอบของตนเอง จึงเป็นสิ่งที่ทุกประเทศพึงปรารถนา การเป็นพลเมืองตื่นรู้ จึงมิได้เกิดขึ้นเพียงเพราะได้เรียนวิชานี้ หรือท่องจำความได้ หากเกิดจากการบ่มเพาะโดยพ่อแม่ครูและสังคม ทุกคนที่เกิดในแผ่นดินไทย ล้วนมีฐานะเป็นพลเมืองไทย (Thai Citizen) แต่ถ้าจะเป็น Active Citizen แล้วจะต้องเป็นคนมีความรับผิดชอบ (ลิขิต ธีรเวคิน, 2529 หน้า 25-28)

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2557, หน้า 32) กล่าวว่า การพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้นั้น กระบวนการทางการศึกษา และการทำกิจกรรมจิตอาสา เป็นแนวทางที่หลาย ๆ ประเทศกำลังดำเนินการขับเคลื่อน การบริการสังคม (Service-Learning) นับเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมเพื่อสังคมโดยกิจกรรมนั้นจะสะท้อนความคิดและมองเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมจิตอาสาและทำให้เกิดพฤติกรรม การเป็นพลเมืองตื่นรู้ กระบวนการจิตอาสา นอกจากเรื่องการทำความดีแล้ว สิ่งที่ตามมาจากการมีจิตอาสา คือ จิตสาธารณะที่เชื่อมโยงกับคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองตื่นรู้

สถาบันพระปกเกล้า (2565, หน้า 23) พลเมืองตื่นรู้ (Active citizen) หมายถึง ผู้ที่ไม่ใช่เพียงรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นผู้ที่ลงมือกระทำหรือมีพฤติกรรมการแสดงออกทั้งโดยตนเอง (self-action) หรือร่วมกับผู้อื่น (collective action) ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ บนหลักการประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนรวม (common good) ซึ่งการแสดงออกสามารถกระทำได้ตั้งแต่ การมีส่วนร่วมในระดับต่าง ๆ เช่น สนทนาพูดคุย

ประเด็น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต การแสดงออกโดยสันติวิธี เคารพกฎหมายและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง หรืออาจเป็นอาสาสมัครเป็นสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กรภาคประชาสังคม เข้าร่วมประชุมเพื่อตัดสินใจต่อประเด็นปัญหาของส่วนรวม มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือร่วมกับผู้อื่นในการติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและนักการเมือง เป็นต้น

Reysen, S. & Katzarska-Miller, I., (2013, pp. 858-870) ความเป็นพลเมืองตื่นรู้เป็นคุณลักษณะสำคัญของทุกคนที่อยู่ร่วมกันในทุกสังคม รู้บทบาท หน้าที่ของตนเองในฐานะพลเมืองของประชาคมโลก มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ตระหนักถึงการมีส่วนร่วม ความเท่าเทียมและยุติธรรมทางสังคม เคารพและยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนา

Lough, B. J. & McBride, A. M., (2013, pp. 469-475) พลเมืองตื่นรู้ เป็นพลเมืองที่มีความเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ เคารพและยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีจิตสาธารณะและยึดมั่น ในความยุติธรรม คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

คิม จงสถิตวัฒนา (2560, หน้า 20) กล่าวว่า ต้องการส่งเสริมเรื่องการสร้าง Active Citizen ที่จำเป็นต้องมีทักษะที่สำคัญ 7 คุณสมบัติ คือ 1. เป็นพลเมืองที่ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ 2. รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ 3. สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. มีภาวะผู้นำ มีอุดมการณ์ 5. รักธรรมชาติรักแผ่นดิน 6. มีทักษะวิชาชีพ และ 7. มีความคิดสร้างสรรค์ต่อยอดคิดนอกกรอบ

Jakkrit Siririn (2020, p. 2) ได้กล่าวไว้ว่า Active Citizen หมายถึง พลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อตัวเองและผู้อื่น มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก ช่วยเหลือ และกระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน โดยที่ผ่านมามีการแปลนิยามของ Active Citizen ออกไปในหลายความหมาย อาทิ เยาวชนพันธุ์ใหม่, คนรุ่นใหม่หัวใจอาสา, เยาวชนคิดบวก ฯลฯ อันที่จริงแนวคิด Active Citizen นี้ ได้ถือกำเนิดเกิดขึ้นมาเป็นเวลาหลายสิบปี โดยเริ่มต้นที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งถือเป็นชาติแรกที่นำแนวคิด Active Citizen มาใช้ในระบบการศึกษาภาคบังคับก่อนที่ยุโรป โดยเฉพาะเยอรมนี และสหรัฐอเมริกา รวมถึงอิสราเอล จะรับเอาองค์ความรู้เกี่ยวกับ Active Citizen ไปประยุกต์ใช้ ตามด้วยจีน และญี่ปุ่น นอกจากนี้ Active Citizen ยังถอดนิยามความหมายออกไปได้อีกประการหนึ่งซึ่งก็คือคำว่า “พลเมืองสร้างสรรค์” เป็นการยกระดับคำว่า Active Citizen ขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง

ชัชชาติ สิทธิพันธุ์ (2565, หน้า 1) พลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) หมายถึง ประชาชนที่มีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแล และหาทางออกสำหรับปัญหาต่างๆของสังคม ซึ่งขบวนการนี้จะมีพลังมหาศาล ถ้าทางภาครัฐยอมรับฟังภาคประชาชน และร่วมมือกันในการแก้ปัญหาต่างๆ ในสมัยก่อน การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจทำได้ยาก แต่ปัจจุบันการมีเทคโนโลยีและแพลทฟอร์มในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้พวกเราสามารถมีส่วนร่วมในขบวนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

ของเมืองได้อย่างสะดวกขึ้น ในหลาย ๆ เมืองทั่วโลก ประชาชนสามารถช่วยระบุปัญหาต่าง ๆ ของเมืองได้ ผ่านแพลทฟอร์มดิจิตัล ที่ทำหน้าที่รวบรวมประมวลผล และติดตามความคืบหน้าของการแก้ปัญหานั้น จนกว่าจะได้รับการแก้ไขจากผู้รับผิดชอบ

คำว่า Active citizen แปลเป็นภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น พลเมืองตื่นรู้ พลเมืองตื่นตัว พลเมืองกระตือรือร้น และพลเมืองแข็งขันหรือพลเมืองใส่ใจสังคม ในที่นี่จะใช่คำว่า "พลเมืองตื่นรู้" หมายถึง ความสมัครใจของพลเมืองและชุมชนที่ทำงานร่วมกันทั้งโดยตรงหรือผ่านการเลือกตั้งตัวแทนเพื่อใช้อำนาจทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในการที่จะแสวงหาเป้าหมายร่วมกัน การเป็นพลเมืองที่มีความตื่นรู้นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการกระบวนการตัดสินใจ การเมือง ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลชุมชนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือและอาสาสมัคร เช่น การช่วยเหลือสวัสดิการสาธารณะ โดยการดูแลผู้สูงอายุ เด็กหรือคนพิการ การร่วมมือและการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น การพูดคุยและรับฟังผู้อื่น การใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำ และการลงมือกระทำเพื่อบรรลุเป้าหมายที่เห็นพ้องร่วมกัน พลเมืองตื่นรู้จะตระหนักถึงเรื่องของสิทธิและความรับผิดชอบ ความสมดุลระหว่างสองสิ่งนี้ เป็นสิ่งพึงปรารถนา เพราะจะช่วยทำให้ให้เกิดความยั่งยืนของสังคม พลเมืองตื่นรู้นี้จะเกี่ยวข้องกับค่านิยมเหล่านี้ ประชาธิปไตย หลักนิติธรรม เสรีภาพส่วนบุคคล การเคารพซึ่งกันและกัน รวมถึงการยอมรับความศรัทธาและความเชื่อที่แตกต่างกัน การเป็นสมาชิกของชุมชนและการสนับสนุนชุมชนและประเทศ การลงคะแนนเลือกตั้ง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการดูแลตัวเอง ดูแลชุมชนของตนและโลกของเราล้วนเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2060, หน้า 19)

พลเมืองตื่นรู้ คือ ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ต้องมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองได้รับเนื่องจากทุกกคนเมื่อเกิดมาได้รับสิทธิจากรัฐ ต้องมีความรับผิดชอบในการตอบแทนให้แก่รัฐในฐานะสมาชิกของรัฐเมื่อเกิดมาก็มีสัญชาติ และมีสิทธิได้รับประโยชน์ต่าง ๆ จากภาครัฐ เช่น ได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมาย สิทธิตามกฎหมายต่าง ๆ ในฐานะพลเมือง ต้องมีความรับผิดชอบต่อโลกสิ่งแวดล้อมในฐานะมนุษย์ที่ได้รับประโยชน์โดยธรรมชาติ เช่น ปัญหาเรื่องโลกร้อน การใช้พลังงานต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น อาสาสมัครร่วมรณรงค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ มีจิตสาธารณะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีบทบาทในชุมชน มีจิตอาสา (กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่หวังผลตอบแทนแก่ตนเอง) และจิตสาธารณะ (มีจิตที่เห็นแก่ประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก) ศรัทธาในการรีไซเคิลทรัพยากรเพื่อถนอมสิ่งแวดล้อม รักสันติภาพ ร่วมบริจาคทรัพยากรเพราะตระหนักดีว่าเป็นความรับผิดชอบของตน (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2060, หน้า 20) มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย มีความตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนทำเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ (กันทรากร จรัสมาธุสร, 2560, หน้า 11)

พลเมืองตื่นรู้ที่ควรมีในเยาวชนไทย ซึ่งคิม จงสถิตย์วัฒนา (2560, หน้า 22) ได้สรุปไว้ค่อนข้างแตกต่างจากนักวิชาการท่านอื่นมี 7 ประการดังนี้

1. มีจิตสำนึกพลเมืองดี รู้จักหน้าที่ มีจริยธรรม เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดเป็น ทำเป็นแก้ปัญหาได้

3. สื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ แสดงทัศนคติได้อย่างสร้างสรรค์
4. ใส่ใจสิ่งแวดล้อม รักธรรมชาติ แผ่นดิน อยู่กับธรรมชาติอย่างสุนทรีย์
5. มีภาวะผู้นำ มุ่งมั่น รับผิดชอบ กล้าตัดสินใจ มีอุดมการณ์
6. มีทักษะประกอบอาชีพ
7. สร้างสรรค์ต่อยอด คิดนอกกรอบ

พลเมืองตื่นรู้ที่กล่าวมานี้หากวิเคราะห์ด้วยหลักการของ Joel Westheimer Joseph Kahne (2004, pp.25) ที่ศึกษาเรื่องการให้การศึกษาแก่พลเมืองที่ดี: ตัวเลือกทางการเมือง และเป้าหมายทางวิชาการการศึกษา จะเข้าลักษณะ 3 รูปแบบ คือ 1. พลเมืองที่มีความรับผิดชอบดีเป็นการส่วนตัว (The personally responsible citizen) รัฐให้ทำอะไรก็ทำตามนั้น มีกฎกติกาอะไรก็ทำตามพร้อมแบ่งปันสิ่งของได้ เช่น บริจาคเมื่อน้ำท่วม บริจาคเลือด หรือใครต้องการความช่วยเหลือก็จะดูว่าตนช่วยอะไรได้บ้าง เป็นขั้นแรกของความเป็นพลเมืองที่ดี 2. พลเมืองที่มีส่วนร่วม (The participatory citizen) เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม เช่น เป็นอาสาสมัครเมื่อมีภัยพิบัติหรือเมื่อสังคมต้องการ เข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มองค์กรและกลไกทางสังคมที่มีอยู่ เพื่อให้เกิดการรับผิดชอบร่วมกันในสังคม 3. พลเมืองที่มุ่งเน้นสังคมที่เป็นธรรม (The justice-oriented citizen) เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ มีส่วนร่วมแล้วตั้งคำถามกับสังคมตัวเองด้วย เป็นพลเมืองที่เห็นภาพรวมทางสังคมแล้วพยายามผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่กลไกเชิงโครงสร้างให้ได้ เช่น ผลักดันให้เกิดกติการ่วมกัน กลไกที่ช่วยให้รัฐทำงานได้ดีขึ้นเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อให้คนที่เคยเสียเปรียบได้เข้าถึงโอกาสหรือคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมาได้

พลเมืองตื่นรู้ (Active citizen) มิได้เกิดขึ้นเพียงเพราะได้เรียนวิชาหน้าที่พลเมืองหรือท่องคำจำกัดความ หากเกิดจากการบ่มเพาะโดยพ่อแม่ ครู และสังคม โดยใช้ระยะเวลาพอสมควรให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบเป็นสิ่งซึ่งฝังอยู่ในตัวทุกคน เน้นเรื่อง (ก) การเคารพความแตกต่างของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าตา ความเชื่อ เชื้อชาติ (ข) เคารพสิทธิและความเสมอภาค (ค) มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง (ง) เคารพกฎหมายและกฎกติกาของสังคม (จ) ใฝ่สันติภาพ (วรากรณ์ สามโกเศศ, 2060, หน้า 18) การสร้างพลเมืองตื่นรู้ (Active citizen) ถ้าจะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน หากเด็กได้เรียนรู้ในแบบแอ็กทีฟเลิร์นนิ่งเชื่อมโยงกับความหมายชีวิตที่สนใจก็สามารถเป็นเครื่องมือช่วยสร้าง Active Citizen ได้ ซึ่งในประเทศอิสราเอล มี 4 องค์ประกอบในการสร้างพลเมืองตื่นรู้ คือ 1) ระบบการศึกษา 2) กิจกรรมของเยาวชน 3) การเข้าเป็นทหาร 4) ครอบครัว ในระบบการศึกษาโรงเรียนเป็นสถาบันที่สำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ ปลดปล่อยพลังความคิดสร้างสรรค์ จุดไฟปรารถนาสู่ความสำเร็จ สร้างความสุขและความกล้าหาญในการใช้ชีวิต และสอนให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและความยุติธรรม โรงเรียนที่ดีควรสามารถสร้างนักเรียนให้เป็นคนเก่ง รับผิดชอบ และอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตย ต้องใส่ใจเรื่องการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีกระบวนการสอนที่ดี บรรยากาศในโรงเรียนดี วัฒนธรรมของโรงเรียนเป็นประชาธิปไตย นักเรียนมีความรู้สึกว่าเป็นส่วน

หนึ่งของโรงเรียน และความเชื่อใจของนักเรียนและผู้ปกครองต่อโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก โรงเรียนที่ดียังต้องมีผู้นำที่ดี บริหารองค์กรบนพื้นฐานของประชาธิปไตย เป็นโรงเรียนประชาธิปไตย (democratic school) ซึ่งไม่เหมือนกับการเรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย (democracy education) นักเรียนจะผ่านกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนเสมือนกำลังเป็น Active Citizen ในชีวิตจริง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกติกาการอยู่ร่วมกัน การยอมรับ และชื่นชมในความแตกต่างระหว่างคนในโรงเรียน สิทธิซึ่งมาพร้อมหน้าที่และความรับผิดชอบ (คิม จงสถิตวัฒนา, 2560) ประเทศในยุโรปมีการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้และความสามารถของพลเมือง เป็นส่วนสำคัญของการจัดลำดับความสำคัญใหม่สำหรับความร่วมมือในยุโรปด้านการศึกษาและการฝึกอบรม ซึ่งเน้นบทบาทของการศึกษาในการส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ และการให้คุณค่าพื้นฐาน การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม และความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ครอบครัวสามารถช่วยให้เด็กได้สร้างนิสัยและค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักประชาธิปไตยได้ โดยเน้นการให้ความสำคัญและมองบุคคลในทุกแง่มุมและสนับสนุนให้เขาเห็นคุณค่าของความหลากหลาย ส่งเสริมสิทธิและให้มีการใช้สิทธิทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความคิดสร้างสรรค์ การส่งเสริมความเสมอภาคและความยุติธรรมทางสังคม ส่งเสริมสันติภาพและการแก้ปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การท้าทายระบบการบริโภคนิยมและสนับสนุนการกระทำที่ส่งเสริมความยั่งยืน

Turner & Hamilton (2003) กล่าวว่า พลเมืองตื่นรู้ ไม่ใช่พลเมืองที่แค่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายหรือตามหน้าบัตรประชาชน แต่เป็นพลเมืองที่มีความสัมพันธ์ที่ดีและพร้อมจะมีส่วนร่วมกับผู้อื่นในการทำประโยชน์และสร้างความเจริญงอกงามให้กับสังคม

Muir & Parker (2014) ให้ความหมาย พลเมืองตื่นรู้ว่า เป็นพลเมืองที่ใส่ใจสุขภาวะความเป็นอยู่ที่ดีของตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมความยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม ให้ความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ตลอดจนสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคมเพื่อสร้างสรรค์ชุมชนและสังคมให้น่าอยู่

ณธรา เหมือนปิ๋ว (2561) กล่าวว่า สถานศึกษาควรบูรณาการการจัด การศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร โดยมีเป้าหมาย ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองโลกใน 3 ด้าน คือ (1) ความรู้ความเข้าใจ (2) ทักษะด้านสติปัญญาและสังคม และ (3) ค่านิยมและทัศนคติที่มีต่อการเป็นพลเมืองโลก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2562) พลเมืองตื่นรู้ และพลเมืองโลก เป็นพลเมืองที่มุ่งเน้น ความเป็นธรรม ของสังคม เคารพศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ เชื่อมั่นในหลักการ การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความ แตกต่างหลากหลาย การมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระดับต่าง ๆ แก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี มีส่วนร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลง ให้เกิดความเท่าเทียมและเป็นธรรม ทั้งในระดับท้องถิ่น ประเทศชาติ และโลก

ฤๅชุตา เทพายากุล (2554) ศึกษากระบวนการหล่อหลอมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ควรได้รับการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตผ่าน ตัวแทนการถ่ายทอดทางสังคม

(Agents of Socialization) ที่ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ ตัวแทนทางศาสนา และสื่อมวลชน

ปรตี ประทุมสุวรรณ์ (2562) ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลก พบว่า การเสริมสร้างสภาพแวดล้อม และบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

จากการสังเคราะห์ความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า พลเมืองตื่นรู้ หมายถึง บุคคลที่เข้าใจตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก โดยผู้วิจัยได้นำไปกำหนดเป็น นิยามศัพท์ และกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1.5 ความหมายและคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองตื่นรู้

Westheimer and Kahne (2004) ได้เสนอแบบของพลเมืองไว้ระดับ คือ 1 พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (personally responsible citizen) ผลเมืองที่ทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเองที่ถูกกำหนดโดยรัฐหรือจารีตของสังคม 2) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (participatory citizen คือพลเมืองที่เข้าร่วมองค์กรหรือชุมนุมที่ทำกิจกรรมเพื่อสังคม และ 3) พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อสังคม (justice-oriented citizen) คือ พลเมืองที่มีการตระหนักคิดถึงการแก้ไขปัญหาตั้งคำถามต่อสังคม หาต้นตอแห่งปัญหาและเสนอทางออก ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสามารถอธิบายให้เห็นถึงมิติมุมมองเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ไว้อย่างมีนัยสำคัญ จึงได้วิเคราะห์คำจำกัดความของการเป็นพลเมืองตื่นรู้จากนักวิชาการผู้ให้ความเห็นท่านอื่น ๆ ทั้งนักวิชาการชาวไทยและนักวิชาการชาวต่างชาติ

คุณสมบัติพื้นฐานอันพึงประสงค์สำหรับพลเมืองตื่นรู้คือ การเป็นพลเมืองที่อยู่ในระดับ "พลเมืองรับผิดชอบ" คุณลักษณะที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐที่กำหนดไว้ เป็นผู้ที่มีความเป็นจิตอาสาเข้าช่วยเหลือผู้อื่น โดยเป็นการกระทำเพื่อส่วนรวมอย่างไม่หวังผลตอบแทน มีความปรารถนาดีต่อชาติบ้านเมืองและยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง เช่น บริจาคสิ่งของให้กับคนไร้บ้านด้วยตนเองหรือผ่านองค์กรการกุศล นักวิชาการส่วนใหญ่ในไทยมองว่าพลเมืองตื่นรู้อยู่ในระดับนี้ (กันทรากร จรัสมาธุสร, 2560; ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556)

นักวิชาการไทยส่วนหนึ่งมองว่า พลเมืองตื่นรู้ คือ การเป็นสมาชิกของหน่วยงาน ชมรม มูลนิธิ ที่กระตือรือร้นและมีความมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะพัฒนาชุมชนและสังคม พลเมืองในกลุ่มนี้จะรู้ว่ารัฐมีกระบวนการอย่างไร รู้วิธีการทำงานอย่างเชื่อมโยงส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแก้ปัญหาความอดอยาก เช่น เข้าร่วมกับองค์กร สมาคม มูลนิธิ หน่วยงานใดเป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นจิตอาสา เช่น นำสิ่งของไปมอบให้แก่คนไร้บ้าน ช่วยสร้างที่พักบังแดด กันฝนให้กับคนไร้บ้าน ซึ่งในระดับพลเมืองระดับนี้เทียบได้กับ

ระดับพลเมืองแบบ "พลเมืองที่มีส่วนร่วม" (ญาศินี เกิดผลเสริฐ, 2562) ในขณะที่นักวิชาการในต่างประเทศและนักวิชาการไทยบางส่วนมองว่าการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วมนั้นเป็นการมีส่วนร่วมเพียงชั่วขณะ ในการเป็นจิตอาสานั้นเป็นเรื่องยากที่จะสามารถทำได้ตลอดเวลา ดังนั้น การเป็นพลเมืองจึงจำเป็นต้องพัฒนาไปอีกระดับนั้นคือ "พลเมืองที่มุ่งเน้นสังคมที่เป็นธรรม" พลเมืองที่คิดเชิงวิพากษ์ต่อโครงสร้างของสังคมนโยบายของภาครัฐที่เกี่ยวโยงกับเศรษฐกิจ โดยพิจารณามากกว่าผิวเผิน แต่ตามสืบค้นและนำเสนอประเด็นที่ไม่เป็นธรรมในสังคม ผลักดันให้เกิดแนวคิด ค่านิยมใหม่ เช่น ค้นหาสาเหตุ ต้นตอของปัญหาทางสังคมที่ทำให้เกิดคนไร้บ้าน เพื่อจุดประกายการเปลี่ยนแปลงของระบบโครงสร้างนั้นและนำไปสู่การสร้างสังคมที่เป็นธรรม ดังนั้นทักษะกระบวนการคิดเชิงวิพากษ์ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาพลเมืองให้ตื่นรู้ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างระบบสังคม ดังนั้นการฝึกการคิดเชิงวิพากษ์ผู้เรียนจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะส่งเสริมให้พวกเขาเข้าถึงการเป็นพลเมืองตื่นรู้ (วินิจ ผาเจริญ, 2562; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561; Westheimer & Kahne, 2004)

จากการสังเคราะห์สรุปได้ว่า พลเมืองตื่นรู้ คือ พลเมืองผู้ตื่นรู้ในการปฏิบัติหน้าที่ กฎหมายและกติกาสังคมของตนเองได้เป็นอย่างดีให้ความสำคัญในการปฏิบัติตนเป็นจิตอาสามอบความช่วยเหลือผู้อื่น ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือตั้งคำถามเชิงวิพากษ์สู่สาธารณชน เพื่อสร้างแรงผลักดันในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของสังคม

2.1.6 องค์ประกอบของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช (2529 อ้างใน พงษา สังข์มุขรินทร์, 2544, หน้า 45) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตนั้น ได้แก่ การนำเอาอุดมการณ์ที่เป็นความเชื่อของบุคคลต่อหลักการตามทฤษฎีประชาธิปไตยมาช่วยในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตดังนั้น ถ้ากล่าวถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตยจึงเป็นการกล่าวถึงประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีการดำเนินชีวิต

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้หรือไม่นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับการยึดถือในหลักการและรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตยแล้วยังขึ้นอยู่กับว่า บุคคลของสังคมนั้นมีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ถ้าต้องการให้ประชาธิปไตยได้แพร่ขยายและคงอยู่ได้นานบุคคลจะต้องมีวิถีชีวิตและบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยเพื่อจะช่วยหล่อเลี้ยงระบบประชาธิปไตยให้ยั่งยืน (เชาวน์ ไพพิรุณโรจน์, 2530, หนา 15) และลักษณะของผู้ที่มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยได้แสดงความคิดเห็นว่าควรจะเป็นดังนี้

1. จะต้องมีจิตใจที่ต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตย
2. จะต้องยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล
3. จะต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของบุคคล
4. ส่วนจะต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น
5. จะต้องมีความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของมนุษย์
6. จะต้องยึดมั่นในกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย

7. จะต้องมั่นใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครอง

8. จะต้องมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง

9. จะต้องมองโลกในแง่ดีมีความไว้วางใจในเพื่อนมนุษย์

10. จะต้องมีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่และสถาบันของทางราชการ

11. จะต้องรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในทางสร้างสรรค์

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้ที่มีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยเช่น

วิสุทธิ์ โพธิแท่น (2524, หน้า 67) ได้สรุปถึง บุคคลที่มีวิถีชีวิตประชาธิปไตยคือ ความมีเหตุผลหรือการกระทำที่มีเหตุผลการเคารพซึ่งกันและกัน ทั้งมีการเคารพในความเป็นมนุษย์และในความสามารถของกันและกันการตกลงด้วยการถกเถียง ประนีประนอมและอดกลั้นในความคิดเห็นที่แตกต่างการดำเนินชีวิตอย่างเสรีภาพภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและไม่ถูกแทรกแซงอย่างไม่จำเป็นโดยรัฐ

สุขุม นวลสกุล (2535, หน้า 21-23) ได้จำแนกวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ออกเป็นข้อ ๆ ข้อดังนี้

1. เคารพเหตุผลมากกว่าบุคคล คือ จะต้องไม่ศรัทธาในตัวบุคคลหนึ่งบุคคลใด จนลืมนึกถึงความสามารถที่แท้จริง โดยต้องยอมรับว่า ทุกคนมีความสามารถและมีสติปัญญาอยู่ในวงจำกัด อาจมีทัศนะที่ถูกต้องในบางเรื่องและผิดในบางเรื่อง จะต้องไม่เคร่งครัดในระบบอาวุโสมากเกินไปต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเพื่อค้นหาเหตุผลที่ถูกต้องอย่างแท้จริงเพราะเหตุผลจะช่วยจรรโลงให้ประชาธิปไตยดำเนินไปได้

2. รู้จักประนีประนอม พูดที่มีศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยจะต้องรู้จักการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นไม่ยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเองอย่างมืดบอดยอมผ่อนปรนหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ตามเหตุผลที่ถูกต้องและเหมาะสมยอมรับการแก้ไขปัญหาต่างๆโดยวิธีสันติมากกว่าการแก้ไขด้วยวิธีที่รุนแรง

3. มีระเบียบวินัย ผู้ที่อยู่ในสังคมประชาธิปไตย จะต้องเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัยประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม ถึงแม้การปกครองแบบประชาธิปไตยจะมีสิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนก็จริงแต่การใช้สิทธิเสรีภาพต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย การใช้สิทธิเสรีภาพเกินขอบเขตจนไปละเมิดสิทธิ์ เสรีภาพของบุคคลอื่นย่อมทำให้เกิดความ สับสนอลเวง ความไร้ระเบียบในสังคมดังนั้นสังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ถ้าคนในสังคมเป็นผู้ที่มีระเบียบวินัย

4. มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมมักเกิดขึ้นเนื่องจากความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของประเทศ จะต้องประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมเช่น การรักษาทรัพย์สมบัติของส่วนรวมและปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองเป็นต้น

วรากรณ์ สามโกเศศ (2554) กล่าวว่า “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” มีความแตกแตกต่างจากพลเมืองของระบอบอื่น พลเมืองจะมีคุณสมบัติอย่างไร จะเป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจ

ประสงค์จะให้เป็น ขณะที่ระบอบประชาธิปไตยเจ้าของอำนาจสูงสุดคือประชาชน ดังนั้น ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจ จึงกำหนดชีวิตของตัวเองได้“ประชาชน” ในระบอบประชาธิปไตย จึงแตกต่างหลากหลายได้ เมื่อแตกต่างหลากหลายได้ จึงต้องเคารพซึ่งกันและกัน และใช้กติกาในการแก้ปัญหา จึงจะสามารถอยู่ร่วมกันและปกครองกันตามวิถีประชาธิปไตยได้

ดังนั้น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงหมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ (Liberty) และพึ่งตนเองได้ (independent) ใช้สิทธิเสรีภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาคเคารพกติกา ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะ และกระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบหรือร่วมขับเคลื่อนสังคม และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศ ระดับอาเซียน และระดับประชาคมโลก

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีสวนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต องสร้าง “ความเป็นพลเมือง” ใหประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ (คณิน บุญสุวรรณ, 2550, หน้า 25) ดังนั้น ความเป็น “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” จึงมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหนาที่และความรับผิดชอบของตนเองตอสังคม อีกทั้งดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันจะกอใหเกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ใหเป็นสังคมประชาธิปไตย ซึ่งการสร้างพลเมืองใหมีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย (Democratic Citizenship) จึงตองมีคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติที่ตนอาศัยอยู่มีความรูเกี่ยวกับการเมืองโดยรวมและเขาใจหลักการประชาธิปไตยทั้งในเชิงรูปแบบการปกครองและวิถีชีวิต รูจักตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติที่ตนอาศัยอยู่ มีทักษะในการคิดและแสดงออกอย่างมีวิจารณญาณ รูจักใชสิทธิเสรีภาพด้วยความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีสวนร่วมทางการเมืองอย่างแข็งขันได้ รวมทั้งเป็นผู้ที่ยึดถือผลประโยชน์สวนรวม เชื่อในความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความยุติธรรมในสังคม นอกจากนั้นแลว ยังเป็นผู้ที่ยึดถือหลักสันติวิธี ศรัทธาในอิสระและปกครองตนเองได้ โดยคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย มีองคประกอบ 3 ด้าน ได้แก่

1. องคประกอบดานความรู มี 2 คุณลักษณะ คือ 1) รูจักการเมืองโดยรวมและเขาใจหลักการประชาธิปไตยทั้งในฐานะรูปแบบ การปกครองและวิถีชีวิตในสังคม 2) รูจักตนเอง ชุมชนและสังคมที่ตนอยู่อาศัย

2. องคประกอบด้านทักษะ มี 4 คุณลักษณะ คือ 1) คิดอย่างมีวิจารณญาณและแสดงออกอย่างรูเทาทัน 2) การใชสิทธิเสรีภาพอย่างมีความรับผิดชอบ 3) การทำงานร่วมกับผู้อื่น 4) มีสวนร่วมทางการเมือง

3. องคประกอบด้านเจตคติ มี 4 คุณลักษณะ คือ 1) ยึดถือผลประโยชนสวนรวม 2) เชื่อในความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความยุติธรรมในสังคม 3) ยึดหลักสันติวิธี และ 4) ศรัทธาในอิสระและปกครองตนเองได้

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559, หน้า 32-33) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มี อิสรภาพ ควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพ ควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถ ในการยอมรับความแตกต่าง และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาของสังคมของตนเอง ประชาธิปไตย คือ การปกครองโดยประชาชน หรือประชาชนปกครองตนเอง ประชาธิปไตยจึงไม่อาจประสบความสำเร็จได้ ถ้าประชาชนไม่มีความสามารถในการ ปกครองกันเองตามระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น ไม่ใช่เพียงแต่ มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้ สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ประชาธิปไตยจึงจะประสบความสำเร็จได้ซึ่งรายละเอียดมีดังนี้

1. มีอิสรภาพและพึ่งตนเองได้

2. เคารพสิทธิผู้อื่น โดยใช้สิทธิเสรีภาพในระบอบ ประชาธิปไตยได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้อง เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

3. เคารพความแตกต่าง ระบอบประชาธิปไตยให้สิทธิ และเสรีภาพ และยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงมีความแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่างนำ มาซึ่งความแตกแยก “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้อง ยอมรับ และเคารพความแตกต่าง ของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้

4.เคารพหลักความเสมอภาค พลเมืองจึงต้องเคารพหลักความเสมอภาค เห็นตนเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตน

5. เคารพกติกา พลเมืองต้องเคารพกติกา และยอมรับผลของการละเมิดกติกา หากมีปัญหาหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ก็ต้องใช้วิถีทางประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไข

6. รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม พลเมืองต้องรับผิดชอบ ต่อสังคม และมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็น ส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้น

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2556, หน้า 23) การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรจะตองประกอบไป ด้วยคุณสมบัติ 6 ประการ คือ (1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได (2) เคารพสิทธิผู้อื่น (3) เคารพความแตกต่าง (4) เคารพหลักเสมอภาค (5) เคารพกติกา และ (6) มีสวนร่วมแกไขปญหาโดยเริ่มตนที่ตนเอง หากแต่ลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ที่เป็นสากลเพื่อเตรียมเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 นั้น ประกอบไปด้วย (1) การมีความรู การศึกษาและความสามารถที่จะมองเห็นและเขาใจในสังคม ของตนเองสังคมโลกเฉกเชนสมาชิกของโลก (2) มีความสามารถที่จะทำงาน

ร่วมกับผู้อื่นและรับผิดชอบทั้งตอตนเองและผู้อื่นในบทบาท ส่วนตนและตอสังคม (3) มีความสามารถที่จะเขาใจยอมรับและอดทนต่อความแตกตางทางวัฒนธรรม (4) มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ (5) มีความเต็มใจที่จะแกไขปญหาความขัดแย้งด้วยท่าทีสันติ ไม่ใช้ความรุนแรง (6) มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนการใชชีวิต และอุปนิสัยการบริโภคเพื่อรักษาสิ่งแวดลอม (7) มีความสามารถที่จะเขาใจและปกปองสิทธิมนุษยชน (8) มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเขาไปมีสวนร่วมในทางการเมืองทั้งในระดับทองถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

ด้วยเหตุนี้ ความเป็นพลเมืองใน ความหมายใหม่จึงควรเป็นพลเมืองที่มีสวนเป็นผู้กระทำ มีจิตสาธารณะ เห็นแกประโยชนสวนรวม มีความรับผิดชอบ และพรอมที่จะเสียสละต่อสวนรวม มีศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ มีความเป็นอิสระ และเคารพในความเสมอภาพ ไม่ว่าจะผู้นั้นจะยากดีมีจนมากเพียงใดก็ตาม ฉะนั้น พลเมืองของระบอบประชาธิปไตยจึงมี อิสรภาพในการเลือกชีวิต และมีสิทธิเสรีภาพ อย่างเสมอภาคกัน แต่ถาทุกคนต่างใชสิทธิเสรีภาพ ของตนโดยไม่รับผิดชอบ ไม่คำนึงถึงสิทธิของเจาของประเทศคนอื่น ไม่คำนึงถึงสวนรวม หรือเห็นแต่ประโยชนของตนเอง สังคมจะเต็มไปด้วย ความวุ่นวาย มีแต่ปญหา และประชาธิปไตย หรือการปกครองตนเองของประชาชนก็ยอม ไปไม่รอด เพราะประชาธิปไตยมิใชระบอบ การปกครองตามอำเภอใจหรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำได้โดยไม่คำนึงถึงสวนรวม อิสรภาพของ พลเมืองจึงมิใชอิสรภาพตามอำเภอใจ หากเป็นอิสรภาพที่ควบคูกับความรับผิดชอบ คือรับผิดชอบตอตนเอง ผู้อื่นและตอสังคม

จากการสังเคราะห์ความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย คือ พลเมืองที่มีเคารพสิทธิ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และหลักความเสมอภาค โดยผู้วิจัยจะได้นำไปกำหนดเป็น กรอบแนวทางในการส่งเสริมพลเมืองตื่นรู้ ให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตารางที่ 2.1 องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

องค์ประกอบ / ชื่อ	วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558	พรชนก ปรีปาน, 2561	Ahern, 2006	Hanson, 2019	สถาบันพระปกเกล้า. 2557	พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557	Joel Westheimer.. 2004	สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560	ลิขิต ธีรเวคิน, 2529	ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556	คิม จงสถิตวัฒนา, 2560	Jakkrit Siririn, 2020	Lough, B. J., 2013	กันทรากร จรัสมาธุสร, 2560	มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2563	Practice, 2016	เขาวน์ ไพพิรุณโรจน์, 2530	พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2529	วิสุทธิ์ โพธิแท่น, 2524	ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2520	สุขุม นวลสกุล, 2535	เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559	ปริญญา เทวานฤมิตรกุล., 2556	Reysen,, 2013	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วม	/		/	/	/	/	/		/								/	/						/	/	61
2. มีความรับผิดชอบ	/		/	/			/	/	/			/	/	/	/	/					/	/		/	78
3. ยอมรับในความแตกต่าง	/		/	/				/			/		/	/	/	/						/	/	/	67
4. สิทธิ	/		/	/				/	/					/	/		/	/	/	/		/	/		72
5. จิตสำนึก									/							/	/	/							22
6. ความเสมอภาค	/		/	/					/					/	/		/	/				/	/		56
7. ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	/		/	/					/								/	/	/						39
8. มีเหตุมีผล																			/		/				11
9. คุณธรรม จริยธรรม									/					/	/	/								/	28
10. จิตาสา					/					/		/	/	/	/										33

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

องค์ประกอบ / ชื่อ	วรากรณ์ สามโกเศศ, 2558	พรชนก ปรีปาน, 2561	Ahern, 2006	Hanson, 2019	สถาบันพระปกเกล้า. 2557	พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, 2557	Joel Westheimer.. 2004	สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2560	ลิขิต ธีรเวคิน, 2529	ศุภรัตน์ รัตนมุขย์, 2556	คิม จงสถิตวัฒนา, 2560	Jakkrit Siririn, 2020	Lough, B. J., 2013	กันทรากร จรัสมาธุสร, 2560	มูลนิธิสยามกัมมาจล, 2563	Practice, 2016	เชาวน์ ไพพิรุณโรจน์, 2530	พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2529	วิสุทธิ์ โพธิแท่น, 2524	ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2520	สุขุม นวลสกุล, 2535	เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559	ปริญญา เทวานฤมิตรกุล., 2556	Reysen,, 2013	ร้อยละ
11. รู้จักบทบาทหน้าที่					/								/	/	/	/									
12. ซื่อสัตย์ สุจริต					/								/												11
13. เคารพกฎหมาย					/																				6
14. เท่าเทียมกัน																								/	6
15. มีเหตุมีผล																			/		/				11
16. เคารพซึ่งกันและกัน																			/						6
17. ยอมรับฟังความคิดเห็น																				/	/				11
18. ระเบียบ วินัย																					/				6

ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยจากนักคิดจำนวน 24 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญที่สรุปได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา
2. ด้านเคารพสิทธิ
3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. ด้านการมีส่วนร่วม
5. ด้านหลักความเสมอภาค

2.2 แนวคิด ทฤษฎีพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2.2.1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา

ความรับผิดชอบ ตรงกับคำศัพท์ในภาษาอังกฤษว่า Responsibility อันเนื่องจากศัพท์ 2 คำ คือ Response กับ Ability ทั้งนี้มีผู้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้อย่างสอดคล้องกันว่าหมายถึง คุณลักษณะของบุคคลซึ่งแสดงออกโดยมีความสนใจเอาใจใส่ ตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมาย ด้วยความพากเพียร พยายาม อดทนต่ออุปสรรคใด ๆ ที่ขัดข้อง มีการวางแผนงานอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ความรับผิดชอบได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบดังนี้

ฟลิบโป (Flippo, 1966, p. 122) ได้สรุปความหมายของความรับผิดชอบว่า เป็นความผูกพันในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงไปได้และความสำเร็จนี้เกี่ยวข้องกับปัจจัย 3 ประการคือ พันธะผูกพัน หน้าที่การงานและวัตถุประสงค์

ลอว์ชี (Lawshe. 1966, p. 143) กล่าวถึงความรับผิดชอบว่าเป็นการค้นหาอุปนิสัยอารมณ์ของบุคคลว่ามีความรอบคอบ รับผิดชอบเป็นที่ไว้วางใจได้มากน้อยเพียงใด

กรมวิชาการ (2542, หน้า 8) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

วิภา ทาโบราณ (2542, หน้า 26) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบไว้ว่าความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อเพื่อน

สุภัค ไหวหาหากิจ (2543, หน้า 6) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การแสคงออกถึงความใส่ใจที่จะกระทำหรือปฏิบัติกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ทั้งที่เป็นของตนเองและของกลุ่มให้สำเร็จตรงต่อเวลาและการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนด้วยตนเอง ทั้งที่อยู่ต่อหน้าและลับหลัง

บุณณดา มุ้ยเผือก (2544, หน้า 9) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตนเอง โดยทำงานในหน้าที่ให้สำเร็จด้วยตนเอง ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเองในการรักษาสุขภาพอนามัย การเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ การตั้งใจทำงานให้สำเร็จ ความรับผิดชอบต่อสังคม ในด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว ได้แก่ การช่วยเหลืองานต่าง ๆ ในบ้านการถนอมรักษาเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในบ้าน การดูแลระวังความปลอดภัยให้ครอบครัว ความรับผิดชอบต่อชุมชน ได้แก่ การช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของชุมชน การช่วยเหลืองานของโรงเรียนและงานช่วยเหลืองานกุศลต่าง ๆ

ถวิล จันทร์สว่าง (2545, หน้า 10) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง การทำหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการงานตามที่ได้รับมอบหมาย การทำตามที่คนได้พูดหรือได้ให้คำมั่นสัญญาไว้และการยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้พูดหรือได้กระทำลงไป ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและข้อบกพร่องต่าง ๆ ทุกครั้ง

ปราณี อยู่ประสิทธิ์ (2547, หน้า 1) กล่าวว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตั้งใจ มุ่งมั่นที่จะปฏิบัติภารกิจทั้งในส่วนตัวและส่วนรวมให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย ตามหน้าที่ของตน โดยไม่ต้องมีการควบคุมจากผู้อื่น รวมทั้งยอมรับผลการกระทำนั้น และพยายามปรับปรุงการปฏิบัติภารกิจนั้น ๆ ให้ดีขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2524, หน้า 7) ให้ความหมายของความรับผิดชอบ คือ ความรู้สำนึกในจิตใจเมื่อทำอะไรหรือมีหน้าที่อะไรแล้วต้องทำให้สำเร็จและได้ผลดี และจะต้องรับผลที่เกิดขึ้นทั้งผิดและชอบ ไม่ใช่รับแต่ความชอบอย่างเดียว แล้วโยนความผิดให้ผู้อื่น ผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสมบูรณ์เรียกว่า ผู้มีความรับผิดชอบ

นิภา วิจิตรศิริ (2525, หน้า 7) ให้ความหมายของความรับผิดชอบ คือ ความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายาม ละเอียดรอบคอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย รักษาสิทธิหน้าที่ของตน ยอมรับผลการกระทำของตนและพยายามปรับปรุง ปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยลักษณะของพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

1. เอาใจใส่และเพียรพยายามทำงาน
2. ยอมรับในการกระทำของตนเอง
3. ช่วยเหลืองานส่วนรวมด้วยความเต็มใจ
4. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
5. ไม่ละเมิดลิทธิของผู้อื่นและรักษาสิทธิหน้าที่ของตน
6. ตรงต่อเวลา
7. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์

วิภา พงษ์พิจิตร (2529) ให้ความหมายของความรับผิดชอบ คือ ลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงถึงความเอาใจใส่ และรับเป็นภาระหน้าที่การงาน พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ซึ่งดุษฎี ทรัพย์ปรุง (2529) ได้ขยาย

ขอบเขตความหมายของความรับผิดชอบว่า เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาด้วยการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนในด้านต่าง ๆ คือ (1) ความเอาใจใส่ในการทำงาน (2) ความพยายาม (3) ความละเอียดรอบคอบ (4) ตรงต่อเวลา (5) ยอมรับผลการกระทำของตนเอง (6) การปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ปราโมทย์ กัลยา (2551, หน้า 39) ให้ความหมายของความรับผิดชอบ คือ ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน เชื่อมั่นในตนเอง พากเพียร ไม่ย่อท้อ เพื่อให้งานได้ผลดี ประสบความสำเร็จ ยอมรับผลการกระทำด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสีย และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขผลการปฏิบัติงานนั้นให้ดียิ่งขึ้น

แซนฟอร์ค (ถวิล จันทร์สว่าง, 2545, หน้า 10) อธิบายว่า ลักษณะของผู้มีความรับผิดชอบจะสามารถปฏิบัติหน้าที่การงาน หน้าที่ทางสังคม หน้าที่อันพึงประสงค์ปฏิบัติต่อตนเอง ต่อบิดามารดา ญาติพี่น้อง บุคคลทั่วไปและต่อประเทศชาติอย่างดีที่สุดเต็มความสามารถ

กระทรวงศึกษาธิการ (2523, หน้า 146) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของพฤติกรรมผู้ที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า มีลักษณะดังนี้

1. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลของงานนั้น ๆ
2. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว
3. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง
4. มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค
5. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
6. มีความพากเพียร
7. มีความละเอียดรอบคอบ
8. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
9. ปรับปรุงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม
10. ตรงต่อเวลา
11. ยอมรับผลการกระทำของตน

กรมสามัญศึกษา (2536, หน้า 26 - 32) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตยไว้ การมีความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

1. เป็นที่พึ่งของตนเองได้ ไม่เป็นภาระของผู้อื่น
2. ทำหน้าที่การงานสำเร็จอย่างดี ตามเวลาที่ได้รับมอบหมาย
3. เอาใจใส่ติดตามการปฏิบัติงานโดยไม่ทอดทิ้ง
4. ยอมรับเมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้นและพยายามแก้ไขให้ความร่วมมือ
5. สนใจ กระตือรือร้นร่วมแก้ปัญหาของกลุ่มที่ตนเองสังกัดอยู่
6. รู้จักควบคุมตนเอง
7. ตรงต่อเวลา

8. ปฏิบัติตนเป็นที่เชื่อถือได้

9. หลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นและส่วนรวม

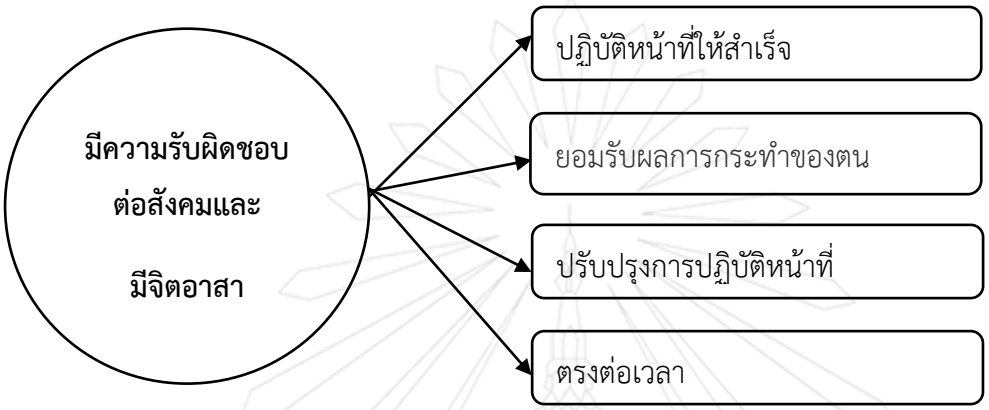
จากการสังเคราะห์แนวคิดข้างต้นสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง สิ่งที่บุคคลแสดงออกถึงการทำหน้าที่ของตนและงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียดรอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งงานหรือหลีกเสี่ยงจนกว่างานจะแล้วเสร็จ ยอมรับผลของการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีและผลเสีย พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถและทำงานร่วมกับผู้อื่นไปเป็นอย่างดี

ตารางที่ 2.2 องค์ประกอบด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา

ข้อ / ชื่อ	Flippo., 1966	Lawshe., 1966	กรมวิชาการ, 2542	สุภัค ไหวหาหากิจ, 2543	บุญเกื้อ มุ้ยเผือก, 2544	ถวิล จันทร์สว่าง, 2545	ปราณี อยู่ประสิทธิ์, 2547	กระทรวงศึกษาธิการ, 2524	นิภา วิจิตรศิริ, 2525	วิภา พงษ์พิจิตร, 2529	ปราโมทย์ กัลยา, 2551	ถวิล จันทร์สว่าง, 2545	กระทรวงศึกษาธิการ, 2523	กรมสามัญศึกษา 2536	ร้อยละ
1. ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ	/				/		/	/	/	/	/		/	/	82
2. มีความรอบคอบ		/	/							/			/		36
3. ความเพียรพยายาม			/							/	/		/		36
4. ยอมรับผลการกระทำของตน			/			/	/	/	/	/	/		/	/	82
5. ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่			/				/			/	/	/	/		55
6. ตรงต่อเวลา				/					/	/	/		/	/	55
7. การช่วยเหลืองานต่าง ๆ					/				/						18
8. การดูแลระวังความปลอดภัย					/										9
9. ปฏิบัติตามกฎระเบียบ						/			/				/		27
10. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่													/		9
11. สนใจการกระตือรือร้นร่วมแก้ปัญหา														/	9

ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง มีความรับผิดชอบต่อสังคมสังคมและมีจิตอาสา ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 13 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้ความรับผิดชอบ ดังนี้ 1. ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ และ 2. ยอมรับผลการกระทำของตน คิดเป็นร้อยละ 82 3. ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ และ 4. ตรงต่อเวลา คิดเป็นร้อยละ 55

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา
ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

2.2.2 ด้านเคารพสิทธิ

สิทธิ (Rights) สิทธิเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนตามธรรมชาติที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งไม่มีใครล่วงละเมิดได้ คนทุกคนที่เกิดมามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด และต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความมีอยู่ของสิทธิตามธรรมชาตินี้ แม้เมื่อยังไม่มีกฎหมายมารองรับสิทธิก็ยังมีอยู่

สิทธิ (Right) มีความหมายเฉพาะในตัวของมันเอง ในทางวิชาการกฎหมายไทยได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างน่าสนใจหลายท่าน ดังต่อไปนี้

ขุนประเสริฐ ศุภมาตรา (2477) ได้อธิบายว่า สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจหรือความสามารถซึ่งกฎหมายรับรองป้องกันให้บุคคลผู้หนึ่งมีอำนาจร้องขอให้ผู้อื่นมีอำนาจที่ต้องเคารพ

หยุด แสงอุทัย (2538) ได้ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ (Right) เอาไว้ ซึ่งเป็นความหมายของคำว่า สิทธิในหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งสามารถปรับใช้ได้ทั้งกับกฎหมายเอกชน (Private Law) และกฎหมายมหาชน (Public Law) ไว้ว่า มีสองความหมาย ได้แก่ การมองจากอำนาจของผู้ทรงสิทธิ คืออำนาจที่กฎหมายให้แก่บุคคลในอันที่จะมีเจตจำนง อันเป็นแนวความคิดของ Willens match และการมองจากวัตถุประสงค์ของสิทธิ คือ ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครองให้อันเป็นแนวความคิดของ Jarring โดยอธิบายว่า สิทธิเป็นการก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นในอันที่จะต้องปฏิบัติการให้เป็นไป

ตามประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง ให้รวมถึงหน้าที่ที่จะไม่รบกวนต่อสิทธิหรือหน้าที่ที่จะกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เป็นไปตามสิทธิ ทั้งนี้ แล้วแต่ประเภทของสิทธินั้น ๆ ด้วย

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์ (2543) มีความเห็นในเรื่อง สิทธิ (Right) นี้ว่า หมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์หรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตร่างกาย'

อุดม รัฐอมฤต และคณะ (2544) มีความเห็นว่า สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจกฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและหรือเรียกร้องให้บุคคลอื่นหรือหลายคนกระทำการหรืองดเว้นกระทำการบางอย่างเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน

บรรเจิด สิงคะเนติ (2547) อธิบายความหมายคำว่า สิทธิ (Right) โดยแยกเป็นสิทธิตามความหมายทั่วไป อำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ เขามีสิทธิ์ในที่ดินแปลงนี้ รวมถึงอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมายและสิทธิตามรัฐธรรมนูญ

คณิน บุญสุวรรณ (2547) ให้ความหมายไว้ว่า สิทธิ (Right) หมายถึง อำนาจอันชอบธรรมที่บุคคลสามารถที่จะมีหรือกระทำอะไรก็ได้ที่มีกฎหมายรับรอง แต่คำว่าจะทำอะไรก็ได้ในที่นี้มิได้หมายความว่า ทำอะไรได้ตามใจ เพราะหากทำอะไรลงไปแล้วเกิดไปกระทบต่อสิทธิของคนอื่นหรือทำให้คนอื่นต้องเดือดร้อนเสียหาย หรือสูญเสียอะไรบางอย่าง การกระทำดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่ต้องห้าม เช่น สิทธิในการมีทรัพย์สินส่วนตัว สิทธิในที่ดิน สิทธิในการป้องกันตัวเองหรือสิทธิในการใช้รถใช้ถนนหรือสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เป็นต้น

ณัฐกร วิทิตานนท์ (2553) ให้ความหมายของสิทธิ (Right) ในความหมายที่เข้าใจกันในระบบกฎหมายทั่วไป หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรอง และคุ้มครองให้หรืออำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับรองจากกฎหมาย

มานิต จุมปา (2550) ให้ความหมายของคำว่า สิทธิ (Right) หมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตและร่างกาย เป็นต้น สิ่งที่รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นสิทธิ หมายความว่า รัฐให้สิทธิแก่ประชาชน โดยรัฐมีพันธกรณี (หน้าที่) ที่จะต้องทำให้ประชาชนได้รับสิทธินั้น เปรียบประดุจดังรัฐเป็นลูกหนี้ประชาชนเป็นเจ้าหนี้

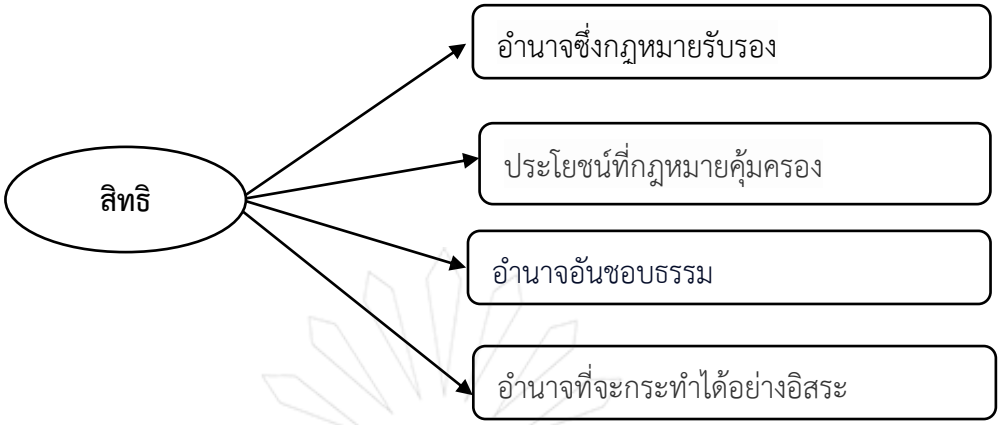
จากการสังเคราะห์ความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า สิทธิ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย เพื่อให้คนทั่วไปได้รับประโยชน์จากสิทธิเหล่านั้น การให้ความสำคัญและการปกป้องสิทธิมีความเป็นสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นอย่างดีและยั่งยืน

ตารางที่ 2.3 องค์ประกอบด้านเคารพสิทธิ

ข้อ / ชื่อ	ชุนประเสริฐ ศุภมาตรา, 2477	หยุด แสงอุทัย, 2538	วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2543	อุดม รัฐอมฤต และคณะ, 2544	บรรเจิด สิงคะเนติ, 2547	คณิน บุญสุวรรณ, 2547	ณัฐกร วิทิตานนท์, 2553	มานิต จุมปา, 2550	ร้อยละ
1. อำนาจซึ่งกฎหมายรับรอง	/	/	/	/		/	/	/	88
2. อำนาจที่ต้องเคารพ	/								13
3. ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง		/	/						25
4. อำนาจอันชอบธรรม					/	/			25
5. อำนาจร้องขอ	/								13
6. อำนาจของผู้ทรงสิทธิ		/							13
7. การเรียกร้อง				/					13
8. อำนาจที่จะกระทำได้อย่างอิสระ					/		/		25

ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง สิทธิ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 8 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ได้สิทธิ ดังนี้ 1. อำนาจซึ่งกฎหมายรับรอง 2. ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง 3. อำนาจอันชอบธรรม และ 4. อำนาจที่จะกระทำได้อย่างอิสระ

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบด้านเคารพสิทธิ
ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

2.2.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้เราเข้าใจเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้นและเข้าใจธรรมชาติของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ดังนั้น จะให้บุคคลอื่นคิดอย่างที่เราคิดหรือทำอย่างที่เราทำไม่ได้ ทุกคนมีพันธุกรรมที่แตกต่างกันมีสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เหมือน ๆ กันแต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลต้องตัดสินใจในเรื่องเดียวกันเหมือนกันทั้งก็มาจากความแตกต่างระหว่างบุคคล ยอมรับความต่างของกันและกันเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ดี ๆ ให้กันและกัน

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2555) ได้อธิบาย การเคารพความแตกต่าง เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยก ในสังคม “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วย แต่จะต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อหรือเห็นแตกต่างไปจากเรา “พลเมือง” จึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกัน

สมนึก มังน้อย (2539) การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ให้โอกาสผู้อื่นแสดงความคิดเห็น ไม่ดูถูกเหยียดหยามความคิดเห็นของผู้อื่น สนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยึดถือความเห็นของตนเองว่าถูกต้องเสมอไป การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของบุคคล ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือ

รบกวนหน้าที่ของผู้อื่น รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเองเท่านั้น รักความยุติธรรม รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น ยอมรับมติของหมู่คณะ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2565) ได้กำหนดแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้อ 8 เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คำนึงถึงสิทธิเด็ก และยอมรับความแตกต่างของบุคคล คือ (1) ไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามด้อยค่าหรือปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมต่อผู้เรียน ผู้ร่วมงาน ผู้รับบริการ หรือผู้เกี่ยวข้อง (2) ไม่นำความแตกต่างของผู้เรียน ผู้รับบริการ ผู้ร่วมงาน หรือ ผู้เกี่ยวข้องมาล้อเลียนให้เกิดความอับอาย หรือเกิดผลกระทบต่อจิตใจ (3) ไม่ให้ร้าย ด่าว่า กลั่นแกล้ง ข่มเหง หรือรังแก ผู้เรียน ผู้รับบริการ ผู้ร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง (4) ใช้กิริยาอาการและถ้อยคำสุภาพ รับฟังความคิดเห็น จากผู้เรียน ผู้รับบริการ ผู้ร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้อง ด้วยความตั้งใจ และมีเมตตาธรรม (5) ไม่แสดงกิริยาอาการหรือใช้ถ้อยคำข่มขู่ คุกคาม หรือมีพฤติกรรมในลักษณะเป็นการคุกคามทางเพศ (6) ให้ความช่วยเหลือ ป้องกันและคุ้มครองผู้เรียนจากภยันตรายที่อาจเกิดขึ้น การล้อเลียน การล่วงละเมิดทางเพศ การค้ามนุษย์ รวมถึงการแสวงประโยชน์กับผู้เรียนในทุกรูปแบบ

Thawanarunitkul (2012) ได้อธิบายแนวคิดทฤษฎีการเคารพความแตกต่าง การที่บุคคลในระบอบประชาธิปไตยมีความเสมอภาคกันอาจทำให้บุคคลในสังคมขัดแย้งแตกแยกกัน เพราะบุคคลในระบอบประชาธิปไตยย่อมมีความแตกต่างกันในทางความคิดเห็นหรืออื่น ๆ ได้ แต่ความแตกต่างเหล่านี้ต้องไม่เป็นเหตุให้บุคคล โกรธ เกลียด ทะเลาะ ขัดแย้ง ทำร้ายจนกระทั่งสังหารบุคคลอื่นได้ บุคคลในระบอบประชาธิปไตยต้องมีขันติธรรม (tolerance) กล่าวคือ บุคคลในระบอบประชาธิปไตยต้องอดทนต่อความแตกต่างของกันและกันได้ ความแตกต่างของบุคคลในระบอบประชาธิปไตยต้องไม่ทำให้สังคมแตกแยก ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยกในสังคม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ ถึงแม้จะแตกต่างกัน และไม่มีการใช้ความรุ่นแรงต่อผู้ที่เห็นต่างจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม

การอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าในชุมชน องค์กรต่าง ๆ สิ่งสำคัญที่เป็นการขับเคลื่อนชุมชนหรือองค์กรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และลดความขัดแย้งต่าง ๆ ได้ จะต้องมีความใจกว้าง ซึ่งจะต้องใจกว้างยอมรับทุกความคิดเห็น แม้กระทั่งความคิดเห็นที่แตกต่างจากตนเอง เพราะความแตกต่างไม่ใช่ความแตกแยก แต่เป็นการพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติเดินหน้าต่อไปได้ อีกทั้งยังต้องมีความใจเย็น ต้องอดทนรับฟังการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างใจเย็น ไม่รีบร้อนตัดสินใจตามความคิดเห็นของตนเอง ควรรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แล้วจึงค่อยสรุปหลอมรวมความคิดเห็นของทุกคน

กรมสามัญศึกษา (2536, หน้า, 26 - 32) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมประชาธิปไตย การยอมรับและเคารพในสิทธิและหน้าที่ของเอกัตบุคคล มีพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดโดยไม่ก้าวก่าย หรือรบกวน หรือขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อื่น

2. รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น ไม่สนใจและให้ความสำคัญแต่เฉพาะตนเองเท่านั้น

3. ไม่โอ้อวดหรือมีพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นการยกตนข่มท่าน

4. คิด กระทำ และตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลที่จะกระทบต่อผู้อื่นและผู้เกี่ยวข้องเสมอ

5. กระทำการใด ๆ ตามสิทธิของตนและต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่นไม่ว่ากรณีใดๆ

6. เคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิอื่น ๆ ที่บุคคลผู้นั้นมีอยู่

7. เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น โดยคำนึงถึงสิทธิของแต่ละบุคคล

8. ยอมรับความแตกต่างของบุคคลว่าเป็นธรรมชาติและพยายามปรับพฤติกรรม ปรับความคิดของตนให้เหมาะสม

ชูชีพ ประทุมเวียง (2547) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมประชาธิปไตย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านปัญญาธรรม ประกอบด้วย ความมีเหตุผล การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความมีเสรีภาพ 2) ด้านคารวธรรม ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ การเคารพตนเอง การเคารพผู้อื่น ความเสมอภาค ความยุติธรรม และความมีเสรีภาพ 3) ด้านเสรีธรรม ประกอบด้วย ความมีส่วนร่วม ร่วมมือและความมีเสรีภาพ

พฤติกรรมประชาธิปไตยที่แสดงถึงความเคารพต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ให้ความสำคัญและรู้บทบาทของตนเองในการดำเนินการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการเรียนรู้ ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม มีความไว้วางใจเพื่อน ในกลุ่มขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

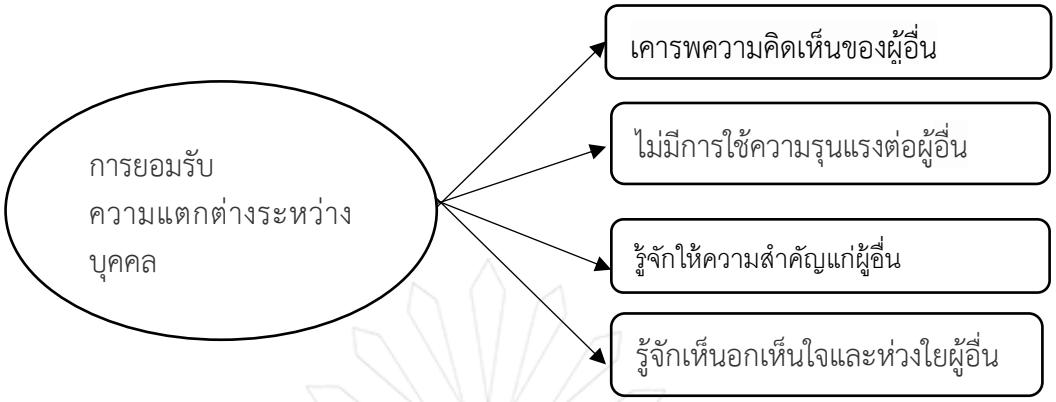
จากการสังเคราะห์ความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล หมายถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้เราเข้าใจเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้นและเข้าใจธรรมชาติของแต่ละคนไม่เหมือนกันในหลายด้าน เช่น การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และรู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

ตารางที่ 2.4 องค์ประกอบด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ข้อ / ชื่อ	ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555	สมนึก มังน้อย, 2539	สำนักงาน ก.ค.ศ., 2565	Thawanarunitkul, 2012	กรมสามัญศึกษา, 2536	ชูชีพ ประทุมเวียง, 2547	ร้อยละ
1. ยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน	/				/		22
2. ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น	/		/	/			33
3. เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	/	/	/	/	/	/	67
4. ไม่ยึดถือความเห็นของตนเองว่าถูกต้องเสมอไป		/		/			22
5. รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น		/			/	/	33
6. ยอมรับมติของหมู่คณะ		/		/			22
7. รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น		/	/		/		33
8. ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดโดยไม่ก้าวก่ายผู้อื่น					/		11
9. เคารพต่อสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิอื่น ๆ ที่บุคคลผู้นั้นมีอยู่					/		11

ที่มา : จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 6 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนี้ 1. เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 2. ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น 3. รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และ 4. รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

ภาพที่ 2.3 องค์ประกอบด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

2.2.4 ด้านการมีส่วนร่วม

ยุคของการเปลี่ยนแปลงจากประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การทำงานแบบมีส่วนร่วมนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยในชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม แต่อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วนร่วมนั้นจำเป็นจะต้องทำตามขั้นตอน โดยผู้คนจะเข้าร่วมในกิจกรรมทุกอย่างต้องมีพื้นฐานคติความคิดในเรื่องของการมีส่วนร่วมความหมายของการมีส่วนร่วมมีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

Arstien (1965) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่มีบทบาทอะไรเลย ย่อมไม่ได้ผลการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักใช้อำนาจและสามารถควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

Berkley (1975) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตาม ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้

william Erwin (1976) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

Cohen & Uphoff (1981) กล่าวว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

United Nations (1981) อธิบายว่าการมีส่วนร่วม คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

Putti (1987) การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้าง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์การ

นิคม ผัดแสน (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ให้ประชาชนได้คิดค้นแนวทางขึ้นเอง เป็นผู้กำหนดการตัดสินใจ คิดค้นปัญหา และการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ เช่น แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ

อุทัย บุญประเสริฐ (2542) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมใดๆ ให้ความช่วยเหลือและมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน

พีระ พรนวม (2544) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้มี โอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาปัญหาความต้องการร่วมกัน ในการตัดสินใจร่วมกัน วางแผนดำเนินงานหรือแก้ไขปัญหาร่วมกัน ดำเนินการหรือปฏิบัติงานร่วมกันตลอดจนรับรู้ผลดี เสีย จนเกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์ (2550) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทร่วมในกิจกรรมทุกประการตามกำลังความสามารถของสมาชิกไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกัน นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้น

สัญญา เคณาภูมิ (2551) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สมาชิกได้มีโอกาสร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามโครงการ ร่วมติดตามประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะต้องมาจากความสมัครใจ พึงพอใจและได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากชุมชนโดยส่วนรวมร่วมกัน

เมตต์ การุณจิต (2553) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล"

สมยศ นาวีการ (2545) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการของการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ (Participative Management) เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล PM ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหาร

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2546) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจหรือเคยเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผินแต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น

จิราภรณ์ ศรีคำ (2547) การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลที่มีความสนใจหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องเดียวกันเข้ามาร่วมกัน เพื่อปฏิบัติภารกิจ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินงาน การรับทราบผลการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล หรือร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตกลงกันไว้

จินตนา สุจจานันท์ (2549) การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการดำเนินงานรวมพลังประชาชนกับองค์กรของรัฐหรือองค์กรเอกชนเพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาของชุมชน โดยให้สมาชิกเข้ามาร่วมวางแผน ปฏิบัติและประเมินงาน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชน

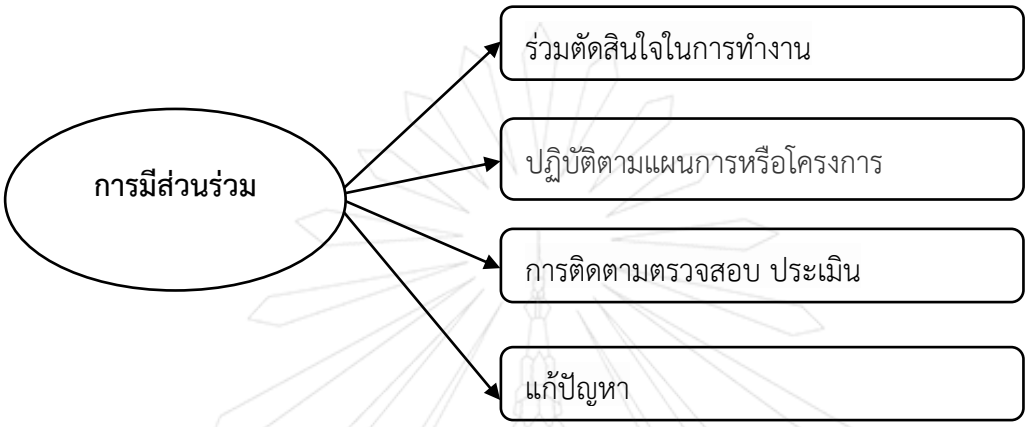
จากการสังเคราะห์ความหมายข้าต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจเพื่อกำหนด เป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความเต็มใจและมีอิสระ

ตารางที่ 2.5 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม

ข้อ / ชื่อ	Arstien, 1965	Berkley, 1975	william Erwin, 1976	Cohen & Uphoff, 1981	United Nations, 1988	Putti, 1987	นิคม ผัดเสน, 2540	อุทัย บุญประเสริฐ, 2542	พีระ พรนวม, 2544	ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์, 2550	สัญญา เคณาภูมิ, 2551	เมตต์ การุณจิต, 2553	สมยศ นาวีการ, 2545	จิราภรณ์ ศรีคำ, 2547	จินตนา สุจจานันท์ 2549	ร้อยละ
1. รู้จักใช้อำนาจ	/															8
2. สามารถควบคุมกิจกรรม	/															8
3. ทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ	/															8
4. ร่วมตัดสินใจในการทำงาน		/	/	/	/		/	/	/	/	/	/	/			92
5. ร่วมคิด			/				/									17
6. แก้ปัญหา			/								/		/		/	33
7. เสียสละในการพัฒนา				/												8
8. การแบ่งปันผลประโยชน์				/	/											17
9. ปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ					/	/			/		/			/		42
10. แสดงความคิดเห็น เสนอแนะ							/									8
11. การติดตามตรวจสอบ ประเมิน										/		/		/	/	33
12. ร่วมวางแผน											/	/			/	25

ที่มา : จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง การมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้การมีส่วนร่วม ดังนี้ 1. ร่วมตัดสินใจในการทำงาน 2. ปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ 3. การติดตามตรวจสอบ ประเมิน และ 4. แก้ปัญหา

ภาพที่ 2.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม
ที่มา : จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

2.2.5 ด้านหลักความเสมอภาค

หลักแห่งความเสมอภาคไม่ได้บังคับให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนอย่างเดียวกัน ตรงกันข้ามกลับบังคับให้ต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เฉพาะแต่บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญเท่านั้นที่ องค์กรของรัฐต้องปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นอย่างเดียวกัน ในทางปฏิบัติก็มีการแบ่งแยกบุคคล ออกเป็นประเภทๆ เช่น ข้าราชการ เกษตรกร เป็นต้น และปฏิบัติต่อบุคคลประเภทเดียวกัน เหมือนกันและต่อบุคคลต่างประเภทกันแตกต่างกันออกไป ในกรณีที่มีการแยกบุคคลออกเป็น ประเภทและปฏิบัติต่อบุคคลแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไปโดยปราศจากเหตุผลที่ “ควรค่า แก่การรับฟัง” (Raison objective Plausible) ถือว่าเป็น “การเลือกปฏิบัติ” หรือ “เลือกที่รัก มักที่ชัง” (Discrimination) ซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญเช่นกัน

พระพุทธชัย ทิพสวัสดิ์ (2552) ได้อธิบายถึงความเสมอภาคไว้อีกว่า 1. ความเสมอภาคที่เป็นการบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ หากเป็นพรรคพวกเดียวกันจะปฏิบัติอย่างหนึ่งถ้าไม่ใช่ก็ปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่า 2 มาตรฐาน 2. ความเสมอภาคทางโอกาส หมายถึงการเปิดกว้าง และการเข้าถึงได้สะดวก เช่น การ เปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาฟรีโครงการ 30 บาทรักษาได้ทุก โรค เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการของรัฐ

เป็นต้น 3. ความเสมอภาคแบบแนวราบหมายถึง ความสัมพันธ์ในระดับบุคคล ระดับองค์การที่มี มิติในระดับแนวนอน ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ

เบอร์นาร์ด วิลเลี่ยมส์ (Bernard Williams) ก็ได้ให้ความหมายของความ เสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันไว้ 3 ประการด้วยกัน คือ 1. มนุษย์เท่าเทียมกัน ในฐานะที่เป็นมนุษยชาติร่วมกัน (Common Humanity) กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนสามารถพูดและใช้ภาษาร่วมกัน มีอิสระที่จะคิดและใช้เครื่องมืออยู่ร่วมกัน เป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์ 2. มนุษย์เท่าเทียมกันในฐานะที่มีความสามารถทางศีลธรรม (Moral Capacities) 3. ความเท่าเทียมกันของโอกาส (Equality Of Opportunity) คือ การแบ่งปันโอกาส ที่จะได้รับปัจจัยให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (พระพุทธชัย ทิพสวัสดิ์, 2552)

ธนาชัย สุนทรอนันตชัย (2561) ได้อธิบายว่า คำว่า ความเสมอภาค (Equity) นั้น มีนัยยะที่แตกต่างกับคำว่าความเท่าเทียมโดยเฉพาะในมุมมองทางกฎหมายแล้วจะมิได้เรียกร้อง ให้ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ มิได้หมายความว่าบุคคลทุกคนจะได้รับการ ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันโดยมิได้คำนึงถึงข้อแตกต่างใด ๆ เลย แต่เฉพาะกรณีสิ่งสองสิ่งมี สาระสำคัญเหมือนกันจึงควรจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันและกรณีสิ่งสองสิ่งมี สาระสำคัญต่างกันจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน เพราะหากทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันโดยมิให้คำนึงถึงข้อแตกต่างใด ๆ เช่น บุคคลทุกคนจะต้องเสียภาษีอย่างเท่า เทียมกันหมดโดยมิต้องคำนึงถึงรายได้ของบุคคลนั้นหรือว่าทุกคนจะต้องได้รับสิทธิเรียกร้องใน การได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงความจำเป็นของบุคคลนั้น ๆ ในที่สุด จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาคต่อบุคคลบางกลุ่ม

สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2542) หลักความเสมอภาคเป็นหลักพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่ประชาชนกล่าวอ้างเรียกร้อง ให้รัฐรับรองในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ในการปฏิบัติต่อตนเองอย่างเท่าเทียมกับผู้อื่นการที่ประชาชนทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน เป็นสิ่งจำเป็นของ ขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอดและพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคจำแนก ประเภทตามแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชน ได้ดังนี้

1) ความเสมอภาคในโอกาส หมายถึง ความเท่าเทียมกันของโอกาสในการได้รับ บริการสาธารณะของรัฐ และไม่ถูกกีดกันออกจากกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม

2) ความเสมอภาคทางสังคม หมายถึง ความเท่าเทียมกันทางสังคมของสมาชิกทุกคนในสังคม การไม่เลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างทางอัตลักษณ์ของบุคคล

3) ความเสมอภาคทางกฎหมาย หมายถึง สิทธิที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน มีความหมายรวมถึงกระบวนการทางกฎหมายที่มีผลต่อประชาชนโดยรวมตั้งแต่การออก กฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

4) ความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึง การมีสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกันในที่นี้รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางตัวแทน และการมีส่วนร่วมทางตรง

บรรเจิด สิงคะเนติ (2540, หน้า 2) ได้สรุปหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ของหลักความเสมอภาคไว้ว่าจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่ที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ"

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ (2546, หน้า 376) ก็พยายามที่จะให้ความหมายไว้เช่นกันว่า "การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ

หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (2543) ให้ความหมายว่า "ความเสมอภาคจึงหมายถึง ความเสมอภาคในกฎหมาย กล่าวคือมีสิทธิและหน้าที่ในทางกฎหมาย เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ไม่ใช่หมายความว่าจะต้องมีความเสมอภาคในการมีวัตถุสิ่งของ และความเสมอภาคในกฎหมายนี้อาจเป็นทั้งในทางสิทธิและในหน้าที่หรือภาระ"

Rene CHAPU (2543) กล่าวว่าหลักความเสมอภาคคือ "หลักที่ว่า ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน"

มานิตย์ จุมปา (2550, หน้า 116 - 117) กล่าวว่าหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญนั้นไม่ใช่ว่าการดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างต้องทำเหมือนกัน ทั้งหมด แต่เป็นไปตามคำกล่าวของ Hart ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ The Concept of Law ว่า “Treat like cases alike and treat different cases differently” ซึ่งหมายความว่า “สิ่งที่เหมือนกัน ต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่ต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน” โดยมีหลักในการ พิจารณาเรื่องความเสมอภาค แยกพิจารณาได้ดังนี้ 1) กรณีข้อเท็จจริงเดียวกัน รัฐต้องปฏิบัติต่อประชาชนด้วยกฎเกณฑ์เดียวกัน จึงจะถือว่า เสมอภาค เช่น ผู้ชายทุกคน (ข้อเท็จจริงเดียวกัน) กฎหมาย (กฎเกณฑ์เดียวกัน) บังคับให้ต้อง ถูกเกณฑ์ทหาร 2) กรณีข้อเท็จจริงต่างกัน รัฐต้องปฏิบัติด้วยกฎเกณฑ์ที่ต่างกันจึงจะถือว่าเสมอภาค เช่น ชายและหญิงมีข้อเท็จจริงทางสภาพร่างกายที่แตกต่างกัน กฎหมาย (กฎเกณฑ์) จึงกำหนดให้เฉพาะชายเท่านั้นที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร หญิงไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร ทั้งนี้ กฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันนี้ต้องมีเหตุผลที่สามารถอธิบายและรับฟังได้ด้วย

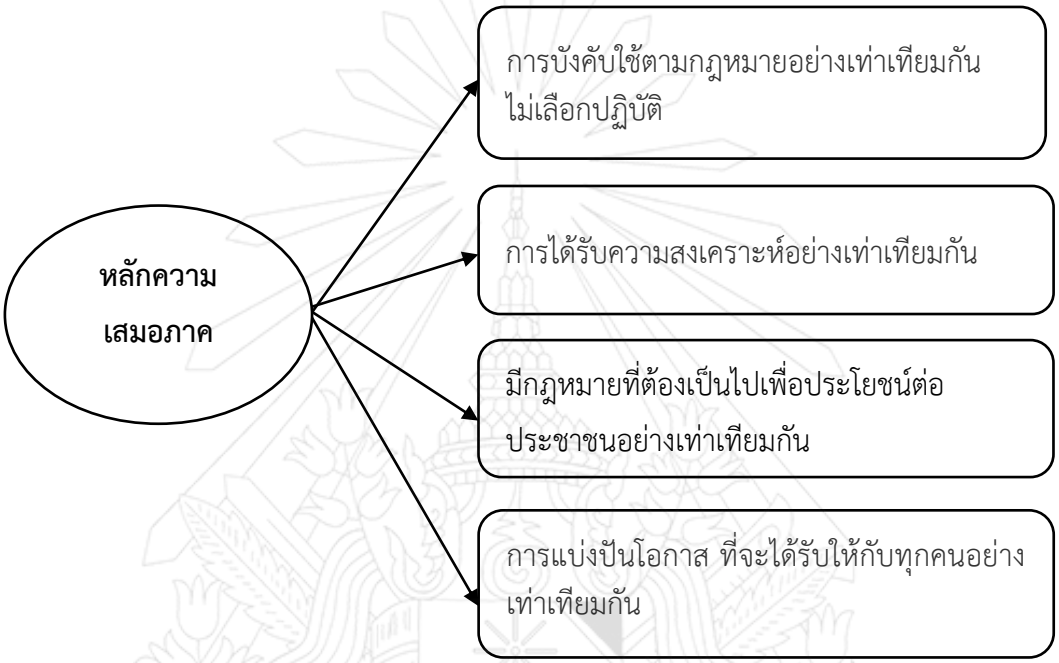
จากการสังเคราะห์ข้างต้นสรุปได้ว่า ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียม หมายถึง การแบ่งประชากร ทรัพย์สิน และโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม ที่เชื่อว่าความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสและทรัพย์สินจะช่วยให้มีสังคมที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น

ตารางที่ 2.6 องค์ประกอบด้านหลักความเสมอภาค

องค์ประกอบ / ชื่อ	พระพุทธชัย ทิพสัวสดิ์. 2552	เบอร์นาร์ด วิลเลี่ยมส์	ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. 2561	สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2542	บรรเจิด สิงคะเนติ, 2540	เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2546	หลวงประดิษฐ์มนูธรรม, 2543	Rene CHAPUS, 2543	มานิตย์ จุมปา, 2550	ร้อยละ
1. การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ	/		/		/	/	/	/	/	88
2. การได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกัน	/		/	/			/			50
3. การแบ่งปันโอกาส ที่จะได้รับให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน		/		/		/				38
4. มีอิสระที่จะคิดและใช้เครื่องมืออยู่ร่วมกัน		/								13
5. มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน				/		/	/		/	50
6. การมีสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน				/					/	25
7. ทุกคนมีสิทธิเสมอภาคกันในการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ									/	13
8. ความเสมอภาคทางเพศ									/	13

ที่มา: การการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง หลักความเสมอภาค ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 9 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้หลักความเสมอภาค ดังนี้ 1. การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ 2. การได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกัน 3. มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน และ 4. การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

ภาพที่ 2.5 องค์ประกอบด้านหลักความเสมอภาค
ที่มา: จากการสังเคราะห์โดยผู้วิจัย

2.3 บริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2.3.1 ข้อมูลพื้นฐานของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาของสงฆ์ ฝ่ายธรรมยุติกนิกายของประเทศไทย ที่จัดการศึกษาในรูปแบบมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา เป็นสถาบันการศึกษา แห่งแรกที่เริ่มประยุกต์หลักพระพุทธศาสนาให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ โดยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรกของประเทศไทยและเป็นหนึ่งในสองแห่งของประเทศไทย

สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ซึ่งเป็นพระน้องยาเธอในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระดำริจัดตั้ง **“มหามกุฏราชวิทยาลัย”** เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นภายในวัดบวรนิเวศวิหาร โดยวิธีจัดการศึกษาแบบสมัยใหม่ มี

ลักษณะแตกต่างจากการเล่าเรียนภาษาบาลีตามประเพณีแบบเดิม ในขณะเดียวกันก็นำเอาวิธีวัดผลแบบข้อเขียนมาใช้เป็นแห่งแรกของประเทศไทยด้วย

หลังจากที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงก่อตั้งสถาบันการศึกษานี้ขึ้นแล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีพระราชดำรัสให้พระองค์ทรงช่วยปรับปรุงโรงเรียนสอนภาษาบาลี ชื่อ “มหาธาตุวิทยาลัย” ภายในวัดมหาธาตุ ขึ้นเป็น “มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เพื่อจัดการให้คณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายได้มีสถาบันการศึกษาชั้นสูง ในลักษณะเดียวกัน ควบคู่ไปกับมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งสมัยนั้นเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง และส่วนมากยังจำกัดอยู่แต่คณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ต่อมาทั้งมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ปิดตายลง เพราะประสบปัญหาหลายประการด้วยกัน นับเป็นเวลาหลายสิบปี

จนกระทั่ง ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้พยายามรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่ จนประสบผลสำเร็จ เมื่อสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์และคณะสงฆ์วัดบวรนิเวศวิหาร ได้ให้การอุปถัมภ์ โดยได้ทำการประกาศรื้อฟื้นขึ้นมาใหม่เมื่อ พ.ศ. 2488 ตามมาด้วย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งประกาศรื้อฟื้นกิจการขึ้นมาอีกครั้งในปี พ.ศ. 2490 อาจารย์สุชีพ ได้แถลงไว้ว่า สาเหตุ ที่ต้องมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็เพราะคณะสงฆ์จำเป็นต้องผลิตบุคลากรที่รู้ทันวิชาการสมัยใหม่ มิฉะนั้น คณะสงฆ์จะไม่สามารถสั่งสอนแนะนำชาวบ้านได้ และการสื่อสารกันก็จะเกิดความไม่เข้าใจ เพราะชาวบ้านศึกษาด้านคดีโลก ส่วนพระสงฆ์ศึกษาด้านคดีธรรม ท่านจึงต่อสู้เพื่อให้ได้มหาวิทยาลัยสงฆ์ มาอย่างต่อเนื่อง จนในที่สุด มหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยก็ได้รับการรื้อฟื้นมาอีกครั้งหนึ่ง จนได้รับการยกฐานะให้เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในปี พ.ศ. 2540 ในสมัย นายสุขวิช รังสิตพล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้เสนอให้รัฐสภาตราตามความ ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540 อันเป็นผลพวงมาจากการทุ่มเทและความมุ่งมั่นอย่างไม่หยุดยั้งของท่านฯ อย่างแท้จริง เหตุผลนี้ ทำให้คนรุ่นหลังกล่าวยกย่อง “อาจารย์ สุชีพ ปุญญานุภาพ” ว่าเป็น “บิดาแห่งมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย” (นิตยสารธรรมจักษุ, 2543)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่ชุมชน และงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2536 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตั้งวิทยาลัยขึ้นในบริเวณวัดบวรนิเวศวิหาร พระราชทานนามว่า “**มหามกุฏราชวิทยาลัย**” โดยมีพระราชประสงค์เพื่อเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ทรงอุทิศพระราชทรัพย์บำรุงประจำปีและก่อสร้างสถานศึกษาวิทยาลัยแห่งนี้ขึ้น ครั้นเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม พุทธศักราช 2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาเปิดมหามกุฏราชวิทยาลัย พระองค์ทรงรับมหามกุฏราชวิทยาลัยอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์และพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์บำรุงประจำปี อาศัยพระราชประสงค์ดังกล่าว สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิร-ญาณวโรรส จึงทรงตั้งวัตถุประสงค์ เพื่อดำเนินกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้น 3 ประการ คือ

1. เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร

2. เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและของต่างประเทศ

3. เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยได้เปิดดำเนินการแล้ว ปรากฏว่าพระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้รับผลเป็นที่น่าพอใจตลอดมา เพื่อจะให้พระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้น ในวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2488 สมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ในฐานะที่ทรงเป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัยพร้อมด้วยพระเถระนุเถระ จึงได้ทรงประกาศตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงในรูปมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาขึ้น โดยอาศัยนามว่า “สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม

2. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและต่างประเทศ

3. เพื่อให้เป็นสถานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและนอกประเทศ

4. เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน

5. เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ และความสามารถในการค้นคว้า โต้ตอบ หรืออภิปรายธรรมได้อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ

6. เพื่อให้ภิกษุสามเณรได้เป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและเป็นศาสนทายาทที่เหมาะแก่กาลสมัย

7. เพื่อความเจริญก้าวหน้า และคงอยู่ตลอดกาลนานของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้

ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า กรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย สถาบันการศึกษาแห่งนี้ ได้เริ่มเปิดให้การอบรม ศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2489 จนถึงปัจจุบัน

ในการจัดตั้งมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้นสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ ได้ทรงวางวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์ธรรมยุกติกนิกาย

2. เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิทยา ซึ่งเป็นของชาติภูมิและต่างประเทศแห่งกุลบุตร

3. เพื่อเป็นสถานที่จัดการสั่งสอนพระพุทธศาสนาและพระองค์ได้ทรงอธิบายขยายความของวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการ ไว้ดังนี้

1. การเล่าเรียนของภิกษุสามเณรนั้นประเพณีเดิมเคยเรียนมูลปกรณ์ก่อน แล้วจึงเรียนอรรถกถาธรรมบท มังคลัตถทีปนี สารัตถสังคหเป็นต้น ถึงกำหนด 3 ปี มีการสอบปริยัติธรรม ครั้งหนึ่ง บางคราวถ้าขัดข้องก็เลื่อนออกไป ถึง 6 ปีครั้งหนึ่ง หนังสือสำหรับสอบนั้นมี 2 อย่าง สำหรับฝ่ายไทยอย่าง 1 สำหรับฝ่ายรามัญอย่าง 1 สำหรับฝ่ายไทยนั้นจัดเป็น 9 ชั้น อรรถกถาธรรมบทแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ชั้นที่ 2 ชั้นที่ 3 มังคลัตถทีปนีบั้นต้นชั้นที่ 4 สารัตถสังคหชั้นที่ 5 สารัตถทีปนีฎีกาพระวินัยชั้นที่ 9 ภิกษุสามเณรผู้จะสอบความรู้ จับประโยคแล้ว รับหนังสือตามประโยคมาดูเสร็จแล้ว

เข้าไปแปลในที่ประชุมพระราชาคณะด้วยปากเปล่า ตามเวลาที่กำหนดให้ ถ้าแปลได้ตลอดประโยค ในเวลาที่กำหนดไว้นั้น จัดเป็นได้ ถ้าครบกำหนดเวลาแล้วยังแปลไม่ตลอดประโยค จัดเป็นตก ผู้ที่สอบได้ตั้งแต่ชั้นที่ 3 ขึ้นไป จึงนับว่าเป็นเปรียญ แม้สอบชั้นที่ 1 ชั้นที่ 2 ได้แล้ว ถ้าตกชั้นที่ 3 ก็นับว่าตก ถึงคราวหน้าจะเข้าแปลใหม่ต้องแปลตั้งแต่ชั้นที่ 1 ขึ้นไปอีก ฝ่ายรามัญนั้นจัดเป็น 4 ชั้น บาลีมหาวิภังค์ คือ อาทิกัณฑ์ หรือปาจิตตีย์อย่างใดอย่างหนึ่งตามแต่จะเลือก เป็นชั้นที่ 1 บาลีมหาวิภังค์หรือจุลลวัคค์ อย่างใดอย่างหนึ่งตามแต่จะเลือก เป็นชั้นที่ 2 บาลีมุตตกวินัยวินิจฉัยเป็นชั้นที่ 3 ปฐมสมัน ตปาสาทิกาอรรถกถาพระวินัย เป็นชั้นที่ 4 แปลเป็นภาษารามัญ แต่ต้องบอกสัมพันธ์ด้วย ถ้าแปลได้ตั้งแต่ชั้นที่ 2 ขึ้นไป จึงนับว่าเป็นเปรียญ เปรียญเหล่านี้ถ้ายังไม่ได้แปลถึงชั้นที่สุด หรือยังไม่ได้รับตำแหน่งยศเป็นพระราชาคณะ แม้ถึงจะมีพรรษายุกาลมากก็ยังนับว่ามีหน้าที่จะต้องแปลชั้นสูง ขึ้นไปอีก ต่อเมื่อใดแปลถึงชั้นที่สุดแล้วก็ดี ได้รับตำแหน่งยศเป็นพระราชาคณะ ในระหว่างนั้นก็ดี จึงนับว่าสิ้นเขตที่จะแปลหนังสืออีก

ภิกษุสามเณรผู้เริ่มเรียน กว่าจะเรียนจบมูลปกรณ์ก็ช้านาน มักเป็นที่ระอาเบื่อหน่ายแล้วละทิ้งเสีย แม้ถึงเรียนตลอดบ้างก็ไม่เข้าใจตลอดไปได้ เพราะธรรมดาคนเรียนใหม่ ไม่อาจเข้าใจฉบับเรียนที่พิสดารให้ตลอดไปได้ จะกำหนดจำได้แต่เพียงพอแก่สติปัญญา เหมือนเด็กน้อยที่ผู้ใหญ่ป้อนอาหารคำโตกว่าปากขึ้นไปรับบริโภคได้พอประมาณปากของตน ฉะนั้น ท่านผู้ชำนาญในวิธีสอนบางท่านจึงได้คิดแต่งวิธีสอนผู้เริ่มเรียนใหม่ เรียกชื่อว่า บทมาลาย่อบ้าง พิสดารบ้าง ตามความประสงค์ของท่าน สำหรับสอนแทนมูลปกรณ์ เพื่อจะให้เวลาเรียนเร็วขึ้น ส่วนการเรียนนั้น สถานที่หนึ่งก็มีครูคนหนึ่งสอนนักเรียนทุกชั้นไม่ได้ปันเป็นแผนก จึงหาครูที่มีความรู้พอจะสอนได้ตลอดเป็นอันยาก ทั้งเป็นที่ลำบากของครูผู้สอนจะสอนนั้นด้วย ส่วนกำหนดเวลาสอบความรู้ 3 ปีครั้งหนึ่ง หรือ 6 ปีครั้งหนึ่งนั้น เป็นการนาน ผู้ที่เรียนมีความรู้พอจะสอบได้ แต่ยังไม่ถึงสมัยที่จะสอบ หรือผู้ที่สอบตกแล้วมักสิ้นหวังที่จะรอคอยคราวสอบครั้งหน้า แลนักเรียนคนหนึ่งสอบคราวหนึ่งก็ได้ไม่กี่ชั้นนัก จึงไม่ใคร่จะมีเปรียญประโยคสูง จะหาครูที่สอนหนังสือชั้นสูง ๆ ได้ก็ยากเข้าทุกที ถึงจะมีผู้สอบชั้นสูงได้บ้าง ก็คงต้องรับตำแหน่งยศพระราชาคณะเสียในระหว่างยังไม่ทันสอบชั้นสูงด้วยเหตุจำ เป็น มีจะต้องเป็นเจ้าอาวาสเป็นต้น เมื่อเป็นฉะนี้ก็ไม่ค่อยมีนักเรียนที่สอบได้ถึงชั้นที่สุดตามแบบที่ตั้งไว้ ส่วนการแปลด้วยปากนั้น สอบวันหนึ่งไม่ได้กี่รูป กว่าจะจบการสอบคราวหนึ่งถึง 3 เดือน เมื่อเป็นเช่นนี้ จะกำหนดการสอบให้เร็วเข้ามาก็ไม่ได้อยู่เอง แลเปรียญที่สอบความรู้ได้ถึงชั้นนั้น ๆ แล้ว ก็มีความรู้พออ่านหนังสือเข้าใจได้เท่านั้น ผู้สอบยังทราบไม่ได้ว่าเป็นผู้ทรงธรรมวินัย สมควรจะปกครองหมู่คณะแล้วหรือไม่ อาศัยเหตุผลที่กล่าวมานี้ การเรียนพระปริยัติธรรมของภิกษุสามเณร จึงนับว่าเจริญดีแล้วยังไม่ได้

เพื่อจะคิดแก้ไขให้การเล่าเรียนพระปริยัติธรรมของภิกษุสามเณรเจริญ ดีขึ้นทันเวลา ที่เป็นอยู่บัดนี้ วิทยาลัยจึงได้จัดวิธีสอนแลสอบความรู้ดังนี้ ในเบื้องต้น ให้เรียนบาลีไวยากรณ์ ซึ่งเป็นหนังสือชนิดเดียวกับบทมาลา แล้วจึงขึ้นคัมภีร์ต่อไป แบบที่สำหรับสอบความรู้นั้น บาลีไวยากรณ์ เป็นชั้นนักเรียนที่ 3 อรรถกถาธรรมบท ความนิทาน เป็นชั้นนักเรียนที่ 2 แก้กถาธรรมบทบั้นปลาย เป็น

นักเรียนชั้นที่ 1 แก้กถาธรรมบทบั้นต้น เป็นชั้นเปรียญที่ 3 (ต่อไปถ้ามีกำลังจะพิมพ์มังคลัตถทีปนีได้จะใช้เป็นแบบสำหรับสอบชั้นเปรียญที่ 3) พระบาลีพระวินัยมหาวัคค์และจุลลวังคค์ กับบาลี พระอภิธรรมบางเล่ม เป็นชั้นเปรียญที่ 1 กำหนดสอบไล่ทุกปี วิธีสอบไล่นั้นใช้เขียน แต่ยอมให้ผิดได้ ไม่เกินกำหนด ถ้าได้ชั้นไหนแล้วก็เป็นอันได้ วิทยาลัยได้รับพระบรมราชานุญาตให้สอบไล่ได้โดยวิธี ที่จัดนี้ เป็นส่วนพิเศษ

2. การที่ประชุมชนจะเข้าใจในพระพุทธศาสนาได้ชัดเจนมีอยู่ 3 ทาง คือ ด้วยได้ฟังธรรมเทศนา ด้วยได้สนทนาธรรม ด้วยได้อ่านหนังสือที่เป็นคำสั่งสอน การเทศนานั้นมีที่วัดตามกำหนดวันพระบ้าง มีที่โรงธรรมในที่นั้น ๆ บ้าง มีด้วยกิจนิมนต์ในมังคลามงคลสมัยบ้าง เทศที่จัดตามกำหนดวันพระนั้น จะได้ฟังก็แค่คนที่เข้าวัดเท่านั้น ส่วนเทศนาในโรงธรรมนั้นตั้งขึ้นที่ไหนก็มีแต่คนในจังหวัดนั้น และมักจะเทศนาแต่เรื่องนิทานนิยายอะไรต่าง ๆ ไม่เป็นทางที่จะให้เข้าใจในพระพุทธศาสนาดีขึ้น การเทศนาด้วยกิจนิมนต์ในมังคลามงคลสมัยนั้นก็มักมีแบบไว้สำหรับพิธีนั้น ๆ ใครเคยฟังเรื่องใด ก็ฟังเรื่องนั้นซ้ำ ๆ อยู่นั่น ไม่ค่อยจะได้ฟังเรื่องที่แปลกจากนั้น ส่วนการสนทนาธรรมนั้น เป็นทางที่จะเข้าใจในพระพุทธศาสนาได้ชัดเจน เพราะผู้ฟังถามข้อที่ตัวไม่เข้าใจหรือสงสัยอยู่ได้ แต่จะหาผู้ที่เข้าใจในการสนทนานี้ยากยิ่งนัก ส่วนการอ่านหนังสือที่เป็นคำสั่งสอนนั้น เป็นที่เข้าใจในพระพุทธศาสนาได้ดีกว่าฟังเทศนา เพราะอ่านเองมีเวลาที่จะกำหนดตรึกตรองได้ตามชอบใจ และถ้าจำได้แล้วลืมเสีย กลับไปดูอีกก็ได้ แต่หนังสือที่สำหรับจะอ่านเช่นนั้นยังไม่มีแพร่หลายพอที่ประชุมชนจะแสวงหาไว้อ่านได้ หนังสือที่มีอยู่แล้วก็ยังไม่ได้แสดงคำสอนในพระพุทธศาสนาให้สิ้นเชิง เป็นแต่แสดงบางข้อความ ตามประสงค์ของผู้แต่งหนังสือนั้น ๆ ความยินดีในธรรมของคนก็ต่างกัน บางคนยินดีในธรรมที่ลึกซึ้ง บางคนยินดีในธรรมที่ไม่ลึกซึ้ง ถ้าถูกอัธยาศัยก็พอใจอ่าน ถ้าไม่ถูกอัธยาศัยก็ไม่พอใจอ่าน หนังสือสำหรับสั่งสอนประชุมชนควรจะมีหลายอย่างตามอัธยาศัยของคนต่าง ๆ กัน

ในการที่จะแนะนำให้ประชุมชนเข้าใจในพระพุทธศาสนาชัดเจนดีนั้น เป็นกิจที่วิทยาลัยควรจุด 2 อย่าง คือ มีธรรมเทศนาที่วัดตามกำหนดวันพระอย่างหนึ่ง จัดพิมพ์หนังสือแสดงคำสั่งสอนอย่างหนึ่ง ส่วนการมีเทศนาตามกำหนดวันพระนั้น ได้เคยมีเป็นประเพณีของวัดมาแล้ว ส่วนการพิมพ์หนังสือแสดงคำสอนนั้นวิทยาลัยจะจัดขึ้นตามกำลังที่จะจัดได้

3. การฝึกสอนเด็กชาวเมืองนั้น วิทยาลัยจะจัดให้มีโรงเรียนสำหรับสอนหนังสือไทยแลเลขแลฝึกกิริยาเด็กให้ เรียบร้อย สอนให้รู้จักดีชั่วตามสมควร

ใน 3 ข้อที่กล่าวแล้วนี้ การเล่าเรียนของภิกษุสามเณร วิทยาลัยได้จัดแล้ว ส่วนอีก 2 ข้อนั้นอาจจัดได้เมื่อใด ก็จะจัดเมื่อนั้นตามลำดับ จากพระอธิบายข้างต้นนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ได้ทรงชี้ให้เห็นว่า การศึกษาของพระสงฆ์เท่าที่ผ่านมาไม่เจริญก้าวหน้า เพราะสาเหตุหลายประการกล่าวคือ

(1) ตำราเรียนบางส่วนไม่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนต้องใช้เวลาเรียนนานเกินจำเป็น จนผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายเรียนไปไม่ค่อยตลอด

(2) เนื่องจากตำราเรียนยากเกินความจำเป็น แม้ผู้ที่เรียนผ่านไปได้ก็มักจะไม่มีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน

(3) การเรียนไม่มีการจัดเป็นชั้นอย่างเป็นระบบ ครูคนเดียวสอนหมดทุกอย่าง เป็นเหตุให้หาครูที่สอนได้อย่างสมบูรณ์ตามหลักสูตรยาก

(4) การสอบไม่มีกำหนดที่แน่นอนและทิ้งระยะนานเกินไป คือ 3 ปีครั้งบ้าง 6 ปีครั้งบ้าง

(5) วิธีการสอบยังล้าหลัง คือสอบด้วยวิธีแปลด้วยปาก ซึ่งการสอบแต่ละครั้งต้องใช้เวลามาก แต่สอบนักเรียนได้จำนวนน้อยคน

เนื่องจากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นั่นเอง ที่ทำให้ผู้ที่ผ่านการสอบได้แล้วก็มั่นใจไม่ได้ว่าเป็นผู้รู้พระธรรมวินัยดี เพราะส่วนใหญ่ไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่ตนเรียน และเรื่องที่เรียนในชั้นนั้น ๆ บางทีก็ไม่ใช่เรื่องที่จำเป็นจะต้องรู้ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ หากกล่าวโดยสรุปก็คือ เป็นปัญหาเกี่ยวกับวิธีสอนและวิธีสอบนั่นเอง

วิธีที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงพระดำริขึ้นเพื่อแก้ไขการศึกษาของภิกษุสามเณรให้เจริญทันกาลสมัย ดังที่ได้จัดขึ้นในมหามกุฏราชวิทยาลัย ก็คือในด้านการสอนนั้นจัดหลักสูตรให้มีน้อยชั้น สามารถเรียนให้จบได้ในเวลาอันสั้น เรียนได้ง่ายขึ้น แต่ได้ความรู้พอเพียงแก่ความต้องการ ส่วนการสอบนั้น ให้มีการสอบทุกปีและสอบด้วยวิธีเขียน กล่าวโดยสรุปก็คือจัดหลักสูตรให้เหมาะสม ใช้เวลาเรียนสั้น เรียนง่ายได้ความรู้มากและวัดผลได้แม่นยำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อาจจำแนกตามระยะเวลาที่ได้พัฒนามาจนถึง ปัจจุบัน (พ.ศ. 2563) ได้ 3 ยุค ดังนี้

ยุคที่ 1 : ยุคเป็นวิทยาลัย (พ.ศ. 2436 – 2488)

“มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” เดิมเป็นวิทยาลัยเรียกว่า “มหามกุฏราชวิทยาลัย” ได้รับการสถาปนา (จัดตั้ง) ขึ้นโดยพระบรมราชานุญาตในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2536 (ร.ศ.112) ซึ่งเป็นวันคล้ายกับวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช รัชกาลที่ 4 และได้พระราชทานนามว่า “มหามกุฏราชวิทยาลัย” เพื่อถวายเป็นพระบรมราชานุสรณ์เฉลิมพระเกียรติ แด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช ผู้ทรงเป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ที่สำคัญพระองค์หนึ่งของไทย และทรงตั้งวัตถุประสงค์ของการสถาปนา “มหามกุฏราชวิทยาลัย” ไว้ตอนหนึ่งว่า “เพื่อเป็นที่เล่าเรียนศึกษาพระปริยัติธรรมของภิกษุสามเณร” ดังแจ้งความของกระทรวงธรรมการ ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2436 (ร.ศ.112) ประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 10 หน้า 536

ยุคที่ 2 : ยุคเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา (พ.ศ. 2488 – 2540)

ในยุคนี้เริ่มจากปี พ.ศ. 2488 โดยกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ขณะทรงดำรงสมณศักดิ์เป็นสมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นนายกกรรมการ ได้มีมติให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาขึ้น เรียกว่า “สภาการศึกษา

มหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา แห่งประเทศไทย” กล่าวได้ว่า มหามกุฏราชวิทยาลัยพัฒนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาเป็นไปตามที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรม พระยาวชิรญาณวโรรส ทรงพระดำริไว้เมื่อครั้งที่พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่ และได้เปิดทำการสอน ในรูปแบบของ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา เมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2489 และมีวัตถุประสงค์ตามที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงตั้งไว้ 3 ประการ คือ

(1) เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์

(2) เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาวิทยา ซึ่งเป็นของชาติภูมิและต่างประเทศแห่งกุลบุตรทั้งหลาย

(3) เพื่อเป็นสถานที่จัดสั่งสอนพระพุทธศาสนา

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า สมเด็จพระมหาสมณเจ้าฯ ทรงมีพระดำริ ในเรื่องการศึกษาที่กว้างไกล ทรงเห็นว่าพระภิกษุสามเณรนั้นควรจะได้ศึกษาทั้งความรู้ทางพระศาสนาและความรู้อื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งทรงเรียกว่า “วิทยา” อันเป็นของชาติภูมิและต่างประเทศ เพราะความรู้ดังกล่าวนี้ แม้จะไม่เป็นประโยชน์ต่อการพระศาสนาโดยตรง แต่ก็จะเป็นสื่อกลางและปัจจัยเกื้อหนุนต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งใน ระดับชาติและนานาชาติ และเป็นประโยชน์ต่อบ้านเมือง ไม่ว่าพระภิกษุสามเณรนั้นจะยังคงอยู่ในสมณเพศ หรือ ลาสิกขา ออกไปเป็นพลเมืองของชาติ

ในยุคที่ 2 (ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516) เมื่อนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงได้ขยาย การศึกษาจากส่วนกลางออกสู่ส่วนภูมิภาค โดยจัดตั้งเป็นวิทยาเขต 7 แห่ง และวิทยาลัย 1 แห่ง รวมเป็น 8 แห่ง คือ

(1) วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(2) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่ จังหวัดนครปฐม

(3) วิทยาเขตอีสาน ตั้งอยู่ที่ จังหวัดขอนแก่น

(4) วิทยาเขตล้านนา ตั้งอยู่ที่ จังหวัดเชียงใหม่

(5) วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ตั้งอยู่ที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

(6) วิทยาเขตร้อยเอ็ด ตั้งอยู่ที่ จังหวัดร้อยเอ็ด

(7) วิทยาเขตศรีล้านช้าง ตั้งอยู่ที่ จังหวัดเลย

(8) มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่ จังหวัดนครราชสีมา

ครั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2530 มหาวิทยาลัยได้ตระหนักว่าวิชาการทางพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการสอนธรรมะที่ทันสมัย และทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและวิทยาการด้านต่าง ๆ จึงอนุมัติให้เปิดดำเนินการ จัดตั้งโครงการบัณฑิตศึกษาขึ้น เพื่อเปิดสอนในระดับปริญญาโท และปริญญาเอก เรียกว่า “บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย” เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2530 โดยได้เปิดสอนในระดับปริญญาโท ครั้งแรกเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2531

ยุคที่ 3 : ยุคเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ (พ.ศ. 2540 - ปัจจุบัน)

มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาอันมีนามว่า “สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย” ได้พัฒนามาเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐได้นามใหม่ว่า “มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” โดยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นเรียกว่า “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. 2540” กล่าวได้ว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นนิติบุคคลและเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ มีวัตถุประสงค์ในการให้การศึกษาที่กว้างกว่าเดิม คือ ให้การศึกษาวิจัย ส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์รวมทั้งทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (มาตรา 6)

ยุคที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเปิดการสอนระดับปริญญาเอกครั้งแรกในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2548 และปี พ.ศ. 2549 ได้ขยายการศึกษาจากวิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยจัดตั้งเป็นวิทยาลัยเพิ่มอีก 2 แห่ง คือ (1) วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ตั้งอยู่ที่จังหวัดยโสธร (2) วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ที่จังหวัดกาฬสินธุ์

ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เปิดสอนตามหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอก คณะวิชา 5 คณะ คือ 1) บัณฑิตวิทยาลัย 2) คณะศาสนาและปรัชญา 3) คณะมนุษยศาสตร์ 4) คณะสังคมศาสตร์ 5) คณะศึกษาศาสตร์ (รายงานประจำปี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง 2557)

เมื่อกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ดำเนินแล้วปรากฏว่าพระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้รับผลเป็นที่น่าพอใจตลอดมา เพื่อที่จะให้พระวัตถุประสงค์เหล่านั้นได้ผลดียิ่งขึ้น ดังนั้นเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2488 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ในฐานะที่ทรงเป็นนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัยพร้อมทั้งพระเถรานุเถระจึงได้ประกาศแต่งตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงในรูปมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาขึ้นโดยอาศัยนามว่า **“สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์”** โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ

1. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม
2. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและต่างประเทศ
3. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและนอกประเทศ
4. เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชน
5. เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความสามารถในการค้นคว้าโต้ตอบ หรืออภิปรายได้อย่างกว้าง ขวางแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ
6. เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้เป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและเป็นศาสนทายาทที่เหมาะสมแก่กาลสมัย
7. เพื่อความเจริญก้าวหน้าและคงอยู่ตลอดกาลนานของพระพุทธศาสนา

ทั้งนี้ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า กรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ปัจจุบันเรียกว่า “กรรมการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย” สถาบันแห่งนี้เริ่มเปิดให้มีการอบรมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2489 ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 7 วิทยาเขตอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ คือ

1. วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระอุปถัมภ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม
3. วิทยาเขตอีสาน บ้านโนนชัย อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
4. วิทยาเขตล้านนา วัดเจดีย์หลวง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
5. วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช วัดพระมหาธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
6. วิทยาเขตร้อยเอ็ด บ้านดงลาน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด
7. วิทยาเขตศรีล้านช้าง วัดศรีสุทธาวาส อำเภอเมือง จังหวัดเลย

3 วิทยาลัย คือ

1. มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา
2. วิทยาลัยศาสนศาสตร์กาฬสินธุ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสิน
3. วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร จังหวัดยโสธร

(ที่มา: เข้าถึงได้จาก https://mrc.mbu.ac.th/. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566)

2.3.2 วิสัยทัศน์ นโยบาย พันธกิจ

วิสัยทัศน์ (Vision Statements)

“ร่วมพัฒนาพลเมืองโลก ด้วยการผสานแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่มั่นคงให้ดำรงอยู่ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาของมนุษย์ในอนาคต”

นโยบาย (Policies)

(1) ผลิตบัณฑิตทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนา ที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ทั้งด้านความรู้ ความประพฤติมีสาราณียธรรมและพรหมวิหารธรรม

(2) บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง และเป็นศูนย์กลางแห่ง การแสวงหาความรู้วิชาการพระพุทธศาสนา

(3) แสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ ด้านวิชาการพระพุทธศาสนา สังคม และด้านศิลปะวัฒนธรรม

(4) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ สร้างภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม ดำรง ความเป็นชาติไทยตามวิถีประเพณี และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา

(5) บริหารจัดการมหาวิทยาลัย ให้ทันสมัย มีความโปร่งใส เน้นประสิทธิผล มีระบบสวัสดิการที่ดี สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พันธกิจ (Mission Statements)

ให้การศึกษา วิจัย ส่งเสริมและให้บริการวิชาการทางพระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

2.3.3 ปรัชญา / อัตลักษณ์ / เอกลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปรัชญามหาวิทยาลัย (Philosophy)

“ความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามแนวพระพุทธศาสนา” “Academic Excellence based on Buddhism.”

อัตลักษณ์

บัณฑิตมีความรอบรู้ในหลักพระพุทธศาสนาและสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่สังคมในระดับชาติหรือนานาชาติ

เอกลักษณ์

บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่สังคมในระดับชาติหรือนานาชาติ การชี้นำ ป้องกัน หรือแก้ปัญหาของสังคม 2 เรื่อง 1. ภายในมหาวิทยาลัย จิตสาธารณะ หรือจิตสำนึกทางสังคม 2. ภายนอกมหาวิทยาลัย การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและแนวพระราชดำรัสต่าง ๆ ไปใช้ในการแก้ปัญหาสังคม (รายงานประจำปี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง 2557)

2.3.4 แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2564 – 2568) เป็นกรอบในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อให้การปฏิบัติการของแต่ละหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมในระยะเวลา 5 ปีข้างหน้าโดยคำนึงถึงเป้าหมาย การพัฒนาประเทศในระยะยาวภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในสังคมโลกยุคปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้กำหนดทิศทางในการพัฒนามหาวิทยาลัยออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ 29 เป้าหมายและ 38 ตัวชี้วัด เพื่อให้สามารถก้าวเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ เป็นการเปิดโอกาสให้พลเมืองโลกอันมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม สามารถเข้าถึงหลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและสามารถบูรณาการ องค์ความรู้จากสหวิทยาการให้เกิดงานวิจัยในระดับสากล โดยเน้นการพัฒนาจิตใจและการน้อมนำปรัชญา พระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภูมิปัญญา (Human Wisdom) รวมทั้ง การเยียวยาฟื้นฟูจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อพัฒนามหาวิทยาลัยสู่วิสัยทัศน์ที่ว่า “ร่วมพัฒนาพลเมืองโลกด้วยการผสานแก่นแท้ ของพระพุทธศาสนา ที่มั่นคง ให้ดำรงอยู่ในฐานะโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา ของมนุษย์ในอนาคต”

วัตถุประสงค์ (Objectives)

1. ผลิตบัณฑิตที่เป็นคนดีมีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวทางพระพุทธศาสนาทั้งในระดับชาติและนานาชาติมีความเป็นผู้นำและสร้างสังคมไทยให้เป็น “สังคมแห่งภูมิปัญญา การเรียนรู้และเป็นศูนย์กลาง ทางวิชาการพระพุทธศาสนาเถรวาท”

2. พัฒนาองค์ความรู้ผลิตผลงานวิจัยและวิชาการ สร้างสรรค์นวัตกรรม บูรณาการศิลปวัฒนธรรมเพื่อนำพาสังคมด้วยองค์ความรู้บนวิถีธรรมตามศาสตร์สาขาของตน อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมโลกในที่สุด

3. เผยแผ่องค์ความรู้ภูมิปัญญาด้านพระพุทธศาสนาที่แท้จริง ให้แก่พลเมืองโลกสืบสาน ส่งต่อโดยศาสนทายาทที่เข้มแข็ง แตกฉานในพระธรรมขององค์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ให้ดำรงทรงไว้ในฐานะสมบัติที่ล้ำค่าของโลก

4. บริการวิชาการ บริการสังคม ด้วยสรรพกำลัง และทุกองคาพยพของพระพุทธศาสนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เจริญวัฒนาสถาพร เป็นประจักษ์ชัดเจนต่อสังคมไทยและสังคมโลก

5. สร้างพลวัตในการพัฒนามหาวิทยาลัยและเครือข่ายภาคีพุทธฯ ให้มีโครงสร้าง ระบบและกระบวนการ บริหารจัดการที่มีคุณภาพ เน้นการควบคุมกระบวนการสำคัญสู่ผลลัพธ์และผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิผล ประสิทธิภาพ คุ้มค่าและสมประโยชน์

การดำเนินการในปี 2562 – 2563 เพื่อเตรียมการประกาศใช้แผนพัฒนามหาวิทยาลัยฉบับใหม่ ในการเตรียมการประกาศใช้แผนพัฒนามหาวิทยาลัยฉบับใหม่ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการเพื่อให้สามารถก้าวเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ และเปิดโอกาสให้พลเมืองโลกหลากหลายชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ได้สามารถเข้าถึงหลักธรรมคำสอน รวมทั้งการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต และการบูรณาการองค์ความรู้สหวิทยาการให้เกิด งานวิจัยและผลสัมฤทธิ์ในระดับสากล เน้นการพัฒนาจิตใจและการน้อมนำปรัชญาพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ด้วยภูมิปัญญา (Human Wisdom) และการเยียวยาฟื้นฟูจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมมากขึ้น อันจะเป็นการเสริมสร้างสังคมให้เข้มแข็งท่ามกลางกระแสวัตถุนิยม บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในยุคดิจิทัลนี้ จึงต้องมีการเปลี่ยนผ่าน (Digital Transformation) และทบทวนอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้สามารถพัฒนาอย่างมั่นคงและสามารถเป็นองค์กรสำคัญในการเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างถูกต้อง โดยมีการเตรียม ความพร้อมใน 10 ด้านดังต่อไปนี้

1. การพัฒนามาตรฐานด้านวิชาการ บุคลากรสายวิชาการ และมาตรฐานการวิจัย ของบุคลากร ด้านวิชาการและการพัฒนาหลักสูตร ได้มีการปฏิรูประบบการศึกษาของมหาวิทยาลัย ปรับปรุงหลักสูตร พัฒนาหลักสูตรใหม่เพื่อให้ทันต่อความคิดในยุคดิจิทัลที่ไม่ยึดติดในช่วงชั้นอายุ จะเปิดแนวทางบริหารการศึกษาของ มหาวิทยาลัยที่กว้างขวางขึ้นให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิต รวมทั้งการบริหารหน่วยงานของมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง วิทยาเขต และวิทยาลัย รวมถึงหน่วยงานภายใน

ทุกส่วนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยปีการศึกษา 2563 เป็นต้นไป หน่วยงานระดับคณะ วิทยาเขต และวิทยาลัย สามารถเปิดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาได้ตามระเบียบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2563

2. การพัฒนาหลักสูตรและจัดตั้งสถาบันเพื่อรองรับหลักสูตรใหม่ มหาวิทยาลัยยังได้เตรียมจัดตั้งหน่วยงานระดับสถาบันในมหาวิทยาลัยเนื่องในโอกาสครบ 100 ปีแห่ง การสิ้นพระชนม์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส โดยจะเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจหลักในการพัฒนา งานวิชาการพระพุทธศาสนา และพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองกิจการของคณะสงฆ์ การปกครองและกฎหมายของ คณะสงฆ์ การศึกษาทั้งแผนกบาลีและแผนกธรรม ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 รวมทั้งจัดหลักสูตรที่เน้นด้านการศึกษา ศาสนาปรัชญา รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การดูแลอนุรักษ์ บูรณปฏิสังขรณ์พุทธศิลป์ ศาสนสถาน และศาสนวัตถุ เพื่อนำไปบริหารควบคู่กับงานการปกครอง เน้นหลักสูตร ประกาศนียบัตรระยะสั้น (Non-degree) เพื่อการพัฒนาจิตและเตรียมการจัดตั้งสถาบันพัฒนาจิตในอนาคต

3. การสนับสนุนพระภิกษุสามเณรไปศึกษาต่อต่างประเทศเพื่อพัฒนามาตรฐานทางวิชาการ พระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ในโอกาสครบ 126 ปีแห่งการสถาปนามหาวิทยาลัยในวันที่ 1 ตุลาคม 2562 เจ้าพระคุณสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก โปรดประทานทุนการศึกษาสำหรับพัฒนาศักยภาพของพระภิกษุสามเณรในด้านวิชาการพระพุทธศาสนาตามปรัชญามหาวิทยาลัย “ความเป็นเลิศทางวิชาการตาม แนวพระพุทธศาสนา” และประทานพระอนุญาต เชิญพระนามจัดตั้งเป็น “ทุนสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อมฺพรมหาเถร) ในพระสังฆราชูปถัมภ์” ทุนการศึกษานี้เป็นทุนทรงโปรดประทานและรวบรวมจากสาธุชนที่ร่วมสมทบตามศรัทธา โดยมีวัตถุประสงค์ให้ถวายแด่พระภิกษุสามเณรที่ไปศึกษาต่อระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกในต่างประเทศ ในสาขา พระพุทธศาสนาปรัชญา ภาษาบาลีและสันสกฤต หรือสาขาวิชาที่เป็นประโยชน์ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา ซึ่งมหาวิทยาลัยจะได้ดำเนินการคัดเลือกพระภิกษุสามเณรที่เหมาะสมจะรับประทานทุนการศึกษา และมีโครงการ พัฒนาศักยภาพพระภิกษุสามเณรให้มีความพร้อมในการไปศึกษาต่อ และส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจภายหลังสำเร็จ การศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ พระศาสนาสืบไป

4. การพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและการเตรียมการปรับโครงสร้างองค์กร มหาวิทยาลัยได้น้อมนำพระดำริในการพัฒนาบุคลากรให้เป็นไปตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย และพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างต่อเนื่อง โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานบุคคล (กบม.) ชุดใหม่ ตามขั้นตอนและวิธีการตามกฎระเบียบข้อบังคับของมหาวิทยาลัย และมีการประชุมเพื่อก ากับนโยบายการปฏิรูประบบ บริหารงานบุคคลให้เป็นรูปธรรม

5. การพัฒนาระบบบริหารงบประมาณ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการปรับปรุงขั้นตอนในการของบประมาณให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงพัฒนากระบวนการพิจารณางบประมาณให้มี ความ

ละเอียดรอบคอบ โดยกำหนดมาตรฐานข้อมูลเกี่ยวกับอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ เพื่อประกอบการพิจารณา นอกจากนี้ ยังกำหนดมาตรฐานข้อมูลสำหรับโครงการก่อสร้างและ การปรับปรุงอาคารสถานที่เป็นระยะเวลา 5 ปีล่วงหน้า พร้อมรายละเอียดความจำเป็นและแผนการในการดำเนินงานโครงการดังกล่าว

6. การพัฒนาระบบบัญชีและการลงทุน ตามที่การดำเนินการทางบัญชีของมหาวิทยาลัยได้แสดงให้เห็นถึงรายการที่สามารถปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น คือรายการรายได้ค่าบำรุงการศึกษาค้างรับ และรายการหนี้เงินยืมทดรองจ่าย มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีการพิจารณาแนวทางร่วมกันระหว่างผู้บริหารมหาวิทยาลัยและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก ทำให้มีการแก้ไขปัญหา อย่างเป็นระบบ อ้างอิงระบบปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์จากส่วนกลาง และเป็นไปตามมาตรฐานทางบัญชี ทั้งในส่วนของ รายการหนี้เงินยืมทดรองจ่ายและรายได้ค้างรับ

7. การพัฒนาทางกายภาพ โครงสร้างพื้นฐาน และภูมิทัศน์ ตามที่มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินการก่อสร้างอาคารหอประชุมเฉลิมพระเกียรติสิรินธรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553 แต่ประสบปัญหาในการดำเนินการ มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมโดยนำเสนอต่อคณะกรรมการ การเงินและทรัพย์สินและสภามหาวิทยาลัยโดยลำดับ ในการนี้สภามหาวิทยาลัย ได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ โครงการก่อสร้างอาคารหอประชุมฯ ชุดใหม่ เพื่อขับเคลื่อนโครงการให้สำเร็จลุล่วงต่อไป

8. การพัฒนาระบบปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์เพื่อพัฒนาระบบบริหารงาน มหาวิทยาลัย ได้พิจารณาการใช้ระบบปฏิบัติการอิเล็กทรอนิกส์ระบบใหม่ และได้จัดให้มีการประสานงาน และฝึกอบรมบุคลากรให้มีศักยภาพในการใช้งานระบบ และสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่บุคลากรในส่วนงานที่ยังไม่ สามารถใช้งานระบบให้เต็มประสิทธิภาพ ทำให้ในปัจจุบัน ระบบปฏิบัติการและสนับสนุนวิชาการของมหาวิทยาลัยมีการ พัฒนาไปในแนวทางเดียวกันและมีแนวโน้มเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

9. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ในปี พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้รับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐประจำปี 2562 (Integrity and Transparency Assessment - ITA) เป็นลำดับที่ 5 ของมหาวิทยาลัยทั้งประเทศ ผลการประเมินเป็นที่ประจักษ์นี้ เป็นเพราะการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนา มาตรฐานการดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาล ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้

10. การสาธารณสงเคราะห์และบริการสังคม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เจ้าพระคุณ สมเด็จพระสังฆราช ในฐานะประมุขแห่งสังฆมณฑล และนายกสภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยอันเป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาจึงได้จัดตั้ง ศูนย์ประสานภารกิจสนองพระดำริ โดยเปิดให้สาธุชนได้ร่วมสมทบทุนหรือร่วมบริจาคในการจัดหาเครื่อง อุปโภคบริโภคและอุปกรณ์ทางการแพทย์เพื่อมอบแก่ประชาชนที่ประสบความยากลำบากและได้ดำเนินการ

เรื่อยมาจนสถานการณ์ในระดับประเทศมีแนวโน้มที่ดีขึ้น จึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบความช่วยเหลือเป็นการจัดมอบถุงยังชีพ ไปยังวิทยาเขตและวิทยาลัยทุกภูมิภาคของประเทศ และได้ดำเนินการ จัดมอบถึงเคหสถานให้แก่ผู้ป่วยติดเตียง และประชาชนที่ไม่มีโอกาสเข้ารับมอบในสถานที่ของมหาวิทยาลัย (เข้าถึงได้จาก https://www.mbu.ac.th/mbu-history/ สืบค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2563)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยในประเทศ

กันยารัตน์ นิลภา และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2566) ได้ศึกษา “การพัฒนากิจกรรมการเรียนแบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพกิจกรรมการเรียนแบบรับใช้สังคม ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตาม เกณฑ์ 75/75 และ 2) เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนแบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนโดยใช้การเรียนแบบรับ ใช้สังคม และศึกษาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนแบบ รับใช้สังคม ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัด อมฤตวารี จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 27 คน จำนวน 15 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ ทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการเรียนแบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานของกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหาของกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$= 4.39) มีประสิทธิภาพ 77.78/78.47 และคู่มือมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.51)

2. ผลการทดลองใช้กิจกรรมการเรียนแบบรับใช้สังคม ที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็น พลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วม หลังเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.15)

จิราณีย์ พันมูล (2564) ได้ศึกษาการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีและแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีให้กับนักศึกษา โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลจากตัวอย่างนักศึกษา 375 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบลำดับขั้น และวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัย พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความเป็นพลเมืองดีด้านเคารพหลักความเสมอภาคสูงที่สุด ทั้งนี้เพศ คณะ ชั้นปี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรทำนายจิตลักษณะดิม จิตลักษณะตามสถานการณ์และสถานการณ์สามารถทำนายพฤติกรรมความเป็นพลเมืองโดยรวมได้ร้อยละ 77 โดยมีปัจจัยทำนายสำคัญ ๓ ลำดับแรก คือ ทัศนคติการจัดการเรียนการสอน ความเชื่ออำนาจในตน และแนวทางการเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีให้กับนักศึกษา ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของมหาวิทยาลัย 2) การสนับสนุนให้ทำกิจกรรมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และ 3) การจัดการเรียนรู้เสริมสร้างความเป็นพลเมืองด้วยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ การเสริมสร้างทัศนคติที่ดี การสนับสนุนให้มีการลงมือปฏิบัติ การส่งเสริมให้มีการประยุกต์ใช้และประเมินผลพฤติกรรม

เสกสรรค์ สนวา และคณะ (2564) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นชุมชนประชาธิปไตย ที่พบว่า คุณลักษณะของทรัพยากรมนุษย์หรือพลเมืองแบ่งออกเป็น 3 ด้าน 12 ข้อย่อย ได้แก่ (1) ด้านสติปัญญาและความรู้ ได้แก่ เป็นคนมีศีล มีเหตุมีผล ความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ กล้าวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์และเคารพกติกาและกฎหมาย (2) ด้านพฤติกรรมและการปรับตัว ได้แก่ เป็นคนมีวินัย เป็นคนมีความซื่อสัตย์ รักการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน สังคม และการเมือง และมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ (3) ด้านมนุษยสัมพันธ์ได้แก่ เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นคนที่มีความรับผิดชอบ และเป็นคนมีจิตสาธารณะ

จักรพงษ์ วงค์อ้าย (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 2) เพื่อศึกษาการสร้างแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการประยุกต์ใช้โมเดลซิป (CIPP Model) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสม เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์ เชิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง ใช้การอภิปรายกลุ่มย่อยจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ประกอบไปด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารการศึกษา ด้านพัฒนานักเรียน ด้านการวิจัยและประเมินผล ส่วนเชิง

ปริมาณใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 61 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 170 คน รวม 231 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา หาค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ดีของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อพิจารณาจำแนกตามราย วิธีการพบว่าค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยการประยุกต์ใช้โมเดลซิปที่ ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 4 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็น พลเมืองดีในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การจัดการ เรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองในหลักสูตรสถานศึกษา 3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม และ 4) การดำเนินงานโครงการพัฒนา นักเรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดี

ภักดี โพธิ์สิงห์, กฤช เพิ่มทันจิตต์ และกมลทิพย์ ตรีเดช (2562) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาผลการใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ประชากรได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีการศึกษา 2560 จำนวน 389 คน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามระดับความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย 2) กระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างทักษะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักเรียน 3) แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัย และ 4) การประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ เรื่อง กระบวนการสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คะแนนทักษะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยของนักศึกษาที่เข้าร่วมกระบวนการ active learning มากกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ยังพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยคือ ทักษะการคิด การเคารพกติกา การเคารพสิทธิผู้อื่น ความรับผิดชอบต่อสังคม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ เคารพความแตกต่าง และรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน สังคมพลเมืองเป็นสังคมแนวราบที่ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังนั้นการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยควรใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ active learning, project based learning, problem based learning และใช้กลยุทธ์ “teach

less and learn more ควรส่งเสริมทั้งกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกิจกรรมในหลักสูตรควบคู่กันไป และสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมตามหลักศาสนา เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล เป็นต้น ทั้งนี้เริ่มต้นจากการฝึกให้คิดเป็น และเรียนรู้เป็น การทำงานเป็นทีม การลงพื้นที่ทำกิจกรรมนอกห้องเรียน อาจารย์เป็นเพียงผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ มอบหมายงานแล้วให้นักศึกษามาอภิปรายร่วมกัน การแบ่งกลุ่มย่อยทำงาน นำเสนองานเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน มีความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ มีการคิด เชิงวิพากย์ มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชุมชน สังคม และร่วมกันพัฒนาบ้านเมืองให้น่าอยู่โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาสื่อมวลชน ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

ประภัสสร ถวายนิล และทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา (2562) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาระดับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองและระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร 4) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2561 จำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์ระดับลึก จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ส่วน คือ แบบสอบถามและแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์ระดับลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติที การวิเคราะห์ความแปรปรวน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ส่วน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ระดับลึก ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย ศิลปากร จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ช่วงอายุ ระดับชั้นปี กลุ่มสาขาวิชา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่งผลต่อระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ ระดับเกรดเฉลี่ยและสถานที่พักอาศัย ส่งผลต่อระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า ปัจจัยด้านเนื้อหา และด้านการนำไปใช้ ส่งผลต่อการสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับ

ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านการจัดการศึกษา ด้านการเรียนการสอนและด้านความเข้าใจ ส่งผลต่อการสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง “การเคารพ กฎหมายและกติกาสังคม” คือ อาจารย์ต้องส่งเสริมให้นักศึกษาสามารถยอมรับในบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดไว้ และเคารพกติกาที่ตกลงร่วมกันในสังคม มหาวิทยาลัยต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านเนื้อหาในหลักสูตร ด้านการจัดการศึกษา รวมถึงด้านการเรียนการสอน และผู้บริหาร และอาจารย์ผู้สอนต้องมีวิสัยทัศน์ในการกำหนดมาตรการ ระเบียบขั้นตอน และติดตามผล เพื่อลดการผลิตบัณฑิตที่ไม่มีคุณภาพหรือไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เรื่อง “การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น” คือ อาจารย์ควรฝึกฝนให้นักศึกษามีคุณธรรม มีจริยธรรมในวิชาชีพ รู้จักเสียสละ และมีจิตอาสา ซึ่งนำไปสู่การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น และ ผู้บริหารและอาจารย์ผู้สอนต้องสอนให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ โดยอาจยกตัวอย่างจากประสบการณ์จริง เรื่อง“การมีเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น” คือ นักศึกษาควรมีการปลูกฝังในเรื่องของการมีความรับผิดชอบเรื่องเวลา รับผิดชอบในภาระงานรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง และการให้นักศึกษาได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ ในการสร้างผลงานร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยการให้นักศึกษามีส่วนร่วมโดยเฉพาะ เรื่อง “การมีความรับผิดชอบต่อตนเองชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก” คือ อาจารย์ควรตระหนักให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง และนึกถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตน คือ มหาวิทยาลัยควรมียุทธศาสตร์/ กลยุทธ์โครงการพัฒนานักศึกษาระดับปริญญาตรี คือ ผู้บริหารและอาจารย์ต้องทำให้นักศึกษาอยู่ด้วยตนเองได้อย่างมีความสุข มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทำหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จ และไม่เกิดปัญหา

ญาศินี เกิดผลเสริฐ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในชุมชน พบว่า การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวนั้น เป็นหัวใจสำคัญสาหรับการปฏิรูปประเทศ โดยงานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อนาเสนอรูปแบบของการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อ การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในชุมชนในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การศึกษาจากข้อมูลเอกสาร (documentary research) และศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม (field research) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participatory observation) พร้อมทั้งใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายในการยืนยันรูปแบบในการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในชุมชน โดยผลการวิจัย พบองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวที่สำคัญ ได้แก่ มิติด้านตัวตน และความรู้ความสามารถ และ พบกระบวนการพัฒนาทุนมนุษย์ที่สำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ (Action Learning), การจัดการความรู้ (Knowledge Management) และ Best Practices เป็นต้น โดยมีปัจจัยและเงื่อนไขสำคัญในการรวมตัว การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน บทบาทของผู้นำ/แกนนำในชุมชน รวมถึงการ

สนับสนุนจากองค์กรและเครือข่ายที่มิใช่รัฐ เป็นปัจจัยสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในชุมชน โดยประโยชน์ของงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบ (model) หรือกรอบแนวคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงกระบวนการบริหารและปฏิรูปภาครัฐ เพื่อการตระหนักถึงบทบาทของภาคประชาชน โดยการสร้างสำนึกแห่งการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ที่ตื่นตัวและพัฒนาแนวคิดรวมถึงนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลเพื่อการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่ ฐานรากในสังคมไทยได้

สจีพรรณ ทรรพวสุ (2562) ได้ศึกษาพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในการจัดการศึกษาครุศาสตร์ยุค 4.0 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

2) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำแนกตามเพศ และอายุ และ

3) เสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในการจัดการศึกษาครุศาสตร์ยุค 4.0 มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 5 จำนวน 322 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าที และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยปรากฏ ดังนี้

1. ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ เคารพหลักความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพ กฎกติกาและกฎหมาย รับผิดชอบต่อสังคมและศีลธรรม และภูมิใจในความเป็นไทย

2. เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ จำแนกตามเพศและอายุโดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษา ในการจัดการศึกษาครุศาสตร์ 4.0 พบว่า หลักสูตรควรมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตครุศาสตร์ที่พึงประสงค์ และการจัดการศึกษา 4.0 การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูควรเป็นไปตามปรัชญาความเป็นพลเมืองดีและสร้างองค์ความรู้พัฒนาทักษะชีวิตและจิตสาธารณะแก่สังคม รวมทั้งพัฒนาระบบเครือข่ายวิชาชีพครูให้มีความเข็งแกร่งในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองควบคู่กับการประกอบวิชาชีพครูในการจัดการศึกษา 4.0

กัมปนาท บริบูรณ์ และคณะ (2559, หน้า 158) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาการรับรู้ความเป็นพลเมืองของนิสิตหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต มหาวิยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมนิสิตมีการรับรู้ความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก เมื่อแยกตามรายด้านของความเป็นพลเมืองปรากฏว่านิสิตมีการรับรู้ระดับมากในสองด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม

และด้านการเคารพและยอมรับความแตกต่าง สำหรับด้านอิสรภาพและพึ่งพาตนเองและด้านความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม นิสิตมีการรับรู้ระดับปานกลาง

2.4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Riefatul Mahfuza Sandy (2024) ได้ศึกษาการสร้างจิตสำนึกการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นและการมีส่วนร่วมสำหรับนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์การศึกษาด้านความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษาโดยมุ่งเน้นที่ความพยายาม ในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา วิธีที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นวิธีเชิงคุณภาพซึ่งเป็นแนวทางการวิจัยที่ใช้ในการทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ของมนุษย์ในบริบททางธรรมชาติ การศึกษาความเป็นพลเมืองเป็นส่วนสำคัญในการสร้างลักษณะนิสัยของพลเมืองที่กระตือรือร้นและมีส่วนร่วม ในระดับโรงเรียนประถมศึกษา ความเป็นพลเมืองด้านการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างจิตสำนึกของนักเรียนที่เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น การตระหนักรู้ด้านความเป็นพลเมืองคือความเข้าใจและความซาบซึ้งในสิทธิความรับผิดชอบ และบทบาทของพลเมืองที่มีส่วนช่วยสร้างสังคมที่ดีขึ้น การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของนักเรียนในกิจกรรมการเป็นพลเมืองจะสร้างทัศนคติ ค่านิยม และทักษะที่มีความสำคัญต่ออนาคตของพวกเขาในฐานะสมาชิกที่มีความรับผิดชอบของสังคม ในการวิจัยนี้ ฉันวิเคราะห์การศึกษา ด้านความเป็นพลเมืองในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่าการศึกษาด้านความเป็นพลเมืองทำงานอย่างไรเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นและมีส่วนร่วมให้กับนักเรียน ผลการวิจัย พบว่า การสร้างความตื่นตัวและความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบเชิงบวกในระยะยาวต่อบุคคลและสังคมโดยรวม ซึ่งจะช่วยสร้างพลเมืองที่ตระหนักถึงสิทธิและความรับผิดชอบในการสร้างสังคมที่ยุติธรรมเป็นประชาธิปไตย และยั่งยืน และประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย คือ การศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทัศนคติ ความรู้ และทักษะของนักเรียนในแง่ของการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นและมีส่วนร่วมในการสร้างคนรุ่นต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในชีวิตทางสังคมมากขึ้น

Spyros Themelishttps and Tao-Chen Hsu (2021) ได้ศึกษาการทำให้การเมืองเป็นประชาธิปไตยและการศึกษาทางการเมือง: การสอนที่สำคัญสำหรับการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในขบวนการดอกทานตะวันไต้หวัน วิเคราะห์มุมมองของอาจารย์และนักศึกษาและประสบการณ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบของพลเมืองเพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างการสอนเชิงวิพากษ์และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในขบวนการ อย่างหลังนี้เป็นการพัฒนาที่สำคัญในด้านการเมืองและการเคลื่อนไหวของนักศึกษา เนื่องจากได้เข้าถึงชีวิตของคนรุ่นใหม่ชาวไต้หวันทั้งรุ่น และเน้นย้ำถึงคุณค่าของการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในการต่อสู้เพื่อปรับปรุงประชาธิปไตยในฐานะแนวทางปฏิบัติเพื่อความยุติธรรมทางสังคม 3 ประการ คือ 1) เพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการที่ผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวปลูกฝังจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ของพวกเขา 2) นำเสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับช่วงเวลาสำคัญทาง

การเมืองในประวัติศาสตร์ไต้หวัน และ 3) ใช้การเคลื่อนไหวนี้เพื่อชี้แจงรูปแบบการกดขี่ที่มีอยู่ในสังคม การศึกษา และแนวทางในการเปลี่ยนแปลง

Jinyu Yang & Bryony Hoskins (2020) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมีผลกระทบต่อความกระตือรือร้นของคนหนุ่มสาวในอังกฤษ ความสำเร็จทางการศึกษานำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงขึ้น คือการศึกษามีบทบาทสำคัญในทักษะพลเมืองและความสามารถทางปัญญาของบุคคล ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจและเชื่อมโยงกับโลกแห่งการเมือง และสามารถปกป้องผลประโยชน์ได้ เพื่อตรวจสอบว่ามหาวิทยาลัยมีผลกระทบต่อความตั้งใจของคนหนุ่มสาวในการเป็นพลเมืองแข็งขันในอังกฤษหรือไม่ แบบจำลอง logit แบบสะสมแบบผสมถูกนำมาใช้ในการศึกษาความเป็นพลเมือง การศึกษาระยะยาว (CELS) ปี 2009–2014 โดยมีผลกระทบระหว่างและภายใน ซึ่งช่วยอธิบายความแตกต่างระหว่างบุคคลและ ภายในบุคคลในช่วงเวลาที่ต่างกัน พบว่า มหาวิทยาลัยมีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจในการลงคะแนนเสียงโดยอิสระ ส่งผลเสียต่อความตั้งใจในการเป็นอาสาสมัคร แต่ไม่ใช่ต่อความตั้งใจที่จะประท้วงในอนาคตสำหรับคนหนุ่มสาวในอังกฤษ การค้นพบนี้ช่วยชี้แจงบทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษา (HE) ในการพัฒนาและรักษาประชาธิปไตยและการทำงานร่วมกันทางสังคม

Ingrid Geier and Ulla Hasager (2020). ได้ศึกษาการเรียนรู้การบริการและการเรียนรู้การเป็นพลเมืองเชิงรุกสนับสนุนนักเรียนให้ดำเนินชีวิตในวัฒนธรรมแห่งประชาธิปไตย และแนวคิดของพลเมืองและทัศนคติของพลเมืองจำเป็นต้องมีค่านิยมและบรรทัดฐานสำหรับความสามัคคีทางสังคมและการมีส่วนร่วมทางสังคม การเรียนรู้ด้านการบริการและการเรียนรู้การเป็นพลเมืองเชิงรุกเป็นการสอนที่มีผลกระทบสูง โดยมีการจัดทำเอกสารไว้อย่างดี สนับสนุนจิตสำนึกของพลเมืองและวัฒนธรรมแห่งประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน ดำเนินการสำรวจเชิงปริมาณ (ระดับ Likert 7 ระดับ) ของผลลัพธ์การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของการเรียนรู้การบริการกับนักศึกษา 55 คนจากมหาวิทยาลัยฮาวาย Manoa และนักศึกษา 41 คนที่ฝึกฝนการเรียนรู้การเป็นพลเมืองเชิงรุกที่ Salzburg University of Teacher Education พบว่า การสอนทั้งสองสนับสนุนการรับรู้ด้านประชาธิปไตยและทัศนคติของพลเมืองของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

Giuseppina Guagnano and Isabella Santini (2019) ได้ศึกษา การเป็นพลเมืองที่แข็งขันในยุโรป: บทบาทของทุนทางสังคม การสำรวจในประเทศสหภาพยุโรปถึงความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นมีผลต่อการบริจาคทุนทางสังคมของบุคคลหรือครัวเรือนที่สามารถแสดงถึงความสามารถในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมและการมีส่วนร่วมในการเมืองของพลเมืองได้ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าความเป็นพลเมืองที่แข็งขันสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้โดยการส่งเสริม “สิ่งที่พึงปรารถนา” แง่มุมต่างๆ ของทุนทางสังคมผ่านนโยบายเฉพาะที่มุ่งสร้างความตระหนักรู้ด้านพลเมืองและการเมืองของประชาชนอย่างกระตือรือร้นความสมานฉันท์และความเชื่อมโยงและความร่วมมือระหว่างบุคคลในชุมชนเพื่อประโยชน์ของตนเองยิ่งไปกว่านั้น บทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่

กระตือรือร้นสามารถเกิดขึ้นได้จากกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไม่ต้องสงสัยตั้งแต่วัยเรียนจนถึงวัยผู้ใหญ่ มุ่งเป้าไปที่การรักษาและรับทักษะในฐานะผู้ขับเคลื่อนการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น

James Weinberg and Matthew. (2018) ได้ศึกษาการเรียนรู้เพื่อประชาธิปไตย: การเมืองและแนวปฏิบัติของการศึกษาเรื่องความเป็นพลเมือง พบว่า ครูยังคงขาดความเข้าใจร่วมกันในเรื่องความเป็นพลเมือง ทั้งในด้านแนวคิดและการสอน และยังเผยให้เห็นการเน้นในหมู่ครูเกี่ยวกับแนวคิดความเป็นพลเมืองที่ดีแบบปัจเจกบุคคล ซึ่งสะท้อนถึงวาทกรรมทางการเมืองระดับชาติและระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้น ข้อค้นพบนี้ได้รับการวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิดใหม่ ได้แก่ กระบวนทัศน์เชิงประกาศและขั้นตอน ซึ่งพัฒนาขึ้นที่นี่เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ทางการเมืองและวิสัยทัศน์ที่ขับเคลื่อนด้วยกฎเกณฑ์ของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยและการสอนในชั้นเรียน

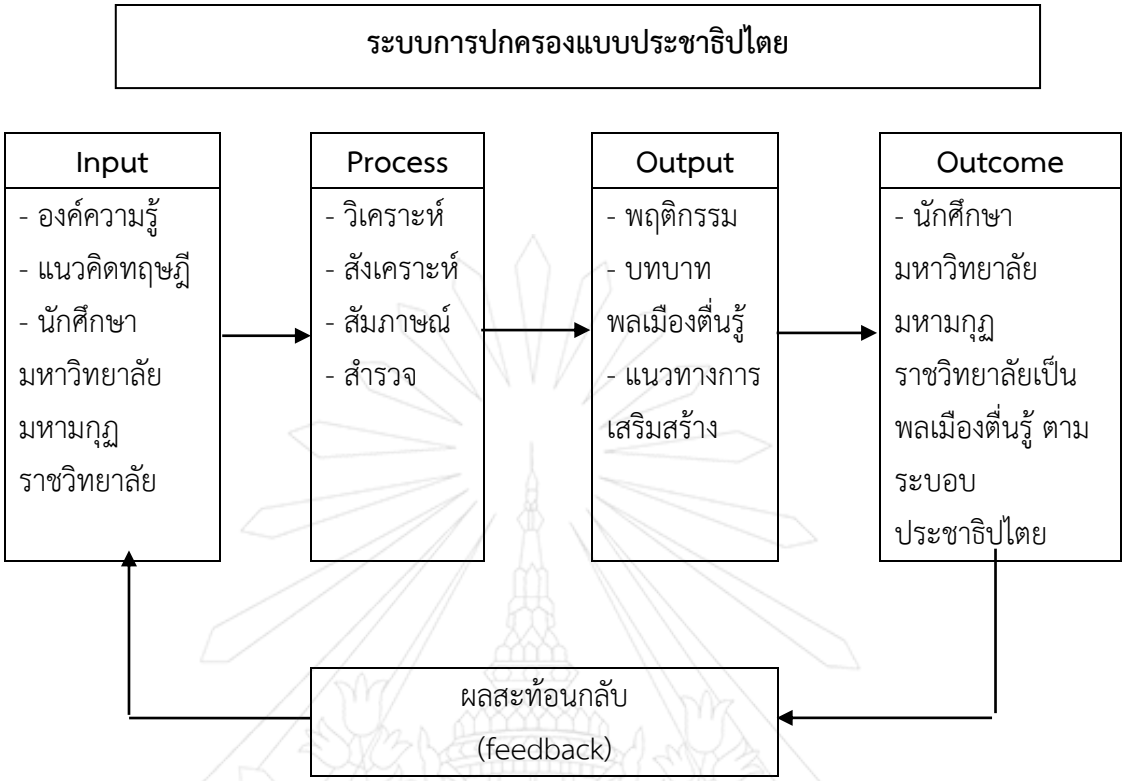
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่ามีประเทศต่าง ๆ ในโลกทั้งประเทศที่พัฒนาและประเทศที่กำลังพัฒนาให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง เพราะการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองเป็นกระบวนการการพัฒนาคนอย่างหนึ่งซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศตามระบอบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนสะท้อนได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 เป็นต้นมาที่เน้นการพัฒนาคนเป็นสำคัญ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13

จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ได้มีการสังเคราะห์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยจากนักคิดทั้ง 24 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ที่สำคัญที่สรุปได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา
2. ด้านเคารพสิทธิ
3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. ด้านการมีส่วนร่วม
5. ด้านหลักความเสมอภาค

จึงได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองตื่นรู้ หลักการประชาธิปไตย เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การวิจัยหลักใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ในการศึกษาความต้องการจำเป็นของพฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 ขั้นตอนการวิจัย

3.6 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

3.1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภาคปกติ สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 จำนวน 1,894 คน (ข้อมูล ณ ปีการศึกษา 2566)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภาคปกติ สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตาสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95

จากสูตร

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการสุ่มตัวอย่างโดยกำหนดเป็น .05 สามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

$$n = \frac{1{,}894}{1 + 1{,}894 * (.05)^2}$$

n = 330 คน

ผลการคำนวณตามสูตร จะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภาคปกติ สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 จำนวน 330 รูป/คน ทั้งนี้ผู้วิจัยป้องกันความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้น ความสมบูรณ์ของข้อมูลและผลการศึกษาที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภาคปกติ สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 จำนวนเพิ่มร้อยละ 20 จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 รูป/คน

3.1.2.2 สุ่มตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional stratified) ตามภาค แล้วคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้ ดังรายละเอียดจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภาค ตามตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภาคปกติ สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 จำแนกตามภาค

ภาค	จำนวน วิทยาเขต/วิทยาลัย	ประชากร		กลุ่มตัวอย่าง	
		นักศึกษา	รวม	นักศึกษา	รวม
กลาง	3	601	601	122	122
ภาคเหนือ	1	350	350	72	72
ใต้	1	339	339	70	70
ตะวันออกเฉียงเหนือ	5	604	605	133	133
รวม	**10**	**1,894**	**1,894**	**397**	**397**

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ที่สร้างขึ้นเพื่อศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ชั้นปี และวิทยาเขต/วิทยาลัย

ตอนที่ 2 สอบถามสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 40 ข้อ แบ่งเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

2.1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา	จำนวน 8 ข้อ
2.2 ด้านเคารพสิทธิ	จำนวน 8 ข้อ
2.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	จำนวน 8 ข้อ
2.4 ด้านการมีส่วนร่วม	จำนวน 8 ข้อ
2.5 ด้านหลักความเสมอภาค	จำนวน 8 ข้อ

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) มี 5 ระดับ ตามมาตรการวัดของ Likert โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.3 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสาร วารสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 กำหนดขอบข่ายการสร้างแบบสอบถามตามกรอบนิยามศัพท์ของตัวแปร

3.3.3 สร้างข้อคำถามตามขอบข่ายที่กำหนดภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

3.3.4 ตรวจสอบค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบและประเมินความตรงเชิงเนื้อหา จากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะด้วยการหาค่า IOC (Index of item objective congruence) คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป (Rovinelli and Hambleton, 1977; อ้างถึงใน ภัทราพร เกษสังข์ 2549, หน้า 138) ซึ่งแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00

3.3.5 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภาคปกติ สาขาวิชาการปกครอง ปีการศึกษา 2566 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3.3.6 นำข้อมูลที่ได้จากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ มาหาคุณภาพรายข้อของเครื่องมือ โดยการหาค่าอำนาจจำแนก ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวม (item total correlation) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.960

3.3.7 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha) ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งเกณฑ์กำหนดว่าต้องมีค่าตั้งแต่ .70 ขึ้นไป (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกูล, 2556, หน้า 202) ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้พบว่า มีค่าความเที่ยง “ความเป็นจริง” อยู่ระหว่าง 0.821–0.899 และ “ความคาดหวัง” อยู่ระหว่าง 0.781–0.926 จึงสรุปว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ดังรายละเอียดตามตารางที่ ตารางที่ 3.2 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามของตัวแปรพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “ความเป็นจริง” และตารางที่ 3.3 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามของตัวแปรพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “ความคาดหวัง”

ตารางที่ 3.2 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามของตัวแปรพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “ความเป็นจริง”

ตัวแปร	ค่าความเที่ยง
ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา	.848
ด้านเคารพสิทธิ	.821
ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	.894
ด้านการมีส่วนร่วม	.886
ด้านหลักความเสมอภาค	.899

ตารางที่ 3.3 ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามของตัวแปรพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “ความคาดหวัง”

ตัวแปร	ค่าความเที่ยง
ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา	.781
ด้านเคารพสิทธิ	.926
ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	.823
ด้านการมีส่วนร่วม	.917
ด้านหลักความเสมอภาค	.911

3.3.8 พิจารณาปรับปรุงและคัดเลือกข้อคำถามรายข้อ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบจัดทำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

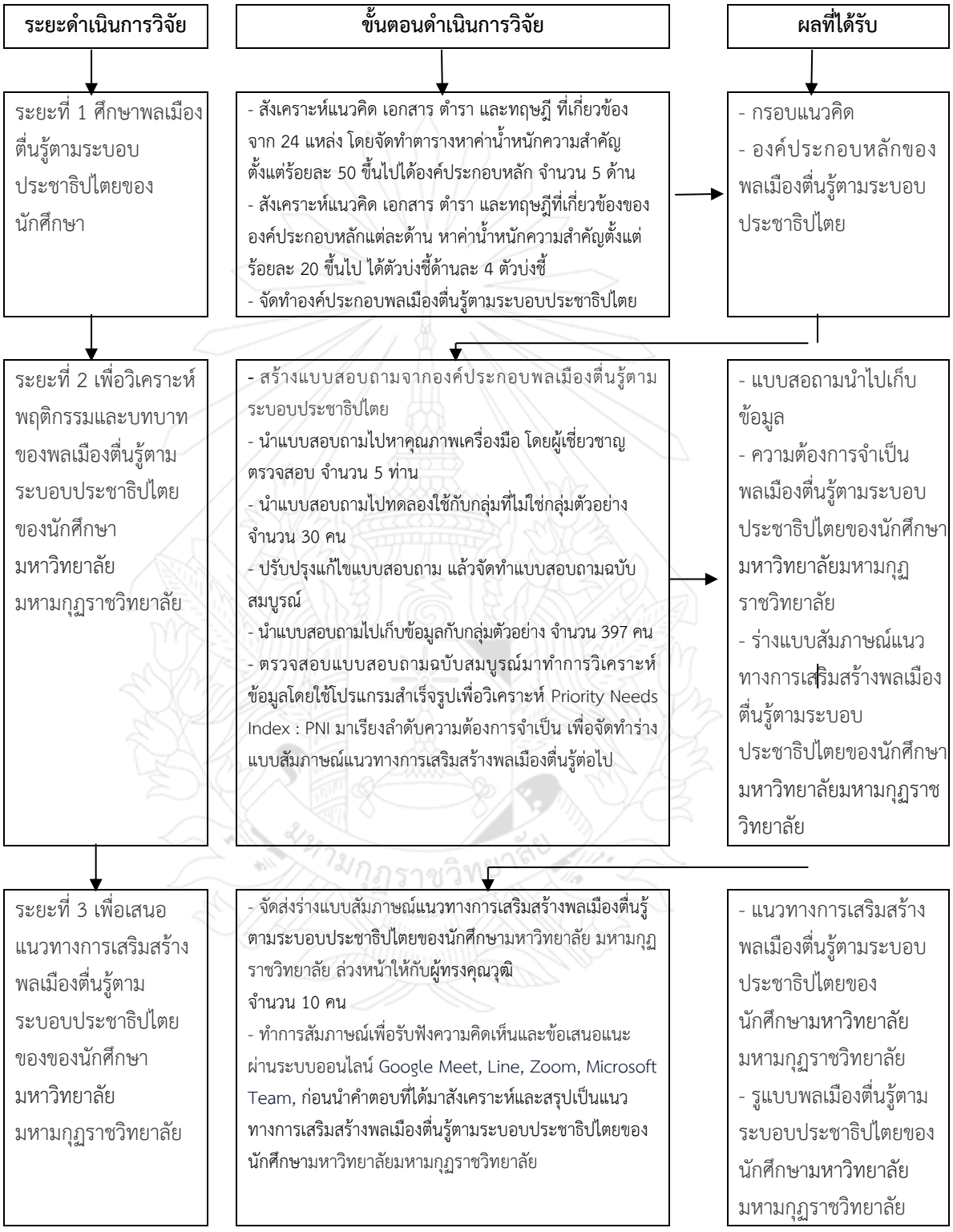
ขั้นตอนและกระบวนการสร้างและพัฒนาคุณภาพของแบบสอบถามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถนำมาเขียนแสดงเป็นแผนภูมที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 ขั้นตอนกระบวนการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างแบบสอบถาม	1.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1.2 กำหนดกรอบประเด็นคำถาม 1.3 สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา 1.4 ตรวจสอบความถูกต้อง นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity)	2.1 เสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) 2.2 คำนวณหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะด้วยการหาค่า (Index of item objective congruence: IOC) 2.3 คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 2.4 ตรวจสอบความถูกต้องและปรับปรุงแก้ไข
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบหาค่าความเที่ยง (Reliability)	3.1 ทดลองใช้แบบสอบถาม (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 3.2 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha) ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach) 3.3 ตรวจสอบความเชื่อมั่นกับเกณฑ์และปรับปรุงแก้ไข (กรณีมีค่าอยู่ในระดับต่ำ) 3.4 ตรวจสอบความถูกต้องและจัดพิมพ์เอกสารฉบับสมบูรณ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการวิจัยโดยผู้วิจัย

3.5 ขั้นตอนของการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้วางแผนกำหนดขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

3.5.1 ระยะที่ 1 ศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนี้

ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย จากแนวคิดที่เกี่ยวข้อง 1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประชาธิปไตย 2) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ 3) แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรม และ 4) แนวคิดทฤษฎีบทบาท จากเอกสาร ตำรา บทความ ฐานข้อมูล การสืบค้นจากอินเตอร์เน็ตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาสังเคราะห์สรุปได้องค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยดังนี้

1. สังเคราะห์พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยจากแนวคิด ทฤษฎี จาก 24 แหล่ง 18 องค์ประกอบ ได้องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการมีส่วนร่วม และ 5) ด้านหลักความเสมอภาค

2. สังเคราะห์พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย จากองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ เพื่อหาตัวบ่งชี้แต่ละองค์ประกอบหลัก ดังนี้

2.1 สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 13 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้ความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ 2) ยอมรับผลการกระทำของตน 3) ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ และ 4) ตรงต่อเวลา

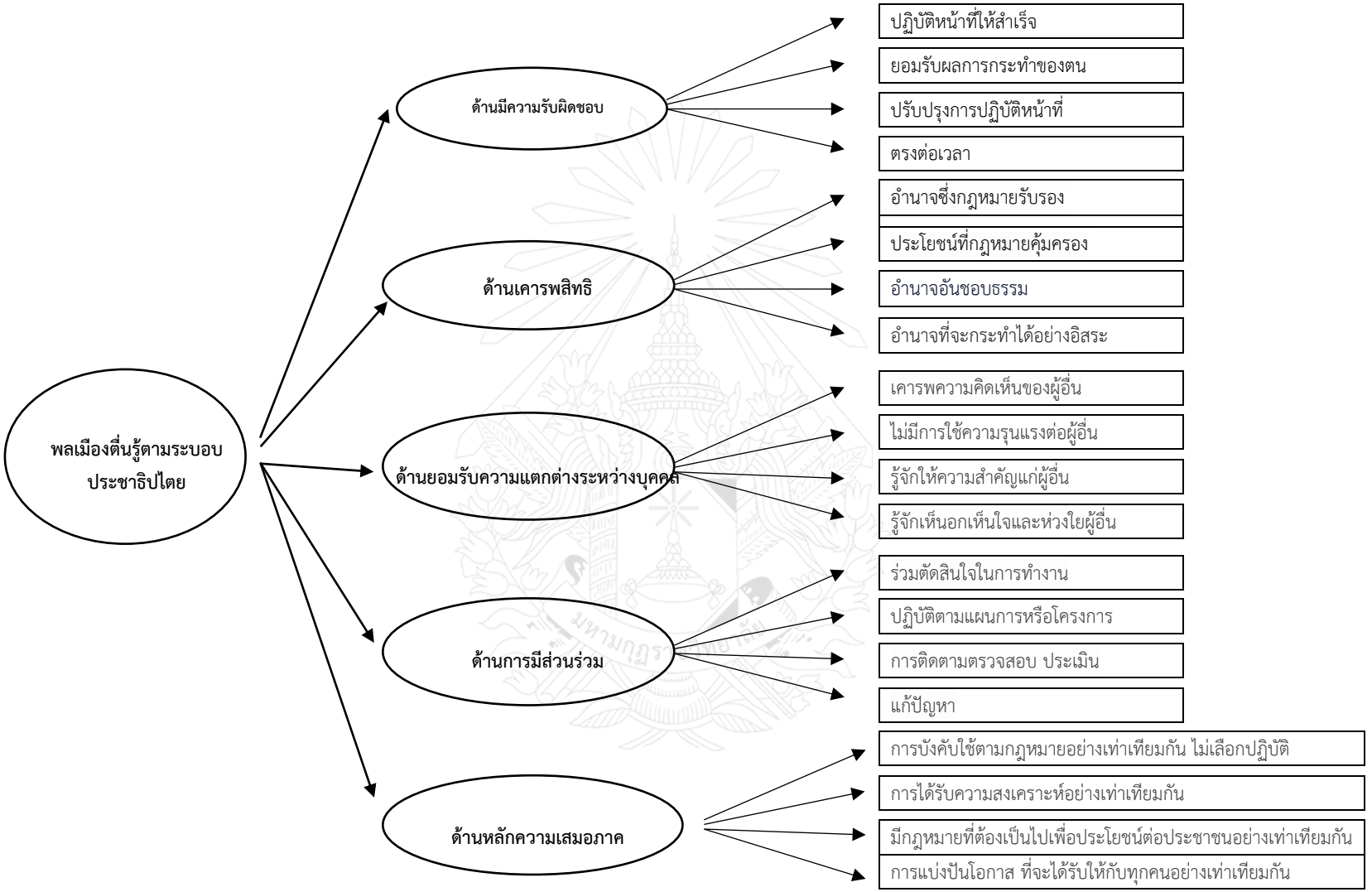
2.2 สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง สิทธิ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ได้สิทธิ ดังนี้ 1) อำนาจซึ่งกฎหมายรับรอง 2) ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง 3) อำนาจอันชอบธรรม และ 4) อำนาจที่จะกระทำได้อย่างอิสระ

2.3 สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง **การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล** ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 6 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้**การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล** ดังนี้ 1) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 2) ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น 3) รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และ 4) รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

2.4 สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง การมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้การมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ร่วมตัดสินใจในการทำงาน 2) ปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ 3) การติดตามตรวจสอบ ประเมิน และ 4) แก้ปัญหา

2.5 สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีในเรื่อง หลักความเสมอภาค ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 9 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้หลักความเสมอภาค ดังนี้ 1) การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ 2) การได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกัน 3) มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน และ 4) การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

รายละเอียดปรากฏตามแผนภาพ

ภาพที่ 3.2 สังเคราะห์พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

3.5.2 ระยะที่ 2 เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามจากองค์ประกอบพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2. นำแบบสอบถามไปหาคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบเครื่องมือด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 คน

3. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน กับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้างช้าง

4. ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถาม แล้วจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

5. นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้แก่ ภาคกลาง วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ ภาคใต้ วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ภาคเหนือ วิทยาเขตล้านนา และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาเขตอีสาน

6. ตรวจสอบแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่อวิเคราะห์ Priority Needs Index : PNI แล้วนำมาเรียงลำดับความต้องการจำเป็น เพื่อจัดทำร่างแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยทำหนังสือคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช วิทยาเขตล้านนา และวิทยาเขตอีสาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช วิทยาเขตล้านนา และวิทยาเขตอีสาน เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 รูป/คน โดยเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์

1.3 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในการตอบ แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพ ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี และวิทยาเขต/วิทยาลัย โดยหาค่าความถี่ (frequencies) ค่าร้อยละ (percentage)

2. วิเคราะห์สถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ นำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลผลข้อมูลตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1977, pp. 179-187) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง	ผลการประเมินสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.1 นำข้อมูลมาเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบวิธีพรรณนา (description)

3. วิเคราะห์หาสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้โดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยใช้ดัชนีความสำคัญของลำดับความต้องการจำเป็นหรือ Modified Priority Need Index (PNI Modified) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร PNI Modified (สุวิมล ว่องวาณิช, 2550, หน้า 275-279) เป็นวิธีหาความแตกต่างของสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวัง แล้วหารด้วยสถานการณ์ความเป็นจริง ทั้งนี้เพื่อควบคุมขนาดของความคาดหวังให้อยู่ในช่วงพิสัยที่ไม่มากเกินไปโดยมีสูตรในการคำนวณดังนี้

$$PNI_{modified} = (I - D)/ D$$

เมื่อ	PNI	หมายถึง	ดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น
	I	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของความคาดหวัง
	D	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยของสถานการณ์ความเป็นจริง

3.1 นำข้อมูลมาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสถานการณ์ความเป็นจริงกับสถานการณ์ความคาดหวัง

3.2 จัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็น นำความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 1 ถึง 3 ไปเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.5.3 ระยะที่ 3 เสนอแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนี้

แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

1.จัดส่งร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ล่วงหน้าให้กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. ทำการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะก่อนนำคำตอบที่ได้มาสังเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อจัดทำรายงานการวิจัยต่อไป

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 ท่าน โดยจะต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. ประธานหลักสูตรหรืออาจารย์ผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนทางด้านรัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1) ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ

2) ผศ.ดร. วรเชษฐ์ โทอื้น

3) ผศ.ดร. ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

4) พระครูสมุห์ศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร.

5) ดร. กรุณา มธุลาภสังสรรค์

2. นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีประสบการณ์ทางด้านการเมืองการปกครอง ด้านการเรียนการสอนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย

1) ศ.ดร. โกวิทย์ พวงงาม

2) ศ.ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

3) รศ.ดร. จุมพล หนิมพานิช

4) รศ. สมชัย ศรีสุทธิยากร

5) ผศ.ดร. สุรพงษ์ พันชะโก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในระยะที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure interview) ในการเก็บข้อมูล ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งเป็น ประธานหลักสูตรหรืออาจารย์ผู้มีประสบการณ์การสอนทางด้านรัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และกลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ที่มีประสบการณ์ทางด้านการเมืองการปกครอง ด้านการเรียนการสอนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นแนวคำถามที่ผ่านการกลั่นกรองและพิจารณาแล้วว่าสามารถตอบโจทย์การวิจัยได้ชัดเจนและครอบคลุมที่สุด ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

2. ข้อมูลสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านเคารพสิทธิของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เนื้อหาประกอบด้วย

2.1 ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

2.2 ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านเคารพสิทธิ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

2.3 ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

2.4 ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

2.5 ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักความเสมอภาคของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

2.6 ข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินการ/วิธีการ/กระบวนการจัดกิจกรรมนักศึกษา เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไร

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure interview) ในการเก็บข้อมูล มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม คำถามปลายเปิด มาสังเคราะห์และออกแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structure interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวข้องกับพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย จำนวน 10 ท่าน

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไข

4. นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผ่านระบบออนไลน์ Google Meet และ Application Line

5. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อจัดทำรายงานการวิจัยต่อไป

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ (Validity and Reliability) โดยใช้หลักการ คือ การได้ข้อมูลจากหลากหลายฝ่าย หรือหลายวิธีในการรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่า ข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการสอบถามผู้ให้ข้อมูลในเรื่องที่เป็นประเด็นเดียวกัน โดยงานวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Tri angulation) ได้แก่ การตรวจสอบเวลา สถานที่และการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคล กล่าวคือ ถ้าผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนหรือต่างกันหรือไม่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการวิเคราะห์ และสังเคราะห์สาระสำคัญ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดนั้นมาทำการวิเคราะห์สาระสร้างข้อสรุป และเรียบเรียงนำเสนอข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ ในรูปแบบวิธีพรรณนา (Description) เพื่อนำไปสังเคราะห์ จัดทำเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อไป โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การถอดความบันทึกเสียงของการสัมภาษณ์ ออกมาเป็นภาษาเขียนด้วยผู้วิจัย รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของการถอดความและศึกษาทำความเข้าใจเพื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหาโดยการจัดประเด็นความคิดวิเคราะห์ประเด็นสำคัญแล้วเขียนพรรณนา

2. วิเคราะห์/สังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำเสนอในรูปแบบการบรรยายเป็นความเรียงและนำไปจัดทำเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3.6 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังต่อไปนี้

3.5.1 สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics)

3.5.1.1 ค่าความถี่ (frequencies)

3.5.1.2 ค่าร้อยละ (percentage)

3.5.1.3 ค่าเฉลี่ย (mean)

3.5.1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา 2) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ภาคปกติ สาขาวิชาการปกครอง จำนวนทั้งสิ้น 1,894 รูป/คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397 รูป/คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 397 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบจากนักวิชาการ จำนวน 24 แหล่ง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านมีความรับผิดชอบ (Responsible side) 2) ด้านเคารพสิทธิ (Respect for rights) 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล (Accepting differences between people) 4) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และ 5) ด้านหลักความเสมอภาค (Principle of equality) ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ชั้นปี และวิทยาเขต/วิทยาลัย ตอนที่ 2 สอบถามสถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับพบว่า มีค่าความเที่ยงรายด้าน “ความเป็นจริง” อยู่ระหว่าง 0.821–0.899 และ “ความคาดหวัง” อยู่ระหว่าง 0.781–0.926

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงบรรยาย ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สูตรคำนวณด้วยเทคนิค Modified Priority Need Index ($PNI_{modified}$) ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยตามข้อค้นพบได้ดังต่อไปนี้

4.1 ศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำมาสังเคราะห์สรุปได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยดังนี้

1. สังเคราะห์พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยจากแนวคิด ทฤษฎี จาก 24 แหล่ง 18 องค์ประกอบ ได้องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบแหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ดังนี้ 1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการมีส่วนร่วม และ 5) ด้านหลักความเสมอภาค ดังนี้

1.1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา สังเคราะห์จาก 13 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้ความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ 2) ยอมรับผลการกระทำของตน 3) ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ และ 4) ตรงต่อเวลา

1.2 ด้านเคารพสิทธิ สังเคราะห์จาก 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ได้สิทธิ ดังนี้ 1) อำนาจซึ่งกฎหมายรับรอง 2) ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง 3) อำนาจอันชอบธรรม และ 4) อำนาจที่จะกระทำได้อย่างอิสระ

1.3 ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล สังเคราะห์จาก 6 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนี้ 1) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 2) ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น 3) รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และ 4) รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

1.4 ด้านการมีส่วนร่วม สังเคราะห์จาก 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้การมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ร่วมตัดสินใจในการทำงาน 2) ปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ 3) การติดตามตรวจสอบ ประเมิน และ 4) แก้ปัญหา

1.5 ด้านหลักความเสมอภาค สังเคราะห์จาก 9 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้หลักความเสมอภาค ดังนี้ 1) การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ 2) การได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกัน 3) มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน และ 4) การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

4.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2566 จำนวน 397 คน ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน

397 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปี และวิทยาเขต ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่และร้อยละ ผลปรากฏดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำแนกตาม เพศ อายุ ชั้นปี และวิทยาเขต

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	242	61.0
1.2 หญิง	155	39.0
รวม	**397**	**100**
2. อายุ		
2.1 ไม่เกิน 21 ปี	276	69.5
2.2 21 ปีขึ้นไป	121	30.5
รวม	**397**	**100**
3. ระดับชั้นปี		
3.1 ชั้นปีที่ 1	55	13.9
3.2 ชั้นปีที่ 2	92	23.2
3.3 ชั้นปีที่ 3	148	37.3
3.4 ชั้นปีที่ 4	102	25.7
รวม	**397**	**100**
4. วิทยาเขต		
4.1 วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย	122	30.7
4.2 วิทยาเขตล้านนา	72	18.1
4.3 วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช	70	17.6
4.4 วิทยาเขตอีสาน	133	33.5
รวม	**397**	**100**

จากตารางที่ 4.1 พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 242 คน คิดเป็นร้อยละ 61.0 อายุไม่เกิน 21 ปี จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69.5 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 37.3 และส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาสังกัดวิทยาเขตอีสาน จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5

4.2 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การวิเคราะห์พฤติกรรมความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน คือด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและจิตอาสา ด้านเคารพสิทธิ ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีส่วนร่วม และด้านหลักความเสมอภาควิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ ผลปรากฏดังตารางที่ 4.2 - 4.13

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมและรายด้าน

พฤติกรรมและบทบาทพลเมืองตื่นรู้ ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา	4.04	0.62	มาก	2	4.33	0.55	มาก	3
ด้านเคารพสิทธิ	3.90	0.64	มาก	4	4.32	0.58	มาก	4
ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย	4.14	0.66	มาก	1	4.40	0.58	มาก	1
ด้านการมีส่วนร่วม	3.85	0.77	มาก	5	4.29	0.62	มาก	5
ด้านหลักความเสมอภาค	3.99	0.70	มาก	3	4.36	0.60	มาก	2
รวม	**3.98**	**0.67**	**มาก**	**-**	**4.34**	**0.58**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.98, S.D. =0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.14, S.D. =0.66) รองลงมาคือ ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.04, S.D. =0.62) และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ =3.85, S.D. =0.77) ตามลำดับ

ความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.34, S.D. =0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.40, S.D. =0.58) รองลงมาคือ ด้านหลักความเสมอภาค มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.36, S.D. =0.60) และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =4.29, S.D. =0.62) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและบทบาทความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านมีความรับผิดชอบ โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ท่านมีความกระตือรือร้นในการสอบถามหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานหรือวิชาของตนให้เข้าใจและนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ	4.13	0.77	มาก	2	4.35	0.72	มาก	4
2. ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตามกิจกรรมทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการเลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆสำเร็จ	3.86	0.94	มาก	7	4.19	0.90	มาก	7
3. ท่านยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่ เป็นผลเสีย	4.02	0.96	มาก	5	4.22	0.96	มาก	6
4. ท่านยอมรับผิดจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย	4.06	0.97	มาก	3	4.28	0.87	มาก	5

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
5. ท่านกล้ารับมอบงาน กล้าตัดสินใจ กล้าลงมือ ทำหรือสั่งการต่อเพื่อให้กิจกรรมบรรลุผลสำเร็จ	3.96	0.97	มาก	6	4.37	0.84	มาก	3
6. ท่านมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของตนเองมีประสิทธิภาพ	4.17	0.81	มาก	1	4.43	0.72	มาก	1
7. ท่านยอมรับเสียงส่วนใหญ่และให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อยในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ตามหลักประชาธิปไตยและตรงต่อเวลา	4.05	0.86	มาก	4	4.42	0.74	มาก	2
8. ท่านรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	4.06	0.91	มาก	3	4.42	0.83	มาก	2
รวม	**4.04**	**0.62**	**มาก**		**4.33**	**0.55**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.04, S.D. =0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของตนเองมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.17, S.D. =0.81) รองลงมาคือ มีความกระตือรือร้น ในการสอบถามหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานหรือวิชาของตนให้เข้าใจและนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.13, S.D. =0.77) และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตาม กิจกรรมทางการเมืองการ

ปกครองทั้งระดับ ท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการเลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =3.86, S.D. =0.94) ตามลำดับ

ความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.33, S.D. =0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของตนเองมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.43, S.D. =0.72) รองลงมาคือ ยอมรับเสียงส่วนใหญ่และให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อยในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ตามหลักประชาธิปไตยและตรงต่อเวลา มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.42, S.D. =0.74) และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.42, S.D. =0.83) และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตาม กิจกรรมทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการเลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =4.19, S.D. =0.90) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและบทบาทความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านเคารพสิทธิ โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านเคารพสิทธิ	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ท่านมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ	4.03	0.97	มาก	3	4.40	0.82	มาก	1
2. ท่านต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	4.10	0.94	มาก	1	4.39	0.85	มาก	2
3. ท่านสามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้น-ฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นราษฎรขอรัฐ	3.77	0.97	มาก	7	4.35	0.84	มาก	3
4. ท่านใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ	3.54	1.15	มาก	8	4.18	0.99	มาก	7

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ด้านเคารพสิทธิ	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
5. ท่านยึดหลักนิติรัฐ โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของพลเมือง มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคล กลุ่มคนหรือรัฐ	3.88	0.93	มาก	5	4.32	0.79	มาก	5
6. ท่านเคารพกฎกติกาสังคมซึ่งตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม	4.09	0.95	มาก	2	4.34	0.81	มาก	4
7. ท่านมีอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย	3.79	1.06	มาก	6	4.23	0.89	มาก	6
8. ท่านปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษี เป็นต้น	4.04	0.98	มาก	4	4.40	0.82	มาก	1
รวม	**3.90**	**0.64**	**มาก**		**4.32**	**0.58**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านเคารพสิทธิโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.90, S.D. =0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.10, S.D. =0.94) รองลงมาคือ เคารพกฎกติกาสังคมซึ่งตั้งอยู่บนความ ยุติธรรมและความชอบธรรม มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.09, S.D. =0.95) และใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =3.54, S.D. =1.15) ตามลำดับ

ความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านเคารพสิทธิ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.32, S.D. =0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษี เป็นต้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.40, S.D. =0.82) และมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.40, S.D. =0.82) รองลงมา ต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.39, S.D. =0.85) และใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =4.18, S.D. =0.99) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและบทบาทความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ท่านยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย ด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง	4.10	0.94	มาก	6	4.36	0.80	มาก	7
2. ท่านสนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ	4.30	0.82	มาก	1	4.41	0.78	มาก	4
3. ท่านไม่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย	4.10	0.89	มาก	6	4.40	0.80	มาก	5
4. ท่านซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น	4.12	0.87	มาก	5	4.34	0.84	มาก	6
5. ท่านเห็นคุณค่าของทุกคนว่า เท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก เพศ เชื้อชาติและศาสนา	4.13	0.99	มาก	4	4.42	0.85	มาก	3

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
6. ท่านให้เกียรติผู้อื่นไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม	4.20	0.93	มาก	2	4.44	0.84	มาก	1
7. ท่านปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น	4.14	0.91	มาก	3	4.43	0.82	มาก	2
8. ท่านได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4	4.09	0.91	มาก	7	4.43	0.76	มาก	2
รวม	**4.14**	**0.66**	**มาก**		**4.40**	**0.58**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.14, S.D. =0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.30, S.D. =0.82) รองลงมาคือ ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.20, S.D. =0.93) และได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ =4.09, S.D. =0.91) ตามลำดับ

ความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.40, S.D. =0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.44, S.D. =0.84) รองลงมา ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.43, S.D. =0.82) และได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.43, S.D. =0.76) และยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย ด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ =4.36, S.D. =0.80) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและบทบาทความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านการมีส่วนร่วม	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ท่านสามารถรักษาสิทธิ์อันชอบธรรมของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นต้น	4.01	0.98	มาก	1	4.34	0.79	มาก	3
2. ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อบจ. เทศบาล เป็นต้น	3.72	1.12	มาก	8	4.19	0.93	มาก	8
3. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ	3.77	1.05	มาก	5	4.20	0.90	มาก	7
4. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม ด้วยความกระตือรือร้น	3.86	1.01	มาก	4	4.30	0.83	มาก	5
5. ท่านนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ทางการเมือง ผลการดำเนินงานของรัฐ ให้คนทั่วไปได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ	3.76	1.04	มาก	6	4.27	0.86	มาก	6

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ด้านการมีส่วนร่วม	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
6. ท่านร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการติดตามการทำงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ	3.73	1.11	มาก	7	4.32	0.90	มาก	4
7. ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมคิดร่วมทำและร่วมแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	4.03	0.97	มาก	2	4.37	0.78	มาก	1
8. ท่านมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย	3.93	0.90	มาก	3	4.36	0.83	มาก	2
รวม	**3.85**	**0.77**	**มาก**	**-**	**4.29**	**0.62**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.85, S.D. =0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สามารถรักษาสิทธิ์อันชอบธรรมของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.01, S.D. =0.98) รองลงมาคือ เข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมแก้ไขปัญหาของกลุ่มชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.03, S.D. =0.97) และร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการติดตามการทำงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}$ =3.73, S.D. =1.11) ตามลำดับ

ความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านการมีส่วนร่วม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.29, S.D. =0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำและร่วมแก้ไขปัญหาของกลุ่ม

ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.37, S.D. =0.78) รองลงมามีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.36, S.D. =0.83) และร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อบจ. เทศบาล เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =4.19, S.D. =0.93) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและบทบาทความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านหลักความเสมอภาค โดยภาพรวมและรายข้อ

ด้านหลักความเสมอภาค	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ท่านปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาหรือถิ่นกำเนิด	4.15	0.90	มาก	1	4.47	0.74	มาก	1
2. ท่านปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมให้เกียรติและให้ความเคารพ	4.08	0.95	มาก	2	4.40	0.85	มาก	2
3. ท่านมีความสนใจที่จะเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ	3.96	0.98	มาก	6	4.30	0.82	มาก	7
4. ท่านได้รับความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติ	3.80	0.94	มาก	8	4.35	0.80	มาก	5
5. ท่านดำรงตนอยู่บนความเสมอภาคและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ	4.06	0.95	มาก	3	4.37	0.82	มาก	4

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ด้านหลักความเสมอภาค	ความเป็นจริง				ความคาดหวัง			
	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ	$\overline{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
6. ท่านมีสิทธิปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเองสร้างความเท่าเทียมป้องกันความเห็นตรงข้ามและสร้างความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยให้กับตนเอง	4.03	0.97	มาก	4	4.35	0.83	มาก	5
7. ท่านสามารถนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองได้ทุกช่องทาง	3.89	0.97	มาก	7	4.31	0.79	มาก	6
8. ท่านสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มหรือบุคคลที่แตกต่างกันเพื่อสร้างความเสมอภาคและความร่วมมือในมหาวิทยาลัย	3.98	0.91	มาก	5	4.38	0.75	มาก	3
รวม	**3.99**	**0.70**	**มาก**	**-**	**4.36**	**0.60**	**มาก**	**-**

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านหลักความเสมอภาค โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.99, S.D. =0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาหรือถิ่นกำเนิด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.15, S.D. =0.90) รองลงมาคือ ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมให้เกียรติและให้ความเคารพ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.08, S.D. =0.95) และได้รับความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =3.80, S.D. =0.94) ตามลำดับ

ความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ด้านหลักความเสมอภาค โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.36, S.D. =0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาหรือถิ่นกำเนิด มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.47, S.D. =0.74) รองลงมาคือ ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมให้เกียรติและให้ความเคารพ มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ =4.40, S.D. =0.85)

และมีความสนใจที่จะเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\overline{X}$ =4.30, S.D. =0.82) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเป็นจริงและความคาดหวังของนักศึกษาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม

รายการ	ความเป็นจริง (D)		ความคาดหวัง (I)		PNI $_{Modified}$ (I-D)/D	ลำดับความต้องการจำเป็น
	M	S.D.	M	S.D.		
ด้านมีความรับผิดชอบ	4.04	0.62	4.33	0.55	0.07	4
ด้านเคารพสิทธิ	3.90	0.64	4.32	0.58	0.42	1
ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย	4.14	0.66	4.40	0.58	0.06	5
ด้านการมีส่วนร่วม	3.85	0.77	4.29	0.62	0.11	2
ด้านหลักความเสมอภาค	3.99	0.70	4.36	0.60	0.10	3
รวม	**3.80**	**0.67**	**4.34**	**0.58**	**0.08**	**-**

จากตาราง 4.8 เมื่อพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อแสดงถึงความสำคัญของความเป็นจริงด้วยดัชนี PNI $_{Modified}$ จากการสำรวจ พบว่า โดยภาพรวมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวม มีค่าดัชนี PNI $_{Modified}$ เท่ากับ 0.08 ด้านที่มีค่าดัชนี PNI $_{Modified}$ สูงที่สุด คือ ด้านเคารพสิทธิ เท่ากับ 0.42 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.62 ส่วนด้านที่มีค่าดัชนี PNI $_{Modified}$ ต่ำสุด คือ ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย เท่ากับ 0.06

เมื่อพิจารณาและจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อแสดงถึงความสำคัญของความเป็นจริงด้วยดัชนี PNI $_{Modified}$ ซึ่งจากการสำรวจรายด้านและรายข้อพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นลำดับที่ 1-3 เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนี้

1. ด้านเคารพสิทธิ

1.1 สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐ

1.2 ใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

1.3 มีอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

2. ด้านการมีส่วนร่วม

2.1 ร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการติดตามการทำงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ

2.2 นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทางการเมืองผลการดำเนินงานของรัฐ ให้คนทั่วไปได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ

2.3 ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อบจ. เทศบาล เป็นต้น

3. ด้านหลักความเสมอภาค

3.1 ได้รับความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติ

3.2 สามารถนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองได้ทุกช่องทาง

3.3 สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มหรือบุคคลที่แตกต่างกันเพื่อสร้างความเสมอภาคและความร่วมมือในมหาวิทยาลัย

3.4 มีความสนใจที่จะเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

4. ด้านมีความรับผิดชอบ

4.1 ยอมรับเสียงส่วนใหญ่และให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ตามหลักประชาธิปไตยและตรงต่อเวลา

4.2 รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด

4.3 เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตาม กิจกรรมทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการเลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จ

4.4 มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของตนเองมีประสิทธิภาพ

5. ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลาย

5.1 ได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4

5.2 ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น

5.3 เห็นคุณค่าของทุกคนว่า เท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก เพศ เชื้อชาติและศาสนา

5.4 ไม่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย

5.5 ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย ด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง

4.3 ผลการสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 3 ผลการสัมภาษณ์แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อพิจารณาหาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในแต่ละด้านตามกรอบแนวการวิจัย จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ **ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา** ด้านการเคารพสิทธิ ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาค โดยได้ข้อค้นพบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง จำนวน 10 คน โดยสร้างข้อสรุปจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการใช้การลงรหัสผู้ให้ข้อมูล เพื่อเป็นการป้องกันผู้ให้ข้อมูลและเป็นไปตามจริยธรรมในมนุษย์ (P01-P10) โดยจำแนกข้อมูลตามประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ได้อธิบายถึงแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

แนวทางการเสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ ประการที่สำคัญที่สุดคือ นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยก่อน โดยผ่านการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ทั้งตัวหลักสูตรที่หลากหลาย กิจกรรมที่หลากหลาย มีการสร้างเครือข่ายในการเรียนรู้ เมื่อนักศึกษามีความรู้แล้วก็นำไปต่อยอดด้วยการลงมือทำ อันเกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความกระตือรือร้น ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม รู้จักกาคิดวิเคราะห์ มีเหตุมีผล และมหาวิทยาลัยควรจัดสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ สร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเสริมสร้างทางการเมืองและส่งเสริมให้มีการคิดนอกกรอบ เรียนรู้จากตัวอย่างของความสำเร็จ

(รหัส P01 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ครู อาจารย์ต้องให้ความรู้ความเข้าใจให้ชัดเจนก่อน ผ่านการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ศึกษาทฤษฎีให้เข้าใจก่อน และมีกิจกรรมให้ทำไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ภายในมหาวิทยาลัยก่อน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือทำผ่านกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ก็สามารถนำหลักทางพระพุทธศาสนาเข้ามาร่วมด้วย โดยมีครู อาจารย์และพ่อ แม่

เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน และรอบ ๆ มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในกิจกรรมต่างๆ และจัดหลักสูตรให้มีวิชาบังคับเกี่ยวกับ active citizen

(รหัส P02 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ในสังคมทุกวันนี้ เป็นสังคมที่ทำให้คนเห็นแก้ตัว และไม่ค่อยจะมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากนัก ดังนั้นมหาวิทยาลัยจึงมีส่วนสำคัญในการที่สร้างบุคลากรที่ดีออกไปสู่สังคมภายนอก โดยมีกระบวนการที่หลากหลายให้เขาได้เกิดการเรียนรู้ในทางการเมือง เช่น การสนับสนุนการอบรมและพัฒนาทักษะ การสร้างพื้นที่สำหรับการโต้วาที/เสวนา/ดีเบท อย่างต่อเนื่อง จัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ที่เหมาะสม สนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียนแบบบูรณาการทั้งทฤษฎีและการลงมือปฏิบัติควบคู่กัน เช่น การไปบำเพ็ญประโยชน์ การไปศึกษาดูงานหน่วยงานสงเคราะห์ต่าง ๆ การร่วมบริจาคกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้กับสภาพจริงของสังคม

(รหัส P03 สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2566)

นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยเพื่อจะได้นำไปใช้ในการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองของสังคมที่ดี รู้จักและเข้าในความเป็นพลเมืองตื่นรู้สำหรับตนเองและผู้อื่น และส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะการเรียนรู้ที่แท้จริง มหาวิทยาลัยควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยให้กับนักศึกษา เช่น การเลือกตั้งประธานนักศึกษา กิจกรรมการออกค่าย กิจกรรมอาสาสมัคร เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำงานเป็นทีม การเรียนร่วมกันระหว่างพระภิกษุและฆราวาสที่ต้องเคารพสิทธิระหว่างบุคคล การจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในมหาวิทยาลัยและโดยรอบมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่น ๆ เริ่มแรกอาจจะมีการประเมินผลเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาก่อนก็ได้

(รหัส P04 สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2566)

พลเมืองตื่นรู้ต้องเกิดจากการให้ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานประชาธิปไตย เข้าใจความหมายของความเป็นพลเมือง ด้านการมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมจะต้องปฏิบัติอย่างไร การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นเข้าใจในบริบท บทบาท หน้าที่ของคนในสังคมภายใต้กติกาของสังคม ส่งเสริมบุคคลให้เป็นแบบอย่างที่ดี และส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในการเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้จากนอกห้องเรียน รู้จักให้ความช่วยเหลือชุมชน การบริการสังคม ส่งเสริมการมีจิตใจที่เป็นอาสาสมัคร ลงมือทำด้วยความจริงใจและเต็มใจโดยไม่ถูกบังคับจากมหาวิทยาลัย

(รหัส P05 สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2566)

นักศึกษาจะมีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ต้องมีรู้และเข้าใจในความเป็นพลเมือง และการกระทำที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมผ่านการทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน พร้อมทั้งการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัย เพื่อเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางเสริมสร้างให้นักศึกษาเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ บูรณาการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย โดยการเรียนรู้จากแบบอย่างของความสำเร็จที่คนอื่นเป็นและได้รับการยกย่องมาสู่นักศึกษา

(รหัส P06 สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2566)

การสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ต้องให้ความรู้พื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยกับนักศึกษาเป็นลำดับแรก การสอนโดยการกระตุ้นให้นักศึกษาได้แสดงออก จากนั้นก็ให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้เองโดยมีหลากหลายรูปแบบของการจัดกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในห้องเรียน หรือการออกไปทำกิจกรรมภายนอกหรือกิจกรรมด้านต่าง ๆ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดหรือตามความชอบของนักศึกษาเอง เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ของนักศึกษาและการปลูกจิตสำนึกในการเป็นพลเมือง ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนและนอกมหาวิทยาลัย

(รหัส P07 สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2566)

การตื่นรู้ต้องเกิดจากการเรียนมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง เข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง ไม่กระทำการที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น และการส่งเสริมให้นักศึกษามีพื้นที่ในการแสดงออก เช่น การจัดเวทีสำหรับนักวิชาการ หรือนักการเมืองที่มีชื่อเสียง เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักศึกษา ในการเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการออกค่ายอาสาตามที่นักศึกษาสนใจเพื่อสร้างเครือข่าย และการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม จัดกิจกรรมอบรมหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจทางการเมืองให้กับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(รหัส P08 สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2566)

พลเมืองตื่นรู้จะเกิดขึ้นได้นักศึกษาต้องมีความรู้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อสังคมประเทศชาติ ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญ แสดงออกด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย และส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยที่ให้นักศึกษาได้เรียนรู้โดยไม่มีการบังคับจากทางมหาวิทยาลัย ทุกอย่างที่แสดงออกมาต้องเกิดจากตัวนักศึกษาเอง เรียนรู้เองและลงมือทำจากการปฏิบัติจริง ส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม เรียนรู้จากบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ยกตัวอย่างเช่น เวลาน้ำท่วมไปช่วยเหลือชาวบ้าน บริจาคสิ่งของ ทำงานที่อาจารย์มอบหมายทันตามระยะเวลา มาเรียนตามเวลา แคนี้ก็ถือว่าปฏิบัติได้ดีแล้ว

(รหัส P09 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

พื้นฐานที่สำคัญของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ต้องเริ่มจากการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย สอนให้รู้เรื่องสิทธิที่ออกมาจากจิตใจ และเกิดจากการเรียนรู้จริงในชีวิตประจำวัน การลงมือปฏิบัติเอง เรียนรู้กับสังคมรอบข้าง และต้องส่งเสริมให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ เช่น การให้บริการชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดประโยชน์สูงสุด

(รหัส P10 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

จากข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้นอกห้องเรียน คือ การเรียนรู้นอกห้องเรียนเป็นการบูรณาการทั้งความรู้และทักษะปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ การทำกิจกรรมจิตอาสา การขับเคลื่อน การบริการสังคม (Service-Learning) นับเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมเพื่อสังคม โดยกิจกรรมนั้นจะสะท้อนความคิดและมองเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรม ทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้

2. การมีหลักสูตรที่หลากหลาย คือ การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้เข้าไปในหลักสูตรการฝึกอบรม และจัดกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรม การแสดงออกทั้งโดยตนเอง (self-action) หรือร่วมกับผู้อื่น (collective action) หลากหลายรูปแบบ ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม และตามความสนใจของนักศึกษา

3. การสร้างเครือข่าย คือ การสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและนอกสถาบัน ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน การมีส่วนร่วมกับชุมชนทุกระดับ จะเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 2 ด้านเคารพสิทธิ

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านเคารพสิทธิของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน ได้อธิบายถึงแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

แนวทางการเสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ ต้องให้ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้านการเคารพสิทธิ เมื่อนักศึกษามีความรู้แล้วก็นำไปต่อยอดด้วยการลงมือทำ อันเกิดจากการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความกระตือรือร้น ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้

แบบรับใช้สังคม รู้จักกาคิดวิเคราะห์ มีเหตุมีผล และมหาวิทยาลัยควรจัดสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพต่อการเสริมสร้างทางการเมือง และส่งเสริมให้มีการคิดนอกกรอบ เรียนรู้จากตัวอย่างของความสำเร็จ

(รหัส P01 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการเคารพสิทธิครู อาจารย์ต้องให้ความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิก่อน เพื่อจะทำให้นักศึกษาปฏิบัติตนตามบทบาท หน้าที่ของตนเองตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียนและระดับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือทำผ่านกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นโดยนำหลักทางพระพุทธศาสนาเข้ามาร่วมด้วย โดยมีครู อาจารย์และพ่อ แม่เป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ สนับสนุนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน และรอบๆ มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในกิจกรรมต่างๆ และจัดหลักสูตรให้มีวิชาบังคับเกี่ยวกับ active citizen

(รหัส P02 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิ การเคารพความแตกต่างของผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องหน้าตา ความเชื่อ เชื้อชาติ เคารพสิทธิและความเสมอภาค มีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง เคารพกฎหมายและกฎกติกาของสังคม ใฝ่สันติภาพการส่งเสริมการเสริมสร้างสันติสุข การสนับสนุนการอบรมและพัฒนาทักษะ การสร้างพื้นที่สำหรับการโต้วาที/เสวนา/ดีเบท จัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการสร้างความต่อเนื่อง สนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียนแบบบูรณาการทั้งทฤษฎีและการลงมือปฏิบัติควบคู่กัน

(รหัส P03 สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2566)

นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยเพื่อจะได้นำไปใช้ในการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองของสังคมที่ดี รู้จักและเข้าในสิทธิของตนเองและผู้อื่น และเพื่อให้นักศึกษาได้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่แท้จริง มหาวิทยาลัยก็มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยให้กับนักศึกษา เช่น การเลือกตั้งประธานนักศึกษา กิจกรรมการออกค่าย กิจกรรมอาสาสมัคร เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำงานเป็นทีม การเรียนร่วมกันระหว่างพระภิกษุและฆราวาสที่ต้องเคารพสิทธิระหว่างบุคคล การจัดสบการณ์ในการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนในมหาวิทยาลัยและโดยรอบมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่น ๆ

(รหัส P04 สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2566)

พลเมืองตื่นรู้ต้องเกิดจากการให้ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานประชาธิปไตย เข้าใจความหมายของพลเมืองด้านการเคารพสิทธิ การไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นเข้าใจในบริบท บทบาท หน้าที่ของคนในสังคมภายใต้กติกาของสังคม ส่งเสริมบุคคลให้เป็นแบบอย่างที่ดี และส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม

การเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ในการเป็นพลเมืองให้กับนักศึกษา ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้จากนอกห้องเรียน

(รหัส P05 สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2566)

นักศึกษาจะมีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ต้องมีรู้และเข้าใจในสิทธิของตัวเอง สิทธิของผู้อื่น และการกระทำที่แสดงออกถึงการมีสิทธิตามกฎหมาย การทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน พร้อมทั้งการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนรอบๆ มหาวิทยาลัย เพื่อเรียนรู้ในทำงานกับชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางเสริมสร้างให้นักศึกษาเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ บูรณาการจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย โดยการเรียนรู้จากแบบอย่างของความสำเร็จที่คนอื่นเป็นและได้รับการยกย่อง

(รหัส P06 สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2566)

การสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ต้องให้ความรู้พื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยกับนักศึกษาเป็นลำดับแรก การสอนโดยการกระตุ้นให้นักศึกษาได้แสดงออก จากนั้นก็ให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้เองโดยมีหลากหลายรูปแบบของการจัดกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในห้องเรียน หรือการออกไปทำกิจกรรมด้านต่างๆ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดหรือตามความชอบของนักศึกษาเอง เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ของนักศึกษาและการปลูกจิตสำนึกในการเป็นพลเมือง ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนและนอกมหาวิทยาลัย

(รหัส P07 สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2566)

การตื่นรู้ต้องเกิดจากการเรียนมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในความเป็นพลเมือง เข้าใจในสิทธิของตนเอง สิทธิของผู้อื่น ไม่กระทำการที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น และการส่งเสริมให้นักศึกษามีพื้นที่ในการแสดงออก เช่น การจัดเวทีสำหรับนักวิชาการ หรือนักการเมืองที่มีชื่อเสียง เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักศึกษา ในการเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการออกค่ายอาสาตามที่นักศึกษาสนใจ และการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรม

(รหัส P08 สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2566)

พลเมืองตื่นรู้จะเกิดขึ้นได้นักศึกษาต้องมีความรู้ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิเป็นสำคัญ แสดงออกด้วยสิทธิที่ตนมีตามกฎหมาย และส่งเสริมการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยที่ให้นักศึกษาได้เรียนรู้โดยไม่มีการบังคับจากทางมหาวิทยาลัย ทุกอย่างที่แสดงออกมาต้องเกิดจากตัวนักศึกษาเอง เรียนรู้เองและลงมือทำจากการปฏิบัติจริง ส่งเสริมการเรียนรู้ในระดับครอบครัว ชุมชนและสังคม เรียนรู้จากบุคคลที่เป็นแบบอย่างที่ของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

(รหัส P09 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

พื้นฐานที่สำคัญของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ต้องเริ่มจากการให้ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย สอนให้รู้เรื่องสิทธิที่ออกมาจากจิตใจ และเกิดจากการเรียนรู้จริงในชีวิตประจำวัน และต้องส่งเสริมให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงเกิดประโยชน์สูงสุด

(รหัส P10 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

จากข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างด้านเคารพสิทธิของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. การมีหลักสูตรที่หลากหลาย คือ การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้เข้าไปในหลักสูตรการฝึกอบรม และจัดกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรม การแสดงออกทั้งโดยตนเอง (self-action) หรือร่วมกับผู้อื่น (collective action) หลากหลายรูปแบบ ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคม และตามความสนใจของนักศึกษา

2. การสร้างเครือข่าย คือ การสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและนอกสถาบัน ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน การมีส่วนร่วมกับชุมชนทุกระดับ จะเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

3. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือ สร้างสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับหลายวัฒนธรรม รับรู้ความแตกต่าง และเสริมสร้างความเคารพ มีพื้นที่สนับสนุนการสนทนาและการแบ่งปันเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยง สร้างบรรยากาศที่กระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียนและพื้นที่สาธารณะ มีโครงการการเรียนรู้ที่ท้าทายและน่าสนใจ โดยที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วม สนับสนุนทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและทำให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรอื่น ๆ ได้

ประเด็นที่ 3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ได้อธิบายถึงแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

แนวทางการเสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ ต้องให้ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย สนับสนุนการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่นำเสนอมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยให้นักศึกษาได้รับการเรียนรู้จากวิชาที่เรียนและวิธีการ

สอนที่ต่างกัน มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการรับรู้และเคารพความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจในหลาย ๆ วัฒนธรรม โดยต่อยอดด้วยการลงมือทำ อันเกิดจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความกระตือรือร้น ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม รู้จักการคิดวิเคราะห์ มีเหตุมีผล และมหาวิทยาลัยควรจัดสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพต่อการเสริมสร้างทางการเมืองด้วย

(รหัส P01 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล จะต้องสนับสนุนกิจกรรมที่ให้โอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประวัติส่วนตัว เพื่อให้พวกเขาได้เรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น กิจกรรมที่เสริมสร้างการทำงานร่วมกันและพัฒนาทักษะสังคม เช่น การแบ่งกลุ่มหรือการทำโครงการร่วมกัน การสนับสนุนการแบ่งปันความคิดและประสบการณ์ที่มีความแตกต่างผ่านการจัดสัมมนาและการบรรยาย พร้อมทั้งสนับสนุนนักศึกษาให้รู้สึกว่าพวกเขามีความสามารถและสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในกิจกรรมต่างๆ เสริมสร้างแนวคิด หรือคุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ให้มีขึ้นในทางปฏิบัติได้ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น หรือแม้กระทั่งการจัดทำแผนพัฒนา บริหารจัดการสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างบรรยากาศมีส่วนร่วม ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยและการให้บริการทางวิชาการ

(รหัส P02 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการส่งเสริมสังคมที่มีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งประเด็นนี้มหาวิทยาลัยน่าจะทำได้ดีด้วยซ้ำ เพราะการจัดการเรียนการสอนมีทั้งพระภิกษุและฆราวาสมาเรียนร่วมกัน ถือว่าเป็นจุดเด่นได้เลย แต่ก็ควรที่จะมีการส่งเสริมเพื่อให้มีการพัฒนายิ่งขึ้นก็คือ การสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่นำเสนอมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลาย สร้างความเข้าใจในหลาย ๆ วัฒนธรรม เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และได้เรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น ผ่านการจัดเวทีสัมมนา การดีเบท เสริมสร้างการทำงานร่วมกันและพัฒนาทักษะสังคม เช่น การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย และแบ่งปันความคิดและประสบการณ์ที่มีความแตกต่างผ่านการจัดสัมมนาและการกิจกรรมต่าง ๆ

(รหัส P03 สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2566)

นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยเพื่อจะได้นำไปใช้ในการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองของสังคมที่ดี รู้จักและเข้าในบทบาท หน้าที่ของตนเอง เคารพความแตกต่าง และเข้าใจในหลาย ๆ วัฒนธรรม เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสบการณ์ที่มีความแตกต่างผ่านการจัดสัมมนาและการบรรยาย มหาวิทยาลัยต้องให้การสนับสนุนนักศึกษาให้รู้สึกว่าตัวเองมีความสามารถ

และสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพราะการมีเครือข่ายสามารถนำไปสู่การส่งเสริมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้เป็นอย่างดี โดยให้พวกเขาได้เรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น รู้จักการใช้เหตุและผลในการพิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง กับคนรอบข้าง ซึ่งเป็นความเชื่อมโยงกับความแตกต่างระหว่างบุคคลที่จะช่วยสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจในสังคมได้มากขึ้นอีกด้วย ผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำงานเป็นทีม การจัดสบการณ์ในการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในมหาวิทยาลัยและโดยรอบมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่นๆ

(รหัส P04 สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นกระบวนการที่สามารถกระตุ้นและสนับสนุนความหลากหลายในทางที่สร้างสรรค์ โดยมีวิธีการเสริมสร้าง คือ สนับสนุนหลักสูตรที่นำเสนอมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งในเรื่องของวิชาที่เรียนและวิธีการสอน สร้างสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับหลายวัฒนธรรม รับรู้ความแตกต่าง และเสริมสร้างความเคารพ สนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการแบ่งปันประสบการณ์และประวัติส่วนตัวเพื่อให้นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น สนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยในการพัฒนาทักษะสังคมและการทำงานร่วมกัน เช่น การแบ่งกลุ่มหรือการทำโครงการร่วมกัน สนับสนุนการจัดสัมมนาและการบรรยายที่นำเสนอหัวข้อที่เน้นการเสนอแนวคิดและวิเคราะห์ที่มีความแตกต่าง การสร้างพื้นที่สนับสนุนการสนทนาและการแบ่งปันเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยง และสนับสนุนนักศึกษาในการมีบทบาทในการนำรู้สึกว่าทุกคนมีความสามารถ

(รหัส P05 สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2566)

แนวทางการเสริมสร้างการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล จะเกิดขึ้นได้ต้องเริ่มจากการให้ความรู้พื้นฐานความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษาก่อน และมหาวิทยาลัยควรสนับสนุนการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนที่นำเสนอมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลาย ทันสมัยปรับปรุงตามบริบทของการเปลี่ยนแปลง การสร้างบรรยากาศที่น่าเรียนรู้ น่าสนใจจากวิชาที่เรียนและวิธีการสอนที่ต่างกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการรับรู้และเคารพความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจในหลาย ๆ วัฒนธรรม การสนับสนุนกิจกรรมที่ให้โอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์และประวัติส่วนตัว เพื่อให้พวกเขาได้เรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น การสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างการทำงานร่วมกันและพัฒนาทักษะสังคม เช่น การแบ่งกลุ่มหรือการทำกิจกรรมร่วมกัน การสนับสนุนการแบ่งปันความคิดและประสบการณ์ที่มีความแตกต่างผ่านการจัดสัมมนาและการบรรยาย การสนับสนุนนักเรียนให้รู้สึกว่าพวกเขามีความสามารถและสามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรม

(รหัส P06 สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2566)

การสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ต้องให้ความรู้พื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยกับนักศึกษาเป็นลำดับแรก การสอนโดยการกระตุ้นให้นักศึกษาได้แสดงออก จากนั้นก็ให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้เองโดยมีหลากหลายรูปแบบของการจัดกิจกรรม เช่น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในห้องเรียน หรือการออกไปทำกิจกรรมด้านต่างๆ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดหรือตามความชอบของนักศึกษาเอง เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ของนักศึกษาและการปลูกจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองในทางที่สร้างสรรค์ โดยมีวิธีการเสริมสร้าง คือ สนับสนุนหลักสูตรที่นำเสนอมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งในเรื่องของวิชาที่เรียนและวิธีการสอน สร้างสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับหลายวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เน้นการแบ่งปันประสบการณ์จากนักการเมืองที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น สนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยในการพัฒนาทักษะสังคมและการทำงานร่วมกัน เช่น การแบ่งกลุ่มเป็นทีม จัดสัมมนาและการบรรยายที่นำเสนอหัวข้อที่เน้นการเสนอแนวคิดและวิเคราะห์ที่มีความแตกต่าง การสร้างพื้นที่การสนทนาและการแบ่งปันเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยงให้นักศึกษามีบทบาทในการทำกิจกรรมและมีความรู้สึกว่าตนเองมีความสามารถ

(รหัส P07 สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นกระบวนการที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความหลากหลายในทางที่สร้างสรรค์ มีเหตุมีผล ซึ่งมีวิธีการเสริมสร้างที่หลากหลาย เช่น การมีหลักสูตรที่หลากหลายทั้งในเรื่องของวิชาที่เรียนและวิธีการสอน ภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนมีสร้างสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับหลายวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ได้ดีไม่ว่าจะเป็นการจัดเวทีสัมมนาและการบรรยายจากบุคคลภายนอกที่มีชื่อเสียง และน่าสนใจสำหรับนักศึกษา จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติ ได้เรียนรู้วิธีการและการแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น โดยการรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เรียนรู้ข้อผิดพลาดจากการตัดสินใจ ยอบรับผิดถ้าความผิดนั้นหรือข้อผิดพลาดนั้นเกิดจากการกระทำของตนเอง ก็ถือว่าเป็นการสร้างนักศึกษาให้เป็นพลเมืองที่มีความตื่นรู้ได้เป็นอย่างดี

(รหัส P08 สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2566)

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญกับการเสริมสร้างพลเมือง การพัฒนาตนเองให้รอบรู้เป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องมีทุกคน การจัดกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนและหลักสูตรที่ชัดเจนมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลามีความหลากหลายทั้งในเรื่องของวิชาที่เรียนและวิธีการสอน การจัดหลักสูตรวิชาเกี่ยวกับระบอบปกครองแบบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้น ในการบ่มเพาะจิตสำนึกเรื่องอุดมการณ์จริยธรรมทางการเมือง มารยาททางการเมือง กระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณีวัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการ

พัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน โดยเฉพาะการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้วยการบริการสังคม เป็นการบูรณาการทั้งความรู้และทักษะปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรม การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่กำหนด นักศึกษา ชุมชนผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์

(รหัส P09 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

พลเมืองตื่นรู้ต้องมีการศึกษาที่ดี การพัฒนาตนเองสม่ำเสมอ การแก้ปัญหาด้วยเหตุและผล การตัดสินใจที่เกิดจากการคิด วิเคราะห์ก่อน มหาวิทยาลัยควรมีวิชาที่สอนเรื่องการศึกษาสู่ความเป็นพลเมือง เป็นวิชาพื้นฐานเพื่อปูพื้นฐานของการเป็นพลเมืองใส่ใจสังคมในระบอบประชาธิปไตย จัดเป็นรายวิชาหรือแทรกอยู่ในรายวิชาต่าง ๆ โดยยึดผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยเป็นสำคัญ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกต่อไป ในขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยก็ต้องมีการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษาด้วย และหากจะมีการพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้นั้น กระบวนการทางการศึกษา และการทำกิจกรรมจิตอาสา การขับเคลื่อน การบริการสังคม (Service-Learning) นับเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมเพื่อสังคมโดยกิจกรรมนั้นจะสะท้อนความคิดและมองเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรมจิตอาสาและทำให้เกิดพฤติกรรม การเป็นพลเมืองตื่นรู้ ถ้ามหาวิทยาลัยไหนทำได้ถือว่าสุดยอดของการเสริมสร้างพลเมืองเป็นอย่างดี

(รหัส P10 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

จากข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. การมีหลักสูตรที่หลากหลาย คือ หลักสูตรที่นำเสนอมุมมองและประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งในเรื่องของวิชาที่เรียนและวิธีการสอน การจัดโครงการสัมมนาและการบรรยายที่นำเสนอหัวข้อที่เน้นการเสนอแนวคิดและวิเคราะห์ที่มีความแตกต่าง จัดกิจกรรมที่เน้นการแบ่งปันประสบการณ์และประวัติส่วนตัวของผู้มีชื่อเสียงระดับประเทศ เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น และการสร้างบทบาทการนำ

2. การสร้างเครือข่าย คือ สนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยในการพัฒนาทักษะสังคมและการทำงานร่วมกัน เช่น การแบ่งกลุ่มหรือการทำโครงการร่วมกัน สนับสนุนกิจกรรมที่เน้นการแบ่งปันประสบการณ์และประวัติส่วนตัวเพื่อให้นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น สร้างพื้นที่ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยที่นักศึกษาสามารถมารวมตัวแลกเปลี่ยนความคิดและเรียนรู้ เริ่มจากชั้นเรียนและสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกัน สร้างเครือข่ายที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทักษะ การเรียนรู้ต้องเน้นที่การสร้างความรู้สังคม และสร้างพื้นที่ที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษา

3. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือ สร้างสภาพแวดล้อมที่เชื่อมโยงกับหลายวัฒนธรรม รับรู้ความแตกต่าง และเสริมสร้างความเคารพ มีพื้นที่สนับสนุนการสนทนาและการแบ่งปันเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและความเชื่อมโยง สร้างบรรยากาศที่กระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียนและพื้นที่สาธารณะ มีโครงการการเรียนรู้ที่ท้าทายและน่าสนใจ โดยที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วม สนับสนุนทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและทำให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรอื่น ๆ ได้

ประเด็นที่ 4 ด้านการมีส่วนร่วม

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน ได้อธิบายถึงแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังข้อมูลการสัมภาษณ์ ดังนี้

แนวทางการเสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ ต้องให้ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้านการเคารพสิทธิ เมื่อนักศึกษามีความรู้แล้วก็นำไปต่อยอดด้วยการลงมือทำ อันเกิดจากการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยความกระตือรือร้น ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม รู้จักกาคิดวิเคราะห์ มีเหตุมีผล และมหาวิทยาลัยควรจัดสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพต่อการเสริมสร้างทางการเมือง และส่งเสริมให้มีการคิดนอกกรอบ โดยเริ่มจากสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว มหาวิทยาลัยและชุมชน เพราะหน่วยงานหรือองค์กรเหล่านี้มีผลต่อความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้องถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเกิดจากการผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก ในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่นักศึกษาอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

(รหัส P01 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านการมีส่วนร่วม ครู อาจารย์ต้องให้ความรู้ความเข้าใจ เพื่อจะทำให้นักศึกษาปฏิบัติตนตามบทบาท หน้าที่ของตนเองตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียนและระดับชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการลงมือทำผ่านกิจกรรมต่างๆ พร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นโดยนำหลักทางพระพุทธศาสนาเข้ามาร่วมด้วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน และรอบๆ มหาวิทยาลัย เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในกิจกรรมต่างๆ เสริมสร้างแนวคิด หรือคุณลักษณะพลเมืองตื่นรู้ให้มีขึ้นในทางปฏิบัติได้ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านั้น หรือแม้กระทั่งการจัดทำแผนพัฒนา บริหารจัดการสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเสริมสร้างบรรยากาศมีส่วนร่วม ทั้งกิจกรรมการเรียนการสอน การวิจัยและการให้บริการทางวิชาการ

(รหัส P02 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการส่งเสริมสังคมที่มีส่วนร่วมและมีความเป็นธรรม เพื่อช่วยสนับสนุนการพัฒนาของชุมชนและประเทศ เน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องการปกครองและการมีส่วนร่วม สนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สร้างช่องทางให้นักศึกษามีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับท้องถิ่น ชุมชน หรือที่ระดับประเทศ จัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสันติสุขและความเป็นกันเองในชุมชน สร้างพื้นที่สำหรับการแสดงความคิดเห็นและการเสนอแนะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์กับอำนาจ จัดกิจกรรมอบรมเพื่อพัฒนาทักษะทางการสื่อสาร การเข้าใจนโยบาย และการวิเคราะห์ปัญหา

(รหัส P03 สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2566)

นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยเพื่อจะได้นำไปใช้ในการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองของสังคมที่ดี รู้จักและเข้าในสิทธิของตนเองและผู้อื่น บทบาท หน้าที่นำมาสู่ความรับผิดชอบ และเพื่อให้นักศึกษาได้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่แท้จริง มหาวิทยาลัยก็มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยให้กับนักศึกษา เช่น การเลือกตั้งประธานนักศึกษา กิจกรรมการออกค่าย กิจกรรมอาสาสมัคร เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำงานเป็นทีม การเรียนร่วมกันระหว่างพระภิกษุและฆราวาสที่ต้องเคารพสิทธิระหว่างบุคคล การจัดสบการณ์ในการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในมหาวิทยาลัยและโดยรอบมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่นๆ

(รหัส P04 สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2566)

กระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ต้องให้เกิดการเรียนรู้ ที่เป็นพลังของนักศึกษาในการเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามกฎเกณฑ์ บริบทของมหาวิทยาลัย สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบประชาธิปไตยให้กับนักศึกษา การสร้างแบบอย่างของการมีส่วนร่วมที่เกิดจากครู อาจารย์ตามบทบาท หน้าที่ การอบรมเพิ่มความรู้และทักษะต่างๆ การสร้างบรรยากาศ การจัดกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมและน่าสนใจ การเข้าไปช่วยเหลือชุมชนและการมีส่วนร่วม

(รหัส P05 สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2566)

การศึกษาทำให้นักศึกษาเข้าใจในความเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้มากขึ้นยิ่งถ้ามีหลักสูตรที่ทันสมัยปรับปรุงตามบริบทของการเปลี่ยนแปลง การสร้างบรรยากาศที่น่าเรียนรู้ น่าสนใจ การมีส่วนร่วมที่เกิดจากความต้องการที่ไม่ถูกบังคับ การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเอง การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รอบรู้ทันโลก การสร้างทักษะผ่านการจัดกิจกรรม การสื่อสารและการอบรม ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานรอบๆ มหาวิทยาลัย การพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษา มีความเกี่ยวข้องและครอบคลุมหลายมิติ จึงจำเป็นต้องบูรณาการความ

ร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ในการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและตามความสนใจของนักศึกษา

(รหัส P06 สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2566)

การสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ต้องให้ความรู้พื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยกับนักศึกษาเป็นลำดับแรก การสอนโดยการกระตุ้นให้นักศึกษาได้แสดงออก จากนั้นก็ให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้เองโดยมีหลากหลายรูปแบบของการจัดกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในห้องเรียน ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองของประเทศและพลเมืองโลก ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร รวมทั้งการจัดหลักสูตรและโปรแกรมฝึกอบรม หรือการออกไปทำกิจกรรมด้านต่างๆ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดหรือตามความชอบของนักศึกษาเอง เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ของนักศึกษาและการปลูกจิตสำนึกในการเป็นพลเมือง

(รหัส P07 สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2566)

การศึกษาเป็นสิ่งที่มหาวิทยาลัยต้องนำมาเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษาถือว่าเป็นหัวใจหลัก โดยการจัดหลักสูตรเฉพาะของมหาวิทยาลัย การฝึกอบรมให้เกิดความรู้ เกิดทักษะ การตัดสินใจที่เกิดจากการคิด วิเคราะห์หาเหตุผล การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง การมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ การสร้างบรรยากาศให้น่าเรียนรู้ การจัดเวที/การเสวนา การจัดกิจกรรม/ออกค่าย และหลักศาสนา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้ทัศนคติและพฤติกรรมของนักศึกษาก็ปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดี และได้รับการยอมรับจากหน่วยงานข้างนอก

(รหัส P08 สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2566)

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญกับการเสริมสร้างพลเมือง การพัฒนาตนเองให้รอบรู้เป็นสิ่งที่นักศึกษาต้องมีทุกคน การมีส่วนร่วมการช่วยเหลือชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย การสร้างเครือข่ายเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนและหลักสูตรที่ชัดเจนมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา เพราะการเรียนรู้นอกห้องเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ในสถานการณ์ที่เป็นจริงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการคิด การแสดงพฤติกรรมในการเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้อย่างแท้จริง

(รหัส P09 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

พลเมืองตื่นรู้ต้องมีการศึกษาที่ดี การพัฒนาตนเองสม่ำเสมอ การแก้ปัญหาด้วยเหตุและผล การตัดสินใจที่เกิดจากการคิด วิเคราะห์ก่อน และการมีส่วนร่วมที่ไม่เกิดจากการบังคับ เกิดจากจิตใจและนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยมีแบบอย่างที่ดีที่เกิดจากครู อาจารย์ และส่งเสริมการจัดการ

เรียนรู้นอกห้องเรียนทุกวันนี้จะมีความสำคัญมาก เพราะเป็นห้องเรียนที่กว้างใหญ่ ยิ่งการเรียนรู้นั้นมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน ย่อมมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามากขึ้น

(รหัส P10 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

จากข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. การมีหลักสูตรที่หลากหลาย คือ การจัดทำหลักสูตรหรือกิจกรรมที่เน้นการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วม และสามารถนำไปใช้ในชุมชนหรือสังคมด้วยการปฏิบัติจริง จัดทำเอกสารและคู่มือที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูล จัดกิจกรรมที่เน้นการแบ่งปันประสบการณ์และประวัติส่วนตัวของผู้มีชื่อเสียงระดับประเทศ เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น และการสร้างบทบาทการนำ

2. การสร้างเครือข่าย คือ สนับสนุนการสร้างองค์กรนักศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น ชมรมนักศึกษาที่สนใจในการทำกิจกรรมที่เน้นการช่วยเหลือ สร้างช่องทางที่นักศึกษาสามารถแสดงความเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางวิชาการและสถาบัน สร้างพื้นที่ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยที่นักศึกษาสามารถมารวมตัวแลกเปลี่ยนความคิดและเรียนรู้ เริ่มจากชั้นเรียนและสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกัน สร้างเครือข่ายที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทักษะ การเรียนรู้ต้องเน้นที่การสร้างความรู้สังคม และสร้างพื้นที่ที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษา

3. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือ สร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสและเชื่อมโยงกับทุกคน ทำให้ทุกคนรู้สึกถึงการยินดีต้อนรับและเข้ามามีส่วนร่วม สร้างบรรยากาศที่กระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ ทั้งในห้องเรียนและพื้นที่สาธารณะ มีโครงการการเรียนรู้ที่ท้าทายและน่าสนใจ โดยที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วม สนับสนุนทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยและทำให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรอื่น ๆ ได้

ประเด็นที่ 5 ด้านหลักความเสมอภาค

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านความเสมอภาคของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อธิบายถึงแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย ดังข้อมูลการสัมภาษณ์

แนวทางการเสริมสร้างนักศึกษาให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ ต้องให้ความรู้ความเข้าใจพื้นฐานความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้านหลักความเสมอภาค เท่าเทียมกัน ไม่มีการแบกแยกในทุกกรณี ต้องเริ่มจากกระบวนการทางการศึกษา และการทำกิจกรรม การขับเคลื่อน การบริการสังคม (Service-Learning) นับเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรม

เพื่อสังคมโดยตรง โดยกิจกรรมนั้นจะสะท้อนความคิดและมองเห็นความสำคัญของการทำกิจกรรม และทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้ โดยต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศในการจัดกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ร่วมกัน จะเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

(รหัส P01 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ด้านความเสมอภาค หากจะให้เกิดขึ้นกับนักศึกษา ครู อาจารย์ ต้องแสดงให้เห็นว่า มีการดำเนินการในทุกด้านไม่ใช่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะในการเรียนการสอน การวิจัยหรือแม้แต่บริหารจัดการต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ (no discrimination) เช่น มีโครงการกิจกรรมคนในชุมชน สังคมที่อยู่รอบ ๆ มหาวิทยาลัย ต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วม เข้าไปร่วมกิจกรรมดังกล่าวอย่างเสมอภาคหรือเท่าเทียมกัน เป็นต้น นับว่าเป็นบทบาทของการศึกษาในการส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ และการให้คุณค่าพื้นฐานการรอบรู้ต่างวัฒนธรรม

(รหัส P02 สัมภาษณ์, 8 ธันวาคม 2566)

การศึกษาและเผยแพร่ข้อมูล การสร้างองค์กรนักศึกษา การสนับสนุนการเข้าร่วมในการตัดสินใจ การส่งเสริมการเสริมสร้างสันติสุข การสนับสนุนการอบรมและพัฒนาทักษะ การสร้างพื้นที่สำหรับการโต้วาที/เสวนา/ดีเบท การสร้างความต่อเนื่อง แสดงถึงหลักการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียม โดยมีหลักการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียม ให้ความรู้ตามหลักรัฐธรรมนูญ กฎหมาย หลักการสิทธิขั้นพื้นฐาน วิถีประชา และหลักศีลธรรมทางศาสนา การทำให้สังคมเป็นธรรมและไม่มีการเลือกปฏิบัติทางกฎหมายที่เลือกปฏิบัติอย่างไม่ยุติธรรม

(รหัส P03 สัมภาษณ์, 10 ธันวาคม 2566)

นักศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยเพื่อจะได้นำไปใช้ในการปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองของสังคมที่ดี รู้จักและเข้าในสิทธิของตนเองและผู้อื่น และเพื่อให้นักศึกษาได้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่แท้จริง มหาวิทยาลัยก็มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยให้กับนักศึกษา เช่น การเลือกตั้งประธานนักศึกษา กิจกรรมการออกค่าย กิจกรรมอาสาสมัคร เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ทำงานเป็นทีม การเรียนร่วมกันระหว่างพระภิกษุและฆราวาสที่ต้องเคารพสิทธิระหว่างบุคคล การจัดสบการณ์ในการเรียนรู้ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ในมหาวิทยาลัยและโดยรอบมหาวิทยาลัย การจัดการเรียนการสอนบูรณาการเข้ากับรายวิชาอื่น ๆ

(รหัส P04 สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2566)

การศึกษาเป็นกระบวนการที่เสริมสร้างให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในความเป็นพลเมืองที่ตื่นรู้ด้านความเสมอภาค ตามบริบทและวัฒนธรรมขององค์กร มหาวิทยาลัยควรมีหลักสูตรเฉพาะและมีการปรับปรุงอย่างสม่ำเสมอ ตามบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตัวเอง ตามวัฒนธรรมขององค์กร การอบรมเป็นอีกช่องทางที่เพิ่มความรู้และทักษะต่างๆ การสื่อสารเป็นการสร้างบรรยากาศของความเข้าใจไว้ใจกัน การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย การตัดสินใจและการจัดกิจกรรมที่ให้นักศึกษาลงมือปฏิบัตินับว่าเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้โดยไม่เลือกปฏิบัติตามวัฒนธรรมขององค์กร

(รหัส P05 สัมภาษณ์, 18 ธันวาคม 2566)

พลเมืองตื่นรู้จะมีได้ในนักศึกษาต้องเกิดจากการศึกษา หลักสูตรที่เหมาะสมชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน การมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนของมหาวิทยาลัย การพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเรียนรู้ การสร้างทักษะการสื่อสารและการอบรม

(รหัส P06 สัมภาษณ์, 20 ธันวาคม 2566)

การสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ต้องให้ความรู้พื้นฐานความเป็นประชาธิปไตยกับนักศึกษาเป็นลำดับแรก การสอนโดยการกระตุ้นให้นักศึกษาได้แสดงออก จากนั้นก็ให้นักศึกษาได้เกิดการเรียนรู้เองโดยมีหลากหลายรูปแบบของการจัดกิจกรรม เช่น การจัดกิจกรรมการเลือกตั้ง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นในห้องเรียน หรือการออกไปทำกิจกรรมด้านต่างๆ ตามที่มหาวิทยาลัยกำหนดหรือตามความชอบของนักศึกษาเอง เพื่อเสริมสร้างบทบาท หน้าที่ของนักศึกษาและการปลูกจิตสำนึกในการเป็นพลเมือง

(รหัส P07 สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2566)

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมสร้างในทุกด้าน การมีหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมก็เป็นการดี การอบรมเป็นการเพิ่มความเข้าใจและทักษะต่างๆ ได้ การมีส่วนร่วมในทุกด้านทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย การสร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ การจัดเวที/การเสวนา การจัดกิจกรรม/ออกค่าย การตัดสินใจและหลักศาสนา และควรมีหลักสูตรที่เน้นเรื่องการมีส่วนร่วมและการเสมอภาค การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่สามารถทำให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการบริการและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

(รหัส P08 สัมภาษณ์, 25 ธันวาคม 2566)

ความรู้ความเข้าใจที่ได้จาการศึกษาเป็นเครื่องนำทางให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รอบรู้ในทุกด้านทุกวันนี้สำคัญมาก การมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจและจริงใจ การ

สร้างเครือข่ายให้เกิดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมด้วยการลงมือทำจะเกิดการเรียนรู้ที่ดี การสื่อสารและหลักสูตรที่มีความชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน

(รหัส P09 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

พลเมืองตื่นรู้ต้องเกิดจากการศึกษาเรียนรู้ทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ในเรื่องนั้นๆ แล้วนำไปพัฒนาตนเองให้เกิดการเรียนรู้ที่รอบรู้ทันต่อการเปลี่ยน รู้จักการแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เกิดจากการคิด วิเคราะห์และการมีส่วนร่วมทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน สร้างบรรยากาศที่เหมาะสมตามบริบทของมหาวิทยาลัย และสร้างพื้นที่ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยที่นักศึกษาสามารถมารวมตัวแลกเปลี่ยนความคิดและเรียนรู้ เริ่มจากชั้นเรียนและสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกัน สร้างเครือข่ายที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทักษะการเรียนรู้ต้องเน้นที่การสร้างความรู้สังคม

(รหัส P10 สัมภาษณ์, 28 ธันวาคม 2566)

จากข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์สรุปได้ว่า แนวทางการเสริมสร้างด้านหลักความเสมอภาค ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. การมีหลักสูตรที่หลากหลาย คือ ควรมีหลักสูตรทางการศึกษาที่เน้นที่การมีส่วนร่วมและการเสมอภาค การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่สามารถทำให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึง เป็นการพัฒนาทักษะทางวิชาการ ทักษะการสื่อสารและทักษะชีวิต จัดทำเอกสารและคู่มือที่ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงข้อมูล จัดกิจกรรมที่เน้นการแบ่งปันประสบการณ์และประวัติส่วนตัวของผู้มีชื่อเสียงระดับประเทศ เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้จากความแตกต่างของผู้อื่น และการสร้างบทบาทการนำ

2. การสร้างเครือข่าย คือ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สร้างโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญ ร่วมมือกับองค์กรและกลุ่มที่สนับสนุนการเสริมความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมในสังคม ให้ทุนการศึกษาและทุนการสนับสนุนให้กับกลุ่มที่มีความต้องการ สร้างงานและโอกาสทางการทำงานให้กับกลุ่มที่มีความต้องการ สร้างพื้นที่ที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัยที่นักศึกษาสามารถมารวมตัวแลกเปลี่ยนความคิดและเรียนรู้ เริ่มจากชั้นเรียนและสร้างโอกาสให้นักศึกษาได้ทำงานร่วมกัน สร้างเครือข่ายที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทักษะ การเรียนรู้ต้องเน้นที่การสร้างความรู้สังคม และสร้างพื้นที่ที่สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัย ตามข้อค้นพบได้ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

5.1.1 พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

ผลการสังเคราะห์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญที่สรุปได้แบ่งออกเป็น 5 ด้าน เพื่อนำไปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย

5.1.1.1 **สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา** ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 13 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ได้ความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ 2) ยอมรับผลการกระทำของตน 3) ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ และ 4) ตรงต่อเวลา

5.1.1.2 **สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี ด้านเคารพสิทธิ** ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 20 ขึ้นไป ได้สิทธิ ดังนี้ 1) อำนาจซึ่งกฎหมายรับรอง 2) ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง 3) อำนาจอันชอบธรรม และ 4) อำนาจที่จะกระทำได้อย่างอิสระ

5.1.1.3 **สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล** ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 6 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้**การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล** ดังนี้ 1) เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น 2) ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น 3) รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และ 4) รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

5.1.1.4 สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี ด้านการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 15 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้การมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) ร่วมตัดสินใจในการทำงาน 2) ปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ 3) การติดตามตรวจสอบ ประเมิน และ 4) แก้ปัญหา

5.1.1.5 สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎี ด้านหลักความเสมอภาค ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์จากนักคิดจำนวน 9 แหล่ง โดยพิจารณาจากค่าร้อยละ 30 ขึ้นไป ได้หลักความเสมอภาค ดังนี้ 1) การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ 2) การได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกัน 3) มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน และ 4) การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

5.1.2 วิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1.2.1 ผลการศึกษาสถานภาพและข้อมูลทั่วไป

ผลการศึกษาสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในเชิงปริมาณพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุไม่เกิน 21 ปี กำลังศึกษาระดับชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

5.1.2.2 ผลวิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา พบว่า ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.04) และความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.33)

2) ด้านเคารพสิทธิ พบว่า ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.90) และความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.32)

3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.14) และความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.40)

4) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.85) และความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.29)

5) ด้านหลักความเสมอภาค พบว่า ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.99) และความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.36)

5.1.2.3 วิเคราะห์จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

1) ผลการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น เพื่อแสดงถึงความสำคัญของความเป็นจริงด้วยดัชนี $PNI_{Modified}$ ซึ่งจากการสำรวจพฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้ง 5 องค์ประกอบ ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ พบว่า โดยภาพรวมมีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ สูงที่สุด คือ ด้านเคารพสิทธิ มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.42 รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.11 และด้านหลักความเสมอภาค มีค่าดัชนี $PNI_{Modified}$ เท่ากับ 0.10

2) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสาพบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่สี่ คือ มีค่าดัชนี PNI $_{Modified}$ เท่ากับ 0.07 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้อ 7. ท่านยอมรับเสียงส่วนใหญ่และให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ตามหลักประชาธิปไตยและตรงต่อเวลา ข้อ 2. ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตามกิจกรรมทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการเลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จ และข้อ 8. ท่านรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด ส่วนลำดับที่ 3 คือ ข้อ 6. ท่านมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของตนเองมีประสิทธิภาพ

3) ด้านเคารพสิทธิพบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนเป็นลำดับแรก คือ มีค่าดัชนี PNI $_{Modified}$ เท่ากับ 0.42 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้อ 11. ท่านสามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐ ข้อ 12. ท่านใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ส่วนลำดับที่ 3 คือ ข้อ 15. ท่านมีอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

4) ด้านยอมรับความแตกต่างหลากหลายพบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่ห้า คือ มีค่าดัชนี PNI $_{Modified}$ เท่ากับ 0.06 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้อ 24 ได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัย โดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4 ข้อ 19. ท่านไม่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย ข้อ 21. ท่านเห็นคุณค่าของทุกคนว่า เท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก เพศ เชื้อชาติและศาสนา และข้อ 23. ท่านปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น ส่วนลำดับที่ 3 คือ ข้อ 17. ท่านยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย ด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง

5) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่สอง คือ มีค่าดัชนี PNI $_{Modified}$ เท่ากับ 0.11 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้อ 30 ท่านร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการติดตามการทำงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ ข้อ 29 ท่านนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทางการเมืองผลการดำเนินงานของรัฐ ให้คนทั่วไปได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ส่วนลำดับที่ 3 คือ ข้อ 26 ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อบจ. เทศบาล เป็นต้น

6) ด้านหลักความเสมอภาค พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่สาม คือ มีค่าดัชนี PNI $_{Modified}$ เท่ากับ 0.10 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ความต้องการจำเป็น 3 ลำดับแรก ได้แก่ ข้อ 36 ท่านได้รับความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐโดยไม่เลือกปฏิบัติ ข้อ 39 ท่านสามารถนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและติดตามเหตุการณ์ทางการ

เมืองได้ทุกช่องทาง ข้อ 40 ท่านสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มหรือบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความเสมอภาคและความร่วมมือในมหาวิทยาลัย ส่วนลำดับที่ 3 คือ ข้อ 35 ท่านมีความสนใจที่จะเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

5.1.3 แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากข้อค้นพบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

5.1.3.1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา มีข้อค้นพบจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน 2) การจัดการเรียนการสอนควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย และ 3) การสร้างเครือข่าย

5.1.3.2 ด้านเคารพสิทธิ มีข้อค้นพบจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย 2) การสร้างเครือข่าย และ 3) การสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

5.1.3.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีข้อค้นพบจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย 2) การสร้างเครือข่าย และ 3) การสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

5.1.3.4 ด้านการมีส่วนร่วม มีข้อค้นพบจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย 2) การสร้างเครือข่าย และ 3) การสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

5.1.3.5 ด้านหลักความเสมอภาค มีข้อค้นพบจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย และ 2) การสร้างเครือข่าย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการสังเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวมทุกด้านที่นำมาเป็นกรอบแนวคิด อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ คือ ร้อยละ 50 ขึ้น

ไปทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา มีค่าร้อยละ 78 ด้านเคารพสิทธิ มีค่าร้อยละ 72 ด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มีค่าร้อยละ 67 ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าร้อยละ 61 และด้านหลักความเสมอภาค มีค่าร้อยละ 56 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การจะเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้จะต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจในการสร้างความรับผิดชอบ การมีจิตอาสา การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง การยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขอชุมชน และความเสมอภาคเท่าเทียมกันในสังคม เพราะจะส่งผลต่อการพัฒนาและการเสริมสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรากรณ์ สามโกเศศ, (2558), สถาบันพระปกเกล้า (2557), สุขุม นวลสกุล (2535) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559), ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2556), Reysen, 2013 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bryony, Beatrice, & Joann (2008) ที่ศึกษาผลของการจัดการศึกษาเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของนักเรียนและนักศึกษาในทุกระดับ งานวิจัยของ Jinyu & Bryony (2020) ได้ศึกษาผลกระทบของมหาวิทยาลัยที่มีต่อความเป็นพลเมืองของเยาวชนในประเทศอังกฤษ พบว่า มหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและรักษาประชาธิปไตยและการทำงานร่วมกันทางสังคมของพลเมือง งานวิจัยของ กันยารัตน์ นิลภา และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2566) “การพัฒนากิจกรรมการเรียนแบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า กิจกรรมการเรียนแบบรับใช้สังคมที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย แนวคิดพื้นฐานของกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหาของกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยกิจกรรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก (2558) ที่วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียนโดยใช้กิจกรรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก

5.2.2 วิเคราะห์พฤติกรรมและบทบาทของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5.2.2.1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา พบว่า พฤติกรรมความเป็นจริงและความคาดหวังพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่สี่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่ขาดความสนับสนุนในการพัฒนาจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ระบบการศึกษาที่ไม่สามารถกระตุ้นความสนใจและความรู้สึกทางสังคมของนักศึกษา ขาดความเข้าใจในความสำคัญของจิตอาสา สภาพการเงินที่ท้าทายอาจทำให้นักศึกษาต้องมุ่งมั่นกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงานหรือกิจกรรมทางการศึกษามากกว่า นักศึกษาบางคนอาจไม่ได้รับการชี้นำและสนับสนุน

จากครู ครอบครัว หรือบุคคลที่มีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สจีพรรณ ทรรพวสุ (2562) ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคม เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Lough, B. J. & McBride, A. M., (2013) พลเมืองตื่นรู้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ และการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ควบคู่กับความรับผิดชอบ

5.2.2.2 ด้านเคารพสิทธิ พบว่า พฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้านความเป็นจริงและความคาดหวัง จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการศึกษาและสภาพแวดล้อมที่มีการกีดกันหรือการถูกแยกจากกลุ่มทางสังคมโดยไม่มีเหตุผลที่ชัดเจน หรือการเลือกปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความแตกแยกและความไม่เคารพ พฤติกรรมที่ก่อกวนหรือละเมิดสิทธิของนักศึกษา เช่น การแอบดูถูก การล่วงละเมิดสิทธิส่วนตัว การสื่อสารที่ไม่มีการเคารพ การถูกตัดออกจากการเข้าถึงข้อมูล หรือการไม่รับฟังความคิดเห็น กลุ่มนักศึกษาที่มีพื้นที่ส่วนตัวน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภีร์ สมอนา (2558) พบว่า ความเป็นพลเมืองของนักเรียนพลเมือง ด้านการรับรู้สิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และจรูญ พานิชย์ ผลินไชย (2560) พบว่า นิสิตมีความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก คือ มีความเท่าเทียมกัน เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นรับผิดชอบต่อสังคม และมีส่วนรวม อีกทั้งงานวิจัยของ วินิจ ผาเจริญ (2561) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ในภาพรวมที่ระดับมาก และนอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ สจีพรรณ ทรรพวสุ (2562) ผลการวิจัยความเป็นพลเมืองของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ เคารพหลักความเสมอภาค พร้อมทั้งงานวิจัยของ ประภัสสร ถวายนิล และทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา (2562) ได้พัฒนาแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัย พบว่า ระดับการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และระดับความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า “การเคารพสิทธิเสรีภาพของตนเองและบุคคลอื่น อยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Riefatul Mahfuza Sandy (2024) การสร้างความตื่นตัวและความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ส่งผลกระทบเชิงบวกในระยะยาวต่อบุคคลและสังคมโดยรวม ซึ่งจะช่วยสร้างพลเมืองที่ตระหนักถึงสิทธิและความรับผิดชอบในการสร้างสังคมที่ยุติธรรม เป็นประชาธิปไตยและยั่งยืน

5.2.2.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า พฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยด้านความเป็นจริงและความคาดหวังจากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่ห้า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยมีความแตกต่างระหว่างบุคคลหลายประการ โดยบางครั้งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และประสบการณ์ชีวิต ความแตกต่างในช่วงอายุอาจสร้างความไม่เข้ากันได้ในมุมมองและความคิดเห็น และยากลำบากในการปรับตัว เนื่องจากมีสภาพแวดล้อมที่ไม่มีความเป็นกันเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lough, B. J. & McBride, A. M., (2013) พบว่า พลเมืองตื่นรู้ต้องเคารพและยอมรับในความแตกต่าง มีจิตสาธารณะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม อีกทั้งการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) กล่าวไว้ว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เกิดจากการยอมรับความแตกต่าง พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาของสังคมของตนเอง และการศึกษาของปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2556) กล่าวว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรจะตองประกอบไปด้วยคุณสมบัติสำคัญ คือ 1) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ 2) เคารพความแตกต่าง

5.2.2.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า พฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามความเป็นจริงและความคาดหวัง จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทั้งสองด้าน ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่สอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรหรือกิจกรรมยังไม่มีความหลากหลายและน่าสนในใจพอ รูปแบบการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ยังไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมเท่าที่ควร และช่องทางที่นักศึกษาสามารถแสดงความเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังมีน้อย รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ยังไม่เปิดโอกาสและเชื่อมโยงกับทุกคนในการเข้าไปมีส่วนร่วม ขาดการสนับสนุนจากครู เพื่อน หรือครอบครัวที่สามารถกระตุ้นและสนับสนุนการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันยารัตน์ นิลภา และ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2566) พบว่า ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ด้านการเป็นพลเมืองมีส่วนร่วมหลังเรียน อยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกับงานวิจัยของ เสกสรรค์ สนวา และคณะ (2564) ที่พบว่า ด้านพฤติกรรมและการปรับตัว ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน สังคมและการเมือง และมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2557) ที่สรุปว่า การพัฒนาสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้นั้น การทำกิจกรรมจิตอาสา การบริการสังคมนับเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ การศึกษาของ อภิชาต สุทธิสะอาด (2543) ได้กล่าวไว้ว่า หลักการของประชาธิปไตยที่มีความสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย สนใจเรื่องที่อยู่ล้อมรอบตัวเอง สนใจเรื่องการเมือง และตามแนวคิดของ พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2557) ได้กล่าวว่า พลเมืองที่ตื่นรู้ คือ การที่ปัจเจกชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมสาธารณะ เข้าไปมีส่วนร่วมกับปัญหาของชุมชนโดยไม่อยู่เฉยด้วยความสมัครใจทำด้วยจิตสำนึกซึ่งเกิดขึ้นได้ในสังคมทุกระดับทั้งระดับ

ท้องถิ่นระดับชาติและระดับ เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และจรูญ พานิชย์ ผลินไชย (2560) พบว่า นิสิตมีความเป็นพลเมืองอยู่ในระดับมาก คือ มีความเท่าเทียมกัน เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Riefatul Mahfuza Sandy (2024) พบว่า การสร้างความตื่นตัวและความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองแบบมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ส่งผลกระทบเชิงบวกในระยะยาวต่อบุคคลและสังคมโดยรวม ซึ่งจะช่วยสร้างพลเมืองที่ตระหนักถึงสิทธิและความรับผิดชอบในการสร้างสังคมที่ยุติธรรม เป็นประชาธิปไตยและยั่งยืน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Spyros Themelishttps and Tao-Chen Hsu (2021) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการสอนเชิงวิพากษ์และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในขบวนการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในการต่อสู้เพื่อปรับปรุงประชาธิปไตยในแนวทางปฏิบัติเพื่อความยุติธรรมทางสังคม

5.2.2.5 ด้านหลักความเสมอภาค พบว่า ความเป็นจริงของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และความคาดหวังของพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จากการวิเคราะห์โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า มีความต้องการจำเป็นที่เร่งด่วนลำดับที่สาม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงโอกาสต่าง ๆ ขาดทรัพยากรการศึกษาหรือการแบ่งแยกทางการศึกษา การแบ่งปันอำนาจในการตัดสินใจ สถานภาพที่มีความไม่เท่าเทียมกันส่งผลให้ไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2556, หน้า 23) ได้กล่าวว่า การเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรจะตองประกอบไป เคารพความแตกต่าง เคารพหลักเสมอภาค และมีสวนร่วมแกไขปญหาโดยเริ่มต้นที่ตนเอง เช่นเดียวกับการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) กล่าวว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควบคู่กับความรับผิดชอบ และมีสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค การยอมรับความแตกต่าง และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Reysen, S. & Katzarska-Miller, I., (2013) ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ตระหนักถึงการมีส่วนร่วม ความเท่าเทียม เคารพและยอมรับในความหลากหลาย และยังมีงานวิจัยของ Lough, B. J. & McBride, A. M., (2013) พลเมืองตื่นรู้ เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ เคารพและยอมรับในความแตกต่าง มีจิตสาธารณะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Spyros Themelishttps and Tao-Chen Hsu (2021) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการสอนเชิงวิพากษ์และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในขบวนการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นในการต่อสู้เพื่อปรับปรุงประชาธิปไตยในแนวทางปฏิบัติเพื่อความยุติธรรมทางสังคม

5.2.3 แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5.2.3.1 ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การเรียนรู้นอกห้องเรียนพบว่า การเรียนรู้นอกห้องเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ในสถานการณ์ที่เป็นจริงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการคิด การแสดงพฤติกรรมในการเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ (2557) กระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยที่เหมาะสมคือ การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา และการทำกิจกรรมจิตอาสาการขับเคลื่อน การบริการสังคม (Service-Learning) นับเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรม ทำให้เกิดพฤติกรรม การเป็นพลเมืองตื่นรู้ และงานวิจัยของ ปราณี อัศวภูษิตกุล (2562) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้วยการบริการสังคมเป็นการบูรณาการทั้งความรู้และทักษะปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรม การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่กำหนด นักศึกษา ชุมชนผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์ 2) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ๋ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรและโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรมนำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ingrid Geier and Ulla Hasager (2020). การเรียนรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีของการเรียนรู้การบริการกับนักศึกษา 55 คนจากมหาวิทยาลัยฮาวาย Manoa และนักศึกษา 41 คนที่ฝึกฝนการเรียนรู้การเป็นพลเมืองเชิงรุกที่ Salzburg University of Teacher Education พบว่า การสอนทั้งสองสนับสนุนการรับรู้ด้านประชาธิปไตยและทัศนคติของพลเมืองของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ และ 3) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การ

สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจากการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2560) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และงานวิจัยของ กาญจนี มุลนี (2561) แนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือ การจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง การลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาความเป็นพลเมือง การเข้ามามีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

5.2.3.2 ด้านเคารพสิทธิ พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ๋ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Giuseppina Guagnano and Isabella Santini (2019) พบว่า การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสามารถเกิดขึ้นได้จากกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างไม่ต้องสงสัยตั้งแต่วัยเรียนจนถึงวัยผู้ใหญ่ มุ่งเป้าไปที่การรักษาและรับทักษะในฐานะผู้ขับเคลื่อนการเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจากการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2560) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และ 3) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความ

เข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้องถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap, Y, (2011) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรตี ประทุมสุวรรณ์ (2562) การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

5.2.3.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ๋ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ สอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรมนำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ James Weinberg and Matthew. (2018) ได้ศึกษาการเรียนรู้เพื่อประชาธิปไตย: การเมืองและแนวปฏิบัติของการศึกษาเรื่องความเป็นพลเมือง พบว่า ครูยังคงขาดความเข้าใจร่วมกันในเรื่องความเป็นพลเมือง ทั้งในด้านแนวคิดและการสอน การสร้างกระบวนทัศน์เชิงประกาศและขั้นตอน ซึ่งพัฒนาขึ้นเพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ทางการเมืองและวิสัยทัศน์ที่ขับเคลื่อนด้วยกฎเกณฑ์ของความเป็นพลเมืองประชาธิปไตยและการสอนในชั้นเรียน 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอกเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลกและการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจาการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2015) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และ 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความ

เข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้องถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap, Y, (2011) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรตี ประทุมสุวรรณ์ (2562) การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

5.2.3.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ๋ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jinyu Yang & Bryony Hoskins (2020) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมีผลกระทบต่อความกระตือรือร้นของคนหนุ่มสาวในอังกฤษ และความสำเร็จทางการจัดการเรียนการสอนนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่สูงขึ้น พบว่า บทบาทของการศึกษาระดับอุดมศึกษามีบทบาทในการพัฒนาและรักษาประชาธิปไตยและการทำงานร่วมกันทางสังคม 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจาการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2560) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และ 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้องถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap, Y, (2011) สภาพแวดล้อมทาง

สังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรตี ประทุมสุวรรณ์ (2562) การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

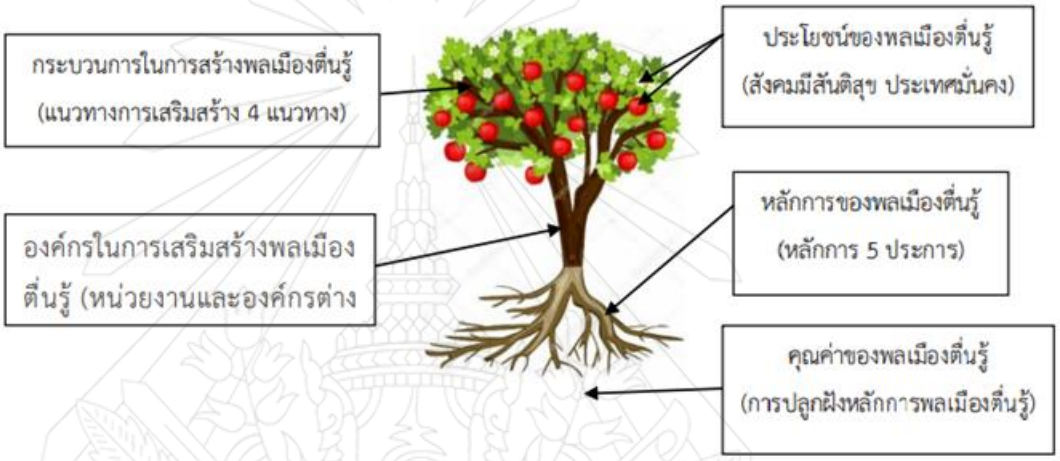
5.2.3.5 ด้านหลักความเสมอภาค พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ๋ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจาการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2560) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาข้างต้นทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ โดยได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว และนำมาเป็นข้อสรุป ที่อธิบายได้ว่า พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีแนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การเรียนรู้นอกห้องเรียน 2) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย และ 3) การสร้างเครือข่าย 2. ด้านเคารพสิทธิ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 2) การสร้างเครือข่าย และ 3) การมีสภาพแวดล้อมที่

เหมาะสม 3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 2) การสร้างเครือข่าย และ 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 4. ด้านการมีส่วนร่วม มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 2) การสร้างเครือข่าย และ 3) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และ 5. หลักความเสมอภาค มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 2) การสร้างเครือข่าย

ต้นไม้พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาพที่ 5.1 ต้นไม้พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้เปรียบได้กับพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ คือ

1. ดอกผลของต้นไม้ = ประโยชน์ของพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย
2. กิ่งก้านของต้นไม้ = กระบวนการในการสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
3. ลำต้น = องค์กรในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
4. รากของต้นไม้ = หลักการของพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย
5. ดินที่ปลูกต้นไม้ = คุณค่าของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

1. ดอกผลหรือประโยชน์ของพลเมืองตื่นรู้ประชาธิปไตย คือ ความสุขของประชาชน คุณภาพชีวิตที่ดี สังคมมีสันติสุข ประเทศมีความเจริญมั่นคง สงบสุข เป็นต้น

2. กิ่งก้านของต้นไม้ คือ กระบวนการสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “กระบวนการ” เปรียบเสมือนกิ่งก้านของต้นไม้ ที่ต้องมีระบบควบคุมการทำงานก็คือ “กิ่ง” และควบคุมคุณภาพก็คือ “ก้าน” ของต้นไม้ที่แยกออกมาจากลำต้น ซึ่งจะนำไปสู่การออกดอกออกผลดังที่ คาดหวัง “กระบวนการ” ซึ่งเปรียบเสมือนกิ่งก้านของต้นไม้พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของสถาบัน/องค์กร และหน่วยงานต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพ

เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ได้แก่ 1. การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 2. การสร้างเครือข่าย 3. การเรียนรู้นอกห้องเรียน 4. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

3. ลำต้น คือ องค์กรที่ส่งเสริมการสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “องค์กร” เปรียบได้กับลำต้นของต้นไม้ที่มีโครงสร้างใหญ่สุด มีความแข็งแรง ลำต้นที่สมบูรณ์จะทนทานต่อพายุลมแรง สามารถแตกกิ่งก้านสาขาออกไปได้ ต้องมีองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนเสริมสร้างและสนับสนุนความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาสื่อมวลชน และองค์กรภาครัฐ

4. รากของต้นไม้ คือ หลักการของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย **รากของต้นไม้** ทำหน้าที่ดูดซึมอาหารจากดิน ถ้ารากไม่มั่นคง หยั่งไม่ลึก ต้นไม้ก็อาจตายได้ **เหมือนกับ** หลักการของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ถ้าหลักไม่ดีหรือไม่มีหลักก็อาจล่มสลายได้ หลักการของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2. ด้านเคารพสิทธิ 3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4. ด้านการมีส่วนร่วม 5. หลักความเสมอ

5. ดินที่ปลูกต้นไม้ คือ ต้นไม้จะเจริญเติบโตต้องปลูกในดินดี มีความอุดมสมบูรณ์ มีปุ๋ยหรือสารอาหารที่มีคุณค่า หากขาดสารอาหารในดินที่สำคัญแล้ว ต้นไม้ก็อาจตายหรือไม่ให้ผลผลิตที่ดีได้ **แต่ถ้าเป็นต้นไม้พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย** ที่เราควรปลูกฝังแก่เยาวชน เพื่อให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย เช่น ความรับผิดชอบ ความเสียสละ การยอมรับความแตกต่าง ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี การเคารพกฎหมาย กติกาของสังคม

จากองค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบสรุปได้ว่า ต้นไม้พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการสร้างคุณค่าของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เราควรปลูกฝังแก่เยาวชนในทุกด้าน ตามหลักการของพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย ได้แก่ การมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา การเคารพสิทธิ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และการมีความเสมอภาค โดยความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาสื่อมวลชน และองค์กรภาครัฐ ผ่านกระบวนการในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ให้มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การมีหลักสูตรที่หลากหลาย การสร้างเครือข่าย การเรียนรู้นอกห้องเรียน และการมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ส่งผลให้ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมมีสันติสุข ประเทศมีความเจริญมั่นคงสงบสุข

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยเรื่อง พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี (ภาคปกติ) สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพฤติกรรมและบทบาทจำเป็นในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ในด้าน ด้านเคารพสิทธิ เป็นลำดับแรก ดังนั้น แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษาให้มีการเคารพสิทธิ เป็นแนวทางที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุด ในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม เพราะการเคารพสิทธิเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นมิตรและยั่งยืน การปฏิบัติต่อกันอย่างเคารพช่วยส่งเสริมความสงบและความเจริญรุ่งเรือง โดยมีวิธีการที่สำคัญคือ การให้ความรู้โดยการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและโดยกระบวนการฝึกอบรมเพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเข้าไปมีช่วยช่วยเหลือชุมชน และกระบวนการสื่อสาร

2. ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี (ภาคปกติ) สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพฤติกรรมและบทบาทจำเป็นในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ในด้าน ด้านการมีส่วนร่วม เป็นอันดับที่สอง ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงควรมีการสนับสนุนส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม โดยควรมีแผนงานหรือโครงการ งบประมาณที่ชัดเจนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหา การเข้าไปร่วมตัดสินใจและการเข้าไปใช้ความช่วยเหลือในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพราะสถาบันการศึกษาเป็นสถานที่ที่นักศึกษาได้รับการสนับสนุนในการเติบโตและพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่

3. ควรเน้นและให้ความสำคัญในการให้ความรู้ ความเข้าใจ ในการเป็นพลเมืองตื่นรู้อย่างลึกซึ้งและถูกต้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้นักศึกษาเกิดทัศนคติมีพฤติกรรมและบทบาทของการเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

4. ควรเน้นและให้ความสำคัญในการกระทำ ลงมือปฏิบัติ เพราะการเรียนรู้ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่ผ่านการลงมือปฏิบัติทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนผ่านหลายมุมมอง จะส่งผลให้เกิดความเป็นพลเมืองตื่นรู้อย่างยั่งยืน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำเสนอแนวทางการพัฒนา

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในลักษณะการวิจัยและพัฒนา (research and development) เกี่ยวกับการนำแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการเรียนรู้

2. ควรมีการศึกษาบทบาทของสถาบันหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและสังคม/ชุมชนว่ามีผลต่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้

3. ควรมีการศึกษาวิจัยในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับปัจจัย วิธีการและเทคนิคในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้

4. ควรมีการศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เช่น ระดับปฐมวัย ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษาทั้งของภาครัฐและเอกชน เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ให้มีความเหมาะสมของแต่ละกลุ่ม

5. ควรนำผลงานวิจัยไปจัดกิจกรรมของนักศึกษาให้บูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตร

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

กมล สมวิเชียร. (2540). *ปฏิรูปการเมือง: เลือกนายกรัฐมนตรีโดยตรง พร้อมร่างรัฐธรรมนูญฉบับลอสแองเจลีส.* กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.

กรมวิชาการ กองวิจัยทางการศึกษา. (2542). *การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและมีวินัยในตนเอง.* เอกสารประกอบโครงการการศึกษาศักยภาพของเด็กไทย. กรุงเทพฯ: กรมฯ.

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2536). *คู่มือนิเทศการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมศาสนา

กรมวิชาการ. (2542). *คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย*. กรุงเทพฯ:

กฤษฎา แก้วเกลี้ยง. (2559). *ความเป็นพลเมือง สิทธิชุมชน และความเหลื่อมล้ำทางสังคมยุทธศาสตร์เพื่อการสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง.* นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

กิตติศักดิ์ ปรกติ. (อัดสำเนา). *ความสำคัญของพลเมืองต่อการพัฒนาประชาธิปไตย*. เอกสารประกอบการอภิปราย, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กันทรากร จรัสมาธุสร. (2560). *รูปแบบและกลยุทธ์การสร้างพลเมืองตื่นรู้ กรณีศึกษาโครงการพลังเด็กและเยาวชนเพื่อการเรียนรู้ภูมิสังคมภาคตะวันตก*. ปริญญานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

กาญจนี มุลนี. (2561). *รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2546). “หลักความเสมอภาค” , ในหนังสือรวมนทความกฎหมายมหาชนจากเว็บไซด์ ww.pub-law.net. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เพรส จำกัด.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2547). *การเมืองการปกครองไทยหลายมิติ.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ขุนประเสริฐศุภมาตรา. (2477). *หนังสือว่าด้วยกฎหมายภาคสิทธิ*. กรุงเทพฯ: นิติศาสตร์.

คณิน บุญสุวรรณ. (2550). *ปทานานุกรมศัพท รัฐสภาและการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัทตถาตา พับลิเคชั่น จำกัด.

คณิน บุญสุวรรณ. (2547). *คู่มือการใช้สิทธิของประชาชน*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

คมชัดลึก. (2563, 19 สิงหาคม). เปิดหน้า “นักเรียนเลว” ยุวชนสยาม Gen Z. [เว็บไซต,]. สืบค้นจาก https://www.komchadluek.net/news/scoop/440689.

คิม จงสถิตวัฒนา, *มนุษย์สายพันธุ์ใหม่ Active Citizen* โดย มัลลิกา โพสต์ทูเดย์ สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566 จาก https://www.posttoday.com/life/life/482995. 28 กุมภาพันธ์ 2560

คำนึง ชัยสุวรรณรักษ์ และธีระพล บุญสร้าง. (2546). *ประชาธิปไตยในวิถีประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: แม็ก.

จำนวนรัฐประหารในประเทศไทยมีการนับแตกต่างกัน ในที่นี้ผู้เขียนขอยึดตาม ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. (2561). *“ข้ออ้าง” การปฏิวัติ-รัฐประหารในการเมืองไทยสมัยใหม่.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

จิรโชค (บรรพต) วีระสัย, และคณะ. (2538). *รัฐศาสตร์ทั่วไป*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแห่ง.

จิราณีย์ พันมูล. (2564). “การเสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ”. *วารสาร มทรส. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์).*

จินตนา สุจจานันท์. (2549). *การศึกษาและการพัฒนาชุมชน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จักรพงษ์ วงค์อ้าย. (2564). *แนวทางการพัฒนาการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

ชาตรี จันทรพิทักษ์. (2544). *คุณสมบัติของนักการเมืองที่ดีในทัศนคติของข้าราชการทหารบก ในหน่วยกำลังรบของกองพลในกรุงเทพมหานคร.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชูชีพ ประทุมเวียง. (2547). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษาสถาบันราชภัฏ*. ปริญญานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชัชชาติ สิทธิพันธุ์. (2021). สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.facebook.com/chadchartofficial/posts/4533831656677651/19 กันยายน 2021·

ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, (2529). *ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย.* กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.

เชาว์ ไพรพิรุณโรจน์. (2530). *ลัทธิและอุดมการณ์ทางการเมือง.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ญาศินี เกิดผลเสริฐ. (2562). *รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่ตื่นตัวในชุมชน*. ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ, คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ณธรา เหมือนปิ๋ว. (2561). “การพัฒนาพลเมืองไทยให้มีความเป็นพลเมืองโลกในประเทศไทยยุค 4.0”. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 46(3), 86-99.

ณัฐกร วิทิตานนท์. (2553). *หลักรัฐธรรมนูญเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก กุลศิริสวัสดิ์. (2541). *ปรัชญาของศาสนาอิสลามกับการพัฒนาวินัยและสร้างเสริมประชาธิปไตย.* (พิมพครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพคุรุสภาลาดพร้าว.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2554). *"บทบาทของการพัฒนาพลเมือง (Civic Education) เพื่อประชาธิปไตยที่ยั่งยืน: การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ไทย-เยอรมนี."* นำเสนอในการสัมมนา วันพฤหัสบดีที่ 7 กุมภาพันธ์ 2551 จัดโดย สถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมูลนิธิฟรีดริดเอกแบร์ท.

_____. (2563). *การศึกษาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองสำหรับสังคมไทย.* นนทบุรี: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ถวิลวดี บุรีกุล, รัชวดี แสงมะหะหมัด, Eugenie Merieau, Michael Volpe. (2555). "ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย (Citizenship in Thailand)". สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 13 เรื่อง ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ (2557). *พลเมืองไทย: การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย.* นนทบุรี: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.

ถวิล จันทร์สว่าง. (2545). *การศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยบางประการกับความรับผิดชอบของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรโรฒประสานมิตร.

ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง.* วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2557). *พลเมือง สิทธิมนุษยชน และประชาธิปไตย.* กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษาภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษา.

ทิวาวรรณ อายุวัฒน. (2563). "การประท้วงของนักเรียนในมุมมองอาชญาวิทยา". หนังสือประมวลบทความในการประชุมวิชาการนิติสังคมศาสตร์ระดับชาติ หัวข้อ *จินตนาการใหม่ ภูมิทัศน์นิติศาสตร์ไทย*, 215-225.

ทิพย์พาพร ตันติสุนทร. (2554). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง.* กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย และจรูญ พานิชย์ผลินไชย (2560). "ความเป็นพลเมืองของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนเรศวร. สักทอง". *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.*

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2548). *แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง.* นนทบุรี: วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า.

ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. (2560). "ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคมกับการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย". *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 7(2), 52-65.

ธานินทร กรัยวิเชียร. (2518). ระบอบประชาธิปไตย.กรุงเทพฯ: โรงพิมพกรมแผนที่ทหาร.

ธัญธัช วิภัติภูมิประเทศ. (2556*). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักนักศึกษามหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์*. รายงานการวิจัย, กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

นภาพร แสงนิล. (2561). *การเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลโลกให้กับผู้เรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดน่าน*. ปริญญานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

นริศ จันทวรรณ. (2559). "ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงระดับปริญญาตรี ส่วนกลาง". *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2546). *การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สิริลักษณ์การพิมพ์.

นิคม ผัดแสน.(2540). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษาต่อการพัฒนาการศึกษาของกลุ่มโรงเรียนอุดรศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย.

นิตยสารธรรมจักษุ. (2543). "ปูชนียบุคคลของชาว มมร. อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ". *นิตยสารธรรมจักษุ*, ปีที่ 85 ฉบับที่ 2 (พฤศจิกายน 2543).

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2543). *"หลักความเสมอภาค" โครงการเฉลิมพระเกียรติสารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2547). *หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

บุณณดา มุ้ยเผือก. (2544). *การศึกษา การส่งเสริมวินัยให้กับเด็กวัยอนุบาลของผู้ปกครองในชุมชนเกษตรกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตการศึกษา 11*. ปริญญานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรตี ประทุมสุวรรณ์. (2562). "การศึกษาเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก: การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน". *Educational Management and Innovation Journal,* 2(1), 100-121.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). "การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) : พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตย ที่คน". เอกสารประกอบการบรรยายการประชุมคณะอนุกรรมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของรัฐสภา และเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ครั้งที่ 2/2555 วันที่ 11 ธันวาคม 2555.

_____. (2555). *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์.

_____. (2555). *ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตย*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกลา.

ปลินธร เพ็ชรฤทธิ์. (2550). *สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาของครูสังคมศึกษา*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการการสอนสังคมศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประสาร ทองภักดี. (2525). *หลักการปกครอง (หลักรัฐศาสตร์)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ประวัติมหาวิทยาลัย. (2563). สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2566 จาก https://www.mbu.ac.th/mbu-history/

ประภัสสร ถวายนิล และทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา. (2562). “แนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร”. *Veridian EJournal*, Silpakorn University.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2557). *ธรรมรัฐ-ธรรมราชา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี อัศวภูษิตกุล. (2562). “การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์”. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 12(1), 98-111.

ปราณี อยู่ประสิทธิ์. (2547). *การพัฒนาพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ โดยใช้กระบวนการสร้างค่านิยมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบ้านทึง จังหวัดสุพรรณบุรี.* ปริญญานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, หลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปราโมทย์ กัลยา. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชา(การบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

พิทักษ์ ปืนใจ และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช. (2563). “โมเดลการวัดความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย”. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 14(3), 77-87.

พระพุทธชัย ทิพสวัสดิ์. (2552). *ความเสมอภาคในปรัชญาพุทธศาสนาเถรวาทด้วยแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พีระ พรนวม. (2544). *ศรัทธาต่อหลักการการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน*. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พรชนก ปรีปาน. (2561). “ปลุกเด็กไทยให้ “ตื่นรู้””. *กรุงเทพธุรกิจ*. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566 https://www.moe.go.th/ 26 มีนาคม 2561.

ภัสยกร เลาสวัสดิกุล. (2558). *กลยุทธ์การบริหารสถาบันอุดมศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองของนิสิตนักศึกษา*. ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภักดี โพธิ์สิงห์, กฤช เพิ่มทันจิตต์ และกมลทิพย์ ตรีเดช. (2562). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจิตสำนึกความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย. เข้าถึงได้จาก https://mrc.mbu.ac.th/. 20 ธันวาคม 2566.

มานิตย์ จุมปา. (2560). เอกสารประกอบคำบรรยาย เรื่องสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ชุดที่ 1 และชุดที่ 2. สืบค้นเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2560, จาก http://www.thethaibar.or.th/thaibarweb/index.php/th

_____. (2550). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2550)*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: บริษัท วี. พริ้นท์ (1991) จำกัด.

เมตต์ เมตต์การุณ์จิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

รสสุคนธ์ มกรมณี และศุภานัน สิทธิเลิศ. (2556). “พฤติกรรมความเป็นพลเมืองของเยาวชนในมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*”. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.*

ฤชุตา เทพายากุล. (2554). “การศึกษาวิชาความเป็นพลเมือง (Citizenship Education)”. *วารสารเรียนรู้ประชาธิปไตย*, 3(9), 3-15.

ราชบัณฑิตยสถาน (2538). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

รายงานประจำปี. (2557). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2529). *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร.

วรวุฒิ เจริญศรีพรพงศ์. (2555). *การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีสำหรับลูกเสือชาวบ้าน*. ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2543). *สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2560). “การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.” *มติชน*. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2566 จาก http://www.moe.go.th/. 1 มีนาคม 2560.

วิชัย ตันศิริ. (2551). *วัฒนธรรมพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายการศึกษา.

วิภา ทาโบราณ. (2542). *ผลของการได้รับแรงเสริมตามทฤษฎีการวางเงื่อนไข การกระทำเพื่อปรับพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิภา พงษ์พิจิตร. (2529). *ลักษณะของนิสิตหอพักจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาวิจัยการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น. (2524). *ประชาธิปไตยแนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุดมคติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วินิจ ผาเจริญ. (2561). “คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้.” *วารสาร ศึกษาศาสตร์ มมร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*, 6, 1 (มกราคม – มิถุนายน), 148-161.

วิสัยทัศน์ / นโยบาย / พันธกิจ. (2564). [ออนไลน์]. ได้จาก: ttps://www.mbu.ac.th/about/post-2625/[สืบค้นเมื่อ18 มกราคม 2567].

ศรัณยุ หมั้นทรัพย์. (ม.ป.ป.). บทความกฎหมาย: ความเสมอภาค: กลุ่มพลเมืองเข้มแข็ง. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพนธ 2555 จาก http://www.powerfulcitizen.com/index.php?option=comcontent&view=article&id=13%3A2009-07-09-08-28-02&catid=3%3A200907-01 -09-55-59&Itemid=19&lang=th

ศุภมาศ ช่างมี. (2559). *การรูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2557). *การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม.* รายงานผลการดำเนินวิจัย, สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศาลรัฐธรรมนูญ. *ประชาธิปไตย : ความหมายจากคาวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ*. เข้าถึงได้จาก: https://www.constitutionalcourt.or.th › occ_web › ewt_dl_link. 26 ธันวาคม 2566.

ศักดิ์ชัย นิรัญทวี. (2548). *รายงานการวิจัยเอกสารการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

สถาบันพระปกเกล้า. (2565). *หลักสูตรค่านิยมพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สถาบัน.

สจีพรรณ ทรรพวสุ. (2562). “การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของนักศึกษาในการจัดการศึกษาครุศาสตร์ยุค 4.0 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*”. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

สมยศ นาวีการ. (2545). *การบริหาร*. กรุงเทพฯ: ชาญวิทย์เซ็นเตอร์.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2542). “หลักความเสมอภาค.” *วารสารนิติศาสตร์*, 30(3), 161.

สมชาย รัตนทองคำ. (2556). *ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่นำมาใช้พัฒนาด้านการเรียนการสอน*. เว็บไซต์ http://www.oknation.net/blog/print.php?id=901517/ 20 ธันวาคม 2556.

สิริพรรณ นกสวน สวัสดี. (2561). “การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยเปรียบเทียบ: แง่คิดต่อความล้มเหลวในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยของไทย”. *วารสารสังคมศาสตร์*, ปีที่ 48 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2561).

สัญญา เคณาภูมิ. (2551). *ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และคณะ. (2557). *การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคมเพื่อพัฒนาทักษะความเป็นพลเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารโครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนาการวิจัยมหาวิทยาลัยแห่งชาติ.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2548). *การวิจัยการประเมินความต้องการจำเป็น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). *โลกเปลี่ยนไทยปรับ: หลุดจากกับดัก พ้นจากชาติที่ล้มเหลว*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.

_____. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส

สุขุม นวลสกุล, วิศิษฐ ทวีเศรษฐ. (2524). *การเมืองและการปกครองไทย = Thai government and politics*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพมหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุขุม นวลสกุล, (2535). *การเมืองเรื่องขำขัน*. กรุงเทพฯ: มีดีบุ้คเซ็นเตอร์

สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก. (2558). *การบริหารจัดการเพื่อสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดเทศบาล*. ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภีร์ สมอนา. (2558). *ความเป็นพลเมืองของนักเรียนในโครงการโรงเรียนพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า*. รายงานการวิจัย, สานักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง, สถาบันพระปกเกล้า.

สุภัค ไหวหาหากิจ. (2543). *เปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ*. ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานวิจัย : แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship): ประสบการณ์นานาชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. *ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. พฤษภาคม 2562.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). “รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.” สำนักงานมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, (2558). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: สำนักกกรพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2558). *คู่มือพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

สำนักงานสภาพัฒนาการการเมือง. (2553). ประชาธิปไตยชุมชนกลไกขับเคลื่อนภาคพลเมืองเข้มแข็ง. นนทบุรี: สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง/สถาบันพระปกเกล้า.

เสกสรรค์ สนวา และคณะ. (2564). “สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ความเป็นชุมชนประชาธิปไตย”. *Journal of Politics and Governance*, 11(3), 45–65. Retrieved from https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jopag/article/view/256580.

สมนึก มังน้อย. (2539). *พฤติกรรมประชาธิปไตยตามการรับรู้ของตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย.

หยุด แสงอุทัย. (2545). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. กรุงเทพฯ: ประกายพรึก.

หลวงประดิษฐ์มนูธรรม, “คำอธิบายกฎหมายปกครอง”อ้างถึงใน สมคิด เลิศไพฑูรย์, “หลักความเสมอภาค”. *วารสานิติศาสตร์*, เล่ม 30, 2 (มิถุนายน 2543), 166.

อมร รักษาสัตย์ และคณะ. (2539). *ประชาธิปไตย อดมการณ์ หลักการและแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ*. (พิมพ์ครังที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2542). *การศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

อุดม รัฐอมฤต และคณะ. (2544). *การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการใช้สิทธิ์เสรีภาพของบุคคล ตามมาตรา 28*. กรุงเทพฯ: นานาสิ่งพิมพ์.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). *การเมืองภาคพลเมือง*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

เอกภูมิ เจียมวิทยานุกูล. (2561). *แนวทางเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะ ความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย*. ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนศึกษา, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2. ภาษาอังกฤษ

Arnstien, S.R. (1969). “A Ladder of Citizen Participation”. *Journal of the American Institue of Planners*, 35(4).

Abowitz & Harnish. (2006). Contemporary Discourse; of Citizenship. in Review of Educational Research.

Beetham, D., & Boyle, K. (1995). *Introducing democracy: 80 questions and answers*. Cambridge: Polity Press.

Berkley, G.E.(1975). *The craft of public administration*. Boston : Allyn and Bacon, Inc.

Carothers S. S., Borksowski J. G., Whitman T. L. (2006). “Children of adolescent mothers: exposure to negative life events and the role of social supports on their socioemotional adjustment”. *J. Youth Adolesc*. 35, 822-832.

Campbell, R.F.et al. (1977). “On the Nature of Organizational Effectiveness” in New purposetives on Organizational Effectiveness. Edited by Paul S. Goodman and Johannes M. Pennings and Associates. San Francisco: Jassay Bass.

Cohen, J.M. , & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.

Democracy. Oxford University Press. สืบค้นเมื่อ 24 February 2021.

Dalton, R. (2008). “Citizenship Norms and the Expansion of Political Participation”. *Political Studies*, 50(1), 76-98.

Ethridge M. and Handelman H. (2012). *Politics in a Changing World*. USA: Wadsworth Publishing.

Fukuyama, F. (2006). *The End of History and the Last Man*. New York, NY: Simon and Schuster.

Flippo , Edwin B. (1966). “Management a Behavioral Approach”. *Boston*. Mass: Allyn and Bacon.

Giuseppina Guagnano and Isabella Santini. (2019). Department of Methods and Models for Economics, Territory and Finance, Sapienza University of Rome, Rome, Italy

Harlap, Y. (2011). Global Citizenship Community of Practice, Centre of Teaching and Academic Growth, NUICEF, and The University of British Columbia. Retrieved from http://ctlt.ubc.ca/files/2011/05/rgctoolbook.pdf.

Harold Joseph Laski, (30 มิถุนายน 1893 - 24 มีนาคม 1950) เป็นนักทฤษฎีทางการเมือง ของอังกฤษ นักเศรษฐศาสตร นักเขียนและวิทยากรเขามีบทบาทในทางการเมืองและทำหน่าที่เป็นประธานของพรรคแรงงานของอังกฤษในระหว่าง 1945 -1946 และเป็นศาสตราจารยที่ The London School of Economics and Political Science (1926-1950).

Ingrid Geier and Ulla Hasager (2020). Civic Engagement for the University of Hawaii at Manoa College of Social Sciences, Honolulu, HI, United States. Educational Science, Salzburg University of Teacher Education Stefan Zweig, Salzburg, Austria

Jakkrit Siririn, (2020) “รุ่นใหม่” แต่ “หน้าเก่า” เรียกเขาว่า Gen A By https://www.salika.co/2020/04/13/gen-a-active-citizen/James Weinberg and Matthew. (2018) FlindersUniversity of Sheffield, UK

Jinyu Yang & Bryony Hoskins (2020). School of Education, University of Southampton, Southampton SO17 1BJ, UK. Department of Social Sciences, University of Roehampton, London SW15 5PU, UK

J.A. Banks. (2004 p.3) (Ed), Diversity and Citizenship Education : Global Perspectives, (San Francisco, CA: John Wiley & Sons).

Lewis Copeland and Lawrence Lamm eds. *The World’s Great Speeches*. (2nd ed.). New York: Dover.

Lipset, M. S. (1964). Religion and Politics in the American Past and Present in Religion and Social Conflict. New York: Oxford University Press.

Lough, B. J. & McBride, A. M. (2013). Navigating the boundaries of active global citizenship. Transactions of The Institute of British Geographers.

Lawshe, C.H. (1966). *Principle of Personnel Testing*. New York : McGraw-Hill.

Muir, R. & Parker, I. (2014). *Many to many: How the relational state will transform public services*. London: Institute for Public Policy Research.

Putti. (1987). “ Work values and organizational commitment: A study in the Asian context”. *Human Relations*, 4(2).

Rogers M. Smith. (2002). Political Citizenship : Foundations of Rights in Handbook of Ci Studies, edited by Engin F. Isin and Bryan S. Turner, SAGE.

Rothstein, R. (2000). Towards a composite index of school performance. The Elementary School Teacher.

Reysen, S. & Katzarska-Miller, I. (2013). “ A model of global citizenship: Antecedents and outcomes”. *International Journal of Psychology*.

riefatul mahfuza sandy (2024). *Build awareness Active Citizenship and Participative for Students Elementary School*. Universitas Muhammadiyah Sumatera Utara Email: mahfuzariefatul@gmail.com

Spyros Themelishttps and Tao-Chen Hsu (2021). Spyros Themelis, School of Education and Lifelong Learning, University of East Anglia, Norwich Research Park, Norwich NR4 7TJ, UK. Email: s.themelis@uea.ac.uk

Rene CHAPUS. Droit Administratif General, อ้างถึงใน สมคิด เลิศไพฑูรย์. “หลักความเสมอภาค”. วารสารนิติศาสตร์ เล่ม 30, 2 (มิถุนายน 2543), 165.

Turner, B. & Hamilton, P. (2003). *Citizenship: Critical concepts*. London: Routledge.

Turner, B. S. (1993*). Contemporary problem in the theory of citizenship Citizenship and social theory London*. London: SAGE.

UNESCO. (2015). *Global Citizenship: Topics and Learning Objective*. Paris: UNESCO.

United Nations. (1981). *Yearbook of International Trade Statistics*. United Nations: UN Press.

William, E. (1976). Electoral Participation in a Low Stimulus Election. *Rural Development*, 4(1) .

Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). “ What kind of citizen? The politics of educating for democracy”. *American educational research journal*, 41(2), 237-269.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. รศ.ดร. ภาสกร ดอกจันทร์

การศึกษา Ph.D.(Social Science) Malgache University, India

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

2. รศ.ดร. ธงชัย สิงอุดม

การศึกษา ปร.ด.(รัฐศาสตร์)

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำวิทยาลัยสงฆ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

3. ผศ.ดร. ธุวพล ทองอินทราช

การศึกษา ปร.ด. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและบริหารจัดการ
มหาวิทยาลัยบูรพา

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

4. ดร. กรรณิกา ไวโสภา

การศึกษา ปร.ด. (วิจัย ประเมิน และสถิติการศึกษา)
มหาวิทยาลัยบูรพา

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

5. ว่าที่ ร.ต.ดร. สัมพันธ์ แสงคำเลิศ

การศึกษา ปร.ด (ยุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ประจำจังหวัดอุดรธานี

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว๒๑๗

๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบโครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร,ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว (๒๑๙)

๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบโครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ขาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร,ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ขาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว๒๑๗

๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธุวพล ทองอินทราช

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบโครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร,ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๓๔๖๓๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๓ ๙๖๔ ๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

ที่ อว ๗๙๑๘/ ว๒๖๑ **วันที่** ๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ดร.กรรณิกา ไวโสภา

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔ ๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร. 0-4283-0434

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๒๑๗

๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร.ธงชัย สิงอุดม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบโครงร่างงานวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้จำเป็นต้องให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำเป็นเครื่องมือในการทำวิจัย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สอดคล้องกับการวิจัยในครั้งนี้ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารที่ส่งมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร,ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย
โทร. ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

ภาคผนวก ค
รายนามหน่วยงานที่ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถาม

รายนามหน่วยงานที่ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถาม

1. พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
2. พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี วิทยาเขตล้านนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
3. พระเมธีวชิราภิรัต, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
4. พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.	รองอธิการบดี วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รับที่ 1090
วันที่ 16 เดือน ต.ค. พ.ศ. 66
เวลา 9.02

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

ที่ อว ๗๙๑๘(๒)/ ๖๔๖ **วันที่** ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน รองอธิการบดี วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน เพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างขึ้น รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

กราบเรียน รองอธิการบดี
○ เพื่อโปรดทราบ
✓ เพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติ/อนุญาต
○ โปรดแจ้ง

(พระมหาจิณณ์ อภิรตโน)
ผอ.บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
๑๗ ต.ค. ๖๖

(พระครูปลัดจักรพล สิริธโร, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔ ๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

(พระมหาจิณณ์ อภิรตโน)
รองผู้อำนวยการบดี วิทยาเขตศรีล้านช้าง
๑๗ ต.ค. ๖๖

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๓๙๓ **วันที่** ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร. รองอธิการบดี วิทยาเขตอีสาน

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง "พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)" โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสถานศึกษาของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่าง จึงต้องนำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวละอองดาว ชาทองยศ เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวกับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔ ๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๓๙๓ **วันที่** ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร. รองอธิการบดี วิทยาเขตล้านนา

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสถานศึกษาของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่าง จึงต้องนำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวละอองดาว ชาทองยศ เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวกับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔ ๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๗๙๗ **วันที่** ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พระเมธีวชิราภิรัต, ผศ.ดร. รองอธิการบดี วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสถานศึกษาของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่าง จึงต้องนำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวละอองดาว ชาทองยศ เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวกับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาวิเชียร ธมมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔ ๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร. ๐-๔๒๘๑-๔๖๑๖

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๓๙๓ **วันที่** ๒๗ ตุลาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์รวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

กราบเรียน พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร. รองอธิการบดี วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับการอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกสถานศึกษาของท่านเป็นกลุ่มตัวอย่าง จึงต้องนำเครื่องมือในการวิจัยมาเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นางสาวละอองดาว ชาทองยศ เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังกล่าวกับนักศึกษาในวิทยาเขตของท่าน รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุเคราะห์

(พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔ ๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔ ๙๖๖๔

ภาคผนวก จ
รายนามผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

รายนามผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์

1. ศ.ดร. โกวิทย์ พวงงาม

วุฒิการศึกษา Doctor of Philosophy (Rural Development)
จาก CENTRAL LUZON STATE UNIVERSITY
ประเทศฟิลิปปินส์

2. รศ. สมชัย ศรีสุทธิยากร

วุฒิการศึกษา รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (ทฤษฎีการบริหารทั่วไป)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

3. ศ.ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก สาขา Politics
จาก James Cook University, Australia
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม ภาคพิเศษ จ.ยะลา

4. รศ.ดร. จุมพล หนิมพานิช

วุฒิการศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (นโยบายสาธารณะและการจัดการ)

5. ผศ.ดร. สุรพงษ์ พันชะโก

วุฒิการศึกษา Ed.D.(Ed.Admin), DPA.
ตำแหน่งปัจจุบัน ปรึกษาคณะกรรมการธรรมาภิบาลจังหวัดเลย

6. ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

7. ผศ.ดร.วรเชษฐ์ โทอื้น

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำ สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาลัยศาสนศาสตร์โสธร

8. ผศ.ดร.ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

9. ดร.กรุณา มธุลาภสังสรรค์

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิริธรราชวิทยาลัย

10. พระครูสมุห์ศิลาศักดิ์ สุเมโธ. ดร.

ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการร้อยเอ็ด
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ภาคผนวก ฉ
หนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอสัมภาษณ์

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๔๗๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร 0-4283-0434

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร ศาสตราจารย์ ดร. โกวิทย์ พวงงาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๔๗๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร 0-4283-0434

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร รองศาสตราจารย์ สมชัย ศรีสุทธิยากร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๔๗๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร 0-4283-0434

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร ศาสตราจารย์ ดร. สมศักดิ์ สามัคคีธรรม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๔๗๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร 0-4283-0434

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร รองศาสตราจารย์ ดร. จุมพล หนิมพานิช

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

ที่ อว ๗๙๑๘/ว ๔๗๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีล้านช้าง อ.เมือง จ.เลย 42000
โทร 0-4283-0434

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร ผศ. ดร. สุรพงษ์ พันชะโก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้ายช้าง โทร 0-4281-4616

ที่ อว 7918/ว414 **วันที่** 14 ตุลาคม 2566

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ ผู้ช่วยอธิการบดี วิทยาเขตล้านนา

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่าน ให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร 0-4281-4616

ที่ อว 7918/ว414 **วันที่** 14 ตุลาคม 2566

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร ผศ.ดร. วรเชษฐ์ โทอื้น อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง วิทยาลัยศาสนศาสตรยโสธร

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่าน ให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้ายช้าง โทร 0-4281-4616

ที่ อว 7918/ว414 **วันที่** 14 ตุลาคม 2566

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร ผศ.ดร. ปัณณพงศ์ วงศ์ณาศรี อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง วิทยาเขตศรีธรรมาโสกราช

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่าน ให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง โทร 0-4281-4616

ที่ อว 7918/ว414 **วันที่** 14 ตุลาคม 2566

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร ดร. กรุณา มธุลาภรังสรรค์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการปกครอง วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่าน ให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้ายช้าง โทร 0-4281-4616

ที่ อว 7918/ว414 **วันที่** 14 ตุลาคม 2566

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เจริญพร พระศิลาศักดิ์ สุเมโธ, ดร. ผู้อำนวยการศูนย์บริการวิชาการร้อยเอ็ด รก.

ด้วย นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY STUDENTS)” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และ ดร.วีรนุช พรมจักร์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ในการนี้ เพื่อให้การดำเนินการทำวิจัยเป็นไปด้วยความเรียบร้อย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่าน ให้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดทำข้อมูลที่สมบูรณ์แบบในรูปเล่มดุษฎีนิพนธ์ต่อไป ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานวัน - เวลาที่ท่านสะดวกในการให้สัมภาษณ์อีกครั้ง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์

พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
โทร ๐๔๒ ๘๑๔๖๑๖
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ ผู้วิจัย
โทร ๐๘๑ ๙๖๔๙๖๖๔

ภาคผนวก ช
แบบสอบถาม

แบบสอบถามชุดที่
[ ][ ][ ]

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง : พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

. . . . . .

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการปกครอง ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

ส่วนที่ 2 สถานการณ์ความเป็นพลเมืองโดยวิเคราะห์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. ขอความกรุณาท่านตอบแบบสอบถาม ตามความเป็นจริงและครบทุกข้อ โดยโปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อคำถามอย่างละเอียดเพื่อให้การวิจัยนี้มีผลสรุปที่น่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ได้อย่างแท้จริง ข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามจะเป็นความลับและไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูล

ขอขอบพระคุณนักศึกษาที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดีมา ณ โอกาสนี้ด้วยคำตอบของนักศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพลเมืองตื่นรู้ เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นางสาวละอองดาว ชาทองยศ
นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชา รัฐศาสตร์
หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุดเพียงหมายเลขเดียวหรือเติมตัวเลขหรือข้อความลงบนเส้นประ กรณีที่มีข้อความว่า (ระบุ).....

1. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

2. อายุ ..... ปี

3. ชั้นปี

( ) ชั้นปีที่ 1 ( ) ชั้นปีที่ 2
( ) ชั้นปีที่ 3 ( ) ชั้นปีที่ 4

4. วิทยาเขต/วิทยาลัย

( ) วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
( ) วิทยาเขตอีสาน
( ) วิทยาเขตล้านนา
( ) วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ตอนที่ 2 ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำชี้แจง : 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. โปรดพิจารณาว่า สถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยใดที่ท่านได้ทำในสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นจริง และสถานการณ์ใดที่ท่านมีความคาดหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต ตามรายการต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด

5 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีสถานการณ์ความเป็นจริงและความคาดหวังต่อความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นกับตัวนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		ความเป็นจริง					ความคาดหวัง				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา											
1	ท่านมีความกระตือรือร้น ในการสอบถาม หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานหรือวิชาของตน ให้เข้าใจและนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ										

ประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		ความเป็นจริง					ความคาดหวัง				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา (ต่อ)											
2	ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตามกิจกรรมทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการเลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จ										
3	ท่านยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลเสีย										
4	ท่านยอมรับผิดจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย										
5	ท่านกล้ารับมอบงาน กล้าตัดสินใจ กล้าลงมือทำหรือสั่งการต่อเพื่อให้กิจกรรมบรรลุผลสำเร็จ										
6	ท่านมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของตนเองมีประสิทธิภาพ										
7	ท่านยอมรับเสียงส่วนใหญ่และให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ตามหลักประชาธิปไตยและตรงต่อเวลา										
8	ท่านรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด										
2. ด้านเคารพสิทธิ											
9	ท่านมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ										
10	ท่านต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์										
11	ท่านสามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐ										
12	ท่านใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ										
13	ท่านยึดหลักนิติรัฐ โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของพลเมือง มิให้ถูกล่วงละเมิด โดยบุคคลกลุ่มคนหรือรัฐ										

ประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		ความเป็นจริง					ความคาดหวัง				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
2. ด้านเคารพสิทธิ (ต่อ)											
14	ท่านเคารพกฎกติกาสังคมซึ่งตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม										
15	ท่านมีอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย										
16	ท่านปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษี เป็นต้น										
3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล											
17	ท่านยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย ด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง										
18	ท่านสนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ										
19	ท่านไม่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย										
20	ท่านซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น										
21	ท่านเห็นคุณค่าของทุกคนว่า เท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก เพศ เชื้อชาติและศาสนา										
22	ท่านให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม										
23	ท่านปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น										
24	ท่านได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4										
4. ด้านการมีส่วนร่วม											
25	ท่านสามารถรักษาสิทธิ์อันชอบธรรมของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่างๆ การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นต้น										

ประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		ความเป็นจริง					ความคาดหวัง				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
4. ด้านการมีส่วนร่วม (ต่อ)											
26	ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อบจ. เทศบาล เป็นต้น										
27	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ										
28	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม ด้วยความกระตือรือร้น										
29	ท่านนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทางารเมือง ผลการดำเนินงานของรัฐ ให้คนทั่วไปได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ										
30	ท่านร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการติดตามการทำงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ										
31	ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ										
32	ท่านมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตลอดถึงร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย										
5. ด้านหลักความเสมอภาค											
33	ท่านปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ศาสนา ภาษาหรือถิ่นกำเนิด										
34	ท่านปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมให้เกียรติ และให้ความเคารพ										
35	ท่านมีความสนใจที่จะเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ										
36	ท่านได้รับความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติ										
37	ท่านดำรงตนอยู่บนความเสมอภาคและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ										

ประเมินสถานการณ์ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย		ความเป็นจริง					ความคาดหวัง				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
5. ด้านหลักความเสมอภาค (ต่อ)											
38	ท่านมีสิทธิปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง สร้างความเท่าเทียมป้องกันความเห็นตรงข้ามและสร้างความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยให้กับตนเอง										
39	ท่านสามารถนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองได้ทุกช่องทาง										
40	ท่านสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มหรือบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความเสมอภาคและความร่วมมือในมหาวิทยาลัย										

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ซ
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง : พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้วิจัย : นางสาวละอองดาว ชาทองยศ
หลักสูตร : รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ .....
วุฒิการศึกษา .....
ตำแหน่ง ..... ประสบการณ์ในการทำงาน.....
สถานที่/หน่วยงาน..... จังหวัด.....
สัมภาษณ์เมื่อวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....
สถานที่สัมภาษณ์ .....
ผู้สัมภาษณ์ นางสาวละอองดาว ชาทองยศ

ในงานวิจัยเรื่อง พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ข้อมูล และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัยโดยการสังเคราะห์จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ได้ออกมาเป็น 5 องค์ประกอบ คือ 1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2. ด้านเคารพสิทธิ 3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4. ด้านการมีส่วนร่วม 5. ด้านหลักความเสมอภาค แต่ละองค์ประกอบได้องค์ประกอบย่อย 4 ตัวบ่งชี้ และแต่ละตัวบ่งชี้แยกออกไปได้ 2 ตัวบ่งชี้ย่อย เพื่อนำไปจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม

ระยะที่ 2 จัดทำแบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นจริงและความคาดหวังของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปยังประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 397 คน และทำการวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 3 นำผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเร่งด่วนรายด้านและรายข้อมาพิจารณาความต้องการจำเป็นเร่งด่วน 3 ลำดับ นำมาเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามลำดับ ดังนี้ 1. ด้านเคารพสิทธิ 2. ด้านการมีส่วนร่วม 3. ด้านหลักความเสมอภาค 4. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 5. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และในฐานะที่ท่านมีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านใน

การหาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยอย่างไร ผู้วิจัยจึงเรียนมาเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ดังรายการต่อไปนี้

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1. ด้านเคารพสิทธิ

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านเคารพสิทธิของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ด้านการมีส่วนร่วม

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ด้านหลักความเสมอภาค

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านความเสมอภาคของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสาของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ท่านมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยด้านการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ฌ
ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

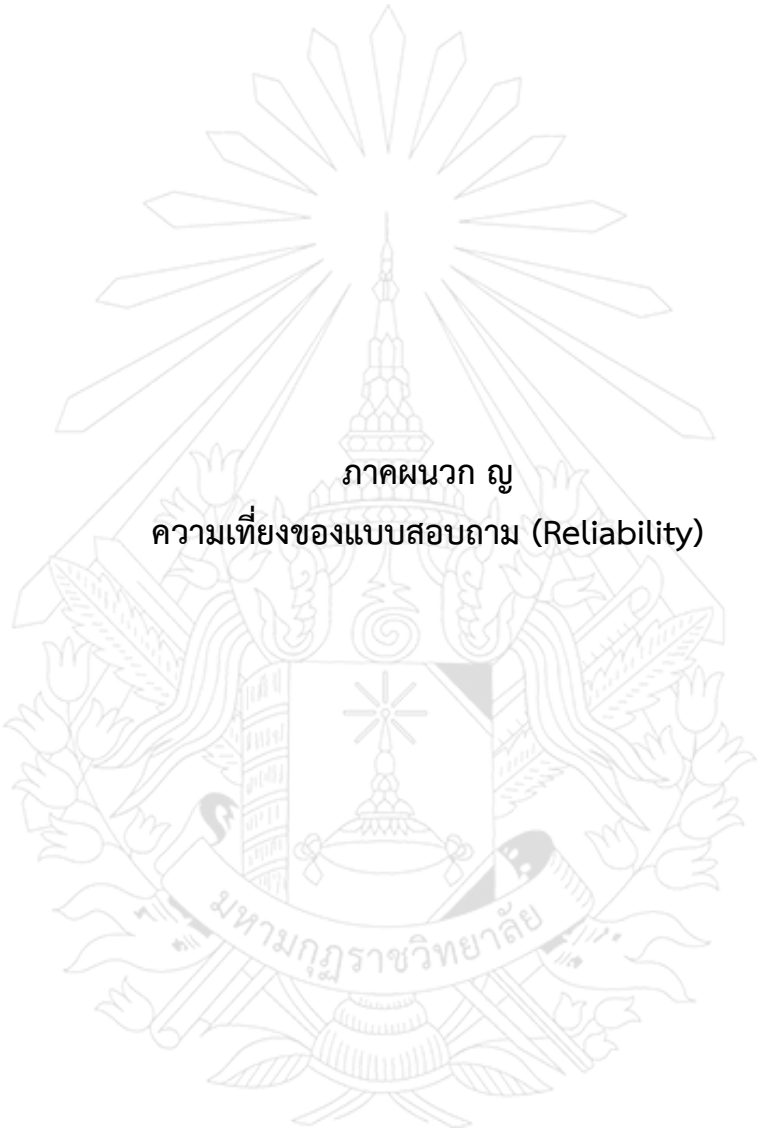
ข้อ	พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1. ด้านความรับผิดชอบ									
1.	ท่านมีความกระตือรือร้น ในการสอบถามหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานหรือวิชาของตนให้เข้าใจและนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2.	ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตามกิจกรรมทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการเลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3.	ท่านยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลเสีย	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้
4.	ท่านยอมรับผิดจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้
5.	ท่านกล้ารับมอบงาน กล้าตัดสินใจ กล้าลงมือทำหรือสั่งการต่อเพื่อให้กิจกรรมบรรลุผลสำเร็จ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
6.	ท่านมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของตนเองมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้
7.	ท่านยอมรับเสียงส่วนใหญ่และให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย ในการกระทำกิจกรรมต่าง ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ตามหลักประชา-ธิปไตยและตรงต่อเวลา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ข้อ	พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
1. ด้านความรับผิดชอบ (ต่อ)									
8.	ท่านรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
2. ด้านเคารพสิทธิ									
9.	ท่านมีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
10.	ท่านต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติ และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
11.	ท่านสามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
12.	ท่านใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8	ใช้ได้
13.	ท่านยึดหลักนิติรัฐ โดยมีหลักการ พื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของพลเมือง มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคล กลุ่มคน หรือรัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
14.	ท่านเคารพกฎกติกาสังคมซึ่งตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
15.	ท่านมีอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
16.	ท่านปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษี เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล									
17.	ท่านยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย ด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ข้อ	พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล (ต่อ)									
18.	ท่านสนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
19.	ท่านไม่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
20.	ท่านซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
21.	ท่านเห็นคุณค่าของทุกคนว่า เท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก เพศ เชื้อชาติ และศาสนา	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
22.	ท่านให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
23.	ท่านปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
24.	ท่านได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
4. ด้านการมีส่วนร่วม									
25.	ท่านสามารถรักษาสิทธิ์อันชอบธรรมของตนเองเช่น การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
26.	ท่านร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อบจ. เทศบาล เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
27.	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
28.	ท่านเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม ด้วยความกระตือรือร้น	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ข้อ	พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
4. ด้านการมีส่วนร่วม (ต่อ)									
29.	ท่านนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทางการเมือง ผลการดำเนินงานของรัฐ ให้คนทั่วไปได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
30.	ท่านร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการติดตามการทำงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
31.	ท่านเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
32.	ท่านมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
5. ด้านหลักความเสมอภาค									
33.	ท่านปฏิบัติต่อทุกคน อย่างเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาหรือถิ่นกำเนิด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
34.	ท่านปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมให้เกียรติและให้ความเคารพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
35.	ท่านมีความสนใจที่จะเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
36.	ท่านได้รับความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
37.	ท่านดำรงตนอยู่บนความเสมอภาคและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ข้อ	พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					รวม	IOC	แปลผล
		1	2	3	4	5			
5. ด้านหลักความเสมอภาค (ต่อ)									
38.	ท่านมีสิทธิปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง สร้างความเท่าเทียมป้องกันความเห็นตรงข้ามและสร้างความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยให้กับตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
39.	ท่านสามารถนำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองได้ทุกช่องทาง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้
40.	ท่านสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มหรือบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความเสมอภาคและความร่วมมือในมหาวิทยาลัย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0	ใช้ได้

ภาคผนวก ญ
ความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability)

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha)

1. พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “ความเป็นจริง”

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.960	40

1.1 ด้านมีความรับผิดชอบ

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.848	8

1.2 ด้านเคารพสิทธิ

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.821	8

1.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.894	8

1.4 ด้านการมีส่วนร่วม

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.886	8

1.5 ด้านหลักความเสมอภาค

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.899	8

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Coefficient Alpha)

2. พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย “ความคาดหวัง”

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.971	40

2.1 ด้านมีความรับผิดชอบ

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.781	8

2.2 ด้านเคารพสิทธิ

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.926	8

2.3 ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.823	8

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม

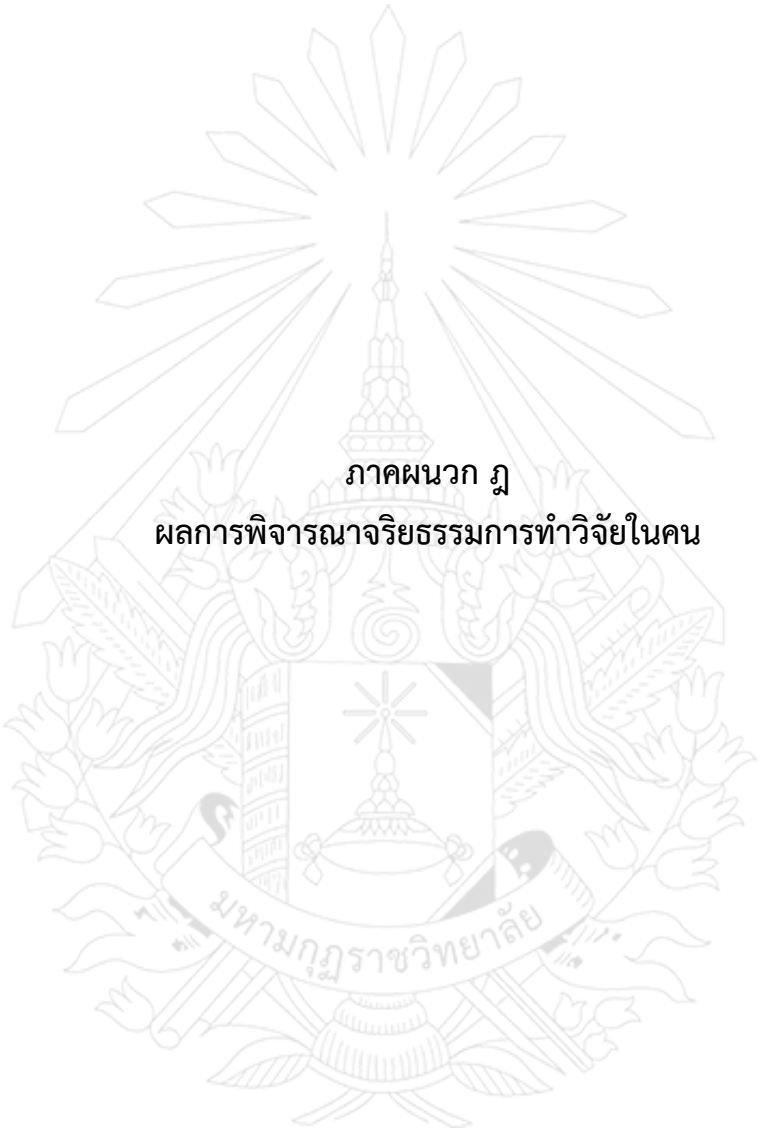
Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.917	8

2.5 ด้านหลักความเสมอภาค

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.911	8

ภาคผนวก ฎ
ผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน

ที่ จว. ๓๘๙/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง :พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

TITLE : DEMOCRATIC ACTIVE CITIZENSHIP OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ละอองดาว ชาทองยศ

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๘/๒๕๖๖ วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๕๔๘/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าโครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฏ
คู่มือกิจกรรม

คู่มือการจัดกิจกรรม
พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

จัดทำโดย
นางสาวละอองดาว ชาทองยศ
นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
6430831132015
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.สุขพัฒน์ อนนท์จารย์	:	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
ดร.วีรนุช พรมจักร์	:	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
ดร.อาทิตย์ แสงเฉวก	:	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
รศ.ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง	:	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ชื่อหนังสือ : คู่มือการจัดกิจกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบบประชาธิปไตย

โดย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

จัดทำโดย : นางสาวละอองดาว ชาทองยศ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

เลขทะเบียนนักศึกษา : 6430831132015

มือถือ : 08 1964 9664

คำนำ

ในการจัดทำคู่มือ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความมุ่งหมายเพื่อให้อาจารย์ที่รับผิดชอบ จัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ได้มีคู่มือไว้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า จากเอกสาร หนังสือ งานวิจัยและคู่มือต่างๆ เพื่อให้ได้เนื้อหาครบถ้วนและสมบูรณ์สอดคล้อง ตามหลักการประชาธิปไตย

เนื้อหาของคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประกอบด้วยเนื้อหาสาระ 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำคัญสำหรับผู้สอนพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ตอนที่ 3 กิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือเล่มนี้จะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของอาจารย์ผู้สอน และเป็นแนวทางในการควบคุม ติดตาม และนิเทศของผู้บริหารได้เป็นอย่างดีและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้นำไปใช้ทุกท่าน

ละอองดาว ชาทองยศ

มีนาคม 2567

สารบัญ

เรื่อง		หน้า
คำนำ		ก
สารบัญ		ข
คำชี้แจงการใช้คู่มือ		ค
ตอนที่ 1	ความรู้พื้นฐานสำหรับอาจารย์ผู้สอนพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย	1
	บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย	5
	บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย	7
	พฤติกรรมนักศึกษาที่แสดงออกถึงการมีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	8
ตอนที่ 2	การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	13
ตอนที่ 3	กิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	18
	กิจกรรมที่ 1 เรื่อง MBU พลเมืองตื่นรู้	24
	กิจกรรมที่ 2 เรื่อง ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ	29
	กิจกรรมที่ 3 เรื่อง เมืองจำลองตื่นรู้	34
	กิจกรรมที่ 4 เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สู่จิตอาสา	39
	กิจกรรมที่ 5 เรื่อง บทบาทสมมุติ ตื่นรู้ สู่การเมือง	44
	กิจกรรมที่ 6 เรื่อง ตื่นรู้คือใคร	49
	กิจกรรมที่ 7 เรื่อง “สัญญาใจ ปลูกต้นไม้ประชาธิปไตย”	52
	กิจกรรมที่ 8 เรื่อง พลเมืองตื่นรู้	54
	กิจกรรมที่ 9 เรื่อง เส้นทางสู่พลเมืองตื่นรู้	58
ตอนที่ 4	การประเมินพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	60
	แบบประเมินพฤติกรรมของตนเองที่ส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	1
	แบบประเมินพฤติกรรมของตนเองที่ส่งผลให้นักศึกษามีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	62

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

คู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจการนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ศึกษาและใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และให้ผู้บริหารได้ใช้เป็นแนวทางในการควบคุม ติดตาม และนิเทศการจัดกิจกรรมดังกล่าว โดยมุ่งเน้นในเรื่อง การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความเสมอภาค และมีแนวทางในการเสริมสร้างพลเมือง ตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญ 4 แนวทาง คือ 1) การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน 2) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 3) การสร้างเครือข่าย 4) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ส่วนประกอบของคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดทำในรูปแบบของการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นแนวทางให้นักศึกษาได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความเสมอภาค และมีแนวทางในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญ 4 แนวทาง คือ 1) การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน 2) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย 3) การสร้างเครือข่าย 4) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คู่มือมีรายละเอียดแบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1

ความรู้พื้นฐานสำคัญสำหรับผู้สอนพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย จะประกอบด้วย ความหมายของพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย ความมุ่งหมายในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตยแก่นักศึกษา หลักการลูกฝังความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บทบาทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยต่อการปลูกฝังความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย บทบาทของผู้บริหารในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย บทบาทของอาจารย์ในการใช้กระบวนการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ กระบวนการต่างๆ

ตอนที่ 3 กิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญ 5 ด้าน คือ

1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา

2) ด้านเคารพสิทธิ

3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

4) ด้านการมีส่วนร่วม

5) ด้านหลักความเสมอภาค

และมีแนวทางในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย 4 แนวทางคือ

1) การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรีย

2) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย

3) การสร้างเครือข่าย

4) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

ตอนที่ 4 การประเมินพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย โดยเน้นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ในด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ด้านเคารพสิทธิ ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาค

วิธีการใช้คู่มือ

อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจการนักศึกษา จะต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจวิธีการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนด โดยเลือกกิจกรรมและนำไปใช้จัดกิจกรรมให้เหมาะกับสภาพบริบทของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำแนะนำในการใช้คู่มือ

เพื่อให้การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด คือ ครู อาจารย์ผู้สอน ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความเสมอภาค จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมดังกล่าว จะต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการจัดกิจกรรมว่าคือกลุ่มใด เป็นนักศึกษาระดับชันปีที่ 1 ระดับชั้นปีที่ 2 ระดับชั้นปีที่ 3 หรือระดับชั้นปีที่ 4 และเลือกกิจกรรมจัดให้กับนักศึกษาตามความเหมาะสม

2. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมจะต้องพิจารณาใช้เวลา ให้เหมาะสม กิจกรรมบางกิจกรรมอาจจัดพร้อมกันทุกระดับในมหาวิทยาลัย บางกิจกรรมอาจจะบูรณาการในรายวิชาที่สอน ให้อาจารย์ผู้สอนยืดหยุ่นตามความเหมาะสมคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. งบประมาณค่าใช้จ่าย บางกิจกรรมที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมควรเสนอกิจกรรมโครงการ ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. การประเมินผลการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมจะต้องศึกษาและประเมินพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา โดยเน้นในด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ด้านเคารพสิทธิ ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาค

ตอนที่ 1

ความรู้พื้นฐานสำหรับอาจารย์ผู้สอนพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย

จุดมุ่งหมาย

การจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมพลเมืองตื่นรู้คือเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในทางการเมือง โดยการให้ข้อมูลและแนวทางในการดำเนินกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นความตื่นรู้และความรับผิดชอบของนักศึกษาต่อการเมืองในสังคม นอกจากนี้ คู่มือการจัดกิจกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยยังช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและคุณค่าทางการเมือง และสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสามารถในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผลและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความหมายพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ความมุ่งหมายของการปลูกฝังความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย และหลักการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

3. เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องบทบาทของผู้บริหารในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. เพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงถึงการเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

เนื้อหาประกอบด้วย

1. ความหมายพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย
2. ความมุ่งหมายของการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตยแก่นักศึกษา
3. หลักการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย
4. บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
5. บทบาทของผู้บริหารในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
6. พฤติกรรมนักศึกษาที่แสดงถึงการเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ความหมายพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย

พลเมืองตื่นรู้ หมายถึง บุคคลที่มีความกระตือรือร้น ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความรับผิดชอบ เคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และเคารพหลักความเสมอภาค

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา หมายถึง สิ่งที่บุคคลแสดงออก ถึงการทำหน้าที่ของตนและงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียด รอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งงานหรือหลีกเสี่ยงจนกว่างานจะแล้วเสร็จ ยอมรับผลของการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีและผลเสีย พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถและทำงานร่วมกับผู้อื่นไปเป็นอย่างดี

2. ด้านเคารพสิทธิ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย เพื่อให้คนทั่วไปได้รับประโยชน์จากสิทธิเหล่านั้น การให้ความสำคัญและการปกป้องสิทธิมีความเป็นสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นอย่างดีและยั่งยืน

3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล หมายถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เราเข้าใจเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้นและเข้าใจธรรมชาติของแต่ละคนไม่เหมือนกันในหลายด้าน เช่น การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และรู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

4. ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจเพื่อกำหนด เป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความเต็มใจและมีอิสระ

5. ด้านหลักความเสมอภาค หมายถึง การแบ่งประชากร ทรัพย์สิน และโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม ที่เชื่อว่าความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสและทรัพย์สินจะช่วยให้มีสังคม ที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น

ความมุ่งหมายของการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตยแก่นักศึกษา

1. เพื่อให้นักศึกษามีความรู้และความเข้าใจในความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชา-ธิปไตย
2. เพื่อให้นักศึกษารู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีและมีระเบียบวินัยในตนเอง
3. เพื่อให้นักศึกษาได้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น
4. เพื่อให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานและเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย
5. เพื่อให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
6. เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างอาจารย์ อาจารย์กับนักศึกษา
7. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านความรับผิดชอบ ความเสียสละ จิตอาสา การรักษาผลประโยชนส่วนรวม
8. เพื่อเป็นการพัฒนาพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ด้านเคารพสิทธิ ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาค

แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตย

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ผู้บริหารจะต้องตระหนักในเรื่องการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ที่ถูกต้องให้กับนักศึกษา เพื่อสร้างรากฐานที่ดีให้กับ

นักศึกษาต่อไป ซึ่งมีแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา ที่ควรคำนึงถึงได้แก่

1. บรรยากาศในมหาวิทยาลัย นอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาที่เป็นกระบวนการกลุ่ม เพื่อฝึกนิสัยนักศึกษาให้เป็นประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยจะต้องคำนึงถึงบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยด้วย โดยการจัดสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อการเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย ดังนี้

1.1 การบริหารกิจกรรมในมหาวิทยาลัย อาจารย์ควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึกทำกิจกรรมต่างๆ ในรูปของคณะกรรมการ โดยมีคณาจารย์เป็นที่ปรึกษา

1.2 จัดสถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวกให้พร้อมที่จะปฏิบัติกิจกรรม หรือเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับนักศึกษา

1.3 ในการสอนหรือกระทำกิจกรรมใดๆ ต้องพยายามให้นักศึกษาได้คิดและใช้เหตุผล

1.4 อาจารย์จะต้องแสดงให้เห็นว่า พร้อมที่จะกระทำกิจกรรมและมีความรับผิดชอบร่วมกับนักศึกษา

1.5 อาจารย์จะต้องเป็นผู้แนะแนวในบางกรณีที่มีปัญหา ทั้งทางด้านการเรียนและการปฏิบัติกิจกรรม

1.6 ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักเคารพกฎกติกา มติข้อตกลงของกลุ่มที่ร่วมกันกำหนด

2. บุคลิกภาพของอาจารย์ มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งสำคัญในการที่จะเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยให้กับนักศึกษาและผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้อบรมสั่งสอนก็คือ “อาจารย์” ดังนั้นอาจารย์จึงต้องมีหลักในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อสร้างรากฐานที่ดีให้แก่นักศึกษา ดังนี้

2.1 ลักษณะความสัมพันธ์กับนักศึกษา

2.1.1 มีความยุติธรรม

2.1.2 ส่งเสริมให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล

2.1.3 ยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเองกับนักศึกษา

2.1.4 มีความมั่นคงทางอารมณ์ อดทน

2.1.5 มีความรักนักศึกษาอย่างจริงจัง

2.1.6 เป็นผู้ประสานงานให้นักศึกษาได้มีโอกาสแสดงออกมากที่สุด

2.2 ลักษณะการทำงาน

2.2.1 มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่และงานที่ได้รับมอบหมาย

2.2.2 มีความสัมพันธ์อันดีต่อเพื่อนร่วมงานและนักศึกษา

2.2.3 มีความกระตือรือร้นและมีความสุขต่อการทำงาน

2.2.4 ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่ปรึกษา และประสานงานในการจัดทำกิจกรรมให้นักศึกษาได้เป็นอย่างดี

2.2.5 ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม

2.2.6 ส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

2.2.7 ติดตามและประเมินผลการทำงานของนักศึกษา

3. นักศึกษา การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราช-วิทยาลัย นอกจากการเรียนการสอนแล้ว การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นสิ่งที่ควรเน้น เพราะนักศึกษา จะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ในการที่เสริมสร้างทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา มีดังนี้

3.1 ให้นักศึกษามีความเคารพและให้เกียรติทั้งรุ่นพี่ เพื่อนและรุ่นน้อง

3.2 ให้นักศึกษารู้จักทำงานร่วมกันประสานงานกับทุกๆ ฝ่าย

3.3 ให้นักศึกษามีความรับผิดชอบ อดทนและซื่อสัตย์

3.4 ให้รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยการมีสติสัมปชัญญะ

3.5 สร้างความมั่นใจในตนเองมีจิตใจเข้มแข็ง มีความละเอียดรอบคอบ มีระเบียบ วินัย และกล้าแสดงความคิดเห็น

3.6 ให้เป็นคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา เคารพสิทธิ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และมีความเสมอภาค

3.7 ให้นักศึกษามีความรู้ และทักษะในการดำเนินงานและดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

4. การจัดห้องเรียน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการฝึกกระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยอย่างได้ผล อาจารย์จำเป็นที่จะต้องจัดห้องเรียน ให้เอื้อสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

4.1 บรรยากาศในห้องเรียน ให้นักศึกษามีเสรีภาพในการเคลื่อนไหวโดยให้นักศึกษาควบคุมกันเองตามข้อตกลงของห้องเรียนแต่ละห้องหรือแต่ละชั้นเรียน มีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือเมื่อนักศึกษามีปัญหาในการเรียนและการปกครองชั้นเรียน

4.2 การจัดที่นั่งเพื่อฝึกให้นักศึกษาได้รู้จักทำงานตามกระบวนการประชาธิปไตย การจัดให้นั่งเป็นกลุ่ม การจัดกลุ่มนักศึกษาแต่จะกลุ่มที่แบ่งไว้ในห้องเรียน ควรมีการเปลี่ยนแปลงเป็นช่วง ๆ อาจจะเป็นสัปดาห์หรือเป็นเดือนตามความเหมาะสม การจัดนักศึกษาเป็นกลุ่มจะทำให้เกิดความสะดวกในการทำงานร่วมกับเพื่อนในห้องเรียนอย่างทั่วถึง เมื่ออยู่ในกลุ่มจะมีความผูกพันมีความรับผิดชอบภายในกลุ่มของตน

4.3 การปกครองตนเองของนักศึกษา การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกลุ่มย่อยในห้องเรียน จะช่วยให้นักศึกษาได้ฝึกการปกครองตนเองไปในด้วย อาจารย์จึงจำเป็นจะต้องคอยสอดส่องดูแล การจัดกิจกรรมนักศึกษาให้เป็นไปตามความเหมาะสมและความสำคัญ จึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ แก่นักศึกษา

สรุป มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งสำคัญในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ให้แก่นักศึกษา ฉะนั้น มหาวิทยาลัยจะต้องจัดบรรยากาศในมหาวิทยาลัยให้เอื้อต่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพและบทบาทของอาจารย์จะต้องมีลักษณะเป็นประชาธิปไตย

อาจารย์ต้องสร้างความสัมพันธ์กับนักศึกษา ปรับลักษณะการทำงานของอาจารย์และการจัดห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตย ส่งเสริมให้นักศึกษาทำงานกลุ่มและมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ตลอดจนมุ่งเน้นและส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงการมีพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยดังที่กล่าวมาเป็นการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา คือ นักศึกษาเป็นคนมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา เคารพสิทธิ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และความเสมอภาค

บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ส่งเสริมและมีส่วนในการฝึกให้นักศึกษา รู้จักถึงบทบาทและหน้าที่ในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม อีกทั้งเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อนักศึกษา ต่อการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยอาจทำได้โดยการให้นักศึกษามีประสบการณ์ตรง โดยให้ปกครองตนเอง อีกทั้งให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อฝึกให้ได้ปกครองกันเองในรูปขององค์การนักศึกษา ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรม ชมรม หรือชุมนุมต่างๆ การเสริมสร้างพลเองตื่นรู้ตามระบอบประชา-ธิปไตย มหาวิทยาลัยสามารถส่งเสริมและจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ได้หลายรูปแบบ ดังนี้

1. จัดรวมอยู่ในกลุ่มรายวิชาการเรียนรู้ต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของมหาวิทยาลัย สามารถเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยแก้นักศึกษาได้ โดยใช้กระบวนการกลุ่ม โดยจัดนักศึกษาเรียนเป็นกลุ่มเพื่อช่วยกันคิดช่วยกันทำงานและช่วยกันแก้ปัญหา ซึ่งถือได้ว่ากิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะนี้ จะช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในเรื่องพลเมืองเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ

1.1 เป็นการฝึกการเรียนและการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม

1.2 นักศึกษาเป็นศูนย์กลางในการทำงาน

1.3 เกิดทักษะในกระบวนการกลุ่ม

1.4 เป็นการพัฒนาลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ในการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ระบอบประชาธิปไตยต้องการ

2. จัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยโดยตรงมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้ปฏิบัติตามแบบอย่างประชาธิปไตยในลักษณะของการเมืองและกร ปกครองโดยส่งเสริมให้จัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้

2.1 องค์การนักศึกษา หรือคณะกรรมการนักศึกษาเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาส ให้นักศึกษาได้เลือกตัวแทนเข้าไปทำงานมีการสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การหาเสียงแถลงนโยบาย ในการทำงาน การจัดทำหน่วยเลือกตั้ง แต่งตั้งกรรมการการดำเนินการเลือกตั้ง การลงคะแนนเลือกตั้ง การทำผลคะแนนและการประกาศผลคะแนนการเลือกตั้งทุกขั้นตอนเหล่านี้ นักศึกษาจะได้ฝึกและเรียนรู้กิจกรรมเกี่ยวกับการได้มาซึ่งประธานนักศึกษาหรือคณะกรรมการนักศึกษาเป็นการปูพื้นฐานระบอบประชาธิปไตยในการให้ความรู้และประชาธิปไตยแก่นักศึกษาให้มากยิ่งขึ้น กิจกรรมขององค์การ

นักศึกษาหรือคณะกรรมการนักศึกษามีประโยชน์ต่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชา-ธิปไตยแก่นักศึกษา ดังนี้

2.1.1 ส่งเสริมให้นักศึกษา เห็นคุณค่าของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

2.1.2 ฝึกให้นักศึกษารู้จักบริหารงาน รู้จักวางแผน และเขียนโครงการ การดำเนินงานและประสานงานกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี

2.1.3 ฝึกให้นักศึกษารู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิ ของผู้อื่น

2.1.4 ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่นักศึกษาในการทำงานร่วมกัน

2.1.5 ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหาร อาจารย์อาจารย์และนักศึกษา ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

2.1.6 ส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย

2.2 ชมรมหรือชุมนุม กิจกรรมประเภทนี้เป็นการรวมกลุ่มของนักศึกษาที่มีความสนใจความถนัดร่วมกัน เพื่อปฏิบัติกิจกรรมตามเป้าหมายที่กำหนด โดยนักศึกษาช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ก่อให้เกิดการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย โดยการทำงานร่วมกัน ดังนี้

2.2.1 วางแผนปฏิบัติงานกิจกรรมร่วมกัน

2.2.2 ทำโครงการเสนอเพื่อขออนุมัติจากผู้บริหาร

2.2.3 ทำปฏิทินการทำงานตามโครงการที่ได้รับอนุมัติ

2.2.4 ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนงานและโครงการ

2.2.5 ประเมินผลการจัดกิจกรรม

3. การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชา-ธิปไตยให้แก่นักศึกษา มหาวิทยาลัยจะต้องดำเนินอย่างจริงจัง เพราะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐานของประชาธิปไตยที่จะทำให้สังคมสงบสุขไม่วุ่นวาย ทุกคนเคารพสิทธิของตนเองและของผู้อื่น การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม จึงต้องทำควบคู่กันไปกับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ โดยเน้นหลักการปฏิบัติจริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัยที่ดีงาม เช่น การเดินข้ามถนนให้เดินข้ามบริเวณที่เป็นทางม้าลาย ไม่ข้ามตามใจชอบ การแสดงความเคารพอาจารย์ขณะอยู่ที่มหาวิทยาลัย ในชั้นเรียนหรือเมื่อพบอาจารย์อาจารย์นอกมหาวิทยาลัย การพูดจาสุภาพเรียบร้อย การเข้าแถวในการรับบริการต่าง ๆ การช่วยเหลือกันและกัน การปฏิบัติหน้าที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ การตรงต่อเวลาสิ่งเหล่านี้ เป็นการเริ่มต้นฝึกหัดและเรียนรู้ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย

สรุป บทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยให้กับนักศึกษา มหาวิทยาลัยสามารถส่งเสริมและจัดกิจกรรมประชาธิปไตยโดยจัดรวมอยู่ในกลุ่มรายวิชาต่าง ๆ และจัดกิจกรรมประชาธิปไตยโดยตรง มุ่งเน้นให้องค์การนักศึกษาหรือคณะกรรมการนักศึกษา มีบทบาทในการดำเนินการจัดกิจกรรมประชาธิปไตย อีกทั้งให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำ

กิจกรรมของมหาวิทยาลัยและการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม หรือชุมนุม รวมถึงการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับนักศึกษา เพราะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นรากฐานของประชาธิปไตย ที่จะทำให้สังคมสงบสุข

บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย

การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่จะส่งเสริมและสร้างบรรยากาศแห่งประชาธิปไตย ดังนี้

1. ควรมีการสร้างค่านิยมในเรื่องอุดมการณ์ของประชาธิปไตยก่อน โดยการฝึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย รู้จักทำงานร่วมกัน ฯลฯ เป็นสิ่งที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพราะเป็นรากฐานของประชาธิปไตย

2. ยึดหลักในการสอนโดยให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นในการเรียนมากขึ้น และอาจฝึกให้รู้จักรับผิดชอบต่อตนเอง ตลอดจนรู้จักปกครองตนเอง

3. ควรจัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัย ซึ่งการจัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัยมี 2 รูปแบบ ดังนี้

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในชั้นก็เป็นส่วนที่จะช่วยสนับสนุนในเรื่องของประชาธิปไตยได้ เช่น การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การจัดอภิปราย การรู้จักทำงานร่วมกัน เป็นต้น

3.2 ควรจัดกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งเป็นตัวสนับสนุนให้การเรียนสมบูรณ์ขึ้น และจะช่วยปลูกฝังในเรื่องของการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี เพราะผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น ได้แก่

1) การจัดตั้งองค์การนักศึกษา
2) คณะกรรมการนักศึกษา
3) ชมรมหรือกลุ่มสนใจต่างๆ
4) ชุมนุมทางวิชาการ

3.3 ควรสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคณาจารย์ และผู้เรียนย่อมทำให้บรรยากาศแห่งการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างราบรื่น

3.4 ควรสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับสังคมภายนอก เป็นการฝึกการทำงานร่วมกัน ประสานงาน เสียสละ ฯลฯ เป็นการฝึกหัดประชาธิปไตยที่ดีอย่างหนึ่ง

สรุป ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ ตามระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา และช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบ โดยการส่งเสริมและปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพในสิทธิเสริภาพของบุคคลอื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัย รู้จักการทำงานร่วมกัน รวมถึงให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เช่น การจัดตั้งองค์การนักศึกษา คณะกรรมการนักศึกษา ชมรมหรือ

กลุ่มสนใจต่าง ๆ ชุมนุมทางวิชาการ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคณาจารย์ นักศึกษาและสังคมภายนอก เป็นการฝึกหัดการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่ดีอย่างหนึ่ง

พฤติกรรมนักศึกษาที่แสดงออกถึงการมีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอประชาธิปไตย

พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การกระทำหรือ การแสดงออกของบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยการนำเอาหลักการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย มาใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย แบ่งพฤติกรรมออกเป็น 5 ด้าน คือ 1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการมีส่วนร่วม และ 5) ด้านหลักความเสมอภาค ดังนี้ คือ

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา นักศึกษาควรมีพฤติกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่แสดงออกด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ดังนี้

1.1 ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ

1.2 ยอมรับผลการกระทำของตน

1.3 ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่

1.4 ตรงต่อเวลา

ตัวอย่างพฤติกรรมนักศึกษาที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา

1. มีความกระตือรือร้น ในการสอบถาม หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานหรือวิชาของตน ให้เข้าใจและนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ

2. เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตามกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการเลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จ

3. ยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลเสีย

4. ยอมรับผิดจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย

5. กล้ารับมอบงาน กล้าตัดสินใจ กล้าลงมือทำหรือสั่งการต่อเพื่อให้กิจกรรมบรรลุผลสำเร็จ

6. มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้งานหรือกิจกรรมของตนเอง มีประสิทธิภาพ

7. ยอมรับเสียงส่วนใหญ่และให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย ในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ตามหลักประชาธิปไตยและตรงต่อเวลา

8. รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด

2. ด้านเคารพสิทธิ นักศึกษาควรมีพฤติกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่แสดงออกด้านการเคารพสิทธิ ดังนี้

2.1 อำนาจซึ่งกฎหมายรับรอง

2.2 ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง

2.3 อำนาจอันชอบธรรม

2.4 อำนาจที่จะกระทำได้อย่างอิสระ

ตัวอย่างพฤติกรรมนักศึกษาที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านเคารพสิทธิ

1. มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

2. มีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

3. สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐ

4. ใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

5. ยึดหลักนิติรัฐ โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของพลเมือง มิให้ถูก ล่วงละเมิดโดยบุคคล กลุ่มคนหรือรัฐ

6. เคารพกฎกติกาสังคมซึ่งตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม

7. มีอำนาจที่จะกระทำการใดๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย

8. ปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษี เป็นต้น

3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล นักศึกษาควรมีพฤติกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยที่แสดงออกด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังนี้

3.1 การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

3.2 ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น

3.3 รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น

3.4 รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

ตัวอย่างพฤติกรรมนักศึกษาที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

1. ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตย ด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง

2. สนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ

3. ไม่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย

4. ซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น

5. เห็นคุณค่าของทุกคนว่า เท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก เพศ เชื้อชาติและศาสนา

6. ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม

7. ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น

8. ได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4

4. ด้านการมีส่วนร่วม นักศึกษาควรมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วม ดังนี้

4.1 ร่วมตัดสินใจในการทำงาน

4.2 ปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ

4.3 การติดตามตรวจสอบ ประเมิน

4.4 แก้ปัญหา

ตัวอย่างพฤติกรรมนักศึกษาที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านการมีส่วนร่วม

1. รักษาสิทธิ์อันชอบธรรมของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่างๆ การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์

2. ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ เช่น อบจ. เทศบาล เป็นต้น

3. เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ

4. เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม ด้วยความกระตือรือร้น

5. นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทางการเมือง ผลการดำเนินงานของรัฐ ให้คนทั่วไปได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ

6. ร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการติดตามการทำงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ

7. เข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหาของกลุ่ม ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ

8. มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย

5. ด้านหลักความเสมอภาค นักศึกษาควรมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักความเสมอภาค ดังนี้

5.1 การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ

5.2 การได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกัน

5.3 มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

5.4 การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

ตัวอย่างพฤติกรรมนักศึกษาที่แสดงถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ด้านหลักความเสมอภาค

1. ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาหรือถิ่นกำเนิด

2. ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมให้เกียรติและให้ความเคารพ

3. มีความสนใจที่จะเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ

4. ได้รับความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติ

5. ดำรงตนอยู่บนความเสมอภาคและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ

6. มีสิทธิปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง สร้างความเท่าเทียมป้องกันความเห็นตรงข้ามและสร้างความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยให้กับตนเอง

7. นำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองได้ทุกช่องทาง

8. สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มหรือบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความเสมอภาคและความร่วมมือในมหาวิทยาลัย

สรุป พฤติกรรมของนักศึกษาที่แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชา-ธิปไตยนั้น มีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2. ด้านเคารพสิทธิ 3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4. ด้านการมีส่วนร่วม 5. ด้านหลักความเสมอภาค

ตอนที่ 2

การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้อาจารย์ที่รับผิดชอบการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย ได้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องบทบาทของอาจารย์ในการใช้รูปแบบที่หลากหลาย เพื่อนำมาเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยให้กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. เพื่อให้อาจารย์ที่รับผิดชอบกิจกรรมนักศึกษา ได้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

เนื้อหาประกอบด้วย

1. บทบาทของอาจารย์ในการใช้รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

บทบาทของอาจารย์ในการใช้รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชา-ธิปไตย

บทบาทอาจารย์ในการใช้รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชา-ธิปไตยจำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทของอาจารย์ จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน มาเป็นบทบาทของผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หรือผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) โดยให้ผู้เรียนกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แทนอาจารย์ บทบาทของอาจารย์ในการใช้รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน มีดังนี้

1. บทบาทในการเตรียมการสอน

ในการสอนตามหลักทฤษฎีนี้ อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวอย่างดี โดยพยายามจัดลำดับการสอนให้เป็นไปอย่างเหมาะสม คิดกิจกรรมให้มีลักษณะสอดคล้องกับทฤษฎี และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนให้พร้อมที่จะใช้ โดยเฉพาะในเรื่องของการเพิ่มเติมเนื้อหาโดยการสอดแทรกรูปแบบทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย อาจารย์ควรจะคิดให้ละเอียดรอบคอบถึงขั้นตอนในการดำเนินงาน สรุปได้ว่า อาจารย์จำเป็นต้องเตรียมตัวให้พร้อม โดยทำความเข้าใจในเนื้อหาที่จะสอนให้ดี และหาวิธีการสอนและวางขั้นตอนในการสอนให้เหมาะสมและละเอียดรอบคอบรวมทั้งไม่ละเลยในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้เพียงพอและพร้อมที่จะนำไปใช้

2. บทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอน

อาจารย์ควรช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษา โดยพยายามทำหน้าที่ต่างๆ ดังนี้

2.1 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2.2 รับฟังและสนับสนุนส่งเสริมผู้เรียนให้มีกำลังใจที่จะเรียนรู้

2.3 เปิดโอกาสและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

2.4 อำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กลุ่มดำเนินงานไปได้อย่างราบเรียบ

2.5 แสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

2.6 สนับสนุนส่งเสริมและนำทางให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้

2.7 ช่วยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้เรียนและสรุปผลการเรียนรู้รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้นั้นไปใช้

2.8 ควบคุมกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้

3. บทบาทในการติดตามผลการสอน

การเรียนรู้จะเกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นอย่างมาก หากผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น จึงถือว่าเป็นความรับผิดชอบของอาจารย์ที่จะต้องประเมินผลการสอนของตนจึงหมายรวมถึง การประเมินผลทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การประเมินผลในบางเรื่องหรือบางส่วน ทำได้ทันทีในขณะที่สอนหรือตอนท้ายของการสอน แต่ในบางเรื่องจำเป็นต้องคอยติดตามดูผลเป็นระยะ

อาจารย์ไม่ควรละเลยในการติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและคอยส่งเสริมให้กำลังใจหรือให้คำแนะนำ แก่ผู้เรียนเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

สรุป บทบาทอาจารย์ในการใช้รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทของอาจารย์ จากการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนมาเป็นบทบาทของผู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ บทบาทของอาจารย์ที่ใช้รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ บทบาทในการเตรียมการสอน บทบาทในการดำเนินกิจกรรมการสอน บทบาทในการติดตามผลการสอน และคุณสมบัติบางประการที่จำเป็นสำหรับอาจารย์

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

อาจารย์นับว่ามีบทบาทที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นผู้จัดกิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ ตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้กับนักศึกษา โดยการบูรณาการ แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยเข้าไปในการสอนเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ เป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติตามแนวทางของพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยและเป็นการสร้างเสริมให้นักศึกษามีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน และสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ ตามปกติ เนื่องจากการบูรณาการความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยเข้าไปในการสอนเนื้อหาสาระวิชาต่าง ๆ นั้น จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และช่วยเพิ่มเติมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น มีดังนี้คือ 1) การแบ่งกลุ่ม 2) การเลือกหัวหน้ากลุ่มและตำแหน่งอื่น ๆ 3) การอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 4) การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การประสานความคิดและหาข้อสรุป 6) การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล 7) การวางแผนงานร่วมกัน 8) การแบ่งงานและมอบหมายงาน 9) การปฏิบัติตามข้อตกลงหรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 10) การติดตาม กำกับและให้ข้อติชม 11) การร่วมมือและช่วยเหลือกัน 12) การแก้ไขปัญหาร่วมกัน 13) การประเมินผลทั้งด้านเนื้อหาและพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย 14) การรายงานผลงานของกลุ่ม

กระบวนการเรียนรู้ การทำงานกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการฝึกนักศึกษาให้มีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งมีลักษณะการดำเนินงานในการทำงานกลุ่ม ดังนี้

1. ประธาน เป็นหัวหน้าหรือผู้นำกลุ่ม ดูแลให้สมาชิกปฏิบัติงานตามมติของกลุ่มเป็นผู้แจกงาน นำอภิปราย นำสรุปติดต่อประสานงานกับอาจารย์และกลุ่มอื่น ๆ ตลอดจนคอยแนะนำตักเตือนสมาชิกในกลุ่ม และทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกด้วย ประธานได้มาจากการเลือกตั้งของกลุ่มในกลุ่มอาจให้มีรองประธานด้วยก็ได้

2. เลขานุการ มีหน้าที่จดบันทึกข้อคิดเห็น ข้อมูลหรือข้อสรุป เป็นผู้ช่วยประธานเป็นผู้ริเริ่มงานของกลุ่ม และทำหน้าที่ในฐานะสมาชิกของกลุ่มด้วย โดยปกติประธานจะเป็นผู้เลือกเลขานุการ

3. สมาชิก มีหน้าที่ทำงานงานร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน ปฏิบัติตามมติและข้อตกลงของกลุ่ม ตลอดจนคอยตักเตือนซึ่งกันและกัน ให้ทุกคนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มบัญญัติไว้ หรือปฏิบัติตามระเบียบของมหาวิทยาลัย ทุกคนในกลุ่มเป็นสมาชิกรวมทั้งประธาน รองประธานและเลขานุการด้วย

การฝึกนักศึกษาทำงานเป็นกลุ่ม อาจารย์เป็นบุคคลสำคัญอย่างยิ่งที่จะแนะนำช่วยเหลือนักศึกษาในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยโดยใช้กระบนการกลุ่ม เพื่อให้อาจารย์ได้ดำเนินการจัดกลุ่ม ฝึกฝนและสร้างเสริมพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิ-ภาพ จึงกำหนดแนวทางในการจัดกลุ่มและกระบวนการทำงานกลุ่มไว้ดังนี้

1. การจัดกลุ่ม การจัดนักศึกษาเป็นกลุ่ม อาจารย์ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องต่อไปนี้

1.1 การจัดนักศึกษาเข้ากลุ่ม ทำได้หลายวิธี เช่น ให้เลือกเข้ากลุ่มโดยเสรี อาจารย์จัดแบ่งให้เอง หรือจัดให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นๆ แต่มีข้อควรคำนึงว่า ต้องจัดให้สอดคล้องและตรงกับปัญหาในชีวิดจริงที่ว่า คนเราไม่อาจเลือกอยู่หรือทำงานร่วมกับใครได้เสมอไปจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับคนที่แตกต่างกันทั้งทางด้านความประพฤติ สติปัญญา และฐานะ ห้องเรียนจึงเป็นสถานที่เตรียมนักศึกษาให้เผชิญปัญหาในชีวิตจริง จึงควรจัดกลุ่มให้สอดคล้องและใกล้เคียงกับปัญหาที่มีในสังคม ฝึกให้ทำงานร่วมกับคนที่มีความแตกด่างกันตั้งแต่ยังเด็ก อนึ่งควรคละนักศึกษาทั้งสองเพศให้มีจำนวนไล่เลี่ยกัน

1.2 จำนวนนักศึกษาในกลุ่ม แต่ละกลุ่มควรมีประมาณ 2-8 คน ถ้าในห้องนักศึกษามากควรจัดกลุ่มละ 7-8 คน แต่ถ้านักศึกษามีน้อย ควรพิจารณาแบ่งตามความเหมาะสมถ้าจัดกลุ่มใหญ่เกินไปจะทำให้การทำงาน ควบคุม หรืออภิปรายไม่ทั่วถึง หากน้อยเกินไปจะทำให้การแสดงความคิดเห็นอยู่ในแง่มุมที่จำกัด

1.3 จำนวนกลุ่มในแต่ละห้อง จัดตามสมควรกับจำนวนนักศึกษาและตามเหมาะสมกับคาบเวลาและลักษณะเนื้อหากิจกรรม อาจเป็น 4-5 กลุ่ม มากน้อยกว่านี้ก็ได้ ถ้าจำนวนกลุ่มน้อยกว่ากิจกรรมที่จะให้นักศึกษาทำ อาจให้นักศึกษา 1 กลุ่ม ศึกษา 2 เรื่อง ถ้าจำนวนกลุ่มมีมากกว่ากิจกรรมกลุ่มที่เกินอาจจัดให้ศึกษาเรื่องซ้ำกับกลุ่มอื่นหรือให้เลือกศึกษาตามความพอใจก็ได้ ในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยให้สัมฤทธิ์ผล มหาวิทยาลัยต้องจัดกิจกรรมนักศึกษาที่มุ่งเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย โดยใช้กระบวนการกลุ่ม ฝึกให้นักศึกษาได้ปฏิบัติจริง และมุ่งให้นักศึกษาได้บริหารงานและทำกิจกรรมด้วยตนเองในรูปขององค์การนักศึกษา นักศึกษาได้ดำเนินกิจกรรมที่จัดขึ้นในรูปของการบริหารกิจการคณะกรรมการศึกษาโดยมีอาจารย์ผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือ และเสนอแนะในการทำกิจกรรม ซึ่งคณะกรรมการ

นักศึกษาจะได้รับการเลือกตั้งมาจากนักศึกษา คณะกรรมการนักศึกษาจะประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก ผู้แทนห้องเรียน หัวหน้าชมรมต่างๆ ผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษาและผู้ช่วยฝ่ายกิจการนักศึกษาเป็นกรรมการที่ปรึกษา ซึ่งการจัดตั้งคณะกรรมการนักศึกษามีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งฝึกหัดให้นักศึกษารู้จักการปกครองตนเองแบบประชาธิปไตยและเป็นการเตรียมตัวให้เป็นพลเมืองดีในอนาคต

2. เพื่อฝึกให้นักศึกษามีความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับระบบประชาธิปไตย ทั้งทางด้านทฤษฎีและปฏิบัติ

3. เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย

4. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาทางด้านอารมณ์และสติปัญญา

5. เพื่อให้นักศึกษามีความคิดว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัย

6. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

7. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษา

8. เพื่อฝึกให้นักศึกษารู้จักวางโครงการดำเนินงานและประสานงานกับผู้อื่น

9. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้บริหาร คณาจารย์และนักศึกษา และระหว่างนักศึกษาด้วยกันเองในการจัดตั้งคณะกรรมการนักศึกษา นอกจากต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายแล้ว ยังต้องคำนึงถึงหลักในการจัดตั้งคณะกรรมการนักศึกษาด้วย ซึ่งมีหลักการดังนี้ คือ

9.1 นักศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ ส่วนอาจารย์เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือให้นักศึกษาปฏิบัติให้ถูกต้องตามรูปแบบการทำงานของระบบประชาธิปไตยและแนะนำให้นักศึกษาทำงานในขอบเขตที่เหมาะสมและถูกต้อง

9.2 กระบวนการในการจัดตั้งคณะกรรมการนักศึกษาต้องดำเนินการตามระบบประชาธิปไตย คือ มีการเลือกตั้ง การหาเสียง การลงคะแนนเสียง การตั้งคณะกรรมการและการทำงานในรูปของคณะกรรมการ

9.3 รูปแบบของการตั้งคณะกรรมการนักศึกษา หรือการจัดให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการนักศึกษา ควรจะมีหลักการตรงกัน นั่นคือคณะกรรมการนักศึกษาต้องมาจากการเลือกตั้ง

9.4 การเลือกผู้แทนในคณะกรรมการนักศึกษา ต้องเปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกคนมีโอกาสได้เลือก

9.5 คณะกรรมการนักศึกษา ควรจะมีอาจารย์ที่ปรึกษาซึ่งได้รับการคัดเลือกมาแล้วว่าเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในการทำงาน และเห็นคุณค่าของคณะกรรมการนักศึกษา

9.6 คณะกรรมการนักศึกษาควรมีการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอ ตามหลักทั่ว ๆ ไป ควรจัดให้มีการประชุม 2 สัปดาห์ต่อ 1 ครั้ง

9.7 มหาวิทยาลัยต้องทำความเข้าใจกับคณะกรรมการนักศึกษาในเรื่องขอบเขตและอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการนักศึกษาโดยแจ่มแจ้ง

สรุป อาจารย์นับว่ามีบทบาทที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นผู้จัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย โดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตประจำวัน และสอดแทรกในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับรายวิชาต่าง ๆ ตามปกติ เนื่องจากการบูรณาการกระบวนการกลุ่มเข้าไปในการสอนเนื้อหาวิชาต่าง ๆ นั้นจะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้นและช่วยเพิ่มเดิมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากขึ้น มีดังนี้คือ 1) การแบ่งกลุ่ม 2) การเลือกหัวหน้ากลุ่มและตำแหน่งอื่น ๆ 3) การอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 4) การพิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่น 5) การประสานความคิดและหาข้อสรุป 6) การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล 7) การวางแผนงานร่วมกัน 8) การแบ่งงานและมอบหมายงาน 9) การปฏิบัติตามข้อตกลง หรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย 10) การติดตาม กำกับ และให้ข้อติชม 11) การร่วมมือและช่วยเหลือกัน 12) การแก้ไขปัญหาร่วมกัน 13) การประเมินผลทั้งด้านเนื้อหาและพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย 14) การรายงานผลงานของกลุ่ม

ตอนที่ 3

กิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ในการที่นักศึกษาจะเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่ดีและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข สิ่งสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินชีวิตไปด้วยดีก็คือ "การศึกษา" การศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลต่อชีวิต ดังนั้นจะต้องปลูกฝังทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่เข้าเรียนจนถึงระดับอุดมศึกษา ถ้าสามารถฝึกฝนให้ผู้เรียนมีพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่อยู่ในสถานศึกษาอย่างทั่วถึงแล้วย่อมเป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาสังคมด้วยระบอบประชาธิปไตยก็ต้องเริ่มกันที่มหาวิทยาลัย ดังนั้นการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย จึงมีความสำคัญที่จะจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ เพื่อปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดแก่เยาวชนของประเทศชาติต่อไป

ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษาเกิดพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ด้านเคารพสิทธิ ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีส่วนร่วม และด้านหลักความเสมอภาค ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย พบว่า การจัดกิจกรรมนักศึกษาที่ส่งเสริมและพัฒนา

ประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัยนั้นมีมากมาย ที่สถานศึกษาจะเลือกมาดำเนินการได้ตามบริบทของสถานศึกษา และนำไปปรับใช้ได้ตามความต้องการ ผู้ศึกษาได้สรุป เกณฑ์ในการเลือกกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ จากผลงานวิจัยในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนพบว่า การเรียนรู้นอกห้องเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ในสถานการณ์ที่เป็นจริงผ่านกิจกรรมต่างๆ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนวิธีการคิด การแสดงพฤติกรรมในการเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา และการทำกิจกรรมจิตอาสา การขับเคลื่อน การบริการสังคม (Service-Learning) นับเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรม ทำให้เกิดพฤติกรรม การเป็นพลเมืองตื่นรู้ และงานวิจัยของ ปราณี อัศวภูษิตกุล (2562) การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้วยการบริการสังคมเป็นการบูรณาการทั้งความรู้และทักษะ ปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรม การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่กำหนด นักศึกษา ชุมชนผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์ 2) จัดการเรียนการสอนควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ่ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และ 3) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจาการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2015) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

2. ด้านเคารพสิทธิ พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ๋ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรมส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจาการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2015) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่างๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และ 3) สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้องถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap, Y, (2011) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรตี ประทุมสุวรรณ์ (2562) การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่างๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ๋ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรม

เสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษาเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจาการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2015) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่างๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และ 3) การสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้องถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap, Y, (2011) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรตี ประทุมสุวรรณ์ (2562) การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่างๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

4. ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ่ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการ

ฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจาการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2015) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น และ 3) การสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้องถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Harlap, Y, (2011) สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกที่สะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรตี ประทุมสุวรรณ์ (2562) การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่างๆ ของสถานศึกษาและชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

5. ด้านหลักความเสมอภาค พบว่า แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1) ควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตร การฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สอดคล้องกับการศึกษาของ ณธรา เหมือนปิ่ว (2561) สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2556) กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ คิม จงสถิตวัฒนา (2560) การศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และ 2) การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาของ ฤชุตา เทพายากุล (2554) ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษาของ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2561) การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และจาการศึกษาของ วรากรณ์ สามโกเศศ (2015) การสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่างๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

ในการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยจากงานวิจัย นำมาบูรณาการเขียนกิจกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ผู้วิจัยค้นพบ เพื่อให้คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ใน 5 ด้าน คือ ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา ด้านเคารพสิทธิ ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้านการมีส่วนร่วม ด้านหลักความเสมอภาค โดยมีแนวทางในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 4 แนวทาง คือการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรีย การมีหลักสูตรที่หลากหลาย การสร้างเครือข่าย การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
กิจกรรมที่ 1 เรื่อง MBU พลเมืองตื่นรู้ จำนวน 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

พลเมืองตื่นรู้คือ บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก และมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และเคารพหลักความเสมอภาค

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถอธิบายความหมายพลเมืองตื่นรู้
2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำหลักการพลเมืองตื่นรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม (กิจกรรมฐาน)

3.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม (เกมหรือเพลง)
3.2 วิทยากรบรรยายเรื่อง “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย”
3.3 วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามจำนวนฐาน ดังนี้
ฐานที่ 1 ความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา
ฐานที่ 2 เคารพสิทธิ
ฐานที่ 3 ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล

ฐานที่ 4 การมีส่วนร่วม

ฐานที่ 5 หลักความเสมอภาค

3.4 สรุปให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะนำหลักการพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

3.5 สรุป แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4. อุปกรณ์/สื่อการสอน

4.1 คลิปวิดีโอ Students Talk EP.3 ความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลก โดย ดร.พีร์นิธิ สิริธีร-ธราดล สาขาวิชาจิตวิทยาประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศว https://bsri.swu.ac.th/video/7835/2022/

4.2 รูปภาพ

4.3 ใบความรู้ เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

5. การประเมินผล

5.1 สังเกตการณ์ปฏิบัติกิจกรรม

เกณฑ์	**ตัวบ่งชี้**
ผ่าน	มีความสนใจในการฟัง การตอบคำถาม การร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น
ไม่ผ่าน	ขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ใบความรู้
เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

พลเมือง หมายถึง ผู้ที่มีจิตสาธารณะ มีคุณธรรม มีความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพความแตกต่างหลากหลาย ความเสมอภาค เคารพในสิทธิและหน้าที่ของตน มีความรู้ที่จะคิดวิเคราะห์กระทำในสิ่งดี ที่สังคมของตนและทั่วโลกยอมรับ ปฏิบัติตนภายใต้กฎระเบียบของสังคม มีสำนึกในสันติวิธี ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นและพร้อมเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทุกระดับ

ประชาธิปไตย หมายถึง หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองอย่างมีเหตุผล แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ รัฐบาลมาจากการเลือกตั้งของประชาชนโดยเสียงข้างมาก โดยยึดหลักอำนาจอธิปไตย หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักภราดรภาพ หลักเหตุผลและหลักนิติธรรม

พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความรับผิดชอบ เคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และเคารพหลักความเสมอภาค

1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา หมายถึง สิ่งที่บุคคลแสดงออก ถึงการทำหน้าที่ของตนและงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียด รอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งงานหรือหลีกเลี่ยงจนกว่างานจะแล้วเสร็จ ยอมรับผลของการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีและผลเสีย พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถและทำงานร่วมกับผู้อื่นไปเป็นอย่างดี

2. ด้านเคารพสิทธิ หมายถึง อำนาจที่กฎหมายรับรองคุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง สิทธิจึงก่อให้เกิดหน้าที่แก่บุคคลอื่นด้วย เพื่อให้คนทั่วไปได้รับประโยชน์จากสิทธิเหล่านั้น การให้ความสำคัญและการปกป้องสิทธิมีความเป็นสำคัญในการสร้างสังคมที่เป็นอย่างดีและยั่งยืน

3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล หมายถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้เราเข้าใจเพื่อนมนุษย์มากยิ่งขึ้นและเข้าใจธรรมชาติของแต่ละคนไม่เหมือนกันในหลายด้าน เช่น การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น และรู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น

4. ด้านการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจเพื่อกำหนด เป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความเต็มใจและมีอิสระ

5. ด้านหลักความเสมอภาค หมายถึง การแบ่งประชากร ทรัพย์สิน และโอกาสให้เกิดความเท่าเทียมในสังคม ที่เชื่อว่าความเท่าเทียมในการเข้าถึงโอกาสและทรัพย์สินจะช่วยให้มีสังคมที่ยั่งยืนและเป็นธรรมมากขึ้น

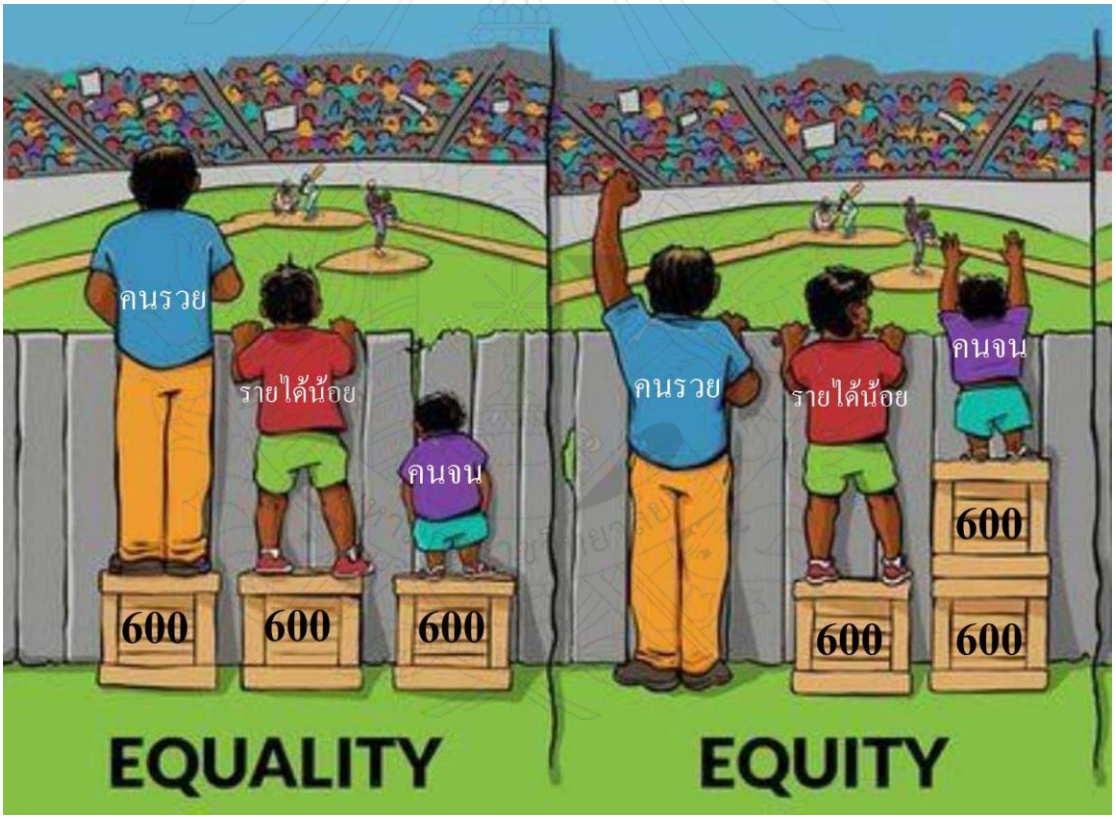
รูปภาพประกอบกิจกรรม

ประกาศ
ห้าม เข้าก่อนได้รับอนุญาต

คนรวย
รายได้น้อย
คนจน
600
600
600
EQUALITY
คนรวย
รายได้น้อย
คนจน
600
600
600
EQUITY

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
กิจกรรมที่ 2 เรื่อง ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ จำนวน 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

สิ่งที่บุคคลแสดงออกถึงการทำหน้าที่ของตนและงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ มีความละเอียด รอบคอบ มีการวางแผน มีความขยันหมั่นเพียร อดทนและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งงานหรือหลีกเสี่ยงจนกว่างานจะแล้วเสร็จ ยอมรับผลของการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีและผลเสีย พยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถและทำงานร่วมกับผู้อื่นไปเป็นอย่างดี ตลอดจนส่งผลทำให้สามารถที่จะพัฒนาตนเองสู่ความสำเร็จ หรือวางแผนกำหนดเป้าหมายของชีวิตได้อย่างเป็นระบบ

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถกำหนดเป้าหมายความสำเร็จในคุณค่าของตนเอง
2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมใช้เป็นแนวทางการวางแผนชีวิตสู่เป้าหมาย

3. กิจกรรม

ชั่วโมงที่ 1

3.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม (เกมหรือเพลง)

3.2 วิทยากรจับสลากรายชื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมชาย 1 คน หญิง 1 คน แล้วให้นำเสนอเกี่ยวกับ “บุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิต” ที่ตนเองชื่นชม ประทับใจมา 1 คน หลังจากนั้น วิทยากรพูดคุยสอบถามผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน เกี่ยวกับสิ่งที่ได้รับจากการการฟังเพื่อนนำเสนอ หลังจากนั้นให้นักศึกษาทุกคนพิจารณาตัวเอง เพื่อทำความรู้จักตนเอง ค้นหาความสามารถของตนเองเพื่อวางแผนสู่เป้าหมายให้ประสบความสำเร็จในอนาคต

3.3 วิทยากรครูพูดคุยสอบถามถึงจุดเด่น ความสำเร็จ ความสามารถ ความภาคภูมิใจในตนเองของนักศึกษาใน ช่วงเวลาต่าง ๆ ที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และให้นักศึกษาทำใบงานบันไดแห่งความภาคภูมิใจ

3.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกมานำเสนอบันไดแห่งความภาคภูมิใจของตนเองหน้าชั้นเรียน

3.5 วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปถึงข้อดีหรือสิ่งที่ได้รับจากการเห็นคุณค่าของตนเองในการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

ชั่วโมงที่ 2

3.6 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังเพลง เรือเล็กควรออกจากฝั่ง และร่วมกันพูดคุยเกี่ยวกับเนื้อหาของบทเพลงเพื่อสร้าง แรงบันดาลใจให้มีการตั้งเป้าหมายของการดำเนินชีวิต และไปให้ถึงจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ตามใบงาน บันไดแห่งความสำเร็จ

3.7 วิทยากรชวนสนทนา สอบถามถึงบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลที่นักศึกษารู้จักที่ประสบความสำเร็จในเรื่องต่างๆ อาทิ ด้านการเรียน ด้านการประกอบอาชีพ และด้านการดำเนินชีวิต ว่าเพราะเหตุใดบุคคลดังกล่าว จึงประสบความสำเร็จ

3.8 แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มละประมาณ 4 คน ร่วมกันระดมสมอง เพื่อตั้งเป้าหมายความสำเร็จ และหาแนวทางในการวางแผนเพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ตามใบงาน สู่เป้าหมายชีวิต

3.9 ตัวแทนผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

3.10 วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันสรุปและเพิ่มเติมวิธีการวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายชีวิตตามที่ได้ตั้งไว้

4. อุปกรณ์/สื่อการสอน

4.1 เพลง เรือเล็กควรออกจากฝั่ง ศิลปิน บอดี้แสลม
https://www.youtube.com/watch?v=ohQD5SI682U

4.2 ใบงาน บันไดแห่งความสำเร็จ

4.3 ใบงาน สู่เป้าหมายชีวิต

5. การวัดและประเมินผล

5.1 สังเกตความสนใจในการฟัง การตอบคำถาม และการร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น

5.2 ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน และความเรียบร้อยของใบงาน

5.3 สังเกตการปฏิบัติกิจกรรม

เพลง เรือเล็กควรออกจากฝั่ง Bodyslam

เสียงลมคำราม ฟ้าครามพลันมืดมัว หัวใจสั่นระรัว ฉันกลัวอะไร ทะเลเอาจริง
หรือเพียงจะวัดใจใคร เหมือนคำขู่ท้าทาย ให้ยอมจำนน พายุ ถั่งโถมอยู่ในใจ
จะออกไปแตะขอบฟ้า แต่เหมือนว่าโชคชะตาไม่เข้าใจ มองไปไม่มีหนทาง
ชีวิตฉันต้องล่มลงใช่ไหม หัวใจคำราม ฟ้าครามไม่สร้างใคร ทะเลจะสร้างคน
ด้วยอันตราย พายุ ถั่งโถม สักเพียงไหน จะไม่ยอมแพ้คำขู่ เรียนรู้ และสู้ไป *

จะออกไปแตะขอบฟ้า สุดท้ายแม้โชคชะตาไม่เข้าใจ (ภายในใจยังคงเรียกร้อง)
มองไปไม่มีหนทาง แต่รู้ว่าฉันต้องไปต่อไปตรงเส้นขอบฟ้าสีคราม ความหวังยังนำทางฉันใช่
หรือไม่ (ให้อุปสรรคเปลี่ยนผันเป็นพลัง) คำตอบอยู่กลางคลื่นลม ชีวิตแม้ต้องล่มลงตรงไหน
แต่ฉันก็ยังยืนยันที่จะไป (ซ้ำ *)

ความหวังยังนำทางฉันใช่หรือไม่ ชีวิตมันยังยืนยันที่จะที่จะไป

ใบงาน
เรื่อง บันไดแห่งความสำเร็จ

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาทบทวนความสำเร็จด้านพฤติกรรมและบทบาทความเป็นพลเมืองตื่นรู้ ของตนเองในแต่ละช่วงอายุ และเขียนความสำเร็จของตนเองที่ได้รับและส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจลงในบันไดแห่งความสำเร็จ

ช่วงอายุ ..... ปี
สิ่งที่คาดหวังให้เกิดความสำเร็จ :
ต้องทำอย่างไร :

ปริญญาตรี
สิ่งที่ทำสำเร็จ :
ทำได้อย่างไร :
ทำได้แล้วรู้สึกอย่างไร :

ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
สิ่งที่ทำสำเร็จ :
ทำได้อย่างไร :
ทำได้แล้วรู้สึกอย่างไร :

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
สิ่งที่ทำสำเร็จ :
ทำได้อย่างไร :
ทำได้แล้วรู้สึกอย่างไร :

ชั้นประถมศึกษา
สิ่งที่ทำสำเร็จ :
ทำได้อย่างไร :
ทำได้แล้วรู้สึกอย่างไร :

ชั้นอนุบาล
สิ่งที่ทำสำเร็จ :
ทำได้อย่างไร :
ทำได้แล้วรู้สึกอย่างไร :

ก่อนเข้าอนุบาล
สิ่งที่ทำสำเร็จ :
ทำได้อย่างไร :
ทำได้แล้วรู้สึกอย่างไร :

ใบงาน
เรื่อง สู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ

คำชี้แจง : ให้นักศึกษาร่วมกันระดมสมองหาเป้าหมายความสำเร็จด้านพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ และด้านบทบาทของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

เป้าหมายด้านพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้	แนวทางสู่เป้าหมาย

อุปสรรค/ปัญหาที่ทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

แนวทางแก้ไขปัญหา

เป้าหมายด้านบทบาทความเป็นพลเมืองตื่นรู้	แนวทางสู่เป้าหมาย

อุปสรรค/ปัญหาที่ทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

แนวทางแก้ไขปัญหา

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
กิจกรรมที่ 3 เรื่อง เมืองจำลองตื่นรู้ จำนวน 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

พลเมืองตื่นรู้คือ บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก และมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และเคารพหลักความเสมอภาค

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจ ความหมายพลเมืองตื่นรู้

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำหลักการพลเมืองตื่นรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม

3.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม (เกมหรือเพลง)

3.2 การสร้างความคุ้นเคยกับองค์ประกอบของเมืองตื่นรู้ โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเลือกลักษณะของเมือง ผู้นำ แลละประชาชน ประเภทละ 5 ลักษณะของเมืองจำลองตื่นรู้ ดังนี้

รอบแรก ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนเลือกลักษณะเมืองจำลองตื่นรู้ที่อยากจะอยู่ โดยให้เลือก 5 ลักษณะ คือ เมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา เมืองที่เคารพสิทธิ เมืองที่ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เมืองที่เน้นการมีส่วนร่วม และเมืองที่ยึดหลักความเสมอภาค แล้วให้ตัวแทนแต่ละเมืองร่วมอธิบายถึงเหตุผลที่เลือกเมืองลักษณะดังกล่าว

รอบที่สอง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเลือกผู้นำที่ตนเองอยากให้เป็นผู้ปกครองเมือง 5 ประเภท คือ ผู้นำที่ตัดสินใจโดยเด็ดขาด ผู้นำที่ให้ประชาชนกำหนดนโยบาย ผู้นำที่ใช้ผู้เชี่ยวชาญมาช่วยตัด สินใจในนโยบาย ผู้นำที่เห็นแก่พวกพ้อง และผู้นำที่รับฟังเสียงจากประชาชน แล้วให้ตัวแทนของแต่ละประเภทของผู้นำร่วมอธิบายถึงเหตุผลที่เลือกผู้นำประเภทต่าง ๆ

รอบสุดท้าย ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเลือกว่า อยากเป็นประชาชนแบบใดในสังคมประชา-ธิปไตย ซึ่งมีด้วยกัน 5 ประเภท คือ ประชาชนที่เชื่อมั่นในพลังตนเองและพวกพ้อง ประชาชนที่ทำตาม

คำสั่งหรือกฎหมาย ประชาชนที่เพิกเฉยต่อการเมือง ประชาชนที่แสวงหาความมั่นคงให้กับตนเอง และประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการพัฒนา แล้วให้ตัวแทนของแต่ละประเภทของผู้นำร่วมอธิบายถึงเหตุผลที่เลือกประชาชนประเภทต่างๆ

กิจกรรมดังกล่าวเป็นการสร้างความคุ้นเคยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ทราบถึงองค์ประกอบของเมืองจำลองตื่นรู้ ซึ่งเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเลือกเมือง ลักษณะผู้นำ และลักษณะของประชาชนในเมืองจำลองตื่นรู้

4. อุปกรณ์ / สื่อการสอน

4.1 คลิปวิดีโอ แนวคิดเกี่ยวกับพลเมืองตื่นรู้-ความหมาย ความสำคัญของพลเมืองตื่นรู้ และคุณลักษณะของพลเมือง https://www.youtube.com/watch?v=-rqoifPcTgM

5. การประเมินผล

5.1 แบบบันทึกการสังเกตการณ์ (การเลือกเมือง)

5.2 แบบบันทึกการสังเกตการณ์ (การเลือกลักษณะของผู้นำ)

5.3 แบบบันทึกการสังเกตการณ์ (การเลือกประชาชนที่ตนเองอยากเป็น)

แบบบันทึกการสังเกตการณ์ (การเลือกเมือง)

เมืองที่เลือก	เหตุผล	หมายเหตุ
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

แบบบันทึกการสังเกตการณ์ (การเลือกลักษณะของผู้นำ)

ลักษณะผู้นำที่เลือก	เหตุผล	หมายเหตุ
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

แบบบันทึกการสังเกตการณ์ (การเลือกประชาชนที่ตนเองอยากเป็น)

ประชาชนที่ตนเองอยากเป็น	เหตุผล	หมายเหตุ
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
กิจกรรมที่ 4 เรื่อง พลเมืองตื่นรู้สู่จิตอาสา จำนวน 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

พลเมืองตื่นรู้ คือ บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

กิจกรรมจิตอาสา เป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อผู้อื่นหรือสังคมในลักษณะที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้ที่คิดออกแบบและดำเนินกิจกรรมนั้นด้วยตนเองด้วยความสมัครใจแสดงออกถึงความรับผิดชอบ ความดีงามความเสียสละต่อสังคม และการมีจิตสาธารณะเพื่อช่วยสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถอธิบายความหมายพลเมืองตื่นรู้

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถอธิบายความหมายของจิตอาสา

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำหลักการความเป็นพลเมืองตื่นรู้และกิจกรรมจิตอาสาไปใช้ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม

3.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม (เกมหรือเพลง)

3.2 ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฟังเพลง “จิตอาสา”

3.3 วิทยากรดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน ดังนี้

1) วิทยากรแจกกระดาษ A4 ปากกา ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 1 แผ่น/ด้าม

2) วิทยากรสั่งให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนยกมือขวาขึ้น แล้วนำมือขวาไปวางลงบนกระดาษที่วิทยากรแจกให้ โดยให้คว่ำฝามือลงบนกระดาษ หลังจากนั้นให้ทุกคนใช้มือข้างที่ไม่ถนัดลากเส้นตามฝ่ามือของตนเอง (วิทยากรอธิบายเพิ่มเติมว่า มือที่วาดออกมาอาจจะสวยหรือไม่สวยมันก็คือมือของเราต้องยอมรับให้ได้)

3) เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนวาดรูปมือตัวเองเสร็จเรียบร้อยแล้ว วิทยากรสั่งให้ทุกคนเขียนข้อข้อตรงกลางฝ่ามือด้วยคำว่า “จิตอาสาเราทำได้”

4) จากนั้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนข้อความที่ตนเองจะทำในการแสดงถึงการมีจิตอาสาใส่ตามนิ้วมือให้ครบทุกนิ้ว ทั้ง 5 นิ้ว

5) วิทยากรสุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อนำเสนอผลงานของตัวเองตามความเหมาะสม

3.4 สรุปให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจที่จะแสดงออกถึงการมีจิตอาสาและนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร โดยอธิบายประกอบกับความสำคัญของแต่ละนิ้ว เช่น **อธิบายนิ้วเชื่อมโยงกับอารมณ์ ถ้าเขียนข้อความที่นิ้วโป้ง แสดงว่ากิจกรรมที่จะกระทำนั้น กระทำด้วยความวิตกกังวล (เปรียบเทียบกับนิ้วอื่น ๆ ให้ครบทุกนิ้ว)**

3.5 สรุป แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4. อุปกรณ์ / สื่อการสอน

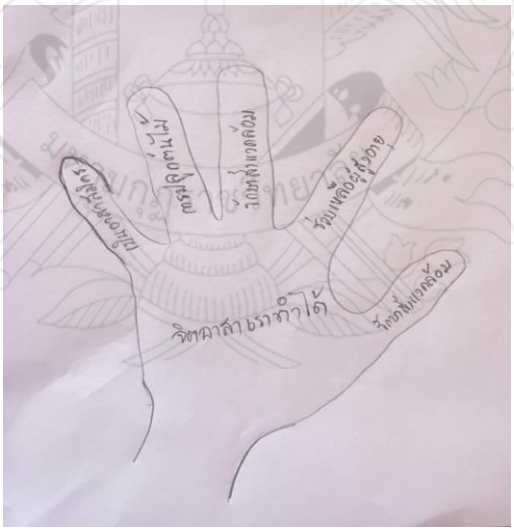
4.1 เพลง “จิตอาสา” ในโครงการจิตอาสา "เราทำความดี ด้วยหัวใจ"
https://www.youtube.com/watch?v=xfQWWm3WOac

4.2 กระดาษ A4 ปากกาหรือดินสอ

5. การประเมินผล

5.1 ประเมินจากชิ้นงาน การนำเสนอ

ตัวอย่างการเขียนบนฝ่ามือ

ใบความรู้สำหรับวิทยากร

นิ้วไหนเชื่อมโยงกับอารมณ์อะไรบ้าง

นิ้วโป้ง - เชื่อมโยงกับความวิตกกังวล
นิ้วชี้ - เชื่อมโยงกับความกลัว
นิ้วกลาง - เชื่อมโยงกับความโกรธ
นิ้วนาง - เชื่อมโยงกับความเศร้าและหดหู่
นิ้วก้อย - เชื่อมโยงกับความรู้สึก ความภาคภูมิใจในตนเอง

ความสำคัญของนิ้วมือ

ทุกนิ้วล้วนมีความสำคัญทั้งนั้น ถ้าไม่สามัคคีกัน แล้วจะร่วมกันทำงานให้สำเร็จได้อย่างไร

นิ้วชี้ เป็นนิ้วแห่งความมีอำนาจ สามารถชี้สั่งการให้ใครทำอะไรก็ได้ และสามารถชี้แนะสั่งสอนให้คนอื่นทำตาม

นิ้วกลาง เป็นนิ้วที่ยาวและสูงกว่าพวกทุกนิ้ว จึงต้องสำคัญกว่านิ้วอื่น นิ้วอื่นมาห้อมล้อมคอยปกป้องดูแลนิ้วกลาง

นิ้วนาง เป็นนิ้วของผู้มีสง่าราศี มีเกียรติกว่านิ้วอื่น เวลาคนจะสวมแหวนเพชร ทอง

นิ้วก้อย เป็นนิ้วเล็กหรือเรียวกว่านิ้วอื่น แต่เป็นนิ้วนำทางใครจะกราบพระหรือไหว้พระหรือไหว้ผู้ใหญ่ นิ้วนี้ก็จะถึงก่อนและอยู่ใกล้ชิดกว่านิ้วไหน ถือว่าเป็นนิ้วที่มีบุญ หรือเวลาใครจะคืนดีกันหรือหนุ่มสาวจะควงคู่กันให้หวานชื่นเขาก็จะเกี่ยวก้อยกัน”

นิ้วหัวแม่มือ เป็นนิ้วที่ใช้หยิบจับของ เวลาไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แม้แต่เข้าโรงรับจำนำ หรือการแสดงหลักฐานแทนการลงลายมือชื่อ เขายังต้องใช้นิ้วฉันพิมพ์ลายนิ้วมือ”

สถาบันพระปกเกล้า ได้กล่าวถึง การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีว่าจะต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. ปฏิบัติต่อกันด้วยความสุภาพ นุ่มนวล จริงใจ
2. แสดงออกถึงการร่วมมือไม่ใช่แข่งขันชิงดีชิงเด่น หรือลอบแทงข้างหลัง
3. เกียรติยกย่องในคุณวุฒิ วัยวุฒิและประสบการณ์ทำงาน
4. ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ไม่คิดอิจฉาริษยา
5. ไม่ฉกฉวยแย่งชิงโอกาสเพื่อหาผลงานใส่ตน
6. เมื่อมีปัญหาข้อขัดแย้งหันหน้าปรึกษากัน โดยใช้ยุทธวิธี “ชนะ – ชนะ

ใบความรู้สำหรับวิทยากร

ความหมายของนิ้วทั้ง 5

1. หัวแม่มือ (The Thumb)

หัวแม่มือยาว ยาวเกินข้อนิ้วข้อที่ 3 ของนิ้วชี้ แบบนี้เรียกว่าหัวชนฝา สู้ยิบตา ไม่ยินยอมในสิ่ง ที่ไม่ถูกไม่ต้อง ยึดหลักการ ยึดเหตุผล และรวมทั้งยึดเอาตัวเองเป็นตัวตั้ง เพราะมั่นใจในความรู้ความสามารถและความถูกต้องที่ตนเองมี อย่างไรก็ตามคนที่มีนิ้วหัวแม่มือยาวจะเป็นลักษณะที่ดีมากว่า เพราะเป็นผู้มี อุดมการณ์ในการทำงานและการต่อสู้ใดๆ ก็ตาม มักจะเป็นผู้นำได้ดี มีเหตุมีผลในการกระทำการณ์ใดๆ

หัวแม่มือสั้น ส่วนมากนิ้วอื่น ๆ ก็จะสั้นไปด้วยจึงจะถือว่าปกติ แต่ถ้าหัวแม่มือสั้นยาวไม่ถึงกึ่งกลางข้อนิ้วชี้ข้อที่ 3 มักจะมีนิสัยเอาแต่ใจตัวเอง ขี้โมโหหงุดหงิด ขาดเหตุผลรองรับ หากใครมีหัวแม่มือสั้นแล้วเส้นในมือ 3 เส้นหลักสั้นอีกด้วย โดยเฉพาะเส้นสมองสั้นด้วยแล้วให้ระวังในการคบหาคนนี้คนนี้พร้อมจะมีเรื่องกับใครก็ได้ และซ้ำร้ายเป็นคนที่ไม่ยอมใครลงมือลงไม้ได้ทันที ขาดความยับยั้งชั่งใจ (ภาพที่นำมาประกอบเส้นในมือยาวปกติ คนนี้คบได้ครับไม่ต้องกลัวอันตราย)

2. นิ้วชี้ หรือนิ้วพฤหัส

นิ้วชี้ยาว เป็นผู้แสวงหาความรู้เพื่อความสำเร็จ และมักจะเป็นผู้นำด้านความรู้ รักความยุติธรรม เป็นผู้มีความสำเร็จก้าวหน้าและได้รับการยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง

นิ้วชี้สั้น มักจะขาดหลักการณ์และเหตุผล ไม่อยู่กับร่องกับรอย ขาดความเชื่อถือในคำพูดและการกระทำ ไม่สามารถนำพาหรือชี้นำ ขาดความยุติธรรม เห็นแก่ตัว

3. นิ้วกลาง หรือนิ้วเสาร์ (The Middle or Saturn Finger)

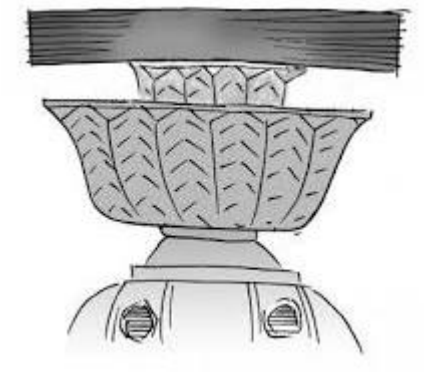
นิ้วกลางคือนิ้วเสาร์หรือนิ้วหลัก มีความสำคัญและสื่อถึงอาชีพการงาน การดำเนินชีวิต ความปลอดภัย ความเชื่อและการนับถือศาสนา ความมั่นคงของชีวิตซึ่งจะส่งอิทธิพลจากนิ้วรอบข้าง

4. นิ้วนาง หรือนิ้วอาทิตย์

นิ้วนางคือนิ้วที่แสดงถึง ความรัก ความสุข ความโด่งดังมีเชื่อเสียง หรือความสำคัญใดๆ ที่จะทำให้เป็นที่รู้จักของคนอื่น เป็นนิ้วสำหรับสวมแหวนของคู่รักเพื่อแสดงสัญลักษณ์ของความรักที่มอบให้ระหว่างกัน นิ้วนางที่ยาวมักจะพบในมือผู้มีชื่อเสียงไม่ด้านใดก็ด้านหนึ่ง รวมทั้งเป็นคนที่มีความมั่นคงด้วยทรัพย์สินเงินทอง มือที่แสดงนี้คือมือผู้นำสหรัฐคนปัจจุบัน

5. นิ้วก้อยหรือนิ้วพุธ

เกี่ยวข้องกับการพูดจา การค้าการขาย คนที่จะพูดจาค้าขายได้เก่งต้องมีความจำดี คนที่มีความจำดีต้องเป็นคนสมองดี หัวไว มีไหวพริบดี ดังนั้นคนที่มีนิ้วก้อยยาวจึงเป็นคนที่ฉลาด ความจำดีเลิศ พูดจาเป็นหลักเป็นฐานน่าเชื่อถือ

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
กิจกรรมที่ 5 เรื่อง บทบาทสมมุติ ตื่นรู้ สู่การเมือง จำนวน 4 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

พลเมืองตื่นรู้ คือ บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจความหมายพลเมืองตื่นรู้ และการเมืองการปกครอง
2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอธิบายบทบาท หน้าที่ของนักการเมืองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำหลักการพลเมืองตื่นรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 การบรรยาย (ภาคทฤษฎี)

1) วิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกตั้ง

2) สรุป แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ 2 การศึกษาดูงาน (ภาคปฏิบัติ)

1) แบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปศึกษาดูงานการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในชุมชน เช่น การบริหารงานของ อบต. อบจ. และเทศบาล

2) บันทึกผลการศึกษาดูงาน

3) รายงานผลการศึกษาดูงาน

4) สรุป แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

กิจกรรมที่ 3 การแสดงบทบาทสมมุติ

1) กิจกรรมละลายพฤติกรรม (เกมหรือเพลง)

2) ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจับสลากเข้ากลุ่มเพื่อการแสดงบทบาทสมมุติ ดังนี้

กลุ่มที่ 1 “สภาจำลอง”

กลุ่มที่ 2 “หน่วยเลือกตั้งจำลอง”

กลุ่มที่ 3 “ตรวจสอบการเมือง”

3) สรุปให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจในบทบาท หน้าที่ และกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.5 สรุป แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4. อุปกรณ์ / สื่อการสอน

4.1 อุปกรณ์การเลือกตั้ง อุปกรณ์การนับคะแนน เช่น หีบบัตรเลือกตั้ง บัตรตัวอย่าง คูหาลงคะแนน ป้ายบอกตำแหน่งต่างๆ ป้ายนับคะแนน ปากกาเคมี ฯลฯ

https://www.youtube.com/watch?v=xqOeJrndiwQ

ตอนที่ 2 การรับวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

4.2 ตัวอย่างคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การถูกลงโทษ

https://www.youtube.com/watch?v=g_4PvLo7-vw

การวินิจฉัยบัตรดีบัตรเสีย

4.3 วีดีโอการปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยเลือกตั้ง

https://www.youtube.com/watch?v=iu9FRvXandY

ขั้นตอนการลงคะแนนเลือกตั้ง 1

4.4 วีดีโอการตรวจสอบการทางการเมือง

https://www.youtube.com/watch?v=ZUiY4_IMEis

สาระสำคัญร่างรัฐธรรมนูญ : กลไกการตรวจสอบ

4.5 วิดีโอการประชุมสภาผู้แทนราษฎร

https://www.youtube.com/watch?v=SX4UTnydq3E

ประชุมสภาฯ พิจารณา พ.ร.บ.งบประมาณ 2567 วาระ 2-3

5. การประเมินผล

5.1 สังเกตการปฏิบัติกิจกรรม

5.2 การแสดงความคิดเห็น

แบบบันทึกผลการการศึกษาดูงาน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต..... ปี 25 .....

เรียน ผู้ช่วยอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต .....

ตามคำสั่ง / หนังสือ / บันทึกข้อความ ที่ ..... ลงวันที่.....
ให้ข้าพเจ้า.....
พร้อมด้วย.....
เดินทางไปศึกษาดูงานที่.....
เรื่อง.....
ระหว่างวันที่.....เดือน.....พ.ศ. ..... ถึงวันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....
จัดโดย.....
รวมเป็นเวลา.....วันและอนุมัติให้ใช้ งบประมาณ เป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปศึกษาดูงานครั้งนี้จำนวน.....บาท (.....)

บัดนี้ ข้าพเจ้าได้ศึกษาดูงานตามหลักสูตรดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานสรุปผลการศึกษาดูงาน ดังต่อไปนี้

1. การเข้ารับการศึกษาดูงาน ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

.....
.....

2. เนื้อหาและหัวข้อของการศึกษาดูงาน มีดังนี้

.....
.....

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน

❒ ต่อตนเองได้แก่

.....
.....

❒ ต่อหน่วยงานได้แก่

.....
.....

4. แนวทางในการนำความรู้ ทักษะที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน ครั้งนี้ ไปปรับใช้ประโยชน์แก่หน่วยงาน

4.1 .....

4.2 .....

4.3 .....

4.4 .....

5. เอกสารที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน มีดังต่อไปนี้ คือ

5.1 .....

5.2 .....

5.3 .....

5.4 .....

6. ความต้องการการสนับสนุนจากมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมให้สามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันให้สัมฤทธิ์ผล

.....

.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ลงชื่อ ..... ผู้รายงาน

(.....)

ตำแหน่ง.....

แบบรายงานผลการศึกษาดูงาน

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....สังกัด.....

พร้อมด้วย (ถ้าไปเป็นหมู่คณ.....

.....

ได้รับอนุมัติให้เข้ารับการศึกษาดูงาน เรื่อง.....

.....

ระหว่างวันที่.....ถึงวันที่.....

รวมระยะเวลา.....วัน งบประมาณที่ใช้ในการศึกษาดูงาน.....บาท

โดยเบิกค่าใช้จ่ายจาก.....

1. สรุปสาระสำคัญของการศึกษาดูงานดังนี้

.....

.....

.....

.....

.....

2. ประโยชน์ที่ได้รับ (ต่อตนเอง / ต่อหน่วยงาน / ต่อการเรียนการสอน / ต่อการวิจัย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....(ผู้เข้ารับการศึกษาดูงาน)

(.....)

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

กิจกรรมที่ 6 เรื่อง ตื่นรู้คือใคร จำนวน 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

พลเมืองตื่นรู้ คือ บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจความหมายพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอธิบายพฤติกรรมและบทบาทของความเป็นพลเมืองตื่นรู้

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำหลักการพลเมืองตื่นรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม

3.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม (เกมหรือเพลง)

3.2 ให้วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามจำนวนที่เหมาะสม

3.3 วิทยากรแจกกระดาษชาร์ทกลุ่มละ 1 แผ่น พร้อมกับปากกาเคมี สีต่าง ๆ จำนวน 1 กล่อง

3.4 วิทยากรมอบหมายให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติตามคำสั่ง ดังนี้

1) ให้แต่ละกลุ่มวาดรูปคนลงไปในกระดาษชาร์ทตรงกลาง 1 รูป (ชาย/หญิง เลือกตามมติของกลุ่ม)

2) เมื่อวาดรูปเสร็จเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มเขียนอธิบายพฤติกรรมหรือบทบาทของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ใส่ไว้ในแต่ละส่วนของร่างกายอย่างน้อย 5 พฤติกรรม ให้ครบทุกส่วนของร่างกาย

3) ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอสรุปการทำงานของกลุ่มตัวเอง พร้อมอธิบายเหตุผลว่า

3.1 ทำไมจึงวาดรูปนี้

3.2 เพราะเหตุใดจึงกำหนดพฤติกรรมมของพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยไว้ตรงส่วนนั้นของร่างกาย พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดประกอบพฤติกรรมของแต่ละองค์ประกอบ

3.3 สรุปงานที่นำเสนอโดยให้ชื่อภาพนี้ว่าอะไร

3.5 วิทยากรสรุปให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม บทบาทของความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.6 สรุป แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4. อุปกรณ์ / สื่อการสอน

4.1 อุปกรณ์

1) กระดาษชาร์ท

2) ปากกาเคมีสีต่าง ๆ

5. การประเมินผล

5.1 สังเกตการปฏิบัติกิจกรรม

5.2 การแสดงความคิดเห็น

ตัวอย่างภาพวาดผู้ชาย หรือ ผู้หญิง
“ภาพพลเมืองตื่นรู้”

.

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
กิจกรรมที่ 7 เรื่อง “สัญญาใจ ปลูกต้นไม้ประชาธิปไตย” จำนวน 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

พลเมืองตื่นรู้ คือ บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมืองมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความภาคภูมิใจเมื่อได้พูดความจริง และปฏิบัติได้ถูกต้อง

2.3 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ชื่นชมความดีของเพื่อน และนำตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีของเพื่อไปเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม

3.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม

3.2 วิทยากรแจกกระดาษรูปหัวใจ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคนละ 1 ดวง

3.3 วิทยากรมอบหมายงานให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียนความตั้งใจที่จะทำเพื่อตนเอง ครอบครัวและประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ลงในกระดาษรูปหัวใจ

3.4 วิทยากรให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เขียนเสร็จแล้วนำข้อความที่ตนเองเขียนอ่านให้เพื่อฟัง แล้วนำไปห้อยที่กิ่งต้นไม้ “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย”

4. อุปกรณ์ / สื่อการสอน

4.1 กระดาษรูปหัวใจ ขนาดประมาณ ครึ่งแผ่นกระดาษ A4

4.2 เชือกห้อยกระดาษรูปหัวใจ

4.3 สีเมจิก

4.4 ต้นไม้ที่มีแต่กิ่งนำมาทำเป็นต้นไม้ “พลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย”

5. การประเมินผล

5.1 ประเมินจากข้อความพฤติกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเขียน

5.2 สังเกตการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ตัวอย่างภาพกิจกรรม

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
กิจกรรมที่ 8 เรื่อง พลเมืองตื่นรู้ จำนวน 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

พลเมืองตื่นรู้ คือ บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่างๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความความรู้ความเข้าใจความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม

3.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม

3.2 วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-6 คน หรือตามความเหมาะสม

3.3 วิทยากรแจกกระดาษชาร์ทให้กลุ่มละ 1 แผ่น พร้อมปากกาเคมี สีไม้

3.3 วิทยากรอธิบายขั้นตอนกิจกรรม ดังนี้

3.3.1 ให้แต่ละกลุ่มทำตารางพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย 5 ด้านตามที่วิทยากรกำหนดให้ คือ 1) ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา 2) ด้านเคารพสิทธิ 3) ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล 4) ด้านการมีส่วนร่วม และ 5) ด้านหลักความเสมอภาค เขียนลงไปในกระดาษชาร์ทที่แจกให้

3.3.2 วิทยากรแจกใบความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยให้แต่ละกลุ่มได้ศึกษา โดยแต่ละพฤติกรรมจะมีหมายเลขกำกับไว้

3.3.3 ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำหมายเลขของแต่ละพฤติกรรมมาใส่ลงในตารางแต่ละด้านให้ถูกต้อง

3.3.4 วิทยกรให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มไปเป็นกรรมการตรวจสอบความถูกต้องของกลุ่มอื่น พร้อมกับวิทยากรเฉลย

4. อุปกรณ์ / สื่อการสอน

4.1 กระดาษชาร์ท

4.2 ปากปาเคมี

4.3 สีไม้กลุ่มละ 1 กล่อง

4.4 ใบความรู้

5. การประเมินผล

5.1 ประเมินจากผลงาน

5.2 สังเกตการณ์ร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

เอกสารตามข้อ 3.3.1

ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา	ด้านเคารพสิทธิ	ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	ด้านการมีส่วนร่วม	ด้านหลักความเสมอภาค

เอกสารตามข้อ 3.3.2

A. ปฏิบัติหน้าที่ ให้สำเร็จ

B. ไม่มีการใช้ความ รุนแรงต่อผู้อื่น

C. การติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน

D. การได้รับความ สงเคราะห์ อย่าง เท่าเทียมกัน

E. อำนาจที่จะ กระทำได้อย่างอิสระ

F. ตรงต่อเวลา

G. ปฏิบัติตามแผนการ หรือโครงการ

H. การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่าง เท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติ

I. รู้จักให้ความสำคัญ แก่ผู้อื่น

J. อำนาจอันชอบธรรม

K. ปรับปรุงการ ปฏิบัติหน้าที่

L. การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับให้กับ ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

M. การเคารพความคิดเห็น ของผู้อื่น

N. ยอมรับผลการ กระทำของตน

O. แก้ปัญหา

P. ประโยชน์ที่กฎหมาย คุ้มครอง

Q. มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อระโยชน์ ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

R. รู้จักเห็นอกเห็นใจ และห่วงใยผู้อื่น

S. ร่วมตัดสินใจในการ ทำงาน

T. อำนาจซึ่ง กฎหมายรับรอง

เฉลยตามข้อ 3.3.4

ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา	ด้านเคารพสิทธิ	ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล	4. ด้านการมีส่วนร่วม	5. ด้านหลักความเสมอภาค
A. ปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ	T. อำนาจซึ่งกฎหมายรับรอง	M. การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	S. ร่วมตัดสินใจในการทำงาน	H. การบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ
N. ยอมรับผลการกระทำของตน	P. ประโยชน์ที่กฎหมายคุ้มครอง	B. ไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น	G. ปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการ	D. การได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกัน
K. ปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่	J. อำนาจอันชอบธรรม	I. รู้จักให้ความสำคัญแก่ผู้อื่น	C. การติดตามตรวจสอบ ประเมิน	Q. มีกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน
F. ตรงต่อเวลา	E. อำนาจที่จะกระทำได้อย่างอิสระ	R. รู้จักเห็นอกเห็นใจและห่วงใยผู้อื่น	O. แก้ปัญหา	L. การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

กิจกรรมการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

หน่วยของการจัดกิจกรรม การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย
กิจกรรมที่ 9 เรื่อง เส้นทางสู่พลเมืองตื่นรู้ จำนวน 2 ชั่วโมง

---

1. สาระสำคัญ

พลเมืองตื่นรู้ คือ บุคคลที่เข้าใจ ตระหนักรู้ในสิทธิและหน้าที่ บทบาทของการเมืองภาคพลเมือง มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง กระทำด้วยความรับ ผิดชอบ ยึดมั่นในความยุติธรรม มีจิตสาธารณะในการช่วยพัฒนาชุมชนและสังคม กระทำสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มุ่งหวังผลตอบแทน มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเรื่องการมีส่วนร่วมตามหลักประชาธิปไตย และคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งในฐานะพลเมืองของชาติและพลเมืองของโลก

การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้มีเป้าหมายที่หลากหลาย เช่น เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ส่งเสริมการเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในการสร้างสังคมที่เป็นอย่างดี และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเจริญ เติบโตทางสังคมและเศรษฐกิจที่ยั่งยืนในระยะยาว การเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้สามารถทำได้ผ่านการ ศึกษา การส่งเสริมและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การสร้างพื้นที่สื่อสารที่เปิดกว้าง เป็นต้น การทำเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติได้ดีขึ้น

2. จุดประสงค์

2.1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความความรู้ความเข้าใจความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการหรือแนวทางในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

2.2 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3. กิจกรรม

3.1 กิจกรรมละลายพฤติกรรม

3.2 วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มละ 4-6 คน หรือตามความเหมาะสม

3.3 วิทยากรแจกกระดาษชาร์ทให้กลุ่มละ 1 แผ่น พร้อมปากกาเคมี สีไม้

3.3 วิทยากรอธิบายขั้นตอนกิจกรรม ดังนี้

3.3.1 ให้แต่ละกลุ่มหาวิธีการหรือหารูปแบบที่จะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย ในแต่ละประเด็นต่าง ๆ คือ

1) การเรียนรู้นอกห้องเรียน
2) การมีหลักสูตรที่หลากหลาย
3) การสร้างเครือข่าย
4) การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม

โดยเขียนลงไปในกระดาษชาร์ทที่แจกให้

3.3.2 วิทยากรมอบหมายให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงาน

3.3.3 วิทยากรและผู้เข้าร่วมกิจกรรมสรุปผลร่วมกัน เพื่อนำวิธีการต่าง ๆ ที่ได้จากการนำเสนอของแต่ละกลุ่มมาใช้เป็นวิธีการหรือรูปแบบในการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยต่อไป

4. อุปกรณ์ / สื่อการสอน

4.1 กระดาษชาร์ท

4.2 ปากปาเคมี

5. การประเมินผล

5.1 ประเมินจากผลงาน

5.2 สังเกตการณ์ร่วมกิจกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ใบความรู้สำหรับวิทยากร

แนวทางการเสริมสร้างพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

1. การจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียน พบว่า การเรียนรู้นอกห้องเรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ในสถานการณ์ที่เป็นจริงผ่านกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนวิธี การคิด การแสดงพฤติกรรมในการเป็นพลเมืองตื่นรู้ได้อย่างแท้จริง กระบวนการทางการศึกษา และการทำกิจกรรมจิตอาสา การขับเคลื่อน การบริการสังคม (Service-Learning) นับเป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติ ได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรม ทำให้เกิดพฤติกรรม การเป็นพลเมืองตื่นรู้ และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ด้วยการบริการสังคมเป็นการบูรณาการทั้งความรู้และทักษะปรับเปลี่ยนวิธีคิดและพฤติกรรม การเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมายและวัตถุ ประสงค์ที่ชัดเจน เชื่อมโยงกับเนื้อหาที่กำหนด นักศึกษา ชุมชนผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้เรียนรู้และได้รับประโยชน์

2. จัดการเรียนการสอนควรมีหลักสูตรที่หลากหลาย พบว่า การบูรณาการแนวคิดการพัฒนาความพลเมืองตื่นรู้ เข้าไปในหลักสูตรการฝึกอบรม และกิจกรรมทั้งในระดับคณะและมหาวิทยาลัย สถานศึกษาควรบูรณาการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ควรบรรจุเนื้อหาการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร และโปรแกรมฝึกอบรม กระบวนการทางการศึกษา เป็นแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้มีโอกาสลงมือทำกิจกรรมส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นพลเมืองตื่นรู้ และการศึกษาและการฝึกอบรม ส่งเสริมความยุติธรรมและการไม่เลือกปฏิบัติ การรอบรู้ต่างวัฒนธรรม นำไปสู่ความเป็นพลเมืองตื่นรู้

3. การสร้างเครือข่าย พบว่า การสร้างความร่วมมือกับภายนอก เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้ให้กับนักศึกษา ควรมีการสร้างกลไกและผสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้แก่ประชาชนอย่างครอบคลุมทุกช่วงวัยและพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อสร้างความตระหนักในการเป็นพลเมืองโลก และการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกระดับ และการสร้างพลเมืองตื่นรู้จะทำให้สำเร็จต้องร่วมมือกับเครือข่ายครอบครัวและเครือข่ายโรงเรียน เพราะมีอิทธิพลในการสร้างคน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและองค์กรต่าง ๆ จะเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาความเป็นพลเมืองตื่นรู้โลกของนักศึกษาได้มากยิ่งขึ้น

4. การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม พบว่า สภาพแวดล้อมภายในครอบครัว โรงเรียนและชุมชนมีผลต่อความเข้าใจ ทัศนคติ พฤติกรรมและบทบาทที่แสดงออกที่สะท้องถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้ สภาพแวดล้อมทางสังคมมีผลต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อและทัศนคติ รวมทั้งพฤติกรรมและการแสดงออกสะท้อนถึงความเป็นพลเมืองตื่นรู้แต่ละบุคคล การเสริมสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ผ่านทางโครงสร้างกฎระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมแหล่งเรียนรู้ และพิธีการสำคัญต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกของผู้เรียน

ตอนที่ 4

การประเมินพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ความหมายการประเมินพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

การประเมินพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การประเมินผลในด้านพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่แสดงออกในการทำกิจกรรมโดยเน้นในเรื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา เคารพสิทธิ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และหลักความเสมอภาค

วัตถุประสงค์ของการประเมินพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

1. เพื่อทราบพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา เคารพสิทธิ ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วม และหลักความเสมอภาค

2. เพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขและเสริมสร้างพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

3. เพื่อทราบบทบาทของอาจารย์ที่รับผิดชอบในการฝึกฝนให้นักศึกษามีพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

4. เพื่อทราบบทบาทของมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา

การประเมินผลในด้านพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษานั้น อาจารย์จะต้องเก็บข้อมูลอย่างหลากหลาย เช่น การสังเกตุ การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถามและวิธีการอื่น ๆ นอกจากนี้อาจารย์จะต้องสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากแหล่ง

เรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลด้านพฤติกรรมพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษาอย่างแท้จริง อาจารย์ควรได้รับข้อมูลการประเมินจากผู้ประเมินหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่

1. การประเมินโดยผู้บริหาร คณาจารย์
2. การประเมินโดยตัวนักศึกษาเอง
3. การประเมินโดยผู้ปกครอง
4. การประเมินโดยเพื่อน

แบบประเมินพฤติกรรมของตนเอง
ที่ส่งผลให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย

ชื่อ ..... สกุล .....

คำชี้แจง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำเครื่องหมาย / หน้าข้อที่เป็นพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และ x หน้าข้อที่ไม่เป็นพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

.....	1. เล่นการพนันในมหาวิทยาลัย	.....	17. ทำงานเสร็จตามที่มอบหมายทุกครั้ง
.....	2. ขโมยเงินหรือสิ่งของของผู้อื่น	.....	18.เขียนหนังสือ ทำงานเป็นระเบียบ
.....	3. ทำงานอื่นไม่ทำตามคำสั่ง	.....	19. เตรียมอุปกรณ์การเรียนพร้อมเสมอ
.....	4. จอดรถในที่จอดรถของคนพิการ	.....	20. แต่งตัวสะอาดถูกระเบียบมหาวิทยาลัย
.....	5. ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย	.....	21. พูดจาสุภาพเรียบร้อยความประพฤติดี
.....	6. ไม่ส่งงานตามที่อาจารย์มอบหมาย	.....	22. เล่นเกมตามกฎ กติกาที่ตั้งไว้
.....	7. แย่งกันซื้ออาหาร โดยไม่เข้าแถว	.....	23. สนใจซักถาม เมื่อไม่เข้าใจ
.....	8. แอบรับประทานอาหาร ขนม ในห้องเรียน	.....	24. ร่วมงานกิจกรรมด้วยความเต็มใจ
.....	9. ทิ้งขยะไม่เป็นที่	.....	25. จัดเก็บอุปกรณ์ในห้องเรียนเป็นระเบียบ
.....	10. ออกจากห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาต	.....	26. ไปเรียนและกลับบ้านตรงเวลา
.....	11. กลับบ้านก่อนเลิกเรียน	.....	27. ตรวจหาข้อบกพร่องของงานก่อนส่ง
.....	12. หนีเรียนหรือขาดเรียนโดยไม่มีความจำเป็น	.....	28. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
.....	13. ทะเลาะกับเพื่อเวลาเล่นกีฬา/ทำกิจกรรม	.....	29. ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาสม่ำเสมอ
.....	14. ไม่ทำความสะอาดห้องเรียนหรือบ้านตน	.....	30. ดูแลทรัพย์สมบัติในบ้านหรือมหาวิทยาลัย
.....	15. ซื้ออาหารที่ไม่เหมาะสมมาทาน	.....	31. ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
.....	16. ทำงานให้เสร็จทันกำหนด	.....	32. แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล

เกณฑ์การพิจารณา

ข้อ 1 - 15 ตอบ ได้ 0 คะแนน ตอบ X ได้ 1 คะแนน

ข้อ 16 - 32 ตอบ ได้ 1 คะแนน ตอบ X ได้ 0 คะแนน

ระดับคุณภาพ

คะแนน 0 – 10 ควรปรับปรุง
คะแนน 11 – 20 พอใช้
คะแนน 21 – 25 ดี
คะแนน 26 – 32 ดีมาก

แบบประเมินพฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้
ตามระบอบประชาธิปไตยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

ชื่อ ..... สกุล .....
ผู้ประเมิน ☐ อาจารย์ ☐ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ☐ เพื่อน ☐ ผู้ปกครอง

คำชี้แจง ให้นักศึกษาทำเครื่องหมาย / ลงในช่องคะแนนที่นักศึกษาปฏิบัติ ตามความคิดเห็นของท่าน

พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	ระดับคะแนนพฤติกรรม			หมายเหตุ
	ดี 3	พอใช้ 2	ไม่น่าพอใจ 1	
1. ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตอาสา				
1. มีความกระตือรือร้น ในการสอบถาม หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงาน หรือวิชาของตน ให้เข้าใจและนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ สำเร็จและมีประสิทธิภาพ				
2. เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและติดตามกิจกรรมทางการเมือง การปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เช่น กระบวนการ เลือกตั้งจนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จ				
3. ยอมรับผลของการกระทำของตนเองทั้งที่เป็นผลเสีย				
4. ยอมรับผิดจากการกระทำที่ผิดกฎหมาย ระเบียบมหาวิทยาลัย				
5. กล้ารับมอบงาน กล้าตัดสินใจ กล้าลงมือทำหรือสั่งการต่อเพื่อให้กิจกรรมบรรลุผลสำเร็จ				
6. มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้งานหรือกิจกรรมของ ตนเองมีประสิทธิภาพ				
7. ยอมรับเสียงส่วนใหญ่และให้ความสำคัญกับเสียงส่วนน้อย ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย ตามหลักประชาธิปไตยและตรงต่อเวลา				

พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	ระดับคะแนนพฤติกรรม			หมายเหตุ
	ดี 3	พอใช้ 2	ไม่น่าพอใจ 1	
8. รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนเองได้รับมอบหมายและเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนด				
2. ด้านเคารพสิทธิ				
1. มีสิทธิ์แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ				
2. มีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์				
3. สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐ ในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐ				
4. ใช้สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ				
5. ยึดหลักนิติรัฐ โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิของพลเมือง มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคล กลุ่มคนหรือรัฐ				
6. เคารพกฎกติกาสังคมซึ่งตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม				
7. มีอำนาจที่จะกระทำการใด ๆ ได้อย่างอิสระ โดยได้รับการรับรองจากกฎหมาย				
8. ปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษี เป็นต้น				
3. ด้านยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล				
1. ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่นตามหลักประชาธิปไตยด้วยความเข้าใจและไม่บังคับให้คนอื่นคิดเหมือนตนเอง				
2. สนใจฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ				
3. ไม่ใช้กำลังการแก้ปัญหาและยอมรับผลที่กระทำตามกฎหมาย				
4. ซักถามโดยใช้เหตุผลเมื่อไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น				
5. เห็นคุณค่าของทุกคนว่า เท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก เพศ เชื้อชาติ และศาสนา				
6. ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่นหรือของส่วนรวม				
7. ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด โดยไม่ก้าวก่ายหรือรบกวนหน้าที่ของผู้อื่น				
8. ได้รับการกล่อมเกลาจากมหาวิทยาลัยโดยยึดหลักประชาธิปไตยในแง่การประพฤติปฏิบัติตามหลักพรมวิหาร 4				
4. ด้านการมีส่วนร่วม				
1. รักษาสิทธิ์อันชอบธรรมของตนเอง เช่น การแสดงความคิดเห็นต่างๆ การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์				

พฤติกรรมความเป็นพลเมืองตื่นรู้ตามระบอบประชาธิปไตย	ระดับคะแนนพฤติกรรม			หมายเหตุ
	ดี 3	พอใช้ 2	ไม่น่าพอใจ 1	
2. ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อบจ. เทศบาล เป็นต้น				
3. เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ				
4. เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมด้วยความกระตือรือร้น				
5. นำเสนอข้อมูล ข่าวสาร ทางารเมือง ผลการดำเนินงานของรัฐ ให้คนทั่วไปได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ				
6. ร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการติดตามการทำงานของรัฐ รวมถึงการติดตามผลการดำเนินงานของรัฐบาลอย่างสม่ำเสมอ				
7. เข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ไขปัญหาของกลุ่มชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่อย่างสม่ำเสมอ				
8. มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดถึงร่วมแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย				
5. ด้านหลักความเสมอภาค				
1. ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเสมอภาคโดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ ศาสนาภาษาหรือถิ่นกำเนิด				
2. ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียมให้เกียรติและให้ความเคารพ				
3. มีความสนใจที่จะเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ				
4. ได้รับความเอาใจใส่ในการให้บริการด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานของรัฐ โดยไม่เลือกปฏิบัติ				
5. ดำรงตนอยู่บนความเสมอภาคและเป็นธรรมไม่เลือกปฏิบัติ				
6. มีสิทธิปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง สร้างความเท่าเทียมป้องกันความเห็นตรงข้ามและสร้างความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยให้กับตนเอง				
7. นำเสนอหรือเผยแพร่ข่าวสารและติดตามเหตุการณ์ทางการเมืองได้ทุกช่องทาง				
8. สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจร่วมกันระหว่างกลุ่มหรือบุคคลที่แตกต่างกัน เพื่อสร้างความเสมอภาคและความร่วมมือในมหาวิทยาลัย				

(ลงชื่อ) .....ผู้ประเมิน

(.....)

วันที่..... เดือน ..... พ.ศ. .....

เอกสารอ้างอิง

คิม จงสถิตวัฒนา, *มนุษย์สายพันธุ์ใหม่ Active Citizen* โดย มัลลิกา โพสต์ทูเดย์ สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2566 จาก https://www.posttoday.com/life/life/482995. 28 กุมภาพันธ์ 2560

ณธรา เหมือนปิ่ว. (2561). การพัฒนาพลเมืองไทยให้มีความเป็นพลเมืองโลกในประเทศไทยยุค 4.0. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(3), 86-99.

ปรตี ประทุมสุวรรณ์. (2562). การศึกษาเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก : การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. Educational Management and Innovation Journal, 2(1), 100-121.

ปราณี อัศวภูษิตกุล. (2562). การเรียนการสอนโดยการบริการสังคม ในหลักสูตรบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 12(1), 98-111.

ฤชุตา เทพายากุล. (2554). การศึกษาวิชาความเป็นพลเมือง (Citizenship Education) วารสารเรียนรู้ประชาธิปไตย, 3(9), 3-15.

วรากรณ์ สามโกเศศ. (2560). *"การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง."* มติชน. สืบค้นเมื่อ 8 มกราคม 2566 จาก http://www.moe.go.th/. 1 มีนาคม 2560.

ศุภรัตน์ รัตนมุขย์ (2557). *การเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมกับการสร้างความเป็นพลเมืองใส่ใจสังคม: รายงานผลการดำเนินวิจัย*. สำนักบัณฑิตอาสาสมัคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานวิจัย : แนวทางการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship): ประสบการณ์นานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

Harlap, Y. (2011). Global Citizenship Community of Practice, Centre of Teaching and Academic Growth, NUICEF, and The University of British Columbia. Retrieved from http://ctlt.ubc.ca/files/2011/05/rgctoolbook.pdf.

ด้านมีความรับผิดชอบต่อสังคม
และมีจิตอาสา
ด้าน
การมีส่วนร่วม
ด้าน
เคารพสิทธิ
ด้านยอมรับความ
แตกต่างระหว่างบุคคล
ด้าน
หลักความเสมอภาค

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล : นางสาวละอองดาว ชาทองยศ

วัน เดือน ปีเกิด : วันพุธที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2517

ชาติภูมิ : จังหวัดขอนแก่น

ที่อยู่ปัจจุบัน : 331 หมู่ที่ 7 ซอยอยู่เจริญ ตำบลนาอาน อำเภอเมืองเลย
จังหวัดเลย 42000
E-mail. Laongdao1717@gmail.com
Tel. Mobile 08 1964 9664
ID. Line 08 1964 9664

ประวัติการศึกษา : ปริญญาตรี ศิลปศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา ศิลปศาสตร์
โปรแกรมวิชา การบริหารธุรกิจ สถาบันราชภัฏเลย

: ปริญญาตรี รัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

: ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติการทำงาน : ครูพิเศษ

: โรงเรียนหฤทัยคริสเตียน ตำบลหนองหิน
อำเภอหนองหิน จังหวัดเลย
สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย